

etiam tunc ad idem obsequium, & per consequens ad communicationem, sine quo illud exhiberi non potest. Respondeo prædictum textum, & regulam eius, agere de debito, seu obsequio personali quarundam personarum, quæ ex beneficio, cap. Quoniam multos. 1. 1. quæst. 3. tenentur non deserere excommunicatum; nec poterant aliter satisfacere suo debito, nisi communicando cum eo; & quorum obsequium erat ei necessariū ad vitam. Hæc omnia colliguntur ex dict. c. Inter. iuncto dict. c. Quoniam. Vnde nulla est ratio, quæ nos obliget, & cogat ad extendendam dictam regulam ad alia debita non necessaria ad vitam, & ad alias personas non ita strictas, nec sic privilegiatas, seu beneficio donatas: maxime quia deponendo debitum in banco mercatorum, exuitur debitor ab obligatione, & debito. Quare nisi essemus in casu necessitatis, & egestatis, ut notat Abb. in dicto cap. Veritatis. de Dolo. num. 40. puto verior, & securiorem, ac magis menti Canonum, & Ecclesiæ consonam opinionem glossæ in dicto cap. Nos Sanctorum. videlicet non teneri, nec etiam posse à debitore in utroque Foro solui debitum excommunicato denunciato, etiam si iurasset; sed satisfacere deponendo ipsum, ut prædictum est. Pro quo facit cap. final. 1. 1. quæst. 3. ubi etiam ex necessitate non licet alicui communicare cum excommunicato; nisi sit ex contentis in dict. capite Quoniam multos. In quibus aduerte fore noxiam eisdem priuationem communicationis. Ideo non mirum si illis concedatur licentia. Qua ratione etiam in cap. Si verè. de Sentent. excommunicat. contractus societatis inite ante excommunicationem cum excommunicato durant post eam. Nec licentia dandi aliqua excommunicato, humanitatis causa (de qua in dict. cap. Quoniam.) facit pro contraria opinione, quia non datur simpliciter, sed existente excommunicato in necessitate eiusdem elemosynæ. Nec denique obstat ratio Suar. scilicet ex generali ratione obligationis implendæ, competere debitori facultatem communicandi cum excommunicato. Respondetur enim id verum esse, si necessario teneretur debitor tempore excommunicationis soluere ipsi excommunicato. At id negamus; quia tunc, aut ma-

net suspensus effectus debiti: aut deponendo pecuniā, ab eo debito, seu obligatione, liberatur. Facit etiā c. Cum inter. de Excep. ubi prohibet Papa ne excommunicatus petat restitutionem dānorum, durante excommunicatione, à damnificāte. Qui textus indistincte loquitur, & debet intelligi tam de damnificāte ante excommunicationem, quam durante eadem. Item dat exceptionem non excommunicato damnificanti ad eum (scilicet excommunicatū) repellendum; & sic tuetur ipsum damnificantem, ne interim teneatur ad dicta damna. Ergo idem dicendum est de debitore. Nam non minus est obligatus in conscientia dānificans, quam debitor pecuniæ sibi credite, etiam cum iuramento de restituendo tali die; quia obligatus ad restitutionem semper est in mora, ut diximus verbo Debitū. Diffe. 3. nec credendum est à Papa id statutum fuisse pro Foro tantum exteriori, & sic fouere neminem in peccato constitutum, contra cap. final. de Præscript. Vnde illum text. allegat Innoc. in c. Veritatis. de Dolo. nu. 2. in fine ad hoc, quod tempore excommunicationis durant obligationes, sed manent suspensæ. Nec obstat quod adducit Innocen. in dict. cap. Veritatis. nu. 4. scilicet si feruens tenetur excommunicato seruire, quia promisit, ut in dict. c. Quoniam multos. 1. 1. q. 3. Quare igitur eadem ratione debita non soluet? Et dicit ad id facere c. Iulianus. & cap. Imperatores eadem caus. & quæst. ubi innuitur apostatis, debere nos de omnibus iuribus eorum respondere. Respondeo ad primum, non bene argui ex casu excepto, ad non exceptum. Item de feruiēte ob necessitatem excommunicato, ob quam pia mater Ecclesia indulget hoc beneficiū dicto excommunicato. Quæ ratio cessat in debitore, nisi quando excommunicatus egeret, ut supra diximus. Ad secundum de apostatis. Resp. cum D. Th. 2. 2q. 1. 2. ar. 2. apostatis qui nunquam fuerunt fideles, debere nos de iuribus eorum respondere; quia tales non sunt excommunicati: at apostata à Fide, ubi talis quis denunciatur, amittit dominium in subditis Christianis; & sic subditi non tenentur ei in nihilo respondere de eius iuribus; quia ipso facto sunt absoluti à dominio eius, & iuramento fidelitatis, quo tenebatur. Nec obstat iuramentum (si debitor iurauit ei soluere) quia excommunicatus est, in

T

causa

Excommunicatio.

causa, si ei non soluit, iuxta promissionem; quia non reddit se talem, ut licet ipsi possit solui. Et iuramentum intelligitur, si res in eodem statu permanferit, cap. Quemad-

modum. de Iureiur. Hæc, & alia, in confirmationem nostræ opinionis videre poteris post Host. & Bart. Brixien. per Abba. in dicto cap. Veritatis. nu. 39. cum sequenti.

SUMMARIVM.

1 **E**XCOMMVNICATVS iuste, ob crimē, vel ob contumaciam, in Foro exteriori priuatur fructibus, & ponitur æconomus in Beneficio etiam si in sentētia nihil de fructibus dicatur. Quod qualiter intelligatur, vide nu. 4.

2 Priuatur etiam collatione Beneficiorum, si sit Episcopus, vel alijs habeat ius conferendi Beneficia.

3 Excommunicatus iuste, non potest accipere

ex fructibus necessaria vitæ, si habeat aliunde. secus si fame periret.

4 Excommunicatus, impeditus ad impetrandam absolutionem, non amittit fructus Beneficii in Foro interiori.

5 Excommunicatus iniuste, probata iniustitia, recuperat fructus, & distributiones.

6 Excommunicatus in fordesce per annum, qualiter puniatur.

DIFFERENTIA DECIMA QVINTA.

1 **E**XCOMMVNICATVS iuste ob crimen commissum, puta quia violentas manus in Clericum iniecit, vel furtum, vel sacrilegium publice commisit, ob quod fuit à notorio excommunicatus declaratus, vel ob contumaciam veram, vel præsumptam; & tandem quomodocumque sit quis excommunicatus; eò ipsò quòd est talis, in Foro exteriori priuatur fructibus sui Beneficii, vel Canonicatus, si est Beneficiarius; adeò quòd licet in sentētia excommunicationis nihil de ipsis dicatur; nihilo minùs Episcopus potest statim ponere æconomum in Beneficio, ut fructus colligat, & seruet, quo usque finiatur negotium, ob quod fuit lata excommunicatio. Hoc probat textus eximius in cap. Pastoralis. §. Verum. de Appellation. iuncto ibi Abb. num. 17. & 18. (quæ est optima practica, ut sic fame oppressi ipsi excommunicati citius, & omni cunctatione seposita, se absolue carent. Nam sæpe homines de cibo securi, iustitiam negligunt. cap. Non minus. 5. quæst. 5. licet numquam eam viderim obseruari.) Idem tenet Innoc. in cap. 1. de Iud. Abb. in cap. Ex tuæ. num. 7. de Cleric. non resid. Nauar. in cap. Si quando. de Rescript. except. 11. Rebus. in Concord. tit. de Excommunicat. nō vitad. vers. Vigesimo. pag. 733. & Iul. Clar. q. 73. nu. 7. ubi dicit communiter teneri, excommunicatū ipso iure esse priuatū fructi-

2 bus Beneficii. Extende hoc ad collationem Beneficiorū quæ inter fructus cōputatur. glos. in cap. Cum olim. de Maior. & obed. cap. vnic. Ne Sede vacante. lib. 6. c. Tanta. de Excessibus Prælat. c. Quia diuersitatem. de Cōcessione præb. dicit cōmunem, (ubi copios) è Suar. 5. tom. Disp. 14. Sect. 2. per tot.

3 Quæ adeò vera sunt, ut etiā in cōscientia nihil possit accipere excommunicatus ex ipsis fructibus pro sui sustentatione, secundū glos. d. §. Verū, cōmuniter receptam teste Naua. c. 25. n. 124. Ratio est, quia potest sibi providere petendo absolutionem. Ob quā rationem hoc limitat, & intelligit Naua. verū, in excōmunicato, per quē stat, quo minùs absoluitur. aliàs secus; ut not. gl. per tex. ibi in d. c. Quia diuersitatē. verbo Suspensionis. Ias. in §. Rursus. nu. 26. Instit. de Actio. Idem post alios tene: Henric. de Excommunicat. c. 13. §. 4. quod sublimita dupliciter. Primò, nisi iusta causa excusaret non volentem pati se absolui, secundū Card. & Domin. Quos refert, & sequitur Feli. in c. Apostolicę. col. 4. nu. 10. de Exception. ut v. g. si ob negligentia procuratoris in Curia quis excōmunicaretur ob nō restitutionē fructuū Beneficii, super quo litigat, & fouet bonū ius. Secundò sublimita, nisi fame periturus esset, ex dict. glos. §. verū. ver. Subtrahuntur. & glossa final. capit. Student. distinct. 50. Toledo libro 1. capite 13. numero 14. quas sublimitationes intellige veras;

veras; dummodò excommunicatus recitet horas, & satisfaciatur per alium oneribus Beneficii. Ex quibus habes, excommunicatum, dum dormit in excommunicatione, nò facere fructus suos in vtroque Foro. Idem docet Couar. lib. 3. Variar. cap. 13. num. 8. vers. 12. Siluest. verbo Clericus. 4. §. 25. & verbo Excommunicatio. 3. numero 1. effectu 9. Caiet. eodem verbo ad fin. vers. Vbi scito. D. Anto. 3. par. tit. 24. cap. 76. Pet. à Nauar. lib. 2. cap. 2. num. 235. & alii quamplures copiosè citati per Henric. suprà, in glossa M.

4 In Foro tamen exteriori, licet non dormiat, priuabitur dictis fructibus in poenam contumaciæ. Quin immò etiam si probet fuisse impeditum, quo minùs absoluitur; si tamen impedimentum non fuit præcisum, (secundùm exempla tradita à gloss. final. in cap. 2. de Testib. cogen.) sed causatum: similiter priuabitur in eodem Foro exteriori dictis fructibus. argumento eorum quæ tradit Felin. in dict. capite 2. Secus est dicendum in Foro interiori. Nam in eo, siue impedimentum sit causatum, siue præcisum; dummodò verè aliàs per excommunicatum non steret, quo minùs absoluitur: tuta conscientia ab eo tempore recipit fructus, & eos facit suos. Ita singulariter Petrus à Nauar. tom. 1. libro 2. capite 2. numero 239. & 240. cum duobus sequentibus.

5 Cùm autem quis est excommunicatus

iniuste; tunc omnes fructus recuperat in vtroque Foro, constitò de iniustitia. Ita tenet glossa in dicto §. Verùm. argumento cap. Super. 2. quæstione 5. Quam glossam ad hoc dicit communiter receptam Nauar. Consil. 9. numero 7. de Cleric. non resid. sequitur Couar. suprà, Panor. numero 6. & Imol. dict. §. Verùm. Domin. in cap. Contumaces. dist. 50. Clar. Tolet. & Pet. à Nauar. vbi suprà. qui Petrus à Nauar. extendit etiam ad distributiones, propter eandem rationem.

6 Prædictis adde, quòd si excommunicatus inforduerit per annum (dummodò id fecerit ex pertinacia) non solum priuabitur fructibus (vt dictum est) sed etiam de hæresi suspectus, compelletur se purgare, ex Concil. Trident. Sessione 25. cap. 3. in fi. de Reform. & poterit etiam Beneficiis priuari, saltem in Foro exteriori, vt post longam examinationem ita resoluit Suarez 5. tom. Disput. 17. Sect. 1. à num. 6. vbi addit ad id non semper teneri Iudicem in conscientia. Nam tales circumstantiæ possunt occurrere, quòd non sit æquum talem poenam priuationis imponere. Et pro ornatu, & materia dicti cap. 3. Concilii, vide Abbatem in cap. 1. de Iudic. Couar. in cap. Alma mater. 1. par. §. 7. à num. 10. Simanc. de Cathol. instit. cap. 27. Direct. Inquisit. 2. part. quæst. 47. latè Vgolin. de Censur. cap. 14. §. 3. num. 3.

SUMMARIVM.

1 **E**XCOMMVNICATVS, si appellet nihil facit; quia excommunicatio trahit secum executionem. Potest tamen à declaratione appellare.

2 Quod est magni effectus in practica, etiam si appellatio sit iniusta. Nam interim non vitabitur; & si celebret, non fit irregularis.

3 Excommunicatus, si appellet iniuste à de-

claratione, non potest in conscientia se iuuare dicta appellatione. unde tenetur se abstinere; & si celebret, sciens iniustam, fiet irregularis coram Deo; & omnia gesta ab eo interim, vt persona priuata, nulla declarabuntur.

4 Excommunicatus potest appellare à denunciatione; & sic interim non vitabitur.

DIFFERENTIA DECIMA SEXTA.

1 **I**NCIDENS in excommunicationem Canonis ipso facto; si declaratur incidisse, licet ab excommunicatione incurfa non possit appellare,

quia trahit secum executionem, capit. Pastoralis. §. Verùm. de Appellation. potest tamen à tali declaratione appellare. Glossa est expressa in capite Cupientes. §. Quòd
T 2 super

Excommunicatio.

si per viginti. verbo Priuatos. de Elect. lib. 6. quam commendat Abb. in capite Peruenit. 1. de Appellation. & in cap. final. de Prescript. & in cap. Parochianos. de Sentent. excommunicat. & Consil. 68. incipit Quamquam. num. 4. part. 2. & in cap. final. de Iuram. calumn. Felin. in cap. 2. num. 6. de Sponsal. & in cap. Qualiter. in 1. num. 27. de Accusation. & in cap. Rodolphus. num. 43. de Rescript. & eam dicit singularem Angel. verbo Appellatio. num. 7. & 8. & communiter receptam Bernard. Diaz regul. 41. incipit, Appellare à poena legis, vel statuti, non licet. & Nauar. Consil. 12. nu. 2. de Sentent. excommunicat.

2 Effectus dictę appellationis est magnus. Quia pendente articulo appellationis, nec vitabitur ab aliis, nec ipse tenebitur alios vitare, nec se à Diuinis abstinere: & si celebret, non est irregularis. Ita notat singulariter Felinus in dicto cap. Rodolphus. nu. 43. & Nauar. in Manual. cap. 23. num. 104. Quod procedit, & est verum, in Foro exteriori; licet alias appellatio sit iniusta.

3 Secus quo ad Deum. Nam ubi quis fuit iuste excommunicatus; licet appellando à declaratione, excusetur in Foro exteriori: non tamen in Foro conscientię, & coram Deo. immò non obstante appellatione, tenetur se abstinere à Diuinis, alias peccaret mortaliter, vt docet Felin. in dicto cap. Parochianos. nu. 4. Lancel. de Attent. cap. 12. in prefatione. num. 99. Nauar. in dicto c. 23. num. 104. Quod satis probatur in cap. Venerabilibus. §. fin. de Sent. excommu. lib. 6. ubi excommunicatus post appellationem indiget absolutione ad cautelam, ante quā probet eam nullam; & debet se abstinere, & ibi not. gl. pen. Vnde si sciēs esse iniustā, celebrauerit, erit etiam coram Deo irregularis. vt dicemus infra Diff. 20. num. 6. Et omnia gesta interim ab eo, vt persona priuata, nulla declarabuntur; ex Fel. in dict. nu. 43. confitito, scilicet de veritate excommunicationis, & iniustitia appellationis. Et est

ratio, quia appellatio iniusta non suspendit, cap. Cum parati. cap. Peruenit. de Appellat. cum aliis in dicta Diff. citatis. Tum etiam quia statim suum effectum excommunicationis operatur, vt in dicto §. Verum.

4 Prædictis adde, excommunicatum non solum posse appellare à declaratione, qua declaratur incidisse in excommunicatione Canonis, vel statuti: sed etiam posse idem facere à denunciatione; vt cum Iudex, postquam excommunicauit aliquem, iubet Parocho illius, vt ipsum denunciet publicē inter Missarum solennia, vt sic euitetur ab omnibus, iuxta Extrauagan. Ad euitanda scandala. Potest enim etiam ab ista denunciatione facta à Parocho appellare, si putat Iudicem excessisse, & iniuste id præcepisse: nempe quia prætendit non esse excommunicatum, vel non potuisse ipsum excommunicare. hoc est singulare dictum Cardin. in Clement. 2. §. Si quis autem. quæst. final. de Sequest. possession. quem sequitur Domin. in capit. Is cui. §. Sanè. de Sentent. excommunicat. in 6. Dec. in cap. Reprehensibilis. numero 5. in fin. de Appellation. & in capite Peruenit. in 1. num. 2. in fin. eodem titulo, dicens hoc esse notandum in practica, & Angel. verbo Appellatio, numero 8. Ex quo collige, licet effectus excommunicationis non suspendatur per appellationem sequentem, vt in dicto §. Verum. & in dicto capite Is cui. §. Sanè. benè tamen suspendi effectum denunciationis, si ab ea appelletur. Et sic pendente appellatione à denunciatione, appellans non potest vitari, licet fuerit denunciatus; vt vltra supra citatos docet Felin. in dicto capite 2. numero 6. & 7. de Sponsal. & Nauar. Consil. 12. de Sentent. excommunicat. Quod tamquam singulare, & vt optima cautela ad impediendum effectum excommunicationis, (si excommunicatus est certus de eius iniustitia) est summè notandum.

S V M M A R I V M.

1 **EXCOMMVNICATIO** in Foro exteriori præsumitur in dubio præcessisse ipsam appellationem. secus in Foro conscientię.

DIFFE-

DIFFERENTIA DECIMASEPTIMA.

EXCOMMVNICATIO indubio, præsumitur in Foro conscientie præcessisse ipsam appellationem. secus in Foro Fori. Ita Rota Decis. 29. alias 317. incipit Nota quod ubi. de Sentent. excommunicat. in antiquis. Felin. in cap. Apostolicæ. num. 18. de Exception. Lancel. de Attent. cap. 12. Ampliat. 8. in fin. Silu. verb. Excommunicatio. 2. dub. 1. num. 6. Pro quibus est glossa notab. penult. in cap. Venerabilibus. §. final. de Sentent. excommunicat. in 6. & est communis opinio teste Dec. in cap. Super eo. in 2. de Appellation. licet ipse teneat contrarium.

Vide eundem Dec. in cap. In presentia. nu. 13. de Probation. & est glossa similis in Clem. final. de Rescript. verb. Creatum. Pro quarum declaratione vide Couar. in capit. Alma mater. 1. part. §. 2. numero 5. Eandem differentiam docet Card. in Clement. 1. questione 15. de Sepultur. & Bald. in dicto capite Super eo. & probat textus in cap. Cum tu. de Testibus. Ratio discriminis supradictæ differentie ea esse potest; quia in Foro conscientie, statum veritati, & non præsumptioni; ad nota. verb. Lex Differentia 10.

SUMMARIVM.

EXCOMMVNICATVS *absens, non est quoad Deum excommunicatus, donec sciat. scilicet quoad Ecclesiam.*

DIFFERENTIA DECIMAOCTAVA.

CVM quis excommunicatur in absentia, non est excommunicatus quoad Deum, donec sibi innoteat, secundum gloss. 2. cap. pen. de Cleric. excommun. minist. ubi dicit quod si talis moriatur antequam sciat, liber erit quoad Deum. Si insuper se ingerat communioni hominum, antequam hoc perspectum sibi sit, non peccabit, secundum gloss. cap. Quanto. 2. quest. 5.

At quoad Ecclesiam, statim est excommunicatus; & ideo indiget absolutione, secundum easdem gloss. Et sic si eligatur, non tenebit electio. Ita tradit gloss. dict. cap. pen. cuius opinionem sequitur Rota teste Mado. de Commissio. form. 23. quest. 8. & Feli. in cap. Rodolphus. num. 43. de Resc. Adde Couar. in cap. Alma. 2. par. §. 10. num. 7. & not. supra Diff. 11.

SUMMARIVM.

EXCOMMVNICATVS *post appellationem legitimam, si eam non prosequatur, potest denunciari publice quod est excommunicatus, & eum habeant pro tali.*

2 *In Foro verò interiori, non est excommunicatus.*

3 *Vnde si celebret, non erit irregularis. Vide ibidem rationes huius differentie.*

DIFFERENTIA DECIMANONA.

EXCOMMVNICATVS post appellationem legitimam, si eam non prosequatur intra tempus à iure, vel ab homine præfixum; eo elapso, potest denunciari publice excommunicatus, non obstante dicta appellatione; & est tunc vitandus, tam in iudicia-

libus, quam in extraiudicialibus. Textus est singularis in cap. Licet. de Sentent. excommunicat. lib. 6. debetq; reputari pro excommunicato post talē denunciationem, donec sententialiter fuerit declaratum appellationem ante excommunicationem fuisse interpositam; & sic fuisse nullam ipsam excommunicationem, ut

Excommunicatio.

docet Angel. verb. Appellatio. num. 4. glossa in dicto cap. Licet. verb. Nunciari. quam approbant Doctores ibi, & Innoc. in cap. Ad præsentiam. & ibi Abb. num. 2. de Appellation. Quæ vera sunt, & procedunt in Foro exteriori.

- 2 At in Foro interiori, nec ipse excommunicatus tenetur à Diuinis se abstinere; nec alii veritatem scientes, tenentur ipsum vitare, per text. in dicto cap. Ad præsentiam. vbi Abb. num. 2. id notat, & Nauar in cap. Cum contingat. de Rescript. Remed. 3. Felin. in cap. Ex tenore. num. 2. eodem tit. *Inf. in l. final.* num. 4. ff. de Offic. eius. & Zasius in l. Cum querebatur. num. 3. ff. de Re iud. Ratio est, quia talis excommunicatio est nulla, nec vires assumit propter desertionem appellationis, vt probat idem cap. Licet. in princip. & notat. Matthesil. notab. 19. incipit, Nota quod appellans. post glossam, verb. Incurris. in cap. Penult. de Sentent. excommunicat. lib. 6. & Abb. in cap. Scæpe. num. 14. de Appellation. & sic cessare à Diuinis non tenebatur, vt dicit glossa 2. in dicto cap. Ad præsentiam. & probat tex. in dicto cap. Dilectis. § 5. in fine de Appellat. vbi Abb. num. 15. & 16. id notat, dicens excommunicatum post appellationem legitimam, licet denunciatur, non teneri denunciationi obtemperare. Intellige in Foro interiori, cum fuit facta denuntiatio post desertionem appellationis. Et si fiat ante desertionem, & ab ea appelletur; non tenebitur ei obtemperare, etiam in Foro exteriori, per cap. Pastoralis. §. Ve-

rum. de Appellation. Felin. latè in cap. 2. num. 6. de Sponsal. & Pet. Cened. in Collectan. ad Ius Canonic. 2. par. Collect. 42. nec alii tenebuntur eum vitare, secundum Card. egregie in Clem. 2. §. Si quis autem, quæst. final. de Sequestrat. possession. Domin. in cap. Is cui. §. Sanè. de Sentent. excommunicat. lib. 6. quos sequitur Dec. in cap. Reprehensibilis. num. 5. in fin. de Appellation. & in cap. Peruenit. in 1. nu. 2. in fin. eodem tit. dicens hoc esse notandum in practica. Idem docet Fel. in cap. Rodolphus. nu. 43. de Rescript. Ex prædictis infertur quod si talis excommunicatus, post dictam desertionem appellationis denunciatus, celebret; non efficitur irregularis, vt post Archid. & Gemin. in dict. c. Licet. docet Angel. supra num. 5. vbi reddit rationem, quia ex quo appellatio legitima fuit ante excommunicationem interposita, ipsam excommunicationem suspendit. Et licet post desertionem appellationis, denunciatur excommunicatus: non tamen verè est excommunicatus; vt patet ex dicto c. Licet. sequitur Fel. dict. c. Rodolphus. num. 43. vbi dat aliam rationem; scilicet quia non videtur contempnissse, ex quo pendebat appellatio. Allegat cap. penult. cum glos. de Cler. excommunic. ministr. vbi probatur probabilem ignorantiam excusare. sed ibi Felin. non agit de appellante non prosequente appellationem; sed de celebrante post appellationem non suspensam, nec desertam, sed pendente; qui est alius casus, de quo in sequenti Differentia agetur.

SUMMARIVM.

- 1 **E**XCOMMVNICATVS post appellationem, si bona fide celebret, non est irregularis, licet postea declaretur esse iniustam, & illegitimam. Intellige vt num. 10. Secus si sciebat esse friuolam, vt num. 6.
- 2 Suspendus ignorans probabiliter se esse suspendum, si celebret, non est irregularis.
- 3 Opinioni falsæ bona fide adherens, non peccat.
- 4 Excommunicatio lata post appellationem, regulariter nulla est in Foro externo.
- 5 Secus si declaretur appellationem fuisse
- 6 friuolam.
- 6 Appellans friuolè à comminata excommunicatione, in Foro conscientie non excusatur.
- 7 Absolutionem ad cautelam petere, semper est bonum consilium.
- 8 Gesta per excommunicatum vt priuatam personam, post appellationem ab eo interpositam, & postea declaratam minus iustam; sunt inualida. Secus si vt publicam personam.
- 9 Celebrans post appellationem, non fit irregularis,

*gularis, si probabiliter ignorabat iniustitiā
appellationis. aliàs secus.*

10 *Non est differentia vlla inter excommu-*

*nicaum publicum, vel occultum, quoad va-
liditatem gestorum per ipsum, nisi in iis
quæ ab eo geruntur, ratione publici officii.*

DIFFERENTIA VIGESSIMA.

- 1 **E**XCOMMVNICATVS post ap-
pellationem, si bona fide, putans
esse legitimam suam appellatio-
nem, non curet de excommuni-
catione; sed ea non obstante, celebret; se-
cursus est in Foro exteriori, & etiam in in-
teriori, quoad irregularitatem. Nam licet
postea declaretur appellationem fuisse il-
legitimam, & minus iustam; nihilo minus
ob celebrationem antea factam; nullam
incurrit irregularitatem. De hoc est glossa
celebris in cap. 2. in glossa penult. de Sen-
tent. excommunicat. lib. 6. quam commē-
dat Couar. in cap. Alma mater. 1. par. §. 7.
num. 7. in fin. & dicit communiter rece-
ptam Nauar. cap. 23. num. 104. ad fin. &
Cenedo in Collectan. ad Ius Canon. Col-
lect. 25. in Decretal. num. 6. & Lancel. de
Attent. 2. par. cap. 12. Ampliat. 8. num. 7.
- 2 Pro qua facit in simili, quod si suspensus
probabiliter ignoret se esse suspensum, nul-
lam celebrando incurrit irregularitatem,
cap. Apostolicæ. de Cleric. excommunicat.
Specul. tit. de Dispensat. §. Nunc de Epi-
scoporum. num. 3. vers. Sed numquid po-
test. facit etiam glossa in cap. Capellanus.
de Feriis. singularis secundum Nauar. in
cap. Si quis autem. num. 7. de Poenit. dist.
7. quatenus habet non esse peccatum ad-
hærere vni opinioni (quamvis aliàs sit fal-
sa) vbi sunt contrariæ Doctorum opinio-
nes. Intellige, dummodò censeat esse ve-
ram, per not. verb. Opinio. Diff. 3.
- 3 Et est ratio supradictæ cōclusionis; quia
excommunicatio lata post appellationē,
regulariter reputatur nulla; quia appella-
tio suspendit iurisdictionem iudicis, & li-
gat manus eius, vt illa pendente, nihil va-
leat innouare; cap. Non solum. de Appel-
lation. in 6. cap. Venientes. de Iure iur.
cap. Pastoralis. §. Præterea. de Offic. Dele-
gat. adeò vt si post huiusmodi suspensio-
nem, Iudex procedat, processus sit nullus.
Bellam. Decis. 707. Lancel. de Attent. cap.

4. in præfatione, num. 569. & cap. 12. in
præfatione num. 68. & consequenter ex-
communicatio lata, post appellationem,
erit nulla, tamquam lata à non habente
iurisdictionem, & tamquam si esset lata à
priuato; & probat text. in cap. In præsen-
tia. de Appellation. & ibi notat glossa 2.
ad idem text. in cap. Per tuas. de Sentent.
excommunicat. & docet glossa 2. in cap.
Præsent. eodem tit. in 6. quam commen-
dat Cenedo vbi suprâ. num. 5. & appellat
celebrem Nauar. cap. 27. num. 4. & tradit
Abb. per text. ibi in cap. Cùm contingat.
num. 2. de Offic. Deleg. & D. Anton. 3.
par. tit. 24. cap. 74. At actus nullus, nullum
producit effectum. l. Sicut. ff. de Oper. li-
berr. l. Non putauit. §. Non quæuis. ff. de
Bon. possession. contra tab. l. 4. §. Con-
demnatum. ff. de Re iudic. Hyppolit. sin-
gul. 254. Merito ergo celebrans post di-
ctam excommunicationem, non fit irregu-
laris. Aliam rationem tradit Fel. in cap. Ro-
dolphus. num. 43. de Rescript. quam ha-
bes in fine præcedentis Differentiæ, & est
Abb. in cap. Pastoralis. §. Verum. num. 15.
in fine de Appellation. scilicet quia ex
quo pendet appellatio, non dicitur con-
tempnissse celebrando; & consequenter nec
potest incurrere irregularitatem, quæ est
pœna contemptus. Si tamen postea de-
claretur talem appellationem non fuisse
legitimam, licet quoad irregularitatem sit
immunis (vt prædictum est) non tamen
quoad excommunicationem. Nam non
obstante dicta appellatione illegitima, po-
tuit excommunicari, glossa final. in cap.
Quoties. 1. 2. quæst. 6. Et reuera incidit in
eam statim, post quàm fuit excommuni-
catus, vt docet Panor. in dicto cap. Pasto-
ralis. §. Verum. num. 14. de Appellation.
dicens numquam excommunicationem,
vel eius effectum stare in suspensio.
Nec obstat appellatio. Quia ad hoc, vt excom-
municatio lata post appellationē sit nulla,
requiri-

Excommunicatio.

requiritur quòd appellatio sit iusta, & procedens ex causa legitima. Aliàs, si est triuola, non suspendit iurisdictionem Iudicis, vt probat text. in cap. Cùm parati. cap. Peruenit, & cap. Si duobus. de Appellation. cap. Cum appellationibus. & cap. Non solum. eodem tit. lib. 6. docet Innoc. in cap. Significauit. num. 2. ad fin. de Censibus. Nauar. in Repetit. cap. Accepta opposit. 8. num. 34. ad fin. & num. 35. Conferunt dicta in differentia 33.

6 In Foro tamen cōscientiæ, si quis noscet, vel nosse deberet suam appellationem minus iustā esse; incurreret irregularitatem, si celebret. Ita hinc dicit idem Nauar. in dicto cap. Cùm contingat. Remed. 3. vers. Secunda decisio. de Rescript. Salzedo ad pract. Bernar. Diaz. cap. 126. litera A. aliàs cap. 33. litera A. pag. 109. vers. Nec etiā Clericus. Spin. in Specul. testament. in glossa rub. 11. part. num. 44. Barptolemeus Humada in l. 21. tit. 9. Part. 1. in glossa 5. num. 3. quos refert, & sequitur Cenedo in Collectan. ad Ius Canon. Collect. 25. ad Decretal. num. 6. Et hoc numquam obliuioni tradas. Ratio est, quia vt excommunicatus celebrans excusetur ob ignorantia ab irregularitate, debet esse eius ignorantia probabilis. cap. Apostolicæ. de Cler. excommunica. At qui sciat, vel scire teneatur se esse verè excommunicatum; vel suā appellationem non esse iustam, non est talis. Ergo &c. Conferunt not. sub verb. Appellatio. Differentia 2. Quod tene perpetuò fixū in mente. Ex quo colligere potes non esse nimis fidendum omni appellationi, esseque sanum consilium timere omnē

excommunicationem, etiam si feratur post appellationem iudicio tuo legitimā. Quare cautè faciunt qui à talibus excommunicationibus petunt absolutionem ad cautelā iuxta cap. Per tuas. de Sentent. excommunicat. & cap. Venerabilibus. §. final. eodem tit. in 6. & glossa final. in cap. Quoties. 1. 2. quæst. 6. Nam vt inquit Abb. in dicto §. Verūm. num. 15. omnia gesta per talem excommunicatū post appellationē, & postquam fuerit declaratum illam extitisse minus iustam, sunt inualida; demptis illis que ratione publici officii gesserit, & etiā præter pœnam irregularitatis, propter specialem rationem eius. Quod vltimum intellige vt supra, scilicet quando probabiliter ignorabat appellationis iusticiam. aliàs secus. Ex quo infert collationem Beneficii factam tali, non valere. Allegat in confirmationem dictum singulare Innoc. in cap. Dilectus. de Consuetud. vbi dicit non esse differentiam inter publicum excommunicatum, & occultum. intellige quòd validitatem gestorum per ipsum, nisi in his quæ geruntur ratione publici officii. quod dicit esse mente tenendum. Idem docet Felin. in dicto cap. Rodolphus. nu. 43. dicens quòd omnia acta, gesta cum eo excommunicato ratione priuati iuris, seu officii erunt nulla, confito de veritate excommunicationis, etiam prius occultæ; traheturquē effectus declaratæ excommunicationis retrò, etiam si ignoret se esse excommunicatum, per dictum Innoc. supra, quod dicit singularissimum. & allegat quamplures Doctores ipsum sequentes.

SVMMARIVM.

MONITORIA contra non soluentes, ligant etiam impotentes in Foro externo. secus in interno.

DIFFERENTIA VIGESIMA PRIMA.

MONITORIA seu chartæ excommunicationis extractæ cōtra nō restituentes talem rem, vel Decimas, vel non soluentes tale debitum, in Foro exteriori adstringunt, & ligant etiam impotentem ea soluere; & sic declarabitur excommunicatus, nisi pro-

bet euidenter suam impossibilitatem, vt tradit Rodriguez. verb. Descomunión. cap. 79. nu. 10. & faciunt tradita supra in Differentia 12. & 14.

In Foro verò cōscientiæ, & coram Deo non erit excommunicatus: quia sine contumacia, & peccato mortali non incurrit quis

quis excommunicationem quoad Deum, cap. Nemo. 11. quæst. 1. docet Soto in 4. distin. 22. quæst. 1. art. 2. & quæst. 2. art. 3.

Nauar. & Didac. Perez relati à Rôdrig. supra.

DIFFERENTIA VIGESIMA SECVNDA.

EXCOMMVNICATVS hoc modo, Si nō veneris die tali, sis excōmunicatus. Si non venerit, quia nō potuit venire; in Foro exteriori, & quoad Ecclesiam erit excommunicatus, secundū gl. fin. cap. Cū super. de Testi. cogend. & gl. 1. cap. Vnici. 4. quæst. 5. quarum opinionem dicit communem Feli. in dict. cap. Cū super. & Henrriq. Botheus de Synodo. 2. par. nu. 64. cum sequentib. vbi hanc conclusionem probat tribus modis, & totidem limitat. Eādem dicit communem Rip. de Peste. 3. par. 2. partis. nu. 30. Pro quibus est tex. pulcher in cap. Venerabilibus. §. Porro. vers. Idem est. in fi. de Senten. excom. lib. 6. & notat Henrriq. Boic. in cap. 1. nu. 11. de ludi. & ita tene, quicquid dicat in contrarium Nauar. in

Man. cap. 27. nu. 38. in fi. Pro præsumpta etenim contumacia, validè quis excommunicatur, vt dicit tex. dict. vers. Idem est. Quamuis constituto de impedimento, veniat absolendus statim, vt dicit gl. dict. cap. Vnici. 4. quæst. 5. Vnde cauendum est à Silu. & aliis, quos allegat verb. Poena. nu. 18. vbi in hoc casu dicit nulla absolutione opus esse, probato impedimento. Nam contrarium constat ex dict. §. Porro. vers. Idem est. & ex traditis sup. Diff. 9.

In Foro verò conscientie, & quoad Deū, præfatus non est excommunicatus, vt dicit gl. dict. cap. Cū super. & Siluest. vbi sup. Quia nullum commisit peccatum, ne dum mortale, sed nec veniale, ob iustum impedimentum quo obedire non potuit.

SVMMARIVM.

1 *CONSTITVTI in articulo mortis, possunt absolui, etiam si sint excommunicati, & denunciati, à quocumque Sacerdote simplici, tametsi non approbato; etiam præsepte proprio Parocho, vel Superiore eo-*

rūdem. Et valet absolutio pro utroque Foro; licet quidam contra.

2 *Constituti in articulo mortis, non possunt confiteri Sacerdoti excommunicato, vel heretico: licet multi teneant contra; nisi, &c.*

DIFFERENTIA VIGESIMA TERTIA.

1 *CONSTITVTI in articulo mortis, etiam si sint excommunicati, & denunciati, possunt absolui à quocumque Sacerdote simplici. Intellige, etiam non approbato. gl. in cap. Pastoralis. §. Præterea. verb. Præterquam in mortis articulo. de Officio Ordin. communiter approbata, secundū Silu. verb. Confessor. 1. nu. 20. Armilla. verb. Absolutio. nu. 12. Angel. verb. Confessio. 3. nu. 2. docet. Naua. cap. 4. nu. 1. Toledo lib. 1. cap. 15. nu. 1. estque ita declaratum per Cōci. Trid. Sessio 14. cap. 7. per hæc verba. In articulo mortis, omnis Sacerdos quoslibet pœnitentes à quibuslibet peccatis, & censuris absolvere potest. Per quæ verba ita*

generaliter prolata, constat in dicto articulo nullam esse reservationem, fierique tunc quemlibet Sacerdotem, quoad absolutionem, tam à peccatis, quam à censuris, Summum Pontificem, vt notat Naua. cap. 27. nu. 89. in fin.

Sed obserua talē absolutionem non prodesse, nisi pro Foro interiori, secundū Paul. Comit. lib. 6. Respon. moral. quæst. 27. nu. 6. vbi dicit sibi probabile esse, Concilium in Foro tantū conscientie, pœnitentibus in mortis articulo consulere voluisse.

Sed contrarium est verius, & tenendum, & probat expressè textus, in cap. Eos. de Sent. excom. lib. 6. vbi dicitur absolutum, in

Excommunicatio.

in articulo mortis, ab aliqua excommunicatione reservata, ab alio quàm ab eo à quo aliàs debuisset: si sanus fiat teneri se presentare dicto Superiori, offerendo se eius parere mandatis. Et non dicit textus ut absoluitur; immò ut norat D. Antoni. 3. par. tit. 24. cap. 47. & Armilla. verb. Absolutio. nu. 12. & Henric. lib. 3. de Pœnit. cap. 9. §. 6. in gl. K. L. ad hunc finem debet comparere, ut scilicet Superior intelligat ipsum esse obedientem Ecclesiæ, & paratum implere graviolem pœnitentiam pro excommunicatione, si forte imponatur, & ut satisfaciatur Ecclesiæ, & lēsis, si opus sit; non ut ab eo ampliùs absoluitur. Item dicit textus, Talē, si nō se presentet quamprimùm potuerit, reincidere in eandem excommunicationem. Ergo iam erat absolutus, etiam quoad Forum exterius, & ita tenet D. Tho. in 4. distinctione 20. q. 1. art. 1. ad secundam questiunc. Silu. verb. Absolutio. 1. nu. 9. Armilla. eod. verb. n. 12. Naua. cap. 27. nu. 271. vers. 5. Quod idem. & Palud. in 4. dist. 17. quæst. 6. opinione 5. vers. Nec obstat, & communiter Doctores.

Dubitant tamen DD. primò an prædictam potestatem habeat quilibet simplex Sacerdos, etiam præsentem Parochum, vel Iudicem Superiorem excommunicatorem: vel solum eisdem absentibus. Nā videtur quòd tantum cum prædictorum præsentia haberi non potest. Tunc enim adest causa iusta dādi dictā potestatem, nè pereāt pœnitentes ob defectum ministrorum Sacramēti Pœnitentiæ; & ita tenet Armilla dict. nu. 12. ibi, & aliquis de propriis Sacerdotibus haberi non potest; & Ange. vbi sup. Naua. cap. 26. nu. 26. & videtur textus expressus à contrario sensu in dict. cap. Eos. ibi, *Cum ad illum à quo aliàs de iure fuerant absol- uendi, nequeunt, propter imminentis mortis articulum, aut aliud impedimentum legiti- mū, pro absolutionis beneficio habere recur- sum.* Sentit D. Anton. sup. & Toledo lib. 1. cap. 15. nu. 1. & expressius nu. 4. post Inno. quem allegat. Idem tenet Silu. verb. Confessor. 3. quæst. 6. Soto in 4. dist. 18. quæst. 4. art. 4. Suarez in 4. tomo de Pœnitentia Dispu. 30. Sectio. 3. nu. 1. & est commu- nis opinio teste Nauar. Conf. 15. de Pœ-

nit. & remis. & Vival. tit. de Absolutione. nu. 63.

Sed Nauar. ibid. tenet affirmatiuā, nèpe etiam presente proprio Sacerdote, seu Superiore Pœnitentis, posse eundem infirmū, in articulo mortis, eligere quē voluerit, adductus generalitate dictorum verborum Concilii. sequitur Henric. de Pœnitentia, lib. 3. cap. 11. in fin. & Rodriguez verb. Confession. cap. 59. conclus. 3. nu. 5. ad fin. Quorum opinionem libenter amplector. Non enim in tali articulo arctan- dum est absolutionis medicamen tam necessarium. maxime quia contingere potest Pœnitentem non esse benè affectum ad Parochum, vel Superiorem excommuni- catorem. Et multi sunt adeò infirmi, quòd potius sine confessione morerentur; quàm talibus Sacerdotibus confiterentur, ut dicit D. Tho. in 4. distinctione 17. quæst. 3. art. 3. questiunc. 4. ad 6. Quare licet de honestate, congruitate, & benè esse debeat confiteri præfatis, si eorum copia haberi possit: non tamen ad id tenetur precisè. Et sic intellige verba illa suprà citata dict. cap. Eos. attento nouo iure Concilii, & generali dispositione illius.

Secundò dubitant an dictus constitutus in articulo mortis possit eligere in Confessarium quemcumque Sacerdotem, etiā si sit excommunicatus denunciatus. Et videtur non posse, cum talis sit extra Ecclesiā, & membrum præcisum ab ea. Quomodo igitur poterit alium, si est etiam excommunicatus, introducere in eam, & facere membrum illius? Deinde excommuni- catus non habet exercitium, seu vsum Clauium, quia impeditur ex defectu materiæ, quæ est homo subditus, in quam exercetur vsum Clauium. Subtrahit enim ab istis Ecclesia subditos; & ideò non possunt vsu Clauium habere. Ita D. Tho. in 4. distinctione 17. quæst. 3. art. 3. quæst. 5. & dist. 18. quæst. 2. art. 2. quæst. 3. & consequenter eius absolutio esset nulla, tanquam lata supra nullam materiam, & à non habente iurisdictionem. Qua ratione id sentit D. Tho. in 4. distinctione 19. q. 1. art. 2. q. 2. ad 3. & tenet expressius, questiuncula. 3. & 3. par. quæst. 82. art. 7. ad Secundum. Turrecrema. in cap. Præter hoc. dist. 32. Panor.

Panor. in cap. Non est. de Sponsa. Silu. v. Confessor. 1. §. ultimo. Naua. cap. 26. n. 26. Pisanella verb. Confessio. 3. §. 9. Palud. in 4. distinctione 17. quæst. 3. art. 1. in fi. Coua. in cap. Alma. 1. par. §. 6. conclus. 8. vbi hanc dicit cōmunem. Pro qua est optimus textus in cap. 1. iuncta glossa verb. Ab unitate de Poenit. dist. 6. & inuenio ita tenere illustissimos Cardinales Cōgregationis Cōcilii, qui cōsulti ab Archiepiscopo Valentino super præfato dubio, responderunt non posse poenitentes in articulo mortis constitutos, absolui à casibus reseruat per Sacerdotem excommunicatum denunciatum: & reprobant opinionem contrariam. Quod responsum meminit Henriq. dict. lib. 3. de Poenitentia. cap. 11. §. 1. in gl. E. & ita compellor idem tenere, dummodò adsint alii non præcisi, quibus existens in articulo mortis, possit confiteri. Et ita limitata hæc opinio est certissima, & tenenda.

Quamuis Naua. cap. 27. nu. 271. contrariam teneat, reuocans quod dixerat dict. cap. 26. nu. 26. compulsus generalitate verborum Concilii, & Couar. sup. dicit defendi posse, & sequuntur plures alii quos refert, eos sequendo, Viual. vbi sup. nu. 64. & Tolet. lib. 1. cap. 15. num. 6. & defendit latè Paul. Comit. lib. 6. Respon. mora. quæst. 27. per totam. Sed nullæ eius rationes, & fundamenta vrgent. Nam præcipua quæ à D. Tho. in 4. distin. 20. quæst. 1. articulo 1. quæstiunc. 2. desumitur, scilicet necessitatem legi humanæ non subiacere; non obstat; quia non existente Sacerdote Catholico, non tenetur quis in necessitate confiteri, cum desit copia: sed confiteatur Deo, & sufficit, vt post Rayne. docet Silu. sup. & D. Tho. in 4. distinctione 17. quæst. 3. art. 3. quæstiunc. 1. ad secundū. Vel dic, ibi agere. D. Tho. de habēte vsum Clauium, & sic de existente in unitate Ecclesiæ, qui vt suprà in principio diximus, potest quemcumq; constitutum in articulo mortis absolvere. Sed secus est in præcisis ab Ecclesia per excommunicationem, nisi casu quo non esset copia aliorum. Tunc enim præsumendum est à pia matre Ecclesiæ noluisse in tali articulo tollere ab eis iurisdictionem. Et ita concordari possunt

opiniones contrariæ circa hunc articulum, & sic sunt limitanda, & intelligenda, quæ diximus suprà, Differentia 12.

Et si existentes in articulo mortis, non possunt confiteri excommunicatis denunciatis, nisi vt proximè diximus: multò minus poterunt hæreticis vel schismaticis; cum in his sit etiam timor subuersionis, & scandali. Et ideo sancta illa Regina Scotia Domna Maria Stuard numquā voluit cōfiteri vlli hæretico. Et meritò, quia aliàs peccaret mortaliter secundum D. Tho. sup. & dist. 17. quæst. 3. art. 3. & 3. par. quæst. 82. art. 7. ad 2. Silu. sup. Abb. & Præpos. in cap. Non est. de Sponsal. post gl. verb. Per manus. in dict. cap. Præter hoc. 32. distin. Medin. de Poenit. quæst. 26. & 27. & Coua. dicentē communē dict. conclusionē 8. nu. 8. & Cano. de Poenitentia 5. parte fol. 30. col. 4. reprobata gl. quæ tenuit contrarium in dict. cap. Non est. verb. Donec ibi fuerint.

Denique obserua omnia quæ suprà resoluiimus circa constitutos in articulo mortis, intelligenda esse, & procedere, etiam quoad constitutos in periculo verisimili eiusdem mortis; ita vt eos mori, probabiliter timeatur. Non enim in hoc vlla assignanda est differentia, cum in vtrisque eadem militet ratio; vt post Naua. dic. cap. 27. nu. 271. & cap. 26. nu. 31. vers. 23. docet Viual. dict. tit. de Absolutione. nu. 60. vbi refert idem tenere Palud. Adria. Medin. Silu. Coua. & alios, quorum etiam meminit Henriq. lib. 3. de Poenit. cap. 11. §. 3. in gl. Q. Contra Canum, Sotum, Mandos. & alios, quos citat Viual. sup. & Henriq. dict. §. 3. in gl. P. & cap. 9. §. 1. in gl. E. Quare patientes naufragium magnum, item feminae grauidæ habentes difficiles partus, & quæ numquam parturierunt, & sunt proximæ partui, ingrediētes etiam mare periculosum, vel longā nauigationē, vel bellū, aut loca insidiosa; item condēnati ad mortem, quibus certò est mors inferenda, & similes quibus mortis discrimen finitimum est, & maximo cum timore, verisimilique coniectura speratur, possunt confiteri cui libet Sacerdoti simplici, etiam non approbato; vt docent præcitati, præsertim Coua. in cap. Alma. 1. par. §. 11. num. 8.

expensæ

EXPENSÆ.

SUMMARIVM.

EXPENSAS bona fide factas in re aliena, si quis semel rē restituat, an eas repetere possit.

DIFFERENTIA PRIMA.

EXPENSAS factas bona fide in re aliena, recuperare quis nequit, si semel rem restituat. Vnde conuentus rei vendicatione, & cōdemnatus ad rem vero domino restituendam, si nesciat excipere de dictis expensis, & rem, propter expēsas, retinere: eas amittit. Textus est ad hoc singul. in l. Si in area 33. ff. de Condict. indeb. vbi Ias. num. 1. id notat, & refert quemdam fecisse magnū palatium in solo alieno bona fide, & amississe expensas; quia nesciuit retinere ipsum propter eas. Idem tenet Cin. in l. Si quis sciēs. C. de Rei vend. vbi latē. Itaque in isto casu, in Foro iudiciali, tutus est dominus rē recuperans à prædictis expensis. Idem notat Paul. de Castr. in dict. l. Si in area. in fine, & Barbof. 2. par. l. Diuortio. §. fin. nu. 10. & 64. vbi dat de hoc rationem, scilicet quia possessor bonæ fidei rei aliene, solum habet remedium retentionis pro meliorationibus, opposita doli mali exceptione, ex dict. l. Si in area.

In Foro verò conscientie, secus est. Nam dominus rei restitutæ, tenetur in conscien-

tia sæpe dictas impensas reficere, & restituere; & consequenter per viam denunciationis Euangelicæ posset agi cōtra ipsum. Non enim equum est, nec rationi consonum, vt quis cum iactura aliena locupletetur. Ad quod facit l. Si me, & Titium. ff. Si cert. pet. Adde Silu. verb. expensæ. quæst. 4. Capic. decis. 93. num. 9. & tex. in l. In fundo, & in l. Sumptus. ff. de Rei vendicat. Quibus in locis habetur, quæ impensæ veniant restituendæ de factis in re aliena bona fide. Vide etiam Fel. in cap. Cū causam. num. 29. de Re iudic. vbi, quod in prædicto casu sumptus compensantur cū fructibus perceptis. Idem tenet Rebel. de Obliga. Iustitiæ. 2. parte lib. 7. quæst. 7. nu. 6. dicens posse rem melioratam retinere possessorem tam bonæ fidei, quàm malæ fidei, propter meliorationes viles à se factas, eas compensando cū fructibus, etiā ad integram æstimationē earum, in quibus dominus fieret locupletior. Quod est notandum, quamuis in Foro externo nō posset malæ fidei possessor, nisi pro vt valeret abasē, iuxta l. In fundo. ff. de Rei vēdi.

SUMMARIVM.

FVR, seu quiuis alius iniustus rei detentor, expensas factas in re, causa colligendi fructus eius, & similes, recuperat. Expensas verò viles non recuperat in Foro externo.

3 Sed sic in Foro conscientie.
4 At expensas voluptarias neutro in Foro recuperat, nisi in duobus casibus, de quibus hic.

DIFFERENTIA SECUNDA.

FVR, simoniacus realis, intrusus, & quiuis alius iniquus rei detentor, in Foro exteriori solum repetit expensas necessarias, factas in re furtiua;

illas scilicet quas gratia fructuum colligendorum, congregandorum, & conferuandorum, & huiusmodi, fecit, quasque verus dominus rei omnino fecisset. Si a domino

domino. §. Fructus. ff. de Petit. hæred. vbi glossa final. multas leges concord. allegat, l. Penult. ff. Rer. amot. §. Ex diuerso. Inst. de Rer. diuis. glossa in l. In fundo. ff. de Rei vend. communiter approbata, secundum Couar. lib. 1. Var. c. 2. n. 15. vers. Quartò. & docet Capic. Decis. 93. n. 9. Silu. ver. Expensæ. q. 4. Pet. à Naua. lib. 4. c. 1. n. 3. cum seq. & etiã illas, quæ fiunt, & pertinent ad totius rei conseruationem, l. Domum. in fi. C. de Rei vend. l. Ait Prætor. §. Per hanc. ff. Quæ in frau. cred. l. Plane. de Peti. hæred. l. 44. tit. 28. Partit. 3. docet plures quos refert Barbo. 1. parte l. Diuortio. §. fin. nu. 59.

Nec obstat, l. Ex argento. ff. de Condict. fur. vbi expensæ factæ à fure in seruo furto subtracto in eius sustentatione, non reficiuntur à Domino. nam id est speciale in fure, vt post plures solutiones resoluit Barbof. 1. p. dict. l. Diuortio. §. fin. n. 62. & Rebel. vbi infr. nu. 7. Intellige esse speciale quoad alimenta præstita. Et hoc in odium furis: maximè, quod iam non sint in rerum natura, & ex operis serui potuit se compensare. Expensas autem vtilis, & voluptatis non recuperat, dict. l. Domum. C. de Rei vendi. & dict. l. Ex argento. ff. de Condict. fur. vbi pocula facta ex argēto meo furato cōdicere possum, nullis expēsis solutis pro manufactura, ad idē text. in l. Si quis vxori. 53. §. Si quis massam ff. de Furt. & l. De eo. §. 1. vers. Si quis. ff. Ad exhib. vbi similiter condicere possum vinū, seu mustū factū ex vuis meis, vel oleū ex oliuis; vel vestimēta ex lana mea, nullis expēsis solutis. & docet Abb. in c. Ad nostrā. in fin. de Reb. Eccles. non alien. & Fel. in c. Cū causam. n. 29. de Re iud. Ratio horū est; tū, quia quod ex re nostra fit, nostrum est; vt dicit text. in dicto ver. Si quis. Tū, quia videtur donare omnes illas expensas, & melioramenta, qui sciens rem non esse suam, sed alterius; nihilo minus eas facit. vt dicit gloss. in dict. l. Ex argēto. Tū deniq; in poenā criminis, & malæ fidei. Cōceditur tamen ei abrasio earū, si sine detrimento prioris status rei, tolli possunt; vt in dicta l. Domum. in fine.

3 At in Foro conscientie, fur, & quiuis alius iniquus detētor potest deducere ex estimatione rei expensas, nedū necessarias, sed etiã vtilis, ex quib. res furata facta est maioris

æstimationis, & precii, & ex quibus dominus rei factus est locupletior, secundum D. Tho. 2. 2. q. 100. art. 6. ad 3. Silu. verb. Expensæ. dict. q. 4. & verb. Furtū. q. 16. & verb. Restitutio. 3. q. 7. §. 1. vers. Quintò. Tiraq. de Retrac. tit. 1. §. 15. gloss. 1. nu. 2. Sot. lib. 9. de Iust. q. 3. art. 1. fol. 303. col. 2. Couar. in Regul. Peccatum. 2. p. §. 6. n. 3. Pet. à Naua. sup. Vnde dominus rei, eas restituere tenetur in conscientia; ita Rebel. de Oblig. iust. 2. p. lib. 7. q. 2. nu. 8. & 15. & fur potest eas repetere per viam denunciationis euangelicæ. vt post Monal. in Summa, verb. Vfuræ. §. 5. tenet Silu. in dict. verb. Expensæ. q. 4. & verb. Restitutio. 2. nu. 5. in fin. & verb. Restitutio. 3. quæst. 7. in dicto vers. Quintò. & Couar. vbi sup. Potest etiam idem fur à domino rei furari æquivalentem summam: quandoquidē ab eo, in iudicio, dictas expensas recuperare non potest, ex communi, relata à Couar. dict. lib. 1. Var. cap. 2. num. 15. vers. Quartò. Iul. Clar. in §. Furtum. vers. Excusatur. & habetur 1. tom. Commun. opin. pag. 540. Poterit etiã deducere per subtractionem materiæ ab ædificio (dum modò id facere possit absque læsione rei ipsius, pristinoque eius statu) expensas, quas in re ornatus, & voluptatis causa, fecerit; vt sup. diximus, & tradit Coua. in dict. vers. Quartò. & dict. Regu. Peccatū. 2. p. §. 6. n. 3. in fin.

4 Hinc infero non esse verā opinionē Silu. verb. Restitutio. 3. q. 7. Dicto 1. in fi. & ver. Furtū q. 16. in fi. vbi dicit, Quod si res furata perueniat legitimè ad manus domini, tunc dominus non tenetur in cōscientia ad melioramēta, & expensas voluptarias: & dat rationē; quia dolo facit, qui petit, quod necesse habet restituere. Certè hæc ratio malè applicatur ad nostrū casum; quia in Foro conscientie (vt diximus) nō tenetur fur restituere melioramēta, nec expensas vtilis. Et cōsequēter non facit dolo, eas petendo; intellige per viā denunciationis. vt idē Silu. docet in locis sup. cit. cū Coua. nisi per ciuile iudiciū, in poenā, fur eas amississet. vt post Rain. tradit Sil. d. verb. Restitutio. 3. q. 7. Dicto 1. in fi. Nec similiter potest dominus in conscientia eas retinere, nec petere a fure, si forsitan eas propria autoritate recuperauit, vt supra diximus, ex eisdem Siluest. & Couar. Nisi (sicut diximus) per Iudicem, in poenā

V

condemna,

Fornicatio.

condemnaretur ad eas restituendas, & amittendas. Extra quem casum nullo modo potest admitti opinio Silu. immò ex prædicta exceptione colligitur cōtra ipsum, nempe si dominus per viam iuris conueniendo furem corā Iudice recuperet rem furto ablatam; & Iudex non condemnet furem in poenam, ad amittendum expensas, & melioramenta: tenebitur in conscientia ipse dominus eas reficere. Sed obserua Sil-

uest. supra non loqui de impensis vtilibus, sed de voluptariis, in quibus bene dicit non teneri dominum ad eas reficiendas in conscientia. Idem Rebel. sup. nu. 16. nisi in duobus casibus, scilicet cū dominus eas esset facturus, vel rem venditurus, arg. l. In fundo. 38. ff. de Rei vendi. ex Garcia. de Expens. cap. 5. nu. 6. quicquid dicat Barbosa. l. 1. par. l. Diuortio. nu. 101. qui intelligendus est in Foro externo.

F O R N I C A T I O . S V M M A R I V M .

FORNICATIO cum meretrice, etiam violenter habita, non punitur in *Foro contentioso.*
2 *Secus in Foro animæ.*

D I F F E R E N T I A P R I M A .

COITVS non violentus, habitus cum muliere non nupta, ab alio tamen cognita; nō est in Foro exteriori punibilis; vt probat text. in l. Si vxor. in princip. ff. de Adulte. Quem ad hoc ponderat ibi Bart. & Ange. & Paul. de Cast. Consi. 303. viso dicto statuto. lib. 1. docet Coua. in Regu. Peccatum. 2. parte §. 2. num. 3. Hinc est quod meretrices in Foro contentioso ciuili, non puniuntur; vt in l. Ancillarum. ff. de Peti. hæred. & in l. 1. §. Sed quod ob meretrices. ff. de Condiçt. ob turp. caus. immò tolerantur ab Ecclesia, secundum glos. Præpo. & Doctores in cap. Inter opera charitatis. de Sponsa. idque fit propter maiora mala vitanda. Et ideò lupanaria in prædicto Foro permittuntur.

Prædictis adde fornicationem cum meretrice adeò de iure ciuili non esse punibilem; vt si quis etiam per vim meretricem cognouerit; puniri nequaquam debeat, vt communiter teneri contra Bald. dicit Alcia. Consi. 469. num. 1. & Iul. Clarus §. Fornicatio. in princip. Ex quo enim habet meretrix corpus suum venale, potest cogi. argu. glos. singul. in l. Non enim. ff. de Act. rer. amo. 2. At in Foro animæ, grauiter punitur; quia est peccatum mortale, ac lege Diuina sexto Decalogi præcepto prohibitum; vt tradit D. Thom. 2. 2. quæst. 32. art. 7. in corp. ad fin. & probatur in cap. Meretrices. & in cap. Nemo sibi. 32. quæstione 4. & nouissime in Concil. Trident. Sessione 24. de Reform. matrim. cap. 8.

D I F F E R E N T I A S E C V N D A .

CONCVBINATVS in Foro contentioso non punitur; quia non reprobatur de iure ciuili, l. In concubinato. ff. de Concubin.

At in Foro anime, non permittitur; sed peccant mortaliter prædicti concubinarij, secundum glossam, & Bart. in dict. l. In concubinato. facit textus in capite Dicat

aliquis. & in capite Nemo. 32. quæstione 4. & in capite Si concubinæ. de Sentent. excommunicatio. & est indubitatum inter Christianos. Hodie verò per Concil. Tridenti. Sessione 24. capite 8. de Reform. etiam in Foro contentioso Ecclesiastico punitur. Adde Iul. Clar. §. Adulterium. num. 4. & ibi Addit.

SVM-

SUMMARIVM.

FEMINA vi oppressa, tenetur vociferari in Foro exteriori. aliàs rea erit. Sed in Foro conscientie, sufficit non consentire.

Femina vi oppressa potest licitè, morte spreta, resistere.

3 Vir, iuuenis, & puer, vi oppressi, possunt licitè immoti manere non resistendo, dummodo non consentiant.

4 Vir spiritualis per dæmonem oppressus temptatione carnis, tempore orationis, potest licitè eam pati, etiam pollutionem.

DIFFERENTIA TERTIA.

FEMINA vi oppressa, vel cui mortis terror inijcitur; vel aliàs, imminet præsens periculum vitam amittendi, nisi consentiat, seu patiat ab aliquo sibi pudicitiam eripi, & stuprari: in Foro exteriori, tenetur resistere, & vociferari; si id in vrbe contingat, vel alio loco, ubi ei opis ferri posset. aliàs rea adulterii, vel stupri iudicatur, vt in Deuter. cap. 21.

In Foro tamen anime, si interius non cõsentiat, licitè potest sinere sibi vim inferri, seu violari. Ita pulchrè Sot. lib. 5. de Iust. quæst. 2. art. 1. quin immò morti cooperaretur propriæ, si resisteret, cum posset se licitè liberare, vt inquit Pet. à Nauar. tom. 1. lib. 2. cap. 3. num. 104. Potest ergo immota manere, negatiuè se habendo. Et hoc sufficit, dummodo non consentiat, nec sit periculum consensus.

Hec probantur per factum Lucretiæ, cuius castissimam voluntatem laudat Augustinus lib. 5. de Ciuit. Dei. cap. 20. & per dicta per B. Luciam, videlicet non inquinari corpus, nisi de cõsensu mentis. Quod probat text. optim. in cap. Ita ne. 32. quæst. 5. ubi glos. fin. colligit ex eo, non debere dici quem perpetrasse, quod nolens fecit, vel passus fuit; nec debere imputari, quæ per coactionem absolutam fiunt. Idem cum Soto tenet Fr. Ludouic. Lopez in Instru. conscient. 1. par. cap. 75. ad fin. dicens satis esse mulierem vi absoluta coactam, non se præparare ad turpitudinem, licet non resistat. Vix tamen, secundum Nauar. reperietur mulier honesta, quæ aliquo modo, licet sine clamore, non resisteret.

2 Quia tamen difficile est, ob vehementem naturæ in hunc actum procliuatatem, & delectationem, non consentire: idè licitè poterit, id periculum præueniendo, resistere, etiam morte sprete; vt ait Pet. à Na-

uar. loco superius citato, n. 105. quauis ad id efficiendū nō teneatur, nisi probabili periculo consentiendi se exponeret. Est nāq; naturæ, vitæque tuendæ maximum ius.

3 Idem quod de femina vi oppressa diximus, dicendum est de iuvene, & viro quibus metū mortis quis inferre minatur, nisi rē cum eo se habere patiantur, vt frequēter fit apud Turcas, & Saracenos, cum aliquos pueros, vel adolefcētes captiuos Christianos ad suas barbaricas regiones transferūt.

4 Hinc collige (quod vel maximè obseruandum est. Nam facit pro consolatione multorū spiritualiū) tētatū videlicet à dæmone temptatione carnis, tempore quo est in oratione, vel extra eam in lecto, vimq; perferentem, & nimio ardore flammæ carnis, & spurcitæ conflagrantem, posse eam licitè pati, sic manendo; nec teneri desistere ab oratione, vel à lecto surgere, quauis à dicta oratione desistendo, vel à lecto surgendo posset impedire prædictā temptationem; dummodo longè absit à cõsensu in prædictam delectationē. Quod verū est, etiā si veniret in pollutionē; quia totū illud fit à dæmone; & vir spiritualis verè tunc patitur, & vi opprimitur; nec habet in potestate illā temptationē à se tunc tēporis repellere, nec tenetur orationem omittere propter eam; quia id intendit dēmo, & ob id eā immittit. Vnde nec conuenit orationē omittere, ne dæmon suum finem, consequatur. esset enim satisfacere eius malo proposito. Nam prædictus inimicus cū se videt deuictū, nec posse trahere virum spiritualem in suū cõsensum: hoc modo ipsum inquietare procurat, vt sic eum ab oratione diuertat. Et non minùs tunc vim patitur seruus Dei, quàm femina a tyranno, vel ab aliquo alio iniquo oppressa. Et sicut ista non tenetur, quoad Deum, vociferari, nec resistere:

V 2

sed

Fornicatio.

sed sufficit immota sic maneat, & non consentiat tam foedo, nefarioque actui, & delectationi: ita & vir spiritualis non teneatur ab oratione desistere, & se ab ea diuertere ad aliud exercitium distractiuum; quia id est instar vociferationis, & resistentiae. Sed sufficit ei, in ea permaneat immotus, & tentationi non consentiat. Quod est mēte tenendū, & de quo saepius ego dubitavi. Et cū primū id ipsum accepi à quodam viro spirituali, qui similem tentationem patiebatur vsque ad pollutionem: & tamen, hoc non obstante, celebrabat quotidie: ocus interrogavi eum, an posset diuertere praedictam tentationem, & impedire pollutionem desistendo ab oratione, & diuertēdo se ad alia exercitia. Cūq;

mihi respōdisset à se posse praedictam pollutionem impediri dicto modo; expaui eò quòd, ea non obstante, quotidie celebrasset. Nam id adhuc nec expertus, nec consequutus fueram. Et de hoc non est ambigendum. Est namque licitum, & fundatum in doctrina superius adducta.

Praedictis adde, qd aliquando etiā Dæmon in praedicta tentatione, ita hominem spiritualē vi opprimit; vt vix valeat manere immotus: sed magna vi ipsum commouet, interiorius, & aliquādo agit etiam exteriorius, donec in pollutionē cadere faciat. quod certē ipsi summoperē abhorrent, & pleni verecundia, ac tremebundi accedunt ad Sacra. Quod scire, erit multis gratum, si similibus tentationibus crucientur.

SVMMARIVM.

- 1 **S**ERVA si à domino stupretur, habet ius petendi, vt manumittatur, si erat virgo; aliàs non.
- 2 Serua si à domino sollicitetur, habet ius ab eo fugiendi.

- 3 In Foro verò conscientiae, non cogitur dominus seruam à se violatam manumittere.
- 4 Dominus habens ancillam in concubinam: si tempore testamenti nihil de ea disponit: intelligitur reliquisse eam liberam.

DIFFERENTIA QVARTA.

- 1 **S**ERVA, seu ancilla, si à domino suo cognoscatur, vel impetatur: eò ipsò habet ius implorandi officium Episcopi, vt cōpellat dominum suū, vt eam manumittat. Ita probat text. in l. Si lenones. C. de Episc. aud. & tradit Silu. verb. Seruus. q. 5. in fi. Quod intelligo verū, cū à domino corrumpitur, eique virginitas eripitur. secūs si iam esset ab alio cognita.
- 2 Praeterea aduerte in praedicto casu, cū scilicet à domino impetitur, & sollicitatur ad eam violandam, posse tunc seruam licite ab eo fugere. Quin immò, & se gerere vt liberam. Ita Silu. sup. & Pet. Sa in Summa, verb. Seruus. num. 5.
- 3 In Foro tamen conscientiae, non tenetur dominus violans seruam, eam manumittere. Tum quia dict. l. Si lenones. est pēnalis,

& consequenter non obligat in conscientia ante condemnationem; vt dicemus verbo lex. Diff. 7. & verb. Venditio. Differentia 6. Tum quia priuatio iuris proprii ipso iure, numquā intelligitur facta, nisi à iure exprimat, iuxta glos. receptam in cap. final. de lure patron. At nusquam legitur talis priuatio dominii ipso iure. Ergo, &c. Pro quo facit, quod tradit idem Pet. Sa vbi sup. videlicet quòd si dominus solutus, habuit ancillam in concubinam vsque ad mortem; & tempore testamenti nihil disposuit de ea: intelligitur eam reliquisse liberam. Igitur nō fit libera eò ipsò quòd eam cognouit; sentit quippe quòd potuit eam relinquere seruam alicuius. Quae omnia tene mente, quia sunt quotidiana, & cū Vlyssipone essem, fui de primo casu consultus.

F R V C T V S.

SVMMARIVM.

- 1 **V**Enditione retractata ob deceptionem ultra dimidium, an etiam fructus teneantur restitui.

DIFFE-

DIFFERENTIA PRIMA.

IN aliquibus Regnis solet obseruari dispositio l. Cum autem. 23. §. lubent. ff. de Aedil. edict. vt quando retractatur cōtractus vēditionis ob deceptionem vltra dimidium iusti pretii, vel alias recuperetur res cum fructibus, restituto tantum pretio accepto, & expensis, & melioramētis. Cōmunē dicit Pinel. in l. 2. C. de Rescind. vēd. par. 2. cap. 2. nu. 1. Ant. Gom. ad l. 70. Tau. Coua. lib. 1. Resol. cap. 3. n. 15.

Cuius obseruantia ratio ea videtur, vt scilicet sic contrahens emptor compescatur, & quasi freno quodam detineatur, ne ad litem profiliat, ne vē facile ad dirimendos, & soluendos cōtractus semel approbatos, & perfectos, progrediatur; ac denique ad lites dirimendas, & obuiandas. Est & alia ratio, scilicet quia rescinditur cōtractus quasi non fuisset factus. & sic non vt ex nunc, sed vt ex tunc. Non ergo mirum si debeant restitui fructus. Et ita seruandum esse, docent Coua. & alii supra citati. Quæ obseruantia in Foro tantum iudiciali procedit, secundum Anto. in cap. Ad nostram. circa mediū, ibi, Sed veniente tempore. de Empt. & vendi. & Bald. in c. 1. de Feud. dato inuicē legat.

Nam in Foro conscientia, non licet fructus recipere, sed tenetur venditor vel eos remittere, vel saltem reddere interesse pecunie qua potitus est, iuxta l. Curabit. C. de Action. empt. & l. Vtere. & l. Si pradium rusticum. C. de Præd. minor. & cap. Ad nostrā. de Rebus Eccles. non alien. vbi est ad hoc text. expressus. Ibi enim Tusien. Monasterium necessitate coactum dederat quoddā fundum cuidam laico, pretio tantum 80. librarum; & propter enormē læsionem fuit restitutum prædictum fundum eidem Monasterio, restituto dicto laico pretio à se soluto, sed retinuit laicus penes se, ob laborem, fructus quos ex dicto fundo perceperat. Idem docet Ayora de Partition. 2. par. quæst. 33. n. 19. cum sequenti, & Mercad. post Bal. & Pataleo. Cremenf. lib. de Contract. tract. 2. cap. 10. fol. 40. col. 2. cum seq. vbi hanc equitatem dicit seruari in tribunalibus supremis, & Cancellariis Castellæ. Idē

dicit Costa relatus à Rebel. de Oblig. iust. 2. par. lib. 7. q. 4. nu. 9. vers. Contrariam. Et eandem seruari in regno Portugalie testatur Gama decis. 441. & dicit cōmunioem Pinel. sup. cap. 4. nu. 1. Et ratio est, quia non videtur æquum, nec pectore christiano dignum, vt venditor potiatur pretio, & fructibus; & emptor frustretur omni commodo, & solum recuperet pretium post multos forsan labores, in eam rem impensos.

Sed obserua q̃ prædicta obseruantia non defraudat emptorē suo labore quē in colligendos fructus impedit. Id enim non esset equū, vt prædictum est. Vnde tam expensæ factę circa fructus, quā labor expēsus circa eosdē fructus, debēt deduci ante omnia; quia fructus intelliguntur, deductis expensis circa fructus factos, & etiā labore quē alias impendere debebat Dominus fundi pro fructibus colligēdis, & habēdis. Rigor igitur prædictæ obseruantia in eo cōsistit, scilicet q̃ venditor recuperat fructus quos collegit emptor, deductis prædictis expensis, & labore circa eosdē fructus colligēdos; & potitur insuper ipsa pecunia, seu pretio rei vēditę. Quæ quidē pecunia, licet ex se, & ex natura sua nō pariat fructus: potest tamē esse maioris vtilitatis, & interesse, quā ipsi fructus, secundum industriam eam habētis. Potest siquidem dari ad censum, vel ea emi statim aliquid fructiferum. Quo in casu negari non potest teneri vēditore in conscientia ad restitutionem huius lucri quod lucratus est venditor cum pecunia, & pretio rei venditę; vel fructuum per emptorem collectorū. Velle enim retinere vtrūque, est cōtra omnem æquitatē. & ita docet Anto. de But. in c. In ciuitate. de Vfur. & in c. Quia plerique. in fi. antepenul. col. de Immunit. Eccles. & Cepol. de Simula. contract. num. 7. 8. & 22. Gutierrez Practic. quæst. lib. 2. q. 135. & Rebel. loco sup. citat. n. 10. & Molin. in tract. 2. de Iust. & in Disp. 349. adde Ord. Lusit. lib. 4. tit. 13. §. 10. vbi solum condemnat decipientē in fructibus à die motæ litis; nisi quando læsio foret enormissima.

SUMMARIVM.

POSSESSOR *malæ fidei*, quos fructus restituere teneatur.

V 3

DIFFE

DIFFERENTIA SECVNDA.

FRVCTVS alienæ rei per furem, vel alium iniustum possessorem perceptos, restituendos esse in vtroq; Foro, nemo est qui dubitet; & probat textus in l. Si me, & Titium. ff. Si cert. pet. tradit Barto. in l. Ratio. §. 1. ff. de Action. empti. & non solum extantes, sed etiam consumptos. Nam damni illati per iniuriosam acceptionem rei alienæ, omnino reparatio fieri debet. Quin immò & eos restitui oportet, quos malæ fidei possessor propter suam industriam, & sollicitudinem percepit; rei; etiam si dominus fructus istos non percepisset; deducta tamen ex eis, prædictæ sollicitudinis iusta mercede; ut post Bart. sup. tradit Couar. in Regu. Peccatum. 2. par. §. 6. num 4. dummodò prædicti fructus extent, vel malæ fidei possessor, factus sit locupletior. Qui quidem fructus, isto in casu non percipiuntur à domino, nec ei debentur ratione illati damni; cum ipse aliàs (ut supponimus) eos non percepisset; nec ratione acceptionis inique; quia hoc modo non deberentur in Foro conscientie ante condemnationem, iuxta Regul. glossæ, in cap. fraternitatis. 12. quæst. 2. sed debentur domino in vtroque Foro; quia fuerunt ex re propria illius percepti, atque ita ut fructus extantes, sunt domino rei restituendi, iuxta text. in dict. l. Si me, & Titium. Si verò isti iidem fructus, singulari iniusti possessoris industria percepti, iam fuerint consumpti; nec ex eis factus sit locupletior: tunc restituendi etiam in Foro animæ minimè veniunt. Ratio est, quia nec ratione damni illati exigi possunt, nec ut interesse lucri cessantis; siquidem dominus eos non percepisset, ut optimè tenet Couar. suprà.

Tota difficultas, & differentia inter vtrumque Forum consistit circà restitutionem fructuum, qui in veritate percepti fuissent à domino, ob singularem eius industriam. Nam de aliis quos non percepisset, sed percipi potuissent ex communi hominum cura, & diligentia dicemus in Diff. sequenti. Et quòd in Foro exteriori ad hos fructus malæ fidei possessor teneatur, probat text. in l. Si naus. §. ult. ff. de Rei vindicat. & tenet Abb. in cap. Grauis. per text. ibi, de Re-

stit. spoliat. Alex. & Ias. in l. Apud Iulianum. §. 1. nu. 3. de Legat. 1. & dicit communem Dec. in l. Generaliter. ff. de Regu. iur. & Couar. suprà, & docet Bar. in l. Domum. C. de Rei vendica. & probat l. 40. tit. 28. Partit. 3. vbi Greg. Lopez in gloss. 1. fatetur hanc esse magis communem opinionem. Ratio est, quia si res non fuisset à malæ fidei possessore occupata, eius verus dominus commodum hoc ab ea percepisset. Vnde iustum est, ut eidem refarciatur, & satisfactio fiat aliàs si prædicto commodò fraudaretur, fieret ei iniuria; quippe qui damnum ei datum ob iniustam rei propriæ occupationem, sine causa, & culpa sua, subire, pati; cogeretur.

Qua ratione idem dicendum esse in Foro conscientie putat Couar. loco sup. cit. vers. Sed & eadem ratione. Sed sanè contrarium esse verius credo. Et ratio est, quia ad obligandum quem ad satisfaciendum prædictum damnum, opus est, ut de eo constet iudicè per probationem super eo factam. quod ad Forum exterius pertinet, & non ad hoc interius. Quis enim Confessarius occupabit se in examinando an dominus rei furto sublata, vel aliàs malè occupatè, potuerit ex sua singulari industria fructus aliquos extra communes, ex re ipsa acquirere, atque lucrari? Certè nullus. Nec vnumquam vidi, nec audiui Confessarium aliquem obligasse quemquam ad tale lucrum, seu damnum datum restituendum. Quare tenendum est prædictos malæ fidei possessores, in Foro conscientie non teneri nisi ad restitutionem fructuum perceptorum: non tamen ad eos, quos dominus rei aliàs ex sua singulari industria percepisset: nisi postquam de hoc in Foro contentioso cõstaret. Tunc enim æquissimum, ac iustum est, ut restituatur, siue satisfiant. Et ita concordari poterunt Doctores suprà citati cum Decio, qui contra communem tenuerat in dict. l. Generaliter. n. 5. ff. de Regu. iur. existimans non esse attendendam singularem domini industriam. Quod est verum in Foro animæ, ut diximus. secus in iudiciali Foro, ut habet communis. Faciunt notata in Diff. sequenti.

Est & alia ratio pro hac nostra opinione, & differentia, quia illi fructus qui ex industria

stria singulari domini percepti foret, magis venirent in restitutionem, vt interesse, quā vt fructus, vt palam est. Ergo ad eos non tenetur fur, seu alijs iniustus possessor, ex Bart. in d. l. Ratio. §. i. ff. de Actio. empti, & notatur in l. Videamus. §. Si actionem. ff. de Vfur. quod & paulò ante amplexus est idem Couar. Quæ omnia nota pro exoneratione conscientie Confessariorum; quippe qui etiam de expensis factis à domino circa re furtiuā quærendā, non curant obligare furem ad eas restituendas (licet malè) vt notat Nauar. cap. 17. num. 140. quantò minus curarent supradictam subtilem exa-

minationem facere? Circa emolumenta tamen quæ quis ex re alterius per suam solam industriam lucrificat (vt si negotietur cum pecunia furto ablata, & aliqua lucretur) non est dubium quin pertineant ad eundem furem; quia illi non sunt verè fructus, cum pecunia non pariat pecuniam; sed sunt labores ipsius furis, positi in re quæ nullo modo de se est fructifera, immò potius infructifera. Et ideo nulla ratione pertinent ad dominum pecuniæ furto sublata; vt copiosius dicemus in Diff. sequenti, nu. 4.

SUMMARIVM.

- 1 **M**ALÆ fidei possessor non solum tenetur ad restitutionem fructuum quos dominus rei alijs percepisset; sed etiam ad eos quos percipere potuisset quilibet alius diligens possessor.
- 2 Fallit si titulum habuit.
- 3 In Foro verò conscientie secus est; quia solum tenetur ad eos quos dominus percepisset, si ab eo res non esset ablata.
- 4 Lucra quæ fur, vel usurarius ex sua mera industria acquirit, cuius sint.

DIFFERENTIA TERTIA.

DIXIMVS in præced. Differen. quando malæ fidei possessor teneatur ad fructus quos dominus rei ex sua singulari industria in veritate percepisset, si ab eo res furto sublata non fuisset. Nunc attendendum est circa fructus qui percipi potuissent ex communi hominum cura, & diligentia. Sit ergo conclusio.

- 1 Malæ fidei possessor in Foro Iudiciali tenetur non solum ad fructus quos dominus percepisset; sed etiam ad eos quos percipere potuisset ex communi hominum cura, & diligentia; licet alijs omnino non esset percepturus. Itaque in Foro contentioso, non attenditur, quoad restitutionem fructuum per furem, vel alium malæ fidei possessorem faciendam, ad realitatem: sed ad potentiam. id est, non habetur ratio fructuum, quos in veritate dominus percepisset, & quibus fraudatus est ob iniquam, vel iniustam rei suæ occupationem; sed eorum quos quivis alius diligens percipere potuisset. & hoc in pœnam iniquæ acceptionis. Ita probat textus, in cap. Grauis. de

Restitut. spoliat. in fin. & in l. Si navis. 62. §. ult. ff. de Rei vindicat. quam sic intelligit Bart. in l. Domum. C. eodem, communiter receptus, secundum Alex. in l. Apud Iulianum. alijs incipit Africanus. (quam legit sub lege Cui seruus. §. Fructus.) & ibi Ias. num. 3. Delegat. 1. Quam interpretationem probat l. 40. tit. 28. Partita 3. vbi Greg. Lop. in glossa 1. fatetur hanc esse magis communem opinionem, eamque sequitur post alios Couar. in Regula Peccatum. 2. par. §. 6. num. 4.

- 2 An autem in hac specie excuset titulus à percipiendis, nec ne: non est vulgaris difficultatis, ac dubitationis. Nam glossa in cap. Non liceat Pape 12. quæst. 2. tenet partem affirmatiuam. cui est similis in l. Et ex diuerso. in princip. in glossa magna ad fin. ff. de Rei vindicat. & in l. Si fundum. C. eodem. Et hanc esse communem opinionem fatetur Imol. num. 6. & Abb. n. 7. in dicto cap. Grauis & eam sequitur Dec. in l. Generaliter. num. 6. ff. de Regul. iur. qui omnes tenent malæ fidei possessorem cum titulo non teneri ad fructus percipiendos;

dos; siue qui percipi potuissent; nisi cum non habet titulum. Quæ opinio retinenda est in praxi. Nam & eam in Beneficialibus obseruat Rota, vt patet in Decisione vlt. de Restitut. spoliat. in antiquis. Quamuis partem negatiuam teneat Beroius in dicto cap. Grauis. num. 34. dicens probabilior; & eam tamquam veriore, post plures à se citatos, sequatur Menoch. de Recuperan. possession. Remed. 15. n. 600. & Balduin. in §. Si quis à non domino. vers. Licet consumpti sint. Instit. de Rer. diuis.

3 In Foro verò conscientie, malæ fidei possessor non tenetur restituere fructus quos potuit dominus percipere, attenta communi hominum diligentia, & cura: sed quos in veritate probabiliter fuisset percepturus. Quin immò, si ullos omnino non erat percepturus; (vt quia rem non locasset, si habuisset; vel alias) ad nullos tenebitur. Ita singulariter Silu. verb. Restitutio. 3. quæst. 9. Itaque in Foro anime, non attenditur potentia, sed realitas. id est, non id quod quis posset percipere, sed quod in veritate percepisset, si vsu suæ rei non caruisset. Nam & hoc est magis consonum iustitiæ commutatiuæ, & obligationi, ad quam quis naturaliter est obligatus in facienda satisfactione iniuriæ, & damni alteri illati; reducendo eum ad pristinum eius statum; maximè quia in poenam (vt diximus) iniquæ acceptionis, statutum est vt etiam ad fructus qui aliqua ratione percipi potuissent, teneatur malæ fidei possessor. Quæ poena ad Forum iudiciale spectat; & non ad istud conscientie, per glossam receptam in capite Fraternitatis. 12. quæstione 2.

4 Circa lucra verò, & emolumenta, quæ quis ex re furto ablata, de se non fructifera, per solam suam industriam acquirit; vt si quis negotietur cū pecunia furto sublata; & aliqua lucretur: dubium est non contemnendum, cuius sint illa lucra; an scilicet creditoris, vel ipsius negotiatoris, vel pauperum. Nam videntur ad creditorem pertinere, eo quod eius pecuniæ fuerint causa illius lucri. ad not. dict. l. Si me, & Titium. vel melius videtur esse pauperibus erogandum. Quia si radix est infecta, ergo,

& rami, cap. Fertur. 1. quæst. 1. Cum ergo radix illius lucri sit vel vsura, vel res furto ablata, seu rapina: videtur etiam quod fructus, scilicet lucrum exinde captum, & acquisitum, sit infectum, & obnoxium restitutioni, vel erogationi.

Nauiar. verò cap. 17. nu. 25. indistinctè tenet pertinere ad negotiatorem. quem sequitur Pet. Barbo. in l. 2. in prin. nu. 18. in 1. par. ff. Solu. matri. Idem tenet Soto lib. 4. de iust. quæst. 7. artic. 2. col. 6. vers. De negotiatoribus. & lib. 6. quæst. 1. art. 2. in fi. Ange. verb. Restitutio. 1. vers. Quid si res. Rebel. de Obliga. iust. 1. par. lib. 2. quæst. 4. nu. 6. dicens hanc esse communè omnium opinionem. Silu. verb. Restitutio. 3. quæst. 9. Pet. à Naua. 2. par. lib. 4. cap. 1. nu. 32. Armilla verb. Fructus. num. 2. Paul. Comitoli. lib. 3. Resp. mor. quæst. 36. & est etiam opinio. D. Tho. 2. 2. quæst. 78. art. 3. in corp.

Quid ergo tenendum? Sanè videtur sub distinctione rem hanc esse definiendam. Aut enim fur, vel vsurarius, lucratus est lucra iuste, aut iniuste. Iuste quidem; vt si ex pecunia furto sublata, vel iniuste acquisita, emit agrum fructiferum, vel d. pecuniam impendit in negotiationes licitas; & tunc omnia lucra sunt illius. Et ita procedit opinio. D. Tho. Nauar. & aliorum sup. citatorum.

Aut lucra sunt illicita, vt quia pecuniam dedit ad vsuram, vel eam impendit in alios contractus illicitos, & fenebres; & talia lucra sunt pauperibus eroganda; quia penes vsurarium non debent remanere, excepta mercede debita labori eius, & industriæ, ne ex hoc paretur via vsuris. Nec debent creditori restitui, quia tunc reciperet vsuras de sorte sua; nisi fortè ex pecunia sibi ablata, vel ex vsuris à se solutis aliquod damnum in bonis suis passus sit; vt quia oportuit eum accipere ad vsuram pro suis necessitatibus, vel vendere res suas multo minori pretio, quam valerent; quia tunc illud damnum resarciendum est illi. Ita pulchrè D. Antonin. 2. part. titul. 2. cap. 2. §. 5. dicens hanc vltimam partem distinctionis magnæ aequitati inniti, & ita est procul dubio.

SUMMARIVM.

- 1 **F**RVCTVS rei alienæ bona fide posses-
se, quinam restituantur, cum res rei-
uendicatur, & restituitur.
- 2 *Fructus hodie ex communi practica non*
restituuntur, nisi qui post litem contestatam
percepti sunt.

DIFFERENTIA QVARTA.

1 **F**RVCTVS bona fide percepti, siue
 naturales sint, vt sunt fructus arbo-
 rum: siue industriales ex re fructi-
 fera, vt sunt vinum, triticum, & si-
 miles: siue cum titulo, siue sine titulo: in
 conscientia debent restitui, vnà cum re
 euicta aliena, si extent. Si autem eos con-
 sumpsit: tenetur restituere tatum, in quan-
 tum factus est locupletior. l. Item veniunt.
 §. Præter hæc. & l. Sed & si. §. Consultuit.
 ff. de Peti. hæred. Dicitur autem factus quis
 locupletior, vel quia in eam rem impedit,
 in quam oportuisset impendere, tantum de
 suo: vel aliqua emit, ex quibus patrimo-
 nium suum ampliavit. Tamen de fructibus
 industrialibus rei lucrosæ, seu fructiferæ,
 diminuet quantum industria sua merebitur.
 Si verò non est factus locupletior, de
 rebus consumptis non tenetur. De lucro
 verò facto ex re non fructifera, vt ex pe-
 cunia, vel ex torque aureo sæpius locato:
 non tenetur, nisi de interesse, vt in exem-
 plis per Nau. vbi infra, adductis. Ita in ter-
 minis Barth. Fumus in sua Armilla aurea,
 verb. Fructus. nu. 2. Silu. eod. verb. num. 2.
 Panor. in cap. Grauis. nu. 6. de Resti. spol.
 Naua. cap. 17. nu. 25. D. Tho. 2. 2. quæst.
 62. articu. 6. & alii quos refert Rebel. de
 Obliga. iustitiæ, lib. 2. quæst. 3. num. 1.
 & latissimè quæst. 4. per totam. Soto lib.
 4. de iusti. quæst. 7. art. 2. col. 4. ante versu-
 culum De illo aut. & col. 6. vers. De nego-
 tiatoribus aut. Coua. lib. 1. Variar. cap. 3. n.
 6. in 1. conclusionem, dicens hanc receptio-
 nem.

In Foro verò iudicali, titulus excusat
 quem, à restitutione fructuum, secundum
 Ioan. And. in Additione ad Specula. tit. de
 Fructibus, & expensis. §. 1. & Feli. in cap.
 De quarta. nu. 30. de Præscript. Roma.
 conf. 454. In re præsent. col. vlt. Et licet

secundum magis communiter receptam sen-
 tentiam, in terminis iuris communis in Fo-
 ro prædicto iudicali bonæ fidei possessor
 teneatur ad restitutionem fructuum extan-
 tium, iuxta l. Certum. C. de Rei vendi. &
 etiam consumptorum, si ex illis factus est
 locupletior, vt aduersus gl. tradit Barr. in
 l. Ex diuerso. nu. 7. ff. de Rei vendi. cuius
 opinio magis communiter recipitur, teste
 Coua. dict. nu. 6. vers. Tertia conclusio.
 Pinel. l. 2. C. de Rescind. vend. 2. par. cap.
 4. nu. 47. Pet. Barbo. l. Si ante. num. 37. ff.
 Solu. matri. & in l. Diuortio. in principio,
 nu. 47. ff. Eod. & copiosè per Ant. Gabri.
 3. tom. Commu. opin. lib. 5. conclusionem 2.
 per totam. sub tit. de Acqui. rerum domi.
 pag. 316.

2 Tamen communis praxis iudiciorum con-
 trarium admisit. Neque enim obligat bonæ
 fidei possessorem ad restituendos fructus
 extantes, neque consumptos, quantumcu-
 que ex illis factus sit locupletior; cum non
 soleat condemnari reus, nisi ad fructus
 perceptos post litem contestatam: quia ab
 eo tempore incipit considerari tanquam
 malæ fidei possessor, l. 2. C. de Fructu. & liti.
 expen. & l. 4. §. 2. ff. Fini. regun. l. Qui scit.
 25. ff. de Vfur. Quod ita in praxi esse rece-
 ptum asserit Pinel. d. l. 2. C. de Rescind.
 vend. 2. par. cap. 4. nu. 47. & 60. ad fin. &
 Bellame. in cap. Grauis. num. 8. ad fin. de
 Resti. spol. Pet. Barbof. dict. l. Diuortio.
 nu. 48. vt litiū ambages euitarentur. Quod
 perpetuò nota, quia vidi Vlyssiponæ con-
 tra hoc iudicatum in causa satis graui, pro-
 pter incogitantiam huiusmodi praxis. In
 iudicio verò Fori interioris, tene quod
 supra diximus. Idem post alios docet Re-
 bel. 1. par. de Obliga. iust. lib. 2. dict. quæst.
 4. num. 10.

GABELLA.

SUMMARIVM.

GABELLA, & vectigal (etiam de his quæ quis pro necessitatibus, & provisionibus domus suæ, comparat) in Foro exte-

riori debetur. Secus in Foro conscientie; licet quidam contra.

DIFFERENTIA PRIMA.

GABELLA in Foro exteriori non solum exigitur, & soluitur de his quæ causa negotiationis, vel mercimonii deferuntur, l. Omnium. C. de Vectiga. sed etiam de his quæ quis asportare facit pro necessitate ad usum suæ vitæ, & familiæ; & ita communiter observatur in Foro exteriori.

In Foro verò conscientie, tenendum est contrarium, ut probat textus in l. Vniuersi. C. de Vectiga. & gl. verb. Pedagium. in cap. Super quibusdam. de Verbo. sign. Et consuetudinem contrariam non valere, nec obligare in conscientia, docet Ange. verb. Pedagem. §. 3. Caiet. verb. Vectigal. §. Reputatur. Host. dict. cap. Super. Gabri. in 4. distinct. 15. quæst. 5. conclusionem 2. lit. I. Sotus lib. 3. de iusti. quæst. 6. art. 7. Barth. Medin. 1. 2. quæst. 96. art. 4. Beia casu 13. vers. Tum demum. Et de iustitia huius gabelle valde dubitat Tolet. lib. 5. cap. 75. in fi. Quin immò quidam existimant esse etiam iuris naturalis, ut quis sit immunis, & liber ab omni vectigali de his quæ suo usui, & familiæ comparat, aut vehit; quamuis Naua. dict. consuetudinem defendat. cap. 17. nu. 202. post. D. Anto. 2. par. tit. 1.

cap. 14. eò quòd sicut lege dict. Gabella statui posset: ita potuit consuetudo inducere id omne quod lex, ex cap. fin. de Consue. Sed diuersa est ratio in lege, saltem ubi non statuitur nisi in Comitibus generalibus. Tunc enim concurret consensus totius Regni. Et sic non mirum si eo in casu obligent gabellæ ibi impositæ. Nec tunc, nisi fiat id ob quod imponuntur, & Syndici eò destinati renuncient prædicto iuri, data eis prius ab vniuersitatibus facultate acceptandi dictum vectigal. alias secus. At in consuetudine introducta in fauorem Regis, vel Principis, non adeò certum est quomodo sit introducta, an scilicet coacte (ut sæpe fit) an verò sponte. Quare arbitror veriore opin. Ang. Vide tamē Silu. verb. Gabella. 3. quæst. 5. ubi distinguit an Princeps habeat necessaria ex mercibus lucri causa venditis, vel aliunde. & tunc veram esse opinionem Ange. & aliorum. alias secus. Quam distinctionem sequitur Pet. à Naua. tom. 2. lib. 3. cap. 1. nu. 237. & videtur rationalis. Vnde si Rex est ære alieno grauatus propter bella, & alias necessitates, rationaliter exigi possunt prædicta vectigalia.

SUMMARIVM.

GABELLA debetur de rebus traditis legatario æstimatis.

In Foro verò conscientie, non debetur.

DIFFERENTIA SECUNDA.

GABELLA in Foro exteriori debetur per hæredem, vel legatarium, cui res æstimatæ tradun-

tur pro quantitate illi debita. Ita tenent quamplurimi Doctores, ea ratione, quia in prædicta solutione virtualiter contractus emptio-

emptionis, & venditionis, ratione præfationis æstimationis contrahitur.

Alii autem tenent contrarium, prout copiose tradit Pet. à Nauar. tom. 2. lib. 3. cap. 1. num. 273. cum tribus sequentibus; quorum opinionem in Foro conscientiae, puto

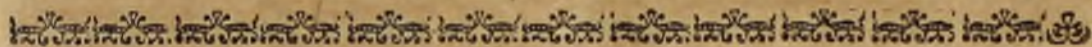
veriore; quia virtualis illa emptio, & venditio, magis procedit ex subtilitate iuris, quàm quod in rei veritate, partes id intédât; per not. verb. Iudicium. Differentia 3. & ita concordari poterunt istæ opiniones contrariæ.

DIFFERENTIA TERTIA.

IN quibusdam ciuitatibus, & villis; in impositionibus, & gabellis, quas imponunt super vino, carnibus, niue, & aliis rebus ad victum necessariis: solet obseruari quidam abusus, quoniam exigitur ab exteris hominibus amplius, quàm ab indigenis.

Quod periniquum esse, docet in terminis Paul. Comit. lib. 4. Respon. moral. quæst. 41. per totam. Valde enim à charitate christiana alienum est, in præfatis impositionibus, deteriores facere peregrinos, atque alienos, quàm ciues; cum potius habenda esset ratio peregrinorum, aut saltè æqua, cum indigenis. Tum quia inter ope-

ra charitatis externa, hoc connumeratur, ad quæ opera Christus nos inuitat, Matth. 25. Tum quia Exod. 12. dicitur. *Si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam, &c. erit sicut indigena terræ.* Tum quia huiusmodi grauamen potest esse magno ciuitatib. impedimento. Deterrentur enim hoc modo ne prouideant ipsas ciuitates de multis mercibus. Tum quia forenses de iure non tenentur conferre, nisi solum ad expensas viarum, & securitatis cõseruandæ, vt docet Silu. verb. Gabella. 3. nu. 18. quare præfati abusus eliminandi sunt per Confessarios.

GENVS.

SVMMARIVM.

1 **D**ESCENDENTES ex genere Iudeorum, vel Saracenorum, de iure, & in conscientia non possunt, nec debent à communitatibus, & Beneficiis, seu officiis excludi, si sint Christiani veterani, & non neophyti, seu nuper ad Fidem conuersi. De consuetudine tamen, & non sine causa, & ra-

tione à multis Ecclesiis, Religionibus, & officiis excluduntur, & sic in Foro externo hodie secus est.

2 In quibusdam tamen casibus (etiam non obstatè dicta cõsuetudine) debet admitti, nisi ex priuilegio Sedis Apostolicæ expellatur, vt in Ecclesia Toletana, & aliis.

DIFFERENTIA PRIMA.

1 **D**ESCENDENTES ex genere Iudeorum, vel Saracenorum, in Foro exteriori non possunt repelli à Beneficiis, & dignitatibus Ecclesiasticis, nec ab aliis officiis publicis ciuitatum, vt probat textus, in cap. Eam re. in fi. de Rescript. & textus celebris in l. 6. tit. 24. Part. 7. & ibi Grego. Lop. gl. 3. copiose Montalius. in l. 2. tit. 3. lib. 4. Fori.

Parif. Conf. 2. col. 2. & 3. lib. 4. Henri. Mayron. in Apologia. 2. parte cap. 2. cum sequentibus & Alphon. Heredia in Speculo Iudicum. à pag. 50. & Cordub. lib. 1. Quæst. Theolog. quæst. 54. per totam.

Quod intellige de his qui à tempore natiuitatis sunt Christiani, etsi patrè, auu, vel pro auum Iudeum, vel Saracenum habuerint, vt in specie docet Naua. in Man. cap.

cap. 27. nu. 205. Deci.col.3. Feli.num. 12. Rip. nu. 31. dict. cap. Eam te. & eleganter Coua. in Clem. Sifuriosus. 1. par. §. 2. nu. 7. vers. Tertia conclusio. Nam de neophytis, seu nouiter conuersis secus dicendum est, ex textu in capit. Constituit. 17. quæst. 4. quem dicit mirabilem Feli. in cap. Cum sit. ante nu. 1. de Iude. & notat. gl. 1. dict. cap. Constituit. quàm dicit sing. idem Feli. conf. 3. nu. 9. & eam sequitur Ias. in Rub. de Iusti. & iur. col. 1. Roma. Sing. 672. Hyppol. Sing. 107. & 179. & alii citati. 1. tom. Commu. opin. lib. 1. tit. 16. de Iudæis. nu. 16. & à Coua. Mayron. & Herred. vbi sup. Et prædicta confirmantur eò quòd nec iure diuino excluduntur, vt patet ad Roman. cap. 10. & 1. Corin. cap. 1. vbi dicitur quòd apud Deum non est distinctio Iudæi, & Græci. Idem constat ex eo quòd Christus suam Ecclesiam ex ipsis Iudæis fundauit, vt dicit gl. fin. dict. cap. Eam te. & ibi Feli. nu. 12. & Rip. nu. 31. Quare cum iam diu sunt in fide firmati, & nulla de eis inest, sinistra suspicio; immò in moribus, & vita sunt laudabiles, & sine querela, nulla videtur tunc sufficiens ratio ad eos ex officiis, Beneficiis, Communitatibus, Religionibus, & Collegiis excludendos. Nisi aliud per fundatores eorum, vel per statuta à Sede Apostolica confirmata, statutum sit. Et consequenter etiam in Foro conscientiarum, & sic in vtroque Foro sunt admittendi, vt constat extraditis per D. Aug. ad Simplic. lib. 1. quæst. 2. D. Hiero. in Epist. ad Roma. & ibid. Soto in eius argumento D. Thomas in Opusculo sexto, & in tract. Contra impugn. Relig. cap. 3. Montal. vbi sup. l. 2. quos citat Coua. loco citato.

De consuetudine tamen contrarium seruatur in multis Religionibus, & Communitatibus, & multi etiam Episcopi nolunt præfatos vlllo modo ad Ordines, & Beneficia admittere; maximè quando eorum macula est manifesta, & labes publica. Idq; non sine causa, & ratione. Nam vt experientia quotidiana, rerum magistra, nos docet; vix vnus, ex mille ex prædictis descendens, siue ex Iudæis, siue ex Saracenis, reperitur, nedum hac nostra ætate, sed nec post tempus Apostolorum, qui in fide Chri-

sti præfulserit. Quin potius ab ea quàm plurimi defecerunt, & quotidie deficiunt. q; si nò deficiunt; talis tamè est vt plurimùm eorum vita, & sitis diuitiarum, vt magis filii huius seculi, quàm alterius dici possint, & sint.

Còstat etiam ex eorum expulsionibus ab Hispania: quàm proterui, & duræ cervicis fuerint per tot secula ad fidem Christi amplectendam. Sunt præterea plerique Iudæorum natura lucris terrenis adeò addicti, item inquieti, pacis perturbatores, ac honorum, & gloriæ præ ceteris gentibus ita appetentes, ac sic subundi, & auidi laudis vt omnem lapidem moueant pro eorum còsequutione. Sunt etiam præfati Iudæi valde exosi, & infesti vbique terrarum; adeò, vt etiam Turcæ, & barbaræ nationes, si quis Iudæorum vult ad eorum sectam conuertere, erubescant eos recipere; nisi prius Christiani fiant. Cum igitur vnicuique licitum sit, suæ Còmmunitatis vtilitatè tueri, atque eidem prospicere, amicabilemque eius conuictum, gratamque conuersationem procurare; & opposita incommoda fugere, & vitare; eosque prohibere, vnde probabiliter aliquod dedecus, incommodum, atque inquietudo Communitatis timeri possit, vt docet Adria. Quodlib. 11. in Respons. ad sextum. & Caiet. quodlib. 2. in quinta respons. ad quartum dubiũ; meritò præfati descendentes hodie tuta conscientia, à pluribus Communitatibus, Religionibus, & Collegiis excludi possunt. Et confirmantur prædicta per ea que tradit Caiet. suprà, vbi dicit quòd non solum propter honorem societatis tuendum, sed etiam quia ii, à tali traduce, & genere profecti, plerumque non benè conueniunt cù aliis in moribus, gratoque conuictu; possunt ad societatem, & communitatem non admitti; vel intrusi, repelli. Idem docet Siman. de Instit. Cathol. capite 46. §. 23. Addens etiam in his quæ ad iustitiam pertinent distributiuam, rationem generis, & personæ licitè haberi posse. Adde Staphil. de liter. gratiæ, & Iust. col. fin.

Quam quidem consuetudinem, non admittendi, sci. præcitatos, nostra Cartuliana Religio ad vnguem, & strictè obseruat: adeò,

adeò, vt si post professionem, etiam longo tempore factam, talis macula de aliquo ad nouam notitiam veniat, continuò à Religione expellatur. Præterea constat, dictam consuetudinem iusta ratione introductam esse, nempe ex quasi possessione malitiæ huius miseræ nationis: quæ quasi possessio facit præsumptionem contra ipsam, secundum doctrinam Dyni sup. citatâ: vbi ait, accidens naturæ contrarium, facere præsumptionem contra ipsam naturam. Nec est mirum si Ieremias videatur cap. 31. in persona ab his fluentium sic loqui, *Patres comederunt vnam acerbam: & dentes filiorum obstupuerunt.* quia clamauerunt, *Sanguis eius super nos, & filios nostros.* Quâuis enim filius non portet iniquitatem patris. Ezech. 18. cum delicta suos habeant authores, l. Sancimus. C. de Pœnis. honor tamen vel infamia patris ad filium descendit: & ab auis ad nepotes, & ceteros manantes, tamquam à radice infecta descendit honor vel ignominia. sicut dicitur in Euangelio, quod gloriabatur se habuisse patrem Abraham: & in vtroque iure est manifestum, vt habetur in cap. Et si Iudæos. de Iud. & Saracenis. ibi, *Quos propria culpa submisit perpetuæ seruituti,* &c. l. Diuo Marco. C. de Quæst. l. Quisquis. & ibi Glossa in verb. In quibus. C. Ad leg. Iul. Maieft. l. Quod si nolit. §. Qui mancipia. ff. de Aedilitio ædict. In quorum confirmationem est videndus. B. Vincen. Ferrer in ferm. vnico in die Parasceue post med. vbi dicit, in signum vindictæ illorum qui dixerunt, *sanguis eius super nos, & super filios nostros,* quando masculi Iudeorum de hoc genere, qui sic clamarunt, nascuntur; habere manum dexteram plenam sanguine, capiti innixam. Adde prædictis esse delictum, Iudeum esse, habito respectu ad

Deum, & sic quoad Forum interius. Secus quoad Forum exterius. Et ita concordat glossas iuris-Civilis contrarias (quæ habentur in l. Multum. ff. de Verb. obliga. & in l. Apud Iulianum. §. 1. de Lega. 1.) Româ. dict. §. 1. & Feli. in cap. 2. num. 4. de Iudeis. Attamen, si ambigatur de nitore, & puritate alicuius, tunc permittitur admitti. Item si is esset probatissime virtutis, eminentisq; scientiæ; ita vt verisimiliter sperari posset communitatem, seu Religionem, per eum fore illustrandam: tunc admitti potest ac debet. & demum sunt ad officia, & honores admittendi, si præsumptione, suspitione, quæ est contra illos, & maculam quam habent; insignibus, præclarisq; gestis deleuerint. Cum enim infamia facti laborent immanissimi, videlicet, & plusquam dici potest famosi sceleris, à suis ascendentibus, maioribusque, Dæmone instigante, patrati læsæ Maieftatis Diuinæ, & humanæ, contra Deum, & hominem Christum Dominum: non potest non apud bonos & graues viros eorum conditio prægrauari. argu. l. Ea quæ. C. Ex quibus cau. infam. irrog. Vnde contrario facto opus est, vt quoad homines, tanta, talisque generis obscuritas illustretur. omnis enim res per quas cumque causas nascitur, per easdem dissoluitur. cap. Omnis res. extra. de Reg. iur. aliàs semper contra eos militabit hoc accidens, quo eorum natio fœdata est inter gentes. quod ad infamiâ facti irrogandam sufficere tradit Dynus in c. Semel malus. de Reg. iur. in 6. quem omnes sequuntur. *Non enim* (vt l. C. ait) *tali peccato pœnitentia sua, nocens esse desit.* l. Qui ea. ff. de Furt. Vel vt alius ait, in l. Palam. §. Non solum. ff. de Ritu nuptia. *Neque enim aboletur turpitudine, quæ postea intermissa est.*

GRATIA.

SVMMARIVM.

¹ **G**RATIA Papæ non probatur per testes: intellige si est registrata, & non

deperdita. Aliàs secus. In Foro verò cōscientiæ potest probari.

X

DIF.

DIFFERENTIA PRIMA.

OMNIS Gratia Papæ requirit scripturam publicā, nec probari vlla potest per testes, saltem de stylo Curiae, secundum Rotam Decis.

326. incip. Item, quod licet Romana Curia. Card. in prologo Clement. §. Sanè. quæst. 5. Gomez. in Regula de Nō iudican. literis non expedit. & dicit communem Felin. in cap. Ex diligenti. nu. 3. de Simon.

Quod ipse Felin. limitat non habere locum in Foro cōscientiæ ex Abb. in Clemēt.

Dudum. de Sepult. idem docet Nauar. cōf. 33. numero 3. vers. Quinto. de Tempor. Ordin.

Limita tamen primum dictum non procedere in gratia iam registrata; & deperdita eius Bulla, vnā cum registro. Nam talis gratia benè tunc probari potest per testes: dummodo testes deponant de substantiabilibus, & accidentalibus literarum; vt post alios docet Mandos. dict. Regul. 27. de Nō iudican. num. 5.

SUMMARIVM.

SUPPLICATIO sola signata, non sufficit in Foro exteriori: nisi literæ expendantur. Secus est in Foro animæ.

DIFFERENTIA SECVNDA.

CVM aliquid supplicatur Domino nostro Papæ, & supplicatio ab eo subsignatur per Fiat vt petitur; in Foro iudiciali, dicta supplicatio nullam fidem facit; quia requiritur, vt literæ super ea expendantur. Ita statutum est Regula 17. Cancellariæ, de non iudicando iuxta formam supplicationis.

In Foro verò interiori sola supplicatio signata per Papam sufficit sine literis, secū-

dum Nauar. in Repet. c. Accepta. Oppositione. 8. num. 30. de Restit. spoliat. vide latè de dicta regula, per Mandos. maxime quæst. 3. Collige igitur ex hac differentia, quòd in Foro animæ non requiritur, vt expendantur literæ super gratis per Papam concessis. Idem docet Nauar. Consil. 33. num. 3. vers. Quinto. de Tempor. Ordin. quod est summe notandum, & mentè tenendum.

SUMMARIVM.

Dispensationes expeditæ per Datarium pro Foro Cōtentioso; in quo differāt, ab expeditis per Pœnitentiariā pro Foro animæ.

Et de magno effectu istarum.

Doctōr, cui aliquid committitur per Pœni-

tentiariam, sufficit vt sit factus à Nuntio, vel alio ad id potestatem habente.

4 Commissarius Pœnitentiariæ nihil potest recipere ratione salarii pro expeditione gratiarum, non obstante consuetudine.

DIFFERENTIA TERTIA.

Diuersimodè se habet stylus Romanæ Curiae circa expeditiones Dispensationum, quæ fiunt per Datarium, seu Cancellariam Apostolicam pro Foro exteriori; ab iis quæ expediuntur pro Foro animæ per Pœnitentiariam. Nam quæ expediuntur per Cancellariam non sortiuntur suum effectum, nec cēsetur quis per eas dispēsatus, donec præsēntetur coram ordinario Episcopo, seu eius Officiali, aut Vicario Generali, vt co-

gnoscat summariè de veritate precum: & faciat declarationem super ipsis, vt nouissimè statuit Cōciliū Tridētīnū Sessione. 22. cap. 5. & notat P. Sa. verbo Dispenratio. §. 5.

Quæ verò expediuntur per Pœnitentiariam, quædam statim sortiuntur suum effectum, & est quis dispensatus, vt in votis, & similibus. Quod est magni effectus. Nam super hoc interrogatus, respōdi, quòd licet quidam non haberet pecunias ad soluendū Curiali impensas factas in impetrationem, seu

seu veriùs in expeditionem dispensationis circa quoddam votum intrandi Religionē, & sic non posset ad manus habere, & recuperare illud Breue, siue literas dispensationis: nihilominus iam erat securus in conscientia, ex quo iam erat dispensatus, quāuis teneretur in conscientia soluere dicto Curiali impensas, quas fecerat; pro vt in similibus se obligant per scripturam publicam, vel priuatam curiales.

Quædam autem non sortiuntur suum effectum statim: quia committuntur in partibus, cum clausula, Discreto viro Confessario, magistro in Theologia, vel Decretorū Doctori ex approbatis ab Ordinario. Addi etiam solet, Si ita esse per diligentem oratoris, seu supplicantis examinationem; ac post monita, & consilia opportuna illi præstita, inueneris, &c. Hæ nempe dispensationes, seu potius commissiones quæ fiunt per Pœnitentiariam pro Foro animæ, differunt etiam ab aliis quæ dantur in Dataria pro Foro iudiciali. Nam licet Confessarius debeat diligenter examinare an veræ sint causæ Pontifici propositæ: non tamen tenetur, nec debet testes recipere super ipsis; vt recipi solent ab Officiali in dispensationibus pro Foro externo: sed satis est, oratorem examinare, nullo iuramento petito, nec vlllo testimonio externo exhibito, seu accepto, quia ei soli integra fides adhibenda est, per dicta in d. verb. Pœnitentia. Diff. 5. & notat in terminis Salas de Legib. Disputatione 20. Sect. 10. num. 97. vbi addit quod si nihilominus Confessarius causam esse falsam cognouerit, non debet dispensare. Et meritò, quia aliàs esset inanis commissio ei facta. Adeòque est necessaria præfata oratoris examinatio, vt etiam si à parte rei afflueret causa dispensandi: si tamen Confessarius non premitteret dictam diligentiam; dum vndique veritas non pateret, seu esset notoria: talis dispensatio, seu executio commissionis non esset valida. quia clausula illa, *Si ita inueneris, &c.* præbet formam, & imponit conditionem necessa-

riam, sine qua nulla est executio, vt docet Gutierrez lib. 2. Quæstio. Canon. cap. 15. n. 112. Sanchez lib. 8. de Matrimon. Disput. 34. nu. 26. Salas vbi supra. Fines enim mandati diligenter obseruandi sunt, c. Cum dilecta. de Rescript. gl. fin. c. Olim. 25. eod. tit.

Illud autē quod dicit Salas, sc. requiri gradum Doctoratus in Vniuersitate approbata, vt possit Doctor Canonista exequi similes commissiones; falsum puto. Sufficit enim vt sit Doctor, etiam factus à Nuntio Apostolico, vel alio, potestatem à Papa ad dictum gradum conferendum habente: vt vidi in practica à quibusdam eximiiis Doctoribus obseruari. Ratio est, quia præfati Doctores ad omnia habiles redduntur, nisi ad ea quæ ex Concilio Tridentino gradum Doctoratus requirunt, vt patet in ipsis literis, seu titulis Doctoratus.

Quoad illud autem quod dicit valere consuetudinem percipiendi aliquid à Commissario ob executionem præfatarum commissionum, ex Pœnitentiaria emanatarum; tamen si in literis contineatur clausula (& gratis vbique) etiam cenfeo contrariū. Quāuis enim prædicta consuetudo toleretur in commissionibus, seu delegationibus, ex Cancellaria decretis; non obstante cap. Statutum. §. Insuper. de Rescript. lib. 6. Tum quia cōmuniter cōmittuntur Officialibus Episcoporum, quibus tenue salariū ab ipsis datur. Tum quia indigent prædictæ delegationes magno labore & studio literarū, ad eas bene exequēdas. At istæ pro Foro animæ; paruo, aut nullo labore expediuntur, vt constat ex supra dictis. Et sicut in administratione Sacramentorum, præsertim Pœnitentiæ, iura abhorrent quamcumq; pecuniarum acceptionem; idem videtur sentiendum in nostro casu. Quare prædicta consuetudo tanquam irrationabilis non excusabit in Foro conscientie Commissarium, salariū aliquod accipientem; nisi sit esculentum, vel poculentum ex mera liberalitate oblatum, in xta dict. §. Insuper.

SUMMARIUM.

Iter & Apostolicæ pro absolutionibus à censuris, vel votis, seu iuramentis, si sint pro Foro exteriori, obtinentur à Datario cum cō-

positione pecuniaria, & diriguntur ad Officiales Episcoporum. secus in istis, quæ expediuntur à Pœnitentiaria pro Foro tantū conscientie.

DIFFERENTIA QVARTA.

EST & alia differentia circa expeditionem harum literarum Apostolicarum, siue sint dispensationes, siue absolutiones à censuris, & votis, seu iuramentis, siue super aliis negotiis etiam animam concernentibus. Nam quoties petitur aliquid, quod ad animæ iudiciū pertineat: id negotii expeditur per sacram Pœnitentiarum, & Confessario committitur, cum clausula, quam habes Diff. præceden. & ei iniungitur, vt id expediat nullis testibus adhibitis; & quod literæ statim lacerentur post perfectam illius actionem. Nec vlla tunc sit compositio pecuniaria cum Datario: quia solum expediuntur à Pœnitentiarum, & in secreto. Quæ autem expediuntur pro Foro externo, dantur à Romanæ Curie Datario, & cum compositione pecuniaria, & diriguntur ad Officiales Episcoporum. Prædicti styli meminit Paul. Paris. Conf. 67. num. 22. lib. 4. Gomez.

Regu. de Non iudi. iuxta form. sup. quæst. 14. nu. 3. Coua. in cap. Alma mater. 1. par. §. 11. ad fin. Naua. Conf. 5. de Priuile. nu. 5. & 12. cum seq. vbi agit de literis à sacra Pœnitentiarum expeditis; & qualiter nullam fidem faciant quoad Forum contentiosum. Aduerte tamen quod qui post matrimonium contractum sciuerint fuisse nullum, ob aliquod impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis postea detectum; si illud est adeo secretum, vt nullum timeatur periculum ob eius detectionem, nec ex eo vlla speretur molestia in Foro contentioso; sufficit eis obtinere à sacra Pœnitentiarum dispensationem dicti impedimenti quoad Forum conscientie tantum. Si vero de eius reuelatione timeatur, & quod possent aliqua molestia affici in Foro iudiciali sui Ordinarii Episcopi; tunc ad Datarium recurritur; à quo expeditur dispensatio, mediante compositione.

HAEREDITAS, ET HAERES.

SUMMARIVM.

ADITIO hereditatis quoad Forum exterius requirit facta, aut verba, quibus declaret quis, voluntatem suam esse, hereditatem acceptare. Secus est quoad Forum interius.

Heres deliberans cum effectu, & omnino acceptare hereditatem sibi delatam; ab eo instanti tenetur in conscientia restituere fructus legatorum.

DIFFERENTIA PRIMA.

IN aditione hereditatis requiruntur facta, aut verba quoad Forum exterius. quia verbis, aut facto debet declarari talis aditio, vt per glossam in l. Mutuum. ff. de Acquiren. hered. & notatur in l. Gerit. eodem titul. docet Dec. in l. 1. num. 25. C. Qui admitti. quia alias probari non potest. l. Duo sunt Titii. ff. de Testament. tutel.

In Foro vero conscientie sufficit sola voluntas in mente retenta ex Dec. supra. quod est magni effectus. Nam secundum hoc teneretur in conscientia heres restituere fructus legatorum ipsis legatariis à die, quo deliberauit adire hereditatem; licet per aliquod tempus id verbis, aut facto non declarauerit.

SVM.

SUMMARIVM.

1 **H**AERES non conficiens inuentarium, tenetur in Foro exteriori ultra vires hæreditarias. secus in Foro conscientie.

2 Rationem diuersitatis vide.

3 Hæres non conficiens inuentarium, an teneatur in conscientia soluere debita testatoris, licet hæreditas non sufficiat.

DIFFERENTIA SECUNDA.

1 **H**AERES non conficiens inuentarium tenetur in solidum in Foro contentioso ultra vires hæreditarias. l. final. C. de Iure deliber. cap. Rainaldus, ad finem, de Testam.

In Foro verò conscientie nō tenetur, nisi quatenus vires hæreditariæ se extendunt, vel patiuntur, secundum Bart. Alex. & DD. in Rubr. ff. de Acquir. hæred. Abb. & DD. in cap. Quia plerique. n. 41. de Immunit. Eccl. Felin. in c. 1. n. 44. de Constitution. Anchar. in Regul. Possessor. pag. 4. de Regul. iur. lib. 6. Palud. in 4. dist. 15. q. 2. art. 3. Siluest. verb. Hæreditas. 3. q. 5. Fumus verb. Hæreditas. num. 15. Couar. post alios in cap. 1. de Testam. n. 16. Pet. à Nauar. tom. 2. lib. 3. cap. 4. nu. 171. Anan. in cap. in Litteris. de Raptor.

2 Cuius differentie, & diuersitatis rationem tradit Abb. in dict. cap. Quia plerique. n. 41. Tum quia prædicta lex final. est fundata in præsumptione, quod scilicet hæres fraudauit bona, ex quo nō confecit inuentarium. vnde constando de contrario, in Foro animæ non habet locum prædicta dispositio, per notata sub verbo Lex. Differ. 12. Tum, quia illa lex est poenalis in quātum adstringit hæredem ad soluendum in solidum omnia debita, legata, & alia onera à defuncto in testamēto relicta; licet vires hæreditatis ad id non sufficiant. At in Foro animæ quis non arctatur ad soluendum poenam

ante condemnationem, ex glossa in capit. Fraternitatis. 12. quæst. 2.

3 Intellige tamē prædicta vera esse, & procedere quoad solutionem legatorum; non tamen quoad creditores hereditarios, cum quibus hæres, qui sine repertorii auxilio adit hæreditatem, quasi contrahit, l. Apud Iulianum. §. final. ff. ad Trebel. & ideò adhuc, cessante qualibet fraudis suspitione, tenetur hæres eis satisfacere, vt defunctus tenebatur, etiam ultra vires hæreditarias. Ita singulariter tradit Aret. in dicta Rubr. ff. de Acquir. hæred. & Coua. vbi sup. nu. 15. & 16. Ex quibus constat, quod quoad creditores, non solum cessat prima ratio Abb. de præsumptione fraudis, vt prædictum est; sed etiam secunda de poena, per dictum §. fin. & ideò non mirum, si quoad eos, heres non conficiens inuentarium, nequeat se iuuare prædicta doctrina cōmuni quoad Forum interius. Benedictus tamen Aegidius Lusitanus amicissimus noster, atque patronus, in suis eruditis Commentariis ad l. 1. C. de Sacrosanctis Eccles. §. p. §. 1. nu. 6. indistincte tenet tam in creditoribus, quàm in legatariis prædictam differentiam procedere. cuius opinionem libenter amplector: cum quoad Forum interius eadem sit, atque militet in virisque ratio. Nec obstat dict. §. final. quia loquitur quoad Forum exterius.

SUMMARIVM.

1 **H**AERES nō conficiens inuentariū, non potest in Foro exteriori detrahere quartam Falcidiā ex legatis. secus in Foro conscientie.

2 Rationem diuersitatis vide.

3 Legatarii scientes non sufficere hæreditatem ad legata soluenda; tenentur in conscientia soluere Falcidiam, si ab ipsis petatur.

DIFFERENTIA TERTIA.

1 **H**AERES non conficiens inuentarium, non potest in Foro exteriori de-

trahere quartā Falcidiā à legatis; quamuis hæreditas sit exhausta legatis, l. Scimus.

X 3

C. de

Hereditas, & Hæres.

C. de Iure deliber. Secus est in Foro conscientie, secundum Abb. in cap. Rainaldus. nu. 14. de Testam. Quod confirmatur per ea quæ diximus in Differentia præcedenti. Idem tenet Anchar. Consil. 430. Abb. in cap. Tua nos. de Vfur. num. 11. Felin. in cap. Audiuius. num. 1. de Simon.

2 Et est ratio, quia scilicet lex inducens oppositum, & obligans hæredem ultra vires hereditarias, est fundata super præsumptione: quia præsumit plus fuisse in hereditate: quæ præsumptio cessat in Foro animæ, asserente poenitente (cui in prædicto Foro

creditor) non fuisse amplius in hereditate. Hæc tamen differentia vix in practica continget. quia licet heres possit in conscientia retinere dictam quartam; legatarii tamē eam non soluēt, cum sint de iure in prædicto casu immunes ab ea, & nollent credere, non fuisse plus in hereditate. Quāvis si id sciant; 3 tenerentur in conscientia se abstinere à perceptione dictæ Falcidie, & eam relinquere hæredi; ex traditis per Abb. in c. Quia plerique. n. 17. ver. Tertius casus est. vel saltem eam soluere, si ab hærede petatur. vt dicemus inf. Diff. 5.

SUMMARIVM.

1 **Q**UARTA Trebellianica an possit detrahi in utroque Foro.

DIFFERENTIA QVARTA.

3 **L**ICET detractio Trebellianicæ habeat locum in Foro contentioso; vt C. & ff. ad Trebellian. per totū, & in cap. Raynūtius. de Testam. & in l. Filium quem. ff. Famil. herciscun.

Non tamen habet locum in Foro animæ. immò hæres grauatus debet restituere totam hereditatem fideicommissario citra diminutionē, secundum Ias. in §, sed istæ quidē. Instit. de Action. alleg. Abb. in cap. Quia plerique. de Immunit. Eccles. Sed ego non

potui inuenire illum, nisi quantum ad Falcidiam, de qua in præcedenti Differentia.

Quod intellige verū quando testator erat iuris ignorans, & non cogitauit de quarta. aliàs benè posset detrahi, etiam in Foro animæ; nisi testator prohibuisset; vt in Auth. Sed cum testator. C. ad l. Falcid. & in dict. c. Raynuntius. Cum enim approbetur à Iure Canonico; proculdubio detrahi potest licite, per dicta supra Prælod. 5.

SUMMARIVM.

1 **H**ÆRES soluens integrè legata ex errore facti; repetit quartam Falcidie, in Foro exteriori.

2 Legatarius recipiens ab hærede integrè legatum; nō tenetur in Foro conscientie quar-

tā partē eius restituere: quicquid dicat Abb.

3 Nisi aliud constet de voluntate testatoris: vel nisi repetatur ab hærede.

4 l. Error. C. ad l. Falcid. non habet locum in Foro conscientie.

DIFFERENTIA QVINTA.

1 **H**ÆRES soluens integrè legata, nō detracta, ex errore facti, quarta Falcidia; potest in Foro contentioso prædictā quartam repetere, c. Raynūtius. c. Rainaldus. de Testam. Auth. Sed cum testator. & l. Error. C. ad l. Falcid. & consequenter in eodem Foro compelletur legatarius eam restituere.

2 In Foro verò animæ non tenetur legata-

rius dictam quartam Falcidiam restituere, secundum Innoc. Host. & Anton. in c. Quia plerique. de Immunit. Eccles. quos sequitur Silu. verb. Restitutio. 2. num. 1. & 11. Licet Abb. in d. c. Quia plerique. nu. 17. in fi. contrarium teneat, dicens legatarium omnino teneri in Foro anime, memoratam quartā restituere. Ea ratione, quia per Ius Canonici, est dicta lex Falcidia admissa, & fuit ex iusta

iusta causa instituta. quem sequitur Petrus à Nauar. tom. 2. de Restitutio. libro 3. capite 4. numero 170. sed cum hac conditione, nempe cum lege Regni id etiam præcipitur. quæ conditio est friuola, cum stemus iuri communi, quando legem Regni non habemus; & sic æquè seruandum sit ius commune, sicut ius speciale Regni, eo deficiente.

3 In hac igitur contrarietate Doctorum, non possum nō adhærere opinioni Innoc. videlicet in Foro animæ legatarium non teneri ad restitutionem sæpe dictæ quartæ Falcidie; nisi quando aliud constaret ex voluntate testatoris. & puto eam constare eo solo, quod erat iuris peritus, vel aliter certificatus de dicta lege Falcidiæ, secundum Anton. supra. Et ratio qua ad id tenendum adducor, hæc est, quia legatarius habet integrum legatum ex voluntate testatoris, saltem expressa: habuit etiam idem legatū de manu hæredis, qui potuit licitè velle adimplere plenè testatoris voluntatem, & sibi præiudicare. Vnde dum hæres nō agit

contra legatarium ad repetitionem dictæ quartæ; tutus omnino est: quia non constat de contraria eius voluntate. faciunt not. verb. Restitutio. Differentia 14. Nec in hac specie adimpletionis plenè voluntatis defuncti potest cadere aliquis error, ut ex Anton. dicit Abb. in loco supra citato.

4 Ex quo colligit idē Anto. in dicto c. Quia plerique. quem sequitur Silu. verb. Ignorantia. quæst. 8. §. 3. in fin. quod dicta lex error, non habet locum in Foro animæ; sed in Foro tantum contentioso. & faciunt ad hæc ea, quæ dicimus verb. Lex in Differentia 8. Quod si extra iudicium hæres manifestet voluntatem suam, & petat à legatario prædictam quartam, & simul fidem illi faciat, quod ignoranter eam soluit, putans hæreditatem sufficientem fore; sed postea litigiis, vel debitis subortis, abortam fuisse; eo casu equam puto opinionem Abbatis, quod legatarius tenebitur in utroque Foro ad restitutionem dictæ quartæ. faciunt not. verb. Debitum. Differentia 5.

SUMMARIVM.

1 **H**ÆRES in Foro civili non tenetur ex delicto defuncti: nisi quando fuit lis contestata cum ipso.

2 Hæres in Foro conscientie, tenetur exonerare conscientiam defuncti, etiam litè non

contestata cum ipso, dummodò vires hereditariæ id patiantur. Et idem dic in restitutione famæ; quamvis non quoad satisfactionem iniuriæ.

DIFFERENTIA SEXTA.

1 **H**ÆRES in Foro contentioso civili non tenetur ex delicto defuncti; quando lis non fuit contestata cū eodem defuncto. Nec quando ad hæredem ex delicto defuncti nihil peruenit; ut in l. 1. C. Ne ex delicto defuncti. & in l. 1. ff. de Priuat. delict.

2 In Foro autem Canonico, & animæ heres tenetur exonerare conscientiam defuncti, restituendo extorta, vel malè acquisita per eum; etiam, litè non contestata cum ipso: etiam si ad hæredem res malè acquisitæ non peruenerint: dummodò vires hereditariæ patiantur, cap. Si Episcopum. 16. q. 6. cap. Episcopus qui filios. 12. quæst. 2. cap.

fin. de Sepult. cap. fin. de Raptorib. notat. Abb. & Communis in dict. cap. fin. de Sepult. Idem probat text. in capit. A nobis. 2. de Senten. excommunic. in fi. tradit Barr. & ibi eius Additio. dict. l. 1. ff. de Priua. delict. Ange. verb. Hæres. nu. 4. Silu. verb. Hæreditas. 3. nu. 4. Tabien. verb. Hæres. nu. 4. & ita communiter teneri testatur Bened. Capra. Reg. 67. nu. 1. & 10. & habetur 3. tom. commu. opin. pag. 500. Et idē dic in restitutione famæ, per defunctum ablata. Naua. cap. 18. nu. 42. Paul. Comit. lib. 4. Resp. mor. quæst. 42. Secus in compensatione iniuriæ, communem dicit idem Comit. lib. 4. quæst. 11. nu. 5.

DIF.

Hæreditas, & Hæres.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

TEXTVS in l. final. C. de Fidei-
commislar. libertat. quatenus ha-
bet, quòd si quis moriens, hære-
dem rogauerit; vt vnum ex suis
seruis manumittat, quemcumque is elegerit;
& hæres moriatur, nullo delecto; si-
mul omnes libertate donentur; procedit

meo iudicio in Foro tantum iudiciali.

In Foro verò animæ non auderem cogere hæredem hæredis ad libertate donandū omnes seruos; sed sortibus, aut aliàs rem diffinire consulerem. Sed quia nullibi legi, ideo cogitandum relinquo.

SUMMARIVM.

TEXTVS in l. 1. C. de His quib. vt in-
dig. & l. Hæredem. ff. eod. quatenus
priuant hæredem hæreditate, si mortem te-
statoris nō vindicauerit; procedunt tantum-
modo quoad Forum iudiciale. Non tamen
in Foro animæ.

*Pacem, & concordias quotidie faciunt hæ-
redes circa mortes testatorum.*

3 *Proprias iniurias remittere etiam quoad
Forum exterius, & sic ab accusationibus se
abstinere, est perfectionis.*

4 *Leges in principio citatæ hodie etiā cessant
in Foro externo.*

5 *Ius remissionis, & pacis competit proxi-
mioribus. Quod amplia dupliciter.*

DIFFERENTIA OCTAVA.

LEX 1. C. de His. quib. vt indig. &
l. Hæredem. 17. ff. eodem, quate-
nus ipsum hæredem mortē testa-
toris defuncti non vindicantem;
hæreditate priuant: tantummodò proce-
dunt in Foro contentioso.

In Foro enim animæ, & in conscientia
nō tenetur omnino hæres accusare interfe-
ctores defuncti. Vnde merito prædictæ le-
ges abierunt in desuetudinem, teste Iulio
Claro quæst. 79. num. 8. quia erant nutri-
tiuæ peccati; impediētes pacem, & iniu-
riarum remissionem. Hinc videmus quo-
tidie inter hæredes interfectorum, & ipsos
reos occidentes, concordias fieri; quibus,
data aliqua pecunia, fiunt remissiones, &
condonantur mortes testatorum. quod est
magis consonū Christianæ religioni; quàm
reos accusare, & accusationes contra eos
prosequi.

Vnde Salon. de Iust. & iure, quæst. 68.
art. 1. col. 1423. inuehit contra prædictas
leges, & contra Bart. eas etiam hodie de-
fendentem: quia, inquit, non satis conue-
niunt cum Euangelio Christi, iuxta quod
non solum licet proprias iniurias, & dam-
na remittere, & ab accusationibus abstine-
re: verum etiam est cōsiliū perfectionis.

quomodo igitur obligandi erant hæredes
ex coniecturata testatorum voluntate, ad
eorum iniurias, & mortes vindicandas, li-
cèt aliàs per viam accusationis in iudicio
id fieret? Certè inter Christianos talis vo-
luntas non est præsumenda; sed contraria;
condonationis, scilicet, & misericordiæ:
maximè, cum defunctus ea maximopere
indigeat coram Deo; qui remittere, & cō-
donare solet illis, qui proprias remittunt
iniurias; iuxta illud Math. 18. Sic, & pater
meus Cælestis faciet vobis; si non remisistis
unusquisque fratri suo de cordibus vestris,
& illud orationis Dominicæ; *Dimitte nobis
debita nostra; sicut, & nos dimittimus debi-
toribus nostris.* Matth. cap. 6. & illud Pauli
ad Colossē. 3. *Induite vos ergo sicut electi
Dei Sancti, & dilecti, viscera misericor-
diæ, benignitatem, humilitatem, modestiam,
patientiam, supportantes inuicem, & donan-
tes vobis metipsis, si quis aduersus aliquem
habet querelam. Sicut, & dominus donauit
vobis. ita, & vos.* Ex quibus authoritatibus
constat, quàm longè debet esse à Christia-
no, & perfecto corde, vindictio, etiam si
sit per viam Iustitiæ. Vnde meritò hodie
præfatæ leges non solum non habent locū
in Foro interiori; sed nec in exteriori, &
sic.

sic hodie cessat prædicta differentia.

- 5 Sed, quia, vt prædiximus, hæredes concordias cū occisoribus facere consueſcunt; non erit abs re hic aperire, quibus, & qualiter remissionis, & pacis ius competat? qua in quæſtione reſolutorie dico, videlicet, proximioribus, exclusis remotioribus in gradu, competere tale ius, ex text. in l. Si plures. ff. de Accusation. & in l. 2. §. Si simul. ff. de Adulter. vbi Bart. & Doctores, Alex. in l. Penult. §. final. ff. Naut. Caup. & Stab. & in l. Viduæ. C. de Nupt. & in l. Si cum dote. §. Hoc autem tempore. ff. Solut. matrim. l. in l. Non solum. num. 3. ff. de Noui oper. nunciat. facit Ordin. Regni Portug. lib. 5. tit. 124. §. 9. ibi, *eos outros parentes, &c. & ibi, podera citar, se qui ser.* quæ verba nō neceſſitant; sed inuitāt. quam Ord. sic interpretatus fuit Supremus senatus dict. Regni. anno 1608. inter quosdam ex oppido Cabellicastro, vulgò *Sanctarē*, vbi excluso proximiori per partes publice Iustitiæ, cupiit se opponere secundus in gradu, & fuit per sententiam Senatus explosus. Scriba Ludo. de Aluarenga. Vnde cum ex dictis iuribus probetur, ius accusandi solis proximioribus, exclusis remotioribus in gradu, concedi; fit inde consequens, eosdem etiam componere, & pacē cum occisoribus facere posse, vt ex suprā relatis, & aliis refert, & tenet Plaça de Delictis lib. 1. cap. 39. num. 17. & illam regulam communem dicit Gom. de Delict. nu. 35. sub vers. Item etiam intellige. vnde filii semper præferuntur, vt per eundem Plaç. dicto lib. 1. cap. 40. num. 2. in fine.

- 6 Prædicta primò ampliabis procedere, etiam si alius in remotiori gradu prius veniret ad accusandum: ad huc namque præferretur proximior, expellendo illum à iu-

dicio accusationis, vt per Plaç. vbi proxime cap. 39. num. 18. qui licet loquatur in terminis legis Regiæ, de qua ibi, ex generalibus tamen rationibus per eum adductis, idem dicendum est de iure communi: eo præsertim, quia iura nullū proximioribus constituunt tempus ad defuncti mortem vindicandam; ideo sine requisitione, nullam moram possunt incurrere l. Lecta. §. Præterea. ff. Si cert. petat. & argum. text. in l. Cum solus. ff. de Acquirend. hæred. vbi sic diffinitur; *Cum pluribus aliquid ius defertur in solidum, vel in partes; is qui in primo gradu semper est, admittitur intra tempora legis diffinita: tamen si præuentum sit ab ulterioribus heredibus, & in gradu remotioribus.* & l. Maritus. §. ult. ff. de Adult. facit etiam tex. in l. Filius qui §. Cum filius. ff. de Bonis libertor. ibi, *& sine dubio qui sequentis gradus sunt, non admittuntur interim.* Nec tenetur refarcire sumptus factos ab existēte in gradu remotiori. debuerat enim cogitare talem accusationē proximioribus competere; argum. text. in l. Si demum. §. Idem quærit. ff. Locat. l. Quibus diebus. §. 1. ff. de Condit. & demonstration. vt bene sic concludendo considerat Plaç. dicto loco, num. 19.

- 7 Amplia secundo competere proximiori, etiam non hæredi, vel non legitimo, sed spurio, argum. l. Sororem. C. de His quibus vt indig. & esse magis cōmunē testatur Plaç. dicto c. 39. n. 4. ratio est in promptu: nam cū talis accusatio ratione sanguinis competat, ab alio tolli non potest, l. Abdicatio, vbi glossa C. de Patria potest. l. Iura sanguinis. ff. de Regul. iur. & ideo proximior, licet hæres non sit, præfertur, l. Si verò. §. Hæc actio. ff. de His, qui deiecerunt.

SUMMARIVM.

- 1 **N**EMO tenetur in Foro exteriori, si careat filiis, vel parentibus; sua bona relinquere consanguineis. sed potest instituire hæredes extraneos: dummodò consanguinei extreme non indigeant.
- 2 In Foro vero conscientie tenetur bona consanguineis relinquere; si extreme indigeant.

- 3 Potest quis bona sua relinquere Ecclesiis, monasteriis, & hospitalibus, licet alias habeat consanguineos pauperes.
- 4 Bona ingressi religionem ipso iure sunt monasterii, salua legitima filiorum. Et etiā parentum.

DIF.

DIFFERENTIA NONA.

HA BENS consanguineos collaterales; sed non filios, nec parentes, quibus legitima de iure naturæ debetur: potest in Foro exteriori, relinquere sua bona cui voluerit, instituendo extraneos hæredes, & consanguineos omittendo, nec de eis curando; dummodò extremè non indigeant, ut quotidie id fieri videmus, & docet Nauar. cap. 26. num. 36. ad fin. & Rodrig. in Summa. verb. Testamento. Conclus. 3. num. 4. facit cap. 2. de Succession. ab intest. vers. Peculium verò. ubi solum meminit text. parentum, & non propinquorum, in distribuendo peculio Clerici ab intestato morientis.

In Foro tamen conscientie, non potest omittere consanguineos, & extraneis bona relinquere, sine peccato mortali: maxime si sint fratres, vel consobrini, vel filii fratrum. quod est verum non solum quando sunt indigentes (de quibus diximus sub verbo Alimenta. in Differentia 7.) sed etiã si sint diuites, ut passim seculares pleno ore prædicant, & tuentur. Sed tamen quoad diuites consanguineos, contrarium tenendum est: cum à nullo iure prædicta obligatio descendat. Nec obstat quod ab intestato de iure ciuili ad eos bona defuncti consanguinei, deferuntur, & competunt. Nam id ius statuit ex coniecturata mente testatoris, quod scilicet id voluerit: quia carnem suam nemo odio habet. At lex fundata in presumptione, non obligat in conscientia; si in contrarium est veritas, cap. Is qui fidem. de Sponsa. & tradit Rodrig. supra, post Nauar. dict. cap. 26. nu. 36. & sentit Basilus in sua Regula. c. 6. licet Naua. loco supracitato solum excipiat extremè indigentes, putans extra ipsos nullam esse obligationem relinquendi eis hæreditatē. Quod veriùs censeo; quicquid dicat Anchar. in Regul. Possessor. quest. 1. de Regul. iur. li. 6. quod sc. qui moriens relinquit fratres, vel consanguineos indigentes; & extraneum diuitem hæredem instituit: institutus bona conscientia hæreditatem non possidet. sequitur Palat. Ruuius in l. 7. Tau. in fin. & glossa in l. 13. tit. 6. lib. 3. Fori, & Dominus meus Rojas in Epitome

Succession. cap. 32. num. 4. & de eisdem dicit Ioannes Fab. in §. 1. in fine Instit. de Hæredit. quæ ab intest. quod qui instituit extraneos hæredes, omisis consanguineis indigentibus, facit contra officium pietatis, & mortaliter peccat. Pro quibus facit text. singul. in cap. fin. 17. quest. ult. *quicunque* (inquit Augustinus) *vult exhæredato filio, hæredem facere Ecclesiam: querat alterum qui suscipiat non Augustinum.* Sed textus ille loquitur de filio exhæredato, cui de iure naturali debentur alimenta iuxta cap. Cum haberet. de Eo. qui duxit in matrim. quam pol. per adulter. Et præfati authores intelligi debent de consanguineis extremè indigentibus, secundum Naua. sup. & sic non sunt contrarii.

Quid autem dicendum erit, si non relinquit bona extraneo diuiti, sed alicui monasterio, vel hospitali, & similibus? existimo in tali casu monasterium, secunda conscientia, retinere posse prædicta bona. Ratio est, quia nullo iure cauetur, quod teneatur omnino ea relinquere consanguineis, si aliàs extremè non indigeant (ut supra dictum est) & sic nulla in hoc iustitia violatur: & eligendo alios pauperes Christi meliores, cessat æquitatis ratio, & offensa Dei, quæ in præcedenti casu considerabatur, ac militabat. Non enim culpe imputari potest, quod quis omittat carnem, & sanguinem, & de iisdem non curet, licet in paupertate positus: & eligat, illis omisis, alios pauperes, vel meliores, vel in maiori necessitate constitutos. In pari quippe casu necessitatis, bonitas præminet consanguinitati, atque præualeat, præferendaque est. Et hoc, quando monasterium eligitur. Cum vero hospitali bona relinquuntur, in maiori necessitate tales pauperes positi sunt (cum sint infirmi, & manibus suis se iuuare non possint) quam consanguinei, si sani sint; & ideò non mirum, si eligi illi possint, & preferendi veniant merito istis secundis. Prædicta confirmantur ex Auth. Ingressi C. de Sacrosanctis Ecclesiis, & ex cap. Quia ingredientibus. 19. quest. 2. quatenus probant bona ingressi Religionem, ipso iure esse monasterii, reseruata legitima descendentibus

dentibus iuxta cap. final. 19. quæst. 3. & etiam ascendentibus, secundum Silu. verb. Religio. 6. quæst. 2. ergo ius non curat de successione aliorum propinquorum; sed

licitum iudicat, quod Ecclesia succedat in bonis ingressi, exclusis etiam descendentibus, salva eorum legitima.

SUMMARIVM.

- 1 **H**ÆRES accommodans fidem testatori, quod restituet hæreditatē filio spurio: ut indignus prædicta hæreditate; priuatur ea in Foro exteriori. Et peccat.
- 2 Hæreditas, quæ aufertur ab accommodante fidem supradictam, cui sit restituenda?
- 3 Hæres accommodans prædictam fidem, potest nihilominus bona penes se retinere in Foro animæ.
- 4 Quod debetur Fisco in penam, potest dari ei qui illud dedit.
- 5 Indignitas non reddit quem incapacem ipso iure.
- 6 Differentia est, quoad retentionē bonorū re-

- licitorum spuris, sub tacita fide, &c. inter ipsos spurios, & hæres promittentes.
- 7 Indignitas est duplex.
- 8 l. Prædonis. ff. de Petit. hæred. declaratur.
- 9 Cum hæres non accommodat fidem; sed tantum testator confidit in animo de eo, &c. Tūc receptus est, eos esse veros hæres, & dominos bonorum. Etiam si confidentia sit verbis explicata.
- 10 Fallit duobus casibus.
- 11 Declaratur quædam Extravagans Pii s. circa hoc edita.

DIFFERENTIA DECIMA.

1 **H**ÆREDITAS alicui relicta sub expressa, vel tacita fide de restituenda filio incapaci, putà spurio, incestuoso, vel aliàs ex damnato coitu, genito; reprobata est à iure: ita ut hæres in testamento scriptus accommodans prædictam fidem, eam retinere in Foro exteriori nō possit, tex. est ad hoc capitalis in l. Prædonis. ff. de Petit. hæred. ubi inquit Modestinus. *Prædonis loco intelligendus est is, qui tacitam fidem interposuerit, ut non capienti restitueret hæreditatem.* Ad idem l. Cum quidam. §. Diuus. ff. de Vfur. innēta ibi glossa verb. Fideicommisso, & l. Cum quidam, & l. Eum qui. ff. de His, quibus, ut indig. & l. Ex post facto. §. Iulius. aliàs Iulianus. ff. de Vulg. quibus iuribus probatur auferendam esse hæreditatem ab eo, qui fidem suam accommodavit, quod eam restituet filio incapaci. idque in pœnam, tamquam sit indignus, quod eam habeat; ob promissionē factam, à iure reprobata. Iura enim in odium incestus, sacrilegii, & adulterii, sanctissimè statuerunt; ne bona parentum, qui talia crimina commiserunt, vllō modo ad filios taliter genitos pervenirent; reddendo eos

incapaces ad prædicta bona. Vnde graviter in leges præfatas delinquit, qui expressam, vel tacitam fidem accommodat, quod ea bona talibus incapacibus, & odiosis restituet. Quia aliàs, si per interpositam personam possent filii ex damnato coitu geniti ea bona retinere; ludibrio certè essent prædictæ leges, & nullius effectus. meritò ergo talis promissio, ut fraudulenta, reprobatur: simulque à sic promittente, bona auferuntur, tamquam ab indigno, qui ea retineat.

2 Cui autem sint talia bona applicanda, siue restituenda; non bene convenit inter Doctores. Quidam enim dicunt, ut Sot. lib. 4. de Iust. & iure, quæst. 5. art. 1. restituenda esse legitimis heredibus, si extant: aliàs pauperibus eroganda, si fides data probari non potest. Alii, quos refert, & sequitur Dominus meus Rojas in Epit. succession. cap. 20. num. 159. dicunt, quod, quando publicè, ac palàm contra legis prohibitionem à testatore bona fuerunt relicta, ut illa hæres filio spurio restituat (quod vix continget) tunc restituantur venientibus ab intestato; quod sequitur Henriq. in tit. de Matrim. cap. 20. §. 6. vers. Tertio. Sin autē clam,

clam, & occultè sint amico relicta, Fisco tunc restituantur, iuxta text. in l. Cum quidam. §. Diuus. ff. de Vfur. sic limitantes glossam in dict. l. Ex facto. §. Iulius. verb. Auferantur. quæ in distinctè tenet, esse talia bona Fisco applicanda; quàm glossam sequuntur ibi Imol. & Alex. licèt displiceat Angel.

Sed in hoc ego aliter distinguerem, videlicet, quòd aut loquimur de restitutione facienda in Foro exteriori per sententiam: & tunc indistinctè facienda erit Fisco, iuxta glossam suprà citatam. Si verò loquamur de restitutione in Foro animæ; tunc si hæres timet, quòd Fiscus poterit suam promissionem probare; & non existunt hæredes legitimi: possent dari alicui monasterio in depositum, cum onere ea restituendi, casu quo Fiscus ea repeteret, vt dicit Sot. vbi suprà. Fisco enim non debent restitui in Foro animæ ante sententiam, & eius executionem; immò nec posset illa capere ex l. i. C. Vbi causæ fiscal. Quòd si extent hæredes legitimi, possunt eis restitui cum eodem onere, de quo suprà, solutis prius alimentis dicto filio. Si autem hæres sit securus, quòd Fiscus nullo vnquam tempore poterit suam dictam promissionem probare; nec sint hæredes legitimi; pauperibus sunt tunc eroganda, detractis primò, vt diximus, alimentis filio, etiam spurio, de iure naturæ debitis, de quibus etiam infra. Quòd si sint bona à persona ecclesiastica relicta: poterit etiam penes se retinere; obtinendo ante omnia compositionem à Papa, vel eius Commissario super ipsis.

Redeundo ergo ad id, vnde digressi sumus, dico prædictas leges, quibus hæreditas alicui relicta sub tacita, vel expressa fide, de restituenda filio ex damnato coitu genito, reprobatur; non habere locum in Foro animæ: sed eis non obstantibus poterit hæres institutus dicta bona penes se in animæ iudicio retinere; ita Couar. in 4. 2. part. cap. 8. §. 3. vbi dat rationem; quia scilicet, per illam promissionem, à iure reprobata, non remansit hæres obligatus in conscientia ad ea bona restituenda Fisco: donec à Iudice fuerit condemnatus. non enim tenetur ea Fisco deferre; seu crimen

à se commissum pandere; quia leges hæreditatem hanc in poenam Fisco deferunt, l. i. C. de His. quib. vt indig. l. Ita fidei. l. Non intelligitur. ff. de Iure Fisci. Poena autem in dicto Foro non debetur, iuxta glossam illam celebrem, & receptam in cap. Fraternitatis. 12. quæst. 2. idem tenet Didacus Perez. in l. 22. lib. 1. Ordin. tit. 3. circa finem, Ant. Gomez. in l. 9. Tau. num. 23. & 28. Silu. verb. Restitutio. 4. §. 1. vers. Eo tamen casu. Henric. post Victor. Ledesim. & alios, vbi suprà, §. 5. in glossa. G. Duñ. Regul. 366. Ampliat. §. vbi agit de filiis adulteræ. Et confirmatur hæc sententia (quæ videtur in praxi communiter recepta: cum nunquam viderim, nec audiuerim, quòd huiusmodi heredes in Foro conscientie per Confessarios compulsi fuerint ad restituendas hæreditates, sic sibi relictas) primò, quia Fisco non debentur, vt dixi, ante sententiam condemnatoriam (licèt nonnulli id negent) At prædicta condemnatio vix, aut nunquam fiet ob defectum probationum: cum hæc promissiones fieri soleant occultissimè, & clam inter testatorem, & heredem tantum. Et licet probari possint: nihilominus interim retineri possunt bona in Foro conscientie; sicut dicemus infra sub verb. Poena. dict. Diff. 20. de incidente in hæresim, vel in priuatione Beneficii ipso iure, quòd scilicet, tuta conscientia percipiunt fructus, & bona retinent interim dum non priuantur eisdem per sententiam. Secundò, quia quod debetur Fisco, potest dari ei, qui dedit; licèt turpiter dedisset, ex Silu. verb. Restitutio. 4. quæst. 1. vnde, si posset hæres restituere bona eidem testatori, si resuscitaret: poterit etiam alteri ea dare de voluntate eius, ex dictis infra sub verb. Simonia. Differentia 1. & sic filio eiusdem. Tertio, quia nusquam apparet, quòd huic hæredi impediat dominii translatio: vel, quòd præcipiatur, ne occupet talia bona. quia per dictam fidem præstitam non fuit factus incapax eorum bonorum; sed indignus, vt talia bona perpetuò retineat; vel quòd remaneat cum eis; vt notat Paul. per text. ibi, in dicta l. Ex facto. §. Iulianus. quem ad hoc dicit quotidie allegari. Vbi loquens de huiusmodi hærede inquit; Nota quòd indig-
gnitas

gnitas non reddit quem incapacem ipso iure, sed in effectu: quia scilicet potest adire, & hæres effici; licet possit sibi auferri hæreditas. Hoc idem notat glos. 1. in dict. l. Prædonis. & Couar. in 4. 2. par. cap. 8. §. 5. num. 8. vers. 2. & 3. & probat text. in dicta l. Cum quidam. §. Diuus. ff. de Vfur. facit Bart. in l. Hæreditas. num. 3. C. de His quib. vt indign. iuncto numero 1. vbi facit differentiam inter spurium, qui est incapax bonorum patris; & inter hæredem indignum, qui propter suum delictum est indignus hereditate, & venit ea priuandus. Nam talis est capax. Ibi ex verbis eius colligitur quod indignitas est duplex; vna quæ facit indignum omnino incapacem: vt est in spurio. altera quæ non facit incapacem, de qua intelligendus est Paulus in dicto §. Iulianus. Quod quanti sit effectus, apparet ex glossa in Auth. de Incest. nupt. §. 1. verb. Imminere. in fine, vbi quærit ad quid hoc proderit, quod bona non auferantur, nisi lata sententia. Respondet quoad fructus mediæ temporis, vt l. Eum qui. ff. de His quib. vt indig. & dicemus sub verbo Lex. Differentia 8. & sub verb. Poena. dict. Differentia 20. Quarto, quia hæredes legitimi, quibus alias ab intestato prædicta bona competere, non curant ea petere, extantibus prædictis filiis spurii, quibus alimenta etiam secundum statum, & dignitatem, ac conditionem testatoris omnino debentur, iuxta cap. Cum haberet. de Eo qui duxit in matrim. Couar. vbi supra. §. 6. numero 7. & latè per nos supra sub verbo Alimenta. Differentia 1. Et communiter dictæ hæreditates non sunt nimis opulentæ, & magnæ, neque excedentes valde prædicta alimenta, seu dotes, ac donationes propter nuptias, immò præsumitur vnusquisque pauper, secundum Ioseph. Ludouic. in Decis. Perus. Decis. 33. num. 20. latè Cornel. Benic. de Priuil. paupert. quæst. 3.

8 Nec obstat dict. l. Prædonis, quæ est totale fundamentum contrarium tenentium propter verbum, *Prædonis*, quia non dicit simpliciter, quod sit prædo; sed quod sit loco prædonis. quod ideo dicit, quia occupat bona, quæ debentur Fisco; & tenebitur ea restituere tempore sententiæ vnâ cum fructibus perceptis, & percipiendis; sicut si

esset prædo. tametsi aliud sit bona esse Fisci, quod non dicit ille text. nec vlla alia iura; sed *deberi*. quod verbum non impedit dominium; vt patet in acquirente bona Ecclesiæ de consensu Conuentus contra formam iuris; vel in bonis, quæ possunt peti à minoribus per restitutionem in integrum, vt per Innoc. in cap. Quia plerique. num. 3. vers. Sed quid dices. de Immunit. Ecclesiæ. Facit Cordub. quæst. 155.

Et licet contra supradictam resolutionem teneat communis opinio Doctorum, de qua latè per dominum meum Rojas in Epit. Succession. ab intest. cap. 20. à nu. 139. & præcipue nu. 152. & Bernar. Diaz in Pract. cap. 58. in fi. & ibi Salzedo c. 64. & Gregor. Lop. l. 13. tit. 7. Partit. 6. & Franc. Marc. Decis. 256. cum tribus sequentibus par. 1. moti præcipue per dictam l. Prædonis. & etiâ quia leges quæ tales hereditates reprobant, data fide per heredes de eis restituendis filiis spurii, sunt sanctissime, in odium adulterii, incestus, & sacrilegii; nec fundatæ in præsumptione; & testamenta per interpositam personam facta, sunt fraudulenta: & sic videntur leges illæ obligare, etiam in Foro animæ, & testamenta esse inualida. Nihilominus non est recedendum à contraria opinione Couar. & aliorum, quam supra soluimus; & præcipue vbi heredes nec expresse, nec tacite fidem accommodant; sed testatores sola confidentia in animo concepta, quod reddent bona ipsis spurii; eos heredes instituunt. In hoc enim casu frequentiore calculo Doctorum receptum est, esse veros heredes, & dominos bonorum relictorum; posseque ea retinere in Foro conscientie, saluis alimentis; vt docet Sot. lib. 4. de Iust. quæst. 5. artic. 1. Rojas vbi supra num. 154. vbi dat rationem, quia illud testatoris propositum in mente retentum, neque verbis, neque alio quouis modo expressum, nihil operatur, l. Si repetendæ. C. de Cond. ob caus. l. Si mater. C. de Donatio. ante nupt. l. Dedit tibi. §. Si quis quasi. ff. de Cõd. causa dat. Idem docet Salo de Iust. q. 5. de Dominio. art. 5. col. 541. & Henric. vbi supra litera O. & melius §. 7. vbi tenet idem dicendum, etiam si confidentia sit verbis explicata. Dicit enim, Potest significare amico, se relinquere filios; eosque

inopes;

Hæreditas, & Hæres.

inopes; & habere in eo cōfidentiam, quòd illis prouidebit. Quod multò magis admit tam: cum in absentia hæredis prædicta verba dixerit.

Vnde non obstant prædicta fundamenta contrarium tenentium; quia iam satis suprà ipsis satisfecimus, maximè dictæ l. Prædonis. nec negamus, immò affirmamus leges illas esse iustas, & seruandas in Foro animæ; sed non reddere incapaces ipsos hæredes; vt & docet Victor. in Summa §. 299. Ledes. 2. par. quæst. 18. art. 1. dub. 16. ad tertium, & quæst. 57. art. 4. ad fi. Fr. Medin. 1. 2. quæst. 96. art. 4. ad quartum, & Sot. vbi sup. licet communis teneat contrarium, teste Henriq. dicto §. 5. in glossa E. Nec obligare ante sententiam, cum sint poenales; nec priuent ipso iure dictis bonis relictis; sed iubeant auferri: quod requirit iuris, & facti cognitionem, & sententiam: vt sentit glossa dict. l. Prædonis. & clariùs glossa in Auth. de Incest. nupt. §. 1. verbo Imminere.

10 In duobus tamen casibus est admittenda prædicta communis contraria; & nostra est limitanda. Primus est, quādo in Regno aliquo per legem particularem annullantur prædicta testamenta, & dominium impeditur, vt est in Regno Valentia: Foro 14. de His quib. vt indignis. Secundus est in testamentis Clericorum quoad bona Ecclesiastica. Nam hodie per Extrauag. Pii Quinti, (cui titulus, Reuocatio facultatum testandi, & disponendi de rebus Ecclesiasticis.) expe-

ditum est, prædictos hæredes nulla expectata sententia esse statim obnoxios restitutioni eorum bonorum: quia in dicta Extrauag. reddit Summus Pont. talia testamenta quoad hoc, nulla, & irrita; & impedit dominium illorum bonorum; vt patet in vers. Nemo. vbi dicit, *Nemo quantumvis capax, illius pretextu, fructus, res, pecunias, aut prorsus alia bona sua faciat; nec illa detinens vlla prescriptione, aut vlllo alio iuris præsidio adiuuetur; sed ad integram illorum restitutionem, quocumque temporis lapsu non obstante, debeat coerceri.* Hactenus Papa.

11 Sed fortè dici posset prædictā Extrauag. non fuisse vsu receptam: saltem, cum non pacto tacito, vel expresse, seu stipulatione præcedente; sed tacita tantum fide, quæ innitatur confidentia, relinquitur hæreditas. Quo casu adhuc posset sustineri opinio Coua. & aliorum, quam suprà defendimus, & sentit Henriq. in dicto §. 7. cuius verba suprà retulimus in vers. Nihilominus. Vnde licet respondeat hæres eidem testatori habenti de se dictam confidentiam, quòd nihil vult promittere, quia non potest: attamen confidat de eo: non ob hoc erit testamentum irritum; nec tenebitur hæres in conscientia restituere bona filiis; dummodò in animo nō habuerit velle se obligare per illa verba; sed tantum repetere eandem confidentiam ipsi testatori, & quod tantum spem de eo haberet.

S V M M A R I V M.

1 **F**ILIVS ex damnato coitu genitus, est incapax successionis in bonis patris in utroque Foro: nisi ea habeat per tertiam personam simpliciter heredem institutam; dummodò intercedat aliquod tempus intermedium à morte patris.

2 Filius illegitimus non potest habere bona patris per tertiam personam; si data sit fides patri de eis tradendis eidem.

3 Quod quidam intelligunt verum in Foro tantum exteriori.

4 Sed falluntur, quia etiam in Foro interiori sunt inhabiles, & incapaces ad dicta bona paterna obtinenda.

5 Declaratur glossa in cap. Fraternitatis.

12. questione 2. non procedere in pœnis priuatoriis.

6 Nec in illis, in quibus propter crimen efficitur quis inhabilis.

7 Inter filios adulterinos, & incestuosos, vel sacrilegos, nulla est differentia quoad successionem bonorum patris.

8 Filii Clericorum, omnino sunt incapaces bonorum parentum.

9 Filius spurcius, & etiam sacrilegus, circa bona matris solute, non sunt incapaces successionis; sed succedunt vt legitimi. secus si mater sit cōiugata. Quod est verum in utroque Foro.

DIF.

DIFFERENTIA VNDECIMA.

SPURIVS siue sit ex adulterio, siue ex incestu, siue sacrilegio procreatus, omnino est incapax bonorum patris in vtroque Foro, si ea à patre immediate ipsi relinquuntur in testamento, vel in vita donentur, exceptis alimentis, de quibus diximus supra sub verbo Alimenta. in Different. 1. Hoc probat text. in l. Si quis incesti. C. de Incest. nupt. ibi, *Neque superstes donet, neq; moriturus relinquat.* & in l. 1. C. de Naturalib. liber. & in Auth. Licet. in fi. C. eodem, & in Authen. Quib. mod. natural. eff. sui. §. final. Coll. 7. & docet Bart. in l. Si is qui bonis. ff. de Vulg. & in l. hæreditas. num. 1. C. de His quib. vt indig. Dec. Consil. 311. Silu. verb. Filii. quæst. 4. §. 2. & 6. Couar. in Regula Peccatum. 2. par. §. 8. num. 6. & dicit communem Henriq. tit. de Matrim. cap. 20. §. 5. in glossa F. Quod sanctissimè statutum est in odium adulterii, incestus, & sacrilegii. Tum, vt sic retrahantur homines à talibus criminibus. Tum propter indignitatem taliter procreatorum; qui non merentur, vt cum otio, & honore vitam degant; sed vt pauperes, & despecti. Vnde prædictæ leges tamquam maxime utiles Reip. & bono communi, merito obligant in vtroque Foro. Si verò pater in fraudem dictarum legum bona sua relinquat amico simpliciter, & absolutè, confidens de eo, quòd ea postea spurio donabit: isto casu, & isto modo poterit filius ea habere, & retinere in vtroque Foro: si modo ea non protinus restituatur illi. Quia aliàs in Foro exteriori præsumeretur tacitum præcessisse pactum, fidemque datam de eis restituendis, ita docet Couar. in 4. 2. part. cap. 8. §. 5. num. 5. & 8. Sot. lib. 4. de Iust. quæst. 5. art. 1. Did. Perez in l. 22. tit. 3. lib. 1. Ordin. Anto. Gomez. l. 9. Tau. num. 22. Henriq. vbi sup. §. 7. num. fin. & in glossa C. vbi dicit communem. idem docet Rojas in Epit. Succession. cap. 20. num. 55. & 56. vbi dat rationem primi dicti, quia spurius prædicto casu non capit bona patris, sed extranei; à quibus non arcetur à iure. idem etiam docet Iul. Clar. dicens communem in §. Testamentum. quæst. 31. vers. Sed pone quòd pater.

& habetur 1. tom. Commu. opin. pag. 195.

Nec mirum, quia illa confidentia patris in mente retenta nihil ponit in esse, nihilque operatur, vt diximus Differentia præced. Vnde cum dicta bona iuste ad hæredem peruenierint; (intelige, exceptis bonis intuitu Ecclesiæ quaesitis: de quibus etiam diximus Differ. præced. vers. Secundus est.) meritò potest ea, cui voluerit dare in vita, vel in morte, etiam prædicto spurio: cum talium bonorum extraneorum sit capax; iuxta glossam dict. Auth. Quib. mod. natural. eff. sui. §. fin. quam ibi sequuntur communiter Doctores.

2 Tota difficultas est, quando pater relinquit bona sua spurio per interpositam personam, data ei fide tacita, vel expressa de restituendis dictis bonis prædicto spurio: an scilicet in Foro conscientie possit ea habere, & retinere. Nam in Foro exteriori id aperte prohibitum est, vt sunt iura expressa in l. Si quis incesti. in princip. C. de Incest. nupt. l. Neque per se. C. de Hæred. instit. l. 1. §. Siue itaque. C. de Natural. liber. & alia relata à Rojas vbi supra, nu. 59. Si enim directò ea consequi non potest: ergo neque per obliquum, id est, per alium, l. Si tibi, & mihi. §. Regula. ff. de Lega. 1. Regula, Cum quid. de Regul. iur. lib. 6. Aliàs si per interpositam personam posset ea consequi, & retinere; essent prædictæ leges ludibrio, & nullius effectus. **3** Quidam ergo putant prædictas leges procedere in foro tantum exteriori, quia sunt poenales: & ideò filium spurium posse in conscientia ea bona retinere, si à prædicto herede ea donentur. ita docet Couar. vbi sup. vers. 3. nu. 9. Did. Per. 1. 22. circa fi. tit. 3. De los Prelados. lib. 1. Ordin. idem tenet Victor. §. 299. Ledesm. 2. par. q. 18 art. 1. dub. 16. ad tertium. & q. 57. art. 4. ad fin. Medin. 1. 2. q. 96. art. 4. ad quartum. & alii plures relati ab Henriq. d. c. 20. §. 5. in text. & glos. 1. quorum præcipua fundamenta sunt duo. Primum, quia prædictæ leges, vt diximus, sunt poenales: & ideò nõ obligant in conscientia; iuxta glos. receptā in c. Fraternitatis. 1. 2. q. 2. Secundum, quia talia testamenta etiā si sint facta in fraudem legum, nihilo minus sunt valida; & per ea hæredes instituti,

instituti, sunt veri hæredes, & fiunt domini bonorum in eis relictorum: vt probat l. Ex facto. §. Iulianus. de Vulgar. vbi Paul. id notat; licet tamquam indigni possint, & debeant eis priuari, vnà cum fructibus perceptis, & percipiendis. ergo interim, quod non priuantur, possunt ea tamquam iam sua tradere filiis spuris. quod etiam ingenuè fatetur, & admittit quoad filios ex adulterio susceptos, Sot. lib. 4. de Iust. & iur. quæst. 5. art. 1. ad quartum.

4 Sed certè hæc opinio, licet sit probabilis: contraria tamen videtur probabilior, quam tenet Anto. Gom. in l. 9. Tau. num. 23. & 28. Dueñ. Regul. 366. cum sequent. Segura in l. Cohæredi. §. Cum filius. num. 124. ff. de Vulg. Soto vbi supra (exceptis filiis adulterinis, siue nothis) Bernard. Diaz in Pract. cap. 58. Gregor. Lop. in l. 1. tit. 7. Partit. 6. vers. *Cumpleffe*. Rojas vbi supra num. 157. & dicit communem Henriq. vbi supra in text. & glossa F. & H. sequitur Summa Rosel. verb. Filii. vers. *Quæro* quod debeat. idem Segura in l. Cum filia. §. Cohæredi. num. 124. ff. de Vulg. Quæ sententia probatur; Primò, quia iura, & leges arcentes prædictos filios spurios ab hæreditate paterna; æqualiter loquuntur, scilicet siue immediatè, siue per interpositam personam dicta hæreditas ipsis relinquatur: vt patet in Authenticis, & legibus supra relatis; & per eadem iura iidem spurii redduntur omnino inhabiles, indigni, & incapaces paternæ hæreditatis. ergo quemadmodum ipsi spurii, non possunt dicta bona paterna capere, nec retinere in cōscientia per testamentum paternum, propter eorum incapacitatem, vt diximus in principio: sic nec retinere poterunt in Foro animæ, si à dictis heredibus ipsa relinquatur, vel donetur, propter eamdē incapacitatē. probatur consequentia. Nā qui non habet testamēti factionem passiuam, nō potest institui hæres. §. In extraneis. Instit. de Hæred. qual. Secundo quia prædictæ leges sunt sanctissimæ, ac Reipub. maximè vtilis ad impedienda plura peccata, & crimina enormia, vt palam est; nec fundantur in præsumptione; sed super certo, & veritate. ergo obligant in conscientia, iuxta glossam celebrē, & receptam in capit. Quæ in Ecclesiarum.

de Constitut. Bald. in l. final. col. 5. C. de Iur. & fact. ignorant. Couar. in 4. 2. parte cap. 7. num. 9. Soto. lib. 1. de Iust. quæst. 6. artic. 4.

5 Nec obstat quod sint pœnales. nam glossa illa in dicto capite Fraternalitatis. 12. quæst. 2. procedit in pœnis priuatoris: scilicet in prohibitoriis; vt docet Rodrig. in Summa verbo Simonia. cap. 56. conclus. 6. §. 9. Aliud enim est legem priuare aliquem dominio, & possessione rei, quam habet; quod requirit Iudicis actum: & aliud impedire, & prohibere ne quis fiat dominus; quod nullum Iudicis actum requirit. & ideò in talibus legibus, non expectatur sententia Iudicis; sed statim ligant. vt docet Couar. in dict. Regula Peccatum. 2. par. §. 8. num. 6.

6 Præterea glossa illa non procedit in pœnis, quibus propter crimen aliquis efficitur indignus, inhabilis, & incapax alicuius rei; quia tales nullum Iudicis actum exigunt. Ita pulchrè Caiet. 2. 2. quæst. 62. artic. 3. Couar. in 4. 2. par. cap. 6. §. 8. numero 16. in fine vers. Nonò. Rojas dicto cap. 20. num. 159. vbi etiam addit, prædictas leges supra relatas non solum esse pœnales, sed etiam impeditiuas translationis domini: quod est dicere, esse prohibitorias, prout supra diximus. & ideò statim obligant in conscientia. Per quæ manet responsum ad primum fundamentum, contrarium tenentium. In confirmationem prædictorum vide quæ habes infra verbo Pœna. Diff. 20. vers. Notat tamen Henr. vbi habes eamdē doctrinam. vide etiam verb. Simonia. Diff. 2. & Soto lib. 1. de Iust. quæst. 6. art. 6. in 4. argumento.

Nec obstat similiter secundum fundamentum, quia licet testamentum, quo quis data fide, se obligat restituere bona incapaci, sit mero iure validum quoad ipsum hæredem; & consequenter fiat ipse dominus hæreditatis: non tamen est in potestate dicti hæredis dare dicta bona incapaci: potest namque vigore dicti testamenti retinere ipsa bona penes se; vel dare cuicumque capaci; non tamen incapaci; quia id à iure est prohibitum, vt per dict. §. In extraneis. Instit. de Hæred. qual.

7 Nec distinctio quam facit Sot. inter filios

hos ex adulterio susceptos, & alios incestuosos, & sacrilegos, iure probatur; sed est ab eo excogitata, immò & còtra ius ipsum est. quia de iure communi, equaliter predicti omnes spurii sunt incapaces quoad bona paterna, & ab eis excluduntur; vt patet in Auth. Ex còplexu. C. de Incest. nupt. iuncta ibi glossa cum ibi notatis per Doctores, & in Auth. Licet. C. de Natural. liber. & ex aliis iuribus suprà citatis. Sotus namque fundat suam sententiam in quibusdam legibus Regni Castellæ, quæ nobis nò obstat, quippe qui loquimur iuxta ius còmune, & præfatum Sotum etiam reprehendit Rojas dicto cap. 20. num. 145.

8 Quoàd filios autem Clericorum, maxime præbyterorum, nulla est dubitatio, præcipuè hodie, per Extravagantem Pii Quinti, de qua suprà in Diff. præced. Nam per eam omnino declarantur inhabiles, & incapaces; & annullantur testamenta paratum; atq; prohibetur ne ulli dominii bonorum patris ad eos transeat; vt aduertit Henricus, dicens còmunem, dicto cap. 20, de Matrimon. §. 5. in glossa l. licet non meminerit dictæ Extravagantis. Possent tamè præfati filii Presbyterorù, se còponere cù Papa, vel eius Subcollectore: & sic tuta conscientia possent prædicta bona retinere.

9 Circa verò successionem matris solutæ: licet filius sit Sacerdotis, vel Professi: si ipsa non habeat legitimam prolem; succedit spurius tamquàm hæres necessarius, perinde ac si esset filius naturalis: & sic tam ex testamento, quàm ab intestato. ita docet Salyc. per text. ubi in l. 1. C. de Adulte. & in l. Si

qua illustris. & ibi etiam Alberic. C. Ad Offician. Ioan. de Platea in princip. Instit. eodem tit. Socin. Consi. 148. vol. 1. Dec. Consi. 306. Rojas in dicto Epitome Succession. cap. 26. num. 75. quod probat l. 9. Tau. & ibidem Gomez, Couar. vbi sup. nu. 15. Greg. Lop. l. 10. tit. 13. Partit. 6. gloss. 3. Henricus dict. cap. 20. §. 5. quamuis Rojas vbi suprà cap. 27. nu. 6. contrarium conetur deducere ex dict. l. 9. Tau. Sed tu tene cum Communi. Cuius ratio esse potest; quia filii extra matrimonium concepti, matris conditionem sequuntur, argumento l. Cum legitime. ff. de Statu homin. à contrario sensu. Si verò mater non sit soluta, sed còiugata; licet non sit illustris, nec legitimam prolem habeat; nullo modo ei succedit; per text. in dict. Authen. Quib. mod. natural. efficiantur sui. §. fin. Collat. 7. gloss. in dicta Auth. Ex còplexu. & in l. Si suspecta. §. de Inofficioso. ff. de Inoffi. testam. Bal. in l. Eam quæ. n. 25. C. de Fideicom. Abb. in c. Tanta. n. 13. Qui filii sint legit. & dicit communem Soc. Còsi. 188. vol. 1. Alex. Consi. 174. in fin. vbl. 5. Gabr. de Filiis nothis. cap. 43. num. 2. Couar. vbi sup. num. 15. refert Rojas in dicto cap. 26. num. 18. Quod quidam intelligunt esse verum in Foro tantum exteriori; vt testatur Henricus. vbi suprà in glossa F. Sed non video rationem differentie: cum iura indistinctè loquantur tam in bonis patris, quàm matris. Vnde sicut non possunt succedere in bonis paternis in utroque Foro propter eorum incapacitatem, vt suprà probauimus; sic nec poterunt succedere matribus coniugatis.

SUMMARIVM.

1 **H**AERES institutus ab ingrediente Religionem, an sit dominus bonorum statim facta professione: an verò teneatur expectare mortem naturalem ipsius: ubi ponitur differentia inter vtrumque Forum.

2 Monasterium non succedit monacho in usu fructu bonorum eius, alii relictorum, durante vita ipsius, cum id exprimit monachus: vel facit donationem eorum inter viuos ante ingressum, vel post.

3 Nec in Maioratu, vel fideicommissio, reli-

cto ad conseruandam familiam, & Casale. secus si sit institutum pro conseruandis tantum bonis: & hoc in Foro exteriori. secus in interiori.

4 Professio monachi in Ordine, bonorum incapace, habetur pro morte naturali.

5 Nouitio donante alicui bona sua, donatione inter viuos: non potest monasterium frui ipsis, durante vita dicti Nouitii, postea professi. secus si donatio fuisset causa mortis.

6 Hæres institutus in testamento monachi,

Hæreditas, & Hæres.

si præmoriatur, viuentē monacho; an transmittat bona hæreditaria ad suos hæredes: vel remaneant tanquam caduca penes Monasterium?

7 *Sicut pater, ingrediendo Religionem, non potest præiudicare filiis in legitima: sic nec filius patri.*

DIFFERENTIA DVO DECIMA.

I HÆRES institutus à Nouitio, vel à volente ingredi Religionē, facta professione per ipsum, potest statim cōsequi hæreditatem, & ea frui in Foro conscientie, si monasteriū eam non petat. Ratio est, quia testamētum factum à dicto Nouitio, per professionem ab eo factam, fuit confirmatum; vt in Auth. de Monach. §. Illud quoque. Colla. 1. Et ratio rationis est, quia per professionem Religiosus habetur pro mortuo, l. Deo nobis. C. de Episco. & cler. c. In præsentia. de Proba. & ita tenet Ceualllos, sic intelligēdus, in Specul. Commu. opin. contra com. 3. par. quæst. 806. nu. 20.

In Foro verò iudiciali, si Monasteriū est bonorū capax, potest petere præfata bona, & eis frui, durāte vita monachi: & sic dictus hæres tenebitur ea restituere. Et ratio est, quia testamētum monachi censetur factū in diē mortis naturalis: nec censetur plenissimè confirmatū per mortē ciuilem, qualis est professio; sed tantū per mortem naturalem; & sic manet eius dispositio, seu effectus illius suspensus, durante vita monachi. argu. text. singul. in l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. ff. de Iure Fisci. vbi fideicommissum relictum Petro post mortem Ioannis, non cedit ante mortem naturalem Ioannis, etiam si ob delictum Ioannis, bona fideicommissio subiecta, ab eo sint confiscata; & ita ibi notat Bar. idē Bar. in Auth. Si qua mulier. n. 9. vbi Pau. nu. 4. & las. nu. 26. C. de Sacrosan. Eccle. Anto. de Butrio, & Abb. dict. c. In præsentia n. 58. vbi Feli. n. 55. & Deci. nu. 97. dicit communē Areti. in l. Res vxoris. C. de Dona. inter vir. Guillel. Bened. in c. Rainuntius. de Testa. verb. Mortuo itaq; el primero, n. 297. & 302. Naua. Cōmēt. 2. num. 54. Leonar. Lassi. de Iust. lib. 2. c. 41. dubita. 1. n. 85. Coua. in c. 2. de Testa. n. 6. & lib. 1. Variar. c. 21. n. 7. Suar. Allegat. 20. nu. 27. Bal. Confli. 407. nu. 13. vol. 1. Gutierrez (vbi alios allegat) in c. 1. lib. 2. Cano. quæst.

n. 47. Ceualllos vbi sup. d. nu. 20. & 23. & q. 193. n. 7. Manti. de Coniect. vlti. volun. lib. 11. tit. 7. n. 4. Molin. lib. 3. de Hispa. primog. c. 13. n. 79. & 93. Ant. Gomez. in l. 40. Tau. n. 61. Greg. Lop. in l. 8. tit. 39. verb. de Heredar. Partit. 6. Cancer. 1. p. Pract. c. 24. n. 24. vbi loquitur de substituto, dicens teneri expectare mortem naturalem Religiosi; & ita fuisse pronuntiatum in Senatu Principatus Cataloniæ. Facit ad idem opt. text. in l. Sed si mors. 13. §. 1. ff. de Donat. inter vir. vbi donatio causa mortis facta per maritum vxori, si postea deportetur, licet deportatione confirmetur, tamquā si mortuus fuisset: non tamē habet plenissimam firmitatem, donec mors naturalis subsequatur: & ideo interim potest eam reuocare. Itaque ad Monasterium pertinet bona monachi, dum naturaliter non moritur, & ideo potest ea petere. Quæ si non petat, videtur posse ab instituto hærede ea retineri in Foro conscientie, ex tacita volūte Monasterii. Pro quo facit quod tradit Bart. in dict. l. Sed si mors. per text. ibi ff. de Donat. inter vir. & in l. 1. ff. de Testa. & in Auth. Si qua mulier. C. de Sacrosan. Eccle. in dict. Auth. Ingressi. n. 17. C. eod. quod Religiosus factus Episcopus potest reuocare testamētum prius factum. quod est signum, suspensum esse effectum eius vsq; ad mortem naturalem testatoris facti monachi. alias non posset reuocare, si per mortē ciuilem, seu professionē fuisset omnino confirmatum, sicut per mortē naturalem.

2 Si tamen Nouitius in testamento dicat, se velle statim bona ad hæredē pleno iure deuenire, non expectata sua morte naturali: tunc extra dubium est pertinere ad hæredē nō solum proprietatem, sed etiam fructus, & cōmoditatem illorum, statim facta professione. arg. l. In conditionibus. ff. de Cōdi. & demōst. & Auth. de Nuptiis. §. Disponat testator. colla. 4. & docet Gutierr. vbi sup. n. 48. & Ceualllos. dict. quæst. 806. num. 21.

Idem

3 Idem dic cum Nouitius possidebat Maioratum, vel fideicommissum quod fuerat institutum, & fundatum pro conseruanda familia seu Casali fundatoris, & obligat ad deferendum nomen suum, & arma. Hoc enim in casu tacite censetur excludere monasterium, etiam durante vita ipsius monachi; cum per professionem eius, supprimatur memoria fundatoris, & aboleatur; nec nomen, nec arma ipsius, & familiae eius appareant; nec etiam ornatus, & pompa Mundialis, quibus solita erat conseruari, vlllo modo splendeant; sed omnia sint abolita. Quare merito in isto etiam casu non poterit monasterium frui dicto Maioratu, seu fideicommissio, etiam durante vita monachi; vt post plures tradit Cancer. vbi sup. & Ceuallos dict. quæst. 193. in fin. Et hoc in Foro iudiciali. secus in conscientia, per not. verb. Testamentum. Diff. 10.

Secus tamen esset si vinculum seu fideicommissum solummodo fuit institutum pro conseruandis bonis, & vt possiderentur à primogenitis, seruato ordine primogenituræ; vt optimè docet idem Cancer loco superius citato. Hoc enim in casu monasterium frueretur dicto fideicommissio pro vita ipsius monachi.

4 Quæ omnia intellige procedere in monasteriis bonorum capacibus, quæ hæreditant bona suorum Nouitiorum, cum ab eis instituuntur hæredes; vel fruuntur eorum bonis, durante illorum vita, si extranei instituuntur hæredes. Si verò monasterium non est bonorum capax: tunc professio monachi habetur pro morte naturali; & sic eius bona statim pertinent ad hæredem institutum. Ita Bar. & DD. in l. 1. ff. de Testa. Abb. dict. cap. In præsentia. nu. 50. Feli. nu. 54. Beroi. nu. 400. Costa in cap. Si pater. verb. Testatore mortuo. nu. 6. Iul. Clar. §. Testamentum. quæst. 28. Molin. lib. 2. de Hispar. primog. cap. 9. nu. 39. Et probat text. in Clem. Exiuit de paradiso. de Verbo. sign. & docet Ceuallos, dict. quæst. 806. nu. 2. 11. & 20.

5 Est etiam alius casus, in quo monasteriū bonorum capax non potest frui bonis suorum filiorum, etiam durante illorum vita; quando scilicet volens ingredi Religionē, vel etiam Nouitius (seruata tamen forma

per Conci. Trid. tradita Sessione 25. cap. 16.) facit donationem suorum bonorum inter viuos, vel renunciationem eorum in fauorem alicuius. Nam cum in ea constet de voluntate ipsius, voluisse nimirum, vt statim bona ad donatarium pertineant: nō est in potestate monasterii ea penes se retinere, per notata superius nu. 2. & docet Quintilia. Mandos. Conf. 22. nu. 8. & Ceuallos. dict. quæst. 806. nu. 13. Si verò donatio fuisset causa mortis: tunc in ea idem seruandum esset, quod in testamento diximus, cum donatio causa mortis, vires non habeat, nisi post mortem naturalem, vt toto tit. de Donat. causa mort. & tradit Bal. in l. Hac consultissima. C. Qui testam. fac. pos. Coua. in Rub. de Testam. 3. parte nu. 1. Anto. Gom. 2. tom. Var. resol. c. 4. nu. 16. Ceuallos vbi sup. quæst. 695. nu. 2.

6 Ex dictis supra in principio colligitur resolutio ad quæstionem illam, de qua per Palac. Ruui. in l. 6. Tau. & per Gutier. sup. nu. 48. qui eam in resolutam reliquerunt, quia lis super ea pendebat; videlicet an si hæres institutus in testamento monachi præmoriatur, viuente monacho, transmittat hæreditatem ad suos hæredes, vel remaneat caduca penes monasteriū? In qua quæstione dicendum videtur dictam hæreditatē transmittere hæredē ad suos hæredes; & nullo modo fieri caducam. Et ratio est, quia (vt supra diximus) per professionem monachi, confirmatur eius testamentum, & acquiritur hæreditas hæredi instituto; & sic potest eam adire, & retinere, donec per monasterium ab eo reperatur pro consequendo illius vsu fructu, durante vita monachi, per text. in l. Cum hæredes. ff. de Acqui. pos. & l. A Titio. ff. de Furtis. Et consequenter eam ad suos transmittet. Et ita in terminis tenet Ceuallos, dict. quæst. 806. nu. 23. & 27. vbi dicto nu. 23. dicit numquam hæreditatem posse dici caducam, postquam fuit acquisita aut morte naturali, aut professione; nisi quando nullum ius fuit quæsitum hæredi, viuente testatore, vt constat ex toto tit. C. de Cadu. tol. Vnde cum hæreditas relicta à monacho, hæredi instituto, acquiratur eidem statim facta professione; & solum spectet ad monasterium respectu vsusfructus,

Hæreditas, & Hæres.

ctus, & commoditatis illius, & non respectu dominii; cum non sit hæres institutum: meritò transibit ad suos hæredes, excluso monasterio; licet sit præmortuus viuentem monacho: & sic non poterit dicta hæreditas remanere perpetuò penes monasteriũ tamquam caduca.

Contrariam tamen opinionem tenent communiter Doctores. Nam eam tenet Bart. in dict. Auth. Si qua mulier. nu. 10. C. de Sacros. Eccl. Abb. dict. cap. In præsentia. nu. 58. & 59. & ibi Feli. num. 55. Et eam dicit communem Suarez dict. Allegatione 20. nu. 17. Videlicet in hoc casu bona pertinere ad monasterium iure caduci, per tex. dict. l. Statius Florus. §. Cornelio. de iure Fisci. Vbi text. inquit, ideò fideicommissum relictum in diem mortis hæredis, non cedere ante diem mortis naturalis, etiam si bona sint ob delictum hæredis confiscata; quia potest ipse fideicommissarius prius mori. Innuēs ex hoc, quòd casu quo præmoriatur fideicommissarius: non ad ipsius fideicommissarii hæredes; sed ad hæredem grauatum, & eius hæredes bona pertinebunt. Cum ergo bona monachi, relictæ hæredi, videantur relictæ in diem mortis naturalis, vt tenet communis supra post principium relata, & Specula. in tit. de Monach. nu. 56. lib. 4. & Suarez loco sup. citato: videtur iure caduci præfata bona ad monasterium pertinere, si hæres, viuentem monacho, moriatur. Sequitur Anto. Gom. dict. l. 40. Tau. n. 61. col. 6. & Grego. Lop. in l. 6. tit. 11. Partit. 6. in verb. *Que no la pueda enagenar.*

Quid tenendum? Certè ardua est res, & difficilis. Ego verò in hac quæstione notabili, opinionem Ceuallos tenerem, intellectam tamen, vt supra nu. 1. videlicet quòd si hæres bona monachi possideat, & illa ab eo monasterium non petierit: tunc si præmoriatur, transmittet ea ad suos hæ-

redes, per rationem, de qua sup. dict. n. 1. Si verò ea non possideat, sed monasteriũ: tunc remanebunt penes ipsum perpetuò, exclusis heredibus instituti, per dict. §. Cornelio Felici. Quod multò magis procedet, cum bona nondum fuerint delata ipsi monacho; vt si ingrediatur monasterium viuentibus parentibus: tunc enim si instituat hæredem, siue parentes, siue extraneum in legitima sibi debita in bonis eorundem parentum: profectò si hæres præmoriatur antequam legitima perueniat ad monachum, seu ad dictum eius hæredem; non eam transmittet ad suos hæredes; cum viuentem monacho, & parentibus ipsis, nullum ius sit quæsitum hæredi in dicta legitima. Et ideò isto in casu dicta bona ad monasterium spectabunt, tamquam hæredem legitimum ab intestato dicti monachi: per dict. Auth. de Mona. §. Illud quoq; colla 1.

7 Vt autem nihil intactum remaneat, aduerte ad vnum valdè notandum quòd si monasterium capiat legitimam patris vel matris præfati monachi, & ipse monachus præmoriatur, superstiti parente: tunc pater vel mater super viuens consequetur suam legitimam ex illis bonis, in quibus monasteriũ successerat, loco dicti monachi. Nam quemadmodum pater, qui Religionem proficitur, non potest filiis suis in legitima præiudicare: ita nec filius ipsis parentibus. Pro qua opinione est l. 6. Tau. post text. cum gl. verb. Liberos. in Auth. Si qua mulier. C. de Sacrosanct. Eccles. Et ita latè tradit Alua. Valaf. Consult. 24. nu. 5. Castillo. de Vusufruct. lib. 1. cap. 65. nu. 2. vbi hanc dicit esse communiorẽ, & vniorem opinionem; quos refert, & sequitur Ceuallos sup. dict. quæst. 806. à nu. 36. Quidquid in contrarium teneat dominus meus Rojas in Epitho. Succes. ab intest. cap. 29. nu. 40. & Azebedo in l. 1. tit. 8. nu. 47. lib. 5. Recopil.

S V M M A R I V M.

HÆRES an teneatur prius soluere legata; quàm ab eo impensa.

DIFFERENTIA DECIMA TERTIA.

HÆRES in Foro exteriori tenetur prius soluere legata per testatorem

relictæ; quàm debita per ipsummet hæredem contracta: quia bona defuncti sunt tacite

cité hypothecata pro legatis, & fideicommissis. l. 1. C. Commun. de Lega. Ita tradit Silu. verb. Restitutio. 6. quæst. 6.

Sed in Foro conscientie contrarium tenet Rodrid. verb. Restitutio. cap. 46. nu. 9. post Pet. à Nava. lib. 4. cap. fin. nu. 49.

Sed optarem, ut hoc distinctius per præfatos Doctores fuisset declaratum: nam si loquuntur de debitis privilegiatis; qualia sunt, sumptus funeris, medicorum, pharmacopolæ, tabellionis testamentum recipientis, & similium: non est dubium, huiusmodi debita in utroque Foro esse legatis præferenda. Tum quia sunt privilegiata, l. pen. ff. de Religio. & sumpt. fun. l. At si quis. §. 1. ff. eod. & docet. Siluest. Restitutio 6. quæst. 5. §. 3. Tum quia sunt debita defuncti, & non per hæredem facta. Et sic de istis non possunt intelligi. Si verò loquantur de aliis debitis in aditione hæreditatis factis; pro ut videtur Rodrig. in fin. dict. nu. 9. significare: si quidem intererat solum ipsius hæredis: non video rationem;

quare talia debita præferri debeant legatis. Si autem fuerunt facta ratione defensionis ipsorum bonorum; quia scilicet, lites super bonis exortæ fuerunt, quæ si non fuissent per hæredem defensæ; præfata bona periclitata fuissent: tunc huiusmodi defensio, & impensæ in ipsa factæ, spectant ad totam hæreditatem: & sic ante legata extrahuntur ex acerbo, & corpore hæreditatis. Idem dic in expensis factis in inventario bonorum defuncti conficiendo: & in venditione rerum hæreditarium: & in his etiam debitis per hæredem contractis non possunt intelligi præfati Doctores. Quare merito tenendum est contra ipsos; & cum Siluest. dict. v. Restitutio. 6. q. 6. Et ratio est; quia bona defuncti sunt tacite hypothecata pro legatis, & fideicommissis; per dict. l. 1. Merito igitur debent prædicta legata ante ferri, & præponi debitis per hæredem contractis, exceptis debitis supra memoratis. Et sic nulla est in hoc differentia inter utrumque Forum.

DIFFERENTIA DECIMA QVARTA.

RELICTA indignis, in Foro exteriori, applicantur Fisco, iuxta l. Papinianus. §. Meminisse. ff. de Inoff. testa. Hinc est quod hæreditas uxori, alias consanguineæ, relicta, quæ testator scienter in uxorem duxerat; fuit per sententiam in Supremo Lusitanie Senatu, ablata ab ea, tamquam indigna, & Fisco

applicata, & non hæredibus, ut testatur Valascus Consultat. 15. per totam. parte 1.

In Foro verò conscientie; relicta indignis nullo modo debentur Fisco; donec per sententiam eidem applicetur, per not. verb. Poena. Differentia 20. An autem possint interim retineri ab ipsis hæredibus in conscientia; vide not. sup. Diff. 11.

SVMMA RIVM.

FILIVS naturalis tantum, succedit matri simul cum legitimis, in Foro externo. Secus in interno.

DIFFERENTIA DECIMA QVINTA.

FILIVS naturalis tantum, in Foro iudiciali, succedit matri simul cum legitimis, l. Si qua illustis. C. Ad Officia. gl. verb. Manzeres. in cap. Nisi cum pridem. de Renun. sequitur Host. in cap. Lator. Qui filii sint legi. Panor. in cap. Tanta. eod. tit. & in cap. Cum haberet. in fin. de Eo qui duxit in mat.

Sed in Foro conscientie, secus est. per not. per Fortu. Garcia. de Ulti. fine, Illatio-

ne 8. nu. 88. cum seqq. Ratio est, quia natis ex matrimonio debetur successio iure naturæ: non tamen naturalibus. Vnde dixit Deus (Genes. 21.) ad Abrahâ: *Eiice ancillam, & filium eius. Non enim erit hæres filius ancillæ cum filiis liberæ.* facit cap. Dicat aliquis. 32. quæst. 4. ubi D. Ambros. eandem sententiam probat. Iniquum enim videtur, quod uterque filius par sit in successione. Præterea ratio ob quam illud de iure

Iure Cæsareo statutum erat, nulla alia fuit; nisi quia cōcubinatus in eo iure licitus erat: qui cū iure naturæ sit prohibitus atque damnatus: merito filius ex eo quæsitus ar-
cendus est à successione, stantibus legi-
timis.

Vnde sic videtur intelligenda Ordinatio Lusitana, lib. 4. tit. 92. vbi idem disponit quoad successionem patris plebei, contra l. Humanitatis. C. de Natural. libe. de qua Ordinatione, an possit defendi; agit Go-

mez. in l. 9. Tau. nu. 16. Gamma. Decisio-
ne 167. col. fin. & Decisione 317. col. 3. &
4. & alii citati à Valaf. Consultatione 151.
nu. 9. tom. 2.

Tandem quæ requirantur, vt filius dica-
tur naturalis, vltra dict. gl. verb. Manzeres.
& l. 2. tit. 4. Partit. 4. explicat Rip. in l. Ex
facto. §. Si quis rogatus. nu. 4. ff. Ad Trebel.
Alcia. de Præsumpt. Regula 2. Præsun-
ptione 5. nu. 4. Dominus meus Rojas de
Succes. ab intest. cap. 10. nu. 4.

H A E R E S I S.

S V M M A R I V M.

1 **V**ERBVM malè sonans, vel propo-
sitionem aliquam aliàs hæreticam, si quis
dicat per errorem, vel simplicitatem, in Foro
animæ, non est hæreticus.

2 In Foro tamen exteriori præsumeretur: &
ideò posset puniri.

3 Dicens aliqua verba aliàs hæretica, non

est protinus accusandus Inquisitoribus: sed
potest is, qui ea audit, interrogare illa pro-
ferentem; qualiter ea intelligat.

4 Ediçta Fidei qualiter intelligantur; vbi
ponuntur multi casus, in quibus quis non te-
netur denunciare reos dominis Inquisito-
ribus.

D I F F E R E N T I A P R I M A.

1 **Q**VI ob simplicitatem, vel igno-
rantiam, etiam crassam, credit
aliquid, quòd est hæresis; paratus
tamen corrigi; non est excom-
municatus in Foro animæ, secundum Na-
uar. in Man. prælud. 1. num. 10. & cap. 11.
num. 17. in fine. Rodrig. verb. Heregia. cap.
130. num. 2. & probatur per illud dictum
Aug. Errare possum; hæreticus autem esse
non possum, & est text. expressus, in cap.
Hæc est fides. 24. quæst. 1. Et ideò talis po-
terit absolui à suo Parocho, cū non sit
hæreticus; per dicta in sequenti differen-
tia. Et multo magis per Bullam Cruciatæ.

2 In Foro tamen exteriori præsumetur hæ-
reticus. Antequàm verò tales denunciètur
dominis Inquisitoribus possunt interroga-
ri, quomodo credât illud, quod asseuerarūt.
Et si corrigant se, non tenemur eos denū-
ciare. Ita vidi obseruari à quodam celebri
viro cum quodam scholari satis intelligen-
te circa quædam verba ab eo audita. Quod

est valdè notādum. Non enim statim, quo-
cumque verbo audito, licet suspecto, &
aliàs condemnato, debemus indistinctè
quemuis accusare, vel denunciare coram
Inquisitoribus. Nam, si talis est notoriè
optimus Christianus; si aliquid dicat malè
sonans, vel aliàs reprobum; magis creden-
dum est id dixisse per errorem, vel igno-
rantiam, vel simplicitatem; quàm animo
obstinato, & pertinaci. Et ideò consultè,
& sanctissimè faciet; si ante denunciatio-
nem, ipsum interroget; qualiter verba pro-
lata intelligat. Secus crederem, si est descen-
dens ex Iudaismo, vel est prauæ vitæ; quia
contra tales est mala præsumptio: & ideo
sunt statim denunciandi.

Et quia meminimus de denunciationibus
Inquisitoribus hæreticæ prauitatis facien-
dis, vel non faciendis, erit vtile id copio-
sius pertractare.

4 Sit ergo regula. Quilibet sciens aliqua
de iis, quæ in ediçtis Fidei continentur, te-
netur

netur reuelare, & indicare dominis Inquisitoribus sub pœna peccati mortalis, & aliis pœnis, de quibus ibi. Hanc regulam tradit dominus meus Ioan. à Rojas in Singularibus fidei, Sing. 5. à nu. 14. vbi ponit 8. ampliaciones, & tres limitationes.

Verùm obserua sub hac regula non includi ipsummet delinquentem, vt quidam perperam aliquando intellexerunt. Ratio est, quia nemo tenetur se ipsum prode- re, iuxta regulam. B. Grego. *Non dico, vt te prodas.* De qua in cap. Quis aliquando. de Pœnit. dist. 1. docet D. Tho. 2. 2. quæst. 69. articulo 2. & Soto lib. 5. de Iusti. quæst. 6. art. 1. & 2. & in specie Rojas sup. nu. 35. Pro quo facit nullum teneri detegere suâ turpitudinem l. Aliàs. ff. de Iureiu. Quod esse communiter receptum tradit Deci. in l. fin. nu. 6. C. de Edendo. & Iuli. Clar. §. fin. quæst. 45. vers. Sed quæro. Et intellige nō teneri reum se ipsum prodere, quando nec indiciatus est, nec infamatus, nec contra eum est semi plena probatio, vt per DD. sup. & Bernard. de Arevalo in suo aureo tracta. de Correct. frater. fol. 194. in fine. cum seq. Padilla l. Transfigere. nu. 5. C. de Transact. aliàs tenetur se prodere, & confiteri delictum sub pœna peccati mortalis. vt per Nauar. cap. 12. num. 8. & Maran. de Ord. Iudi. 6. parte. in 7. membro Iudicii. nu. 9. Bal. in l. 2. §. Quod obseruari. num. 23. vers. Concludo ergo. C. de Iuram. calum. D. Tho. optimè 2. 2. quæst. 69. artic. 1. Inno. & Communem, in cap. 2. de Confes.

Fallit primò prædicta regula; quando errans circa fidem est idiota, & simplex; ita vt magis credendum sit errare ex ignorantia veritatis, aut determinationis Ecclesiæ: quàm ex malitia, & pertinacia. quia talis non est hæreticus in Foro conscientiæ, secundum Nauar. in Man. dicto prælud. 1. nu. 10. & Rodrig. loco sup. citato. Vnde circa hos seruanda est regula, quam doctissimus Fr. Petrus de Salamanca Ordinis Prædicatorum obseruandam dicebat. Aiebat enim, si quis dicebat aliquid apparens hæreticum, non teneri me statim de ipso denunciare dominis Inquisitoribus: sed sufficere ab ipso percōtari, quomodo verbum illud intelligebat: & si eū poenitebat verbi malè, vel erroneè prolato, satis esse.

& sic videtur aliquo modo deobligatus ad eū denunciadū. Idem docet Bernar. de Arevalo. vbi sup. fol. 188. col. 2. Quod tamen limitandum puto (vt suprà etiam annotaui) dummodò errans circa fidem non sit de genere Hebræorum, vel apertè deprauata vitæ. Nam secundum Aug. hæresis prouenit in pœnam peccati.

Secundò fallit quando per Sacramentū Penitentię patet quem non esse corde, sed tantum ore hæreticum; vt in exemplis adductis per Naua. sic intelligendum, cap. 11. nu. 24. §. 3. quem sequitur Vivaldus in suo Candela. aure. tit. de Absolutione. nu. 11. & Pet. Aragon. 2. 2. quæst. 11. nu. 3. pag. 344. Obserua tamen in hoc casu vnū mente retinendum, videlicet si quis adeat Confessarium, & confiteatur se aliquid dixisse, vel fecisse exterius sapiens hæresim: non tamen ex corde, sed fictè ob timorè, vel aliam causam. (vt sæpe accidit in Anglia, & Francia) tunc Confessarius tenetur ei credere, per not. verb. Pœnitentia. Differentia 5. aliàs inferret iniuriam pœniten- ti. Et cum talis non sit verè hæreticus, poterit ab eo absolui, iuxta præfatos, & Communem.

Tertiò fallit in eo, qui scit aliqua ex cō- tentis in edicto, quæ non spectant ad fidē sed ea habent domini Inquisitores ex cō- missione speciali Pape, in quibus est locus præuentioni, & potest quis adire Ordinariū Ecclesiasticū, vel secularē; vt est peccatum Sodomie seu nefandum, vsuræ, laruarum seu maleficarum, & similibus. Nam tunc sufficit vt indicem, & detegam alicui ex dictis Iudicibus; dummodò statim post publicationem edicti id faciam. aliàs præceptum edicti obligat me ad reuelandum, cū præuenta sit Inquisitorum iurisdictio, saltem, quoad obligandum ad denunciatio- nem. Verumtamen cum æquè sint alii Iudices dictorum casuum, videtur sufficere vni ex illis manifestare, saltem in Foro cō- scientiæ; non obstante dicta præuentione Inquisitorum.

Quartò fallit in eo, qui aliqua audiuit, seu vidit, quæ sapiunt hæresim, vel sunt suspe- cta: sed non benè recordatur de verbis, seu factis. Nam nemo denunciandus est, nisi de certo, & indubitato crimine. Commu- nem

hem dicit Arevalo vbi sup. fol. 189. col. 1. & f. 190. quod habui in facti contingētia. Nā quidā dixerat cuidā amico suo quādā quæ fecerat in certo casu; quæ postea amicus existimauit esse, vel cum pacto demonis, vel saltem suspecta de hæresi. Sed quia non potuit benè recordari de iis, quæ ille dixerat; numquā eū denūciauit: quia nesciebat quid certi dicere posset. Faciunt not. per Nau. cap. 25. nu. 46. §. 2. & 3.

Quintò fallit in his in quibus edictum se fundat in præsumptione: vt in chiromanticis, nigromanticis, & aliis qui ex inspectione rimularum vel linearū manuū, aliqua prædicūt: si aliās ego certò scio nō habere tales pactum vllum cum demone. Nā Motus proprius Xysti. V. circa hoc editus, fundat se in hoc pacto. In dubio autem tenetur quis eos denunciare.

Sextò fallit cū denunciandus dubitat de Fide inuitus, vel non firmato animo, nec pertinaciter. Licet enim aliqua suspecta à tali audierim; si tamen ipse non id dicit cū pertinacia; sed dubitans inuoluntariè; non teneor ipsum denunciare, secundum Rojas Sing. 56. ad fin. incip. Errans in delictis. Idē docet Direct. Inquis. 2. parte in cap. Dubius. de Hæret. & Læli. Zechus de Casib. Episco. referu. Casu 2. Melchior Cano. de Locis Theo. lib. 12. cap. 9. vbi idem dicunt, si sit primus motus dubitationis, secundum Abb. in cap. 1. de Hæret. Idem si sit scrupulus, cui tamen non consentiatur: cum id sit potius poena, quàm culpa. Immò resistēs

huiusmodi motibus, meretur premium, secundum Anto. & Ioan. And. dict. cap. 1. & alios sup. citatos.

Septimò fallit in filio cōtra patrem: maxime si pater non inducebat filium ad hæresim. Ita Rojas Sing. 12. à nu. 2. Et ita intellige eundem, Sing. 5. nu. 29. Idem videtur dicendum de vxore, marito, & fratre. Sed contrarium in his tenet Rojas dict. Sing. 5. nu. 30. Quod verius credo, saltem quoad fratrem, & tenet in terminis Direct. Inquis. 2. par. tit. de Præsump. in cap. Literas. §. 14. Comment. 15. Vide Lelium sup. in dict. casu 2. vbi dicit quòd etiam si pater, vel frater sit, qui dictū crimen commiserit, tenetur filius, vel frater ipsos denunciare. & sic tenet contra Rojas.

Octauò fallit in Confessario Rojas dict. Sing. 5. nu. 36. cum sequentib. de quo non est dubium.

Nonò fallit in simplicioribus, & rusticis: quibus tutum est, vt adeant Confessarium doctum, cui exponant omnem conscientiam suam; teste Fr. Bern. Areua. vbi sup. fol. 188. in fin. qui est sic intelligendus.

Decimò fallit in consultore, à quo quis petit consilium pro anima sua; Cenedo 2. parte Collect. 101. nu. 6. pag. 256. maxime si id faciat in Sacramento Pœnitentiæ, vt sup. dictum est.

Deniq; vide alios casus per Rojas d. Sing. 5. n. 18. & 32. & Sing. 107. num. 5. & Sing. 200. num. 1. & 3. & à Naua. cap. 25. nu. 46.

SVMMARIVM.

FIDE M negans ore tantum, sed non corde: non est hæreticus quoad Deum. Et idè potest absolui à Parocho.
In Foro tamen exteriori punietur, vt hæreticus.
Et debet vitare communionem Fidelium.
Et tenemur eū accusare apud Inquisitores.

5 Nec licet pro eo orare.
6 Nec sacrificium Missæ pro eo offerre.
7 Et priuatur suffragiis Ecclesiæ.
8 Excommunicatus quoad Ecclesiam tantū præsumptiue, & citra culpam; non incurrit pœnas excommunicationis. Secus si cum culpa.

DIFFERENTIA SECVNDA.

FIDE M negans exterius; interius tamen seruans (vt faciunt quàmplurimi Christiani inter Turcas, & hæreticos, ob vitandam mortem,

vel immensos labores, & erumnas seruitutis) non est in Foro animæ excommunicatus: & idè in tali Foro non indiget absolutione ab excommunicatione; & potest à suo

suo Parocho à prædictis peccatis absolui; ubi Episcopi non habent prædictum peccatum reservatum: & si est reservatum, poterit per Bullam Cruciatæ absolui. Ita tradit Pet. ab Arag. 2. 2. quæst. 11. artic. 3. pag. 344. Nauar. in Man. cap. 11. num. 25. Candelab. Aur. tit. de Absolutione. num. 11.

2 In Foro tamen exteriori iudicabitur excommunicatus, secundum Naua. & Arago. supra. Et ideò debet cauere à cõmunionem Fidelium in publico; dum non facit se absolui.

4 Et tenemur eum denunciare dominis Inquisitoribus, sicut alium verè hæreticum. Neque hoc videatur mirum: cum aliquando quis sit ligatus quoad Deum, & solutus quoad Ecclesiam; & è conuerso, ligatus quoad Ecclesiam, & solutus apud Deum, vt probat text. in c. A nobis. 2. de Sentent. excommu. Candel. Aur. tit. de Excommunicatione. nu. 9. & 109. & patet in excõmunicato iniuste, sed valida excõmunicatione; vt in c. 1. 11. quæst. 3. cum ibi notatis. de quo latè diximus verbo Excommunicatio. Differentia 9.

5 Ideòque pro tali excommunicato, etiam cessante scandalo, non licet orare, neque

6 offerre sacrificium Missæ pro ipso, secundum veriorè opinionem, de qua in prædict. Candel. Aur. loco proximè citato. n. 12. ubi n. 13. etiam resoluit talè excommunicatū quoad Ecclesiam tantum, etiam priuari suffragiis, & orationibus Ecclesiæ. Quæ sunt mente tenenda, & valde notanda pro intellectu illorū verborū d. c. 1. 11. q. 3. *Sententia* (inquit) *Pastoris, siue iusta, siue iniusta timēda est.* Merito quippe timēda; cum tales tremendos effectus pariat, & operetur.

8 Sed obserua diligenter aliud esse incurere excommunicationem quoad Ecclesiam tantum citra culpam, & præsumptiuè; vt in d. c. 1. quia prædicto in casu nō incurrit quis prædictos effectus; vt resoluiamus verb. Excõmunicatio. dict. Dif. 9. sicut nec qui absoluitur iudicio, & autoritate Ecclesiæ; vt cum per Iubileum absoluitur quoad Forum interius; vt singulariter diximus sub verbo Absolutio. Diff. 2. At cum quis eam incurrit culpa sui, offendendo Ecclesiā; vt in casu, de quo hic: tunc iure optimo talis excõmunicatus, etiam si sit quoad Ecclesiā tantum, vitandus est; & orationibus, ac Ecclesiæ suffragiis priuandus.

SUMMARIVM.

1 **E**piscopi de iure cõmuni sunt Iudices competentes & Ordinarii in crimine hæresis in vtroque Foro: sed hodie per priuilegia concessa Officio sanctæ Inquisitionis, secus est.

2 In Foro verò conscientie, nullam habet hodie facultatem absolue di hæreticū; nō obstant Concil. Trident. Sess. 24. cap. 6. de Reform.

3 Episcopi, & Inquisitores nō possunt absolue hæreticū in Foro cõscientie, & pœnitentiale.

4 Sublata excõmunicatione per Inquisitores Fidei, potest quilibet Confessarius virtute Bullæ, vel aliàs, absolvere hæreticum reconciliatum.

DIFFERENTIA TERTIA.

1 **E**piscopi licet de iure cõmuni sint iudices ordinarii in vtroque Foro, in crimine hæresis, c. Ad abolendam. de Hæret. docet Viual. tit. de Absolutione. n. 12. post Siman. & Caiet. quos ibi refert, adde Rojas, Sing. 109. adeò vt inter casus eisdem Episcopis, de iure cõmuni reservatos, ponat dict. crimē Host. in Sūma §. Cui cõfite dū. vers. In hoc. & Rip. in tract. de Peste. c. fin. n. 39. Per priuilegia tamen à Sede Apostolica Officio sanctæ Inquisitionis concessa, restricta est Episcoporum potestas, quoad d. crimē. Nā solum ipsis con-

ceditur cognoscere de dicto crimine in Tribunali, & domo dicti sacri Officii, vnà cum Inquisitoribus. vt constat ex text. in c. Per hoc. de Hæret. lib. 6. Itaque potestas illa ampla quam Episcopi de iure communi habebant, ad cognoscendū de crimine hæresis in vtroque Foro, & in quacumque parte, & loco suarum dioecesum, stricta est hodie quoad Forum exterius ad tribunal, & domū Sancti Officii Inquisitionis; ubi omnes Episcopi, qui sunt in districtu cuiusque domus Inquisitionis, assistent per se, vel per suos Delegatos ad decidendum causas Fidei

Z

suarum

suarum dioecesum; vt docent Anton. Genuen. in Praxi Curia Archiepiscopi Neapolitani cap. 66. & alii citati ab Additionat. Summæ Toleti in vlti. fol. sine quibus quidem Episcopis, seu eorum Delegatis non possunt dicti Inquisitores decidere causas Fidei subditorum præfatorum Episcoporum; vt notat Rodrig. in Summa. tit. de Prelados. cap. 29. Conclu. 4. Et est ratio, quia officium Inquisitorum, cum Ordinariis Episcopis, est cumlatiuè, & non priuatiuè; vt probat text. dict. cap. Per hoc. quæ ad hoc notat Felin. in cap. Excommunicamus. num. 43. de Hæret. & Nauar. Conf. 10. num. 3. eod. tit.

2 Præterea Episcopi non solum in Foro exteriori nequeunt cognoscere de crimine hæresis, nisi vt dictum est: sed etiam quoad Forum interius, & conscientia est sublata ipsis iurisdicção, & potestas absoluendi hæreticos, per Bullam Coenæ Domini; vt notat Caiet. verb. Excommunicatio. cap. 1. & Nauar. in Manua. capite 27. numero 273. Itaq; quamuis per Conciliū Trid. Sessio. 24. cap. 6. sit dictis Episcopis restituta facultas cognoscendi, & absoluendi de dicto crimine hæresis in Foro conscientie. Postea tamen per eadem Bullam Coenæ Domini ablata est eis dicta facultas, per verba illa Bullæ superaddita post Cōciliū, scilicet, *Seu à cuiusvis Concilii generalis Cononibus.* per quæ manet derogatū dict. c. 6. Cōciliū Trid. quoad potestatem datā ibi Episcopis absoluendi à crimine hæresis in Foro conscientie. Licet enim sit controuersum inter DD. sit nè necessaria derogatio, & metio specialis ad derogadū Cōcilio: & multi graues DD. teneant affirmatiuā, & sic nō sufficere clausulam, *Non obstantibus*, & hanc esse communē opinionē testatur Feli. in c. Nonnulli. in prin. n. 2. & 3. & Menes. in l. Vniuersi. ff. de Diuers. rescrip. vbi dicit q̄ totus Mundus sequitur istam sententiā. cui fauet dict. c. Nonnulli. in prin. & c. Ex parte. de Capel. monach. Sed verius est non esse necessariā specialem derogationem, sed sufficere generalem per clausulam, *Non obstantibus*, vt affirmat Inno. & Abb. dict. c. Ex parte. idem Abb. d. c. Nonnulli. n. 10. & in c. 1. n. 14. de Rescript. Henri. de Indulg. c. 26. §. 3. in fi. Et ita seruatur in practica, & ita etiā decreuit

Pius 5. per specialem Bullā Motus proprii, in qua declarauit, q̄ ad derogandum Concilio Trid. sufficiebat derogatio generalis per clausulam *Non obstantibus*. Nec obstat d. c. Nonnulli. & d. c. Ex parte, quia sunt specialia, secundū Acoſtā in lectura d. c. 1. de Rescript. Itaq; hodie nullus præter Papam extra articulū mortis, potest absoluere hæreticum, etiā in Foro conscientia. Et quod sit derogatum per Bullam Coenæ dicto c. 6. Cōciliū Trid. in specie declararūt Pius 5. & Grego. 13. teste Naua. d. c. 27. nu. 273. & sepius ita fuisse pronūciatū Romæ in almo Sacrosanctæ Inquisitionis Prætorio, testatur Directo. Inquis. Idem etiam declararūt Illustrissimi Card. Congreg. Concil. Trid. per hæc verba, *Episcopus, neque Inquisitor absoluere possunt hominem hæreticum in Foro conscientia; licet hæc facultas à Concilio Trid. tradita sit Episcopis.* & docet Nauar. Conf. 43. n. 3. de Sent. excō. Maiol. de Irregular. pag. 487. & Suar. tom. 4. Disp. 30. sect. 2. n. 10. Azor, & alii citati ab Additio. Summæ Tolet. lib. 4. c. 4. & in fol. vlt. quicquid in contrarium tenuerint aliqui ex recetioribus; vt Naua. (sibi cōtrarius) d. c. 27. n. 273. & Cōf. 15. n. 1. de Sent. excom. Cordub. quæst. 8. Pet. ab Aragō 2. 2. quæst. 11 art. 3. pag. 343. & Rodriig. verb. Heregia. c. 131. §. 3. Viual. in Cadel. Aur. tit. de Absolutione. n. 13. Hæriq. de Poenit. c. 4. n. 7. post Gutie. in Quæst. Canonic. & alios per eū citatos, & Rodrig. in Quæst. Regular. lib. 1. quæst. 20. artic. 10.

Ex hætenus dictis constat, Episcopos in Foro conscientia nō posse hodie absoluere quemquā hæreticū. In Foro verò exteriori posse, vnā cū Inquisitoribus in Tribunalibus dicti Sancti Officii.

3 Constat etiā, dominos Inquisitores Fidei posse cognoscere de crimine hæresis, & absoluere hæreticos à censura, & excommunicatione, ob dictū crimen incurſa, in Foro exteriori: non tamen posse absoluere eos à peccato hæresis in Foro poenitentiali: quia tantū sunt ludices quoad Forū contentiosum. Et hinc est, q̄ plures ex ipsis non sunt Sacerdotes; sed tantū Clerici primæ tōſure.

4 Denique obseruandum est, quod postquā præfati domini Inquisitores abiurare faciūt hæreticos, & eos absoluūt ab excommunicatione quoad Forum exterius; tunc potest quilibet

quilibet Confessarius, virtute Bullæ Cruciatæ, vel aliàs, eos absoluerè à peccato hæresis: quia sublata censura, non remanet dictum crimen reservatum. nullum quippe peccatum est Papæ reservatum, nisi ratione

censuræ; qua sublata, remanet peccatum non reservatum; ut est communis opinio omnium Doctorum, & notat Rodrig. dict. lib. 1. Quæstionum regul. quæstione 20. art. 10. in fine.

DIFFERENTIA QVARTA.

DEVOVENS animam suam diabolo, & Fidè Christi solo verbo abiurans; ac sanctissimæ Matris eius virginitatem negans, ut virgine quadam potiatur: iste talis si non addidit prædictis errorem intellectus; non est hæreticus in Foro interiori, & conse-

quenter nec incidit in excommunicatione Bullæ Coenæ Domini, per dicta sup. Dif. 1. In Foro tamè exteriori tamquam idololatra, hæreticus, & blasphemus punietur; ut in Terminis docet Paul. Comit. lib. 4. Respons. moralium, quæstione 51. numero. 1.

SUMMARIVM.

HÆRETICVS, quoad Forum interius, non potest à suo Episcopo, sed à solo Papa absolui: non obstante Concilio Tridentino, excepto casu articuli, vel periculi mortis. Quoad Forum verò exterius, à solo Papa,

vel Inquisitoribus Fidei potest absolui.

Hæreticus absolutus in Foro conscientie in articulo mortis; si sanus fiat, an teneatur se præsentare Inquisitoribus.

DIFFERENTIA QVINTA.

HÆRETICVS, licet per Concilium Tridè. Sessio 24. cap. 6. poterat, quoad Forum interius, à suo Episcopo absolui, vel ab alio Confessario, de eius licentia, & commissione, secundum Naua. Conf. 1. de Constitutione. n. 88. cum seq. & Conf. 15. nu. 3. de Sent. excom. & Cordub. Casu 8. Pet. ab Aragon 2. 2. quæst. 11. art. 3. Viual. in Candelab. Aur. tit. de Absolutione. numero 12. & 13. Henric. lib. 3. de Poenit. cap. 4. numero 7. Gutier. in Quæstio. Canonic. & alios neotericos, quos refert, & sequitur Rodriguez tomo 1. Quæstio. Regularium. quæst. 20. artic. 10. pag. 181. & in Summa 2. par. capit. 29. num. 4. per Bullam tamen Cænæ est dicto Canonis derogatum, ut declaravit Grego. Papa. 13. & Pius 5. teste Naua. cap. 27. nu. 273. & Maiol. de Irregula. pag. 437. & Suar. 4. tom. Disp. 30. sectio. 2. à nu. 10. Declaravit etiam Congreg. Illustrissimorum Card. Concil. Trident. & ita est tenendum, quicquid in contrarium tenuerint præcitati, & alii alii recentiores.

In vno verò casu poterit à quocumque

Sacerdote absolui; cum scilicet præfatus hæreticus fuerit constitutus in aliquo periculo, vel articulo mortis, per notata verbo Excommunicatio. Differentia 23. quia tunc nulla est reservatio; & tradit Azor 1. tom. lib. 8. cap. 19. quæst. 5.

Quoad Forum tamen exterius à nullo potest absolui, nisi à Papa, vel ab Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, ut constat ex dictis supra Differentia 3.

Est tamen pulchrum dubium, an scilicet cum heretico absoluto in articulo, vel periculo mortis, sit seruanda dispositio capitis Eos qui. 22. de Sentent. excommunic. lib. 6. quatenus obligat taliter absolutos, ut se præsentent coram Superioribus, cessante articulo, vel periculo, ut diximus verbo Absolutio. Differentia 9. In hoc dubio distinguendum est, Aut hæreticus est occultus, aut non; sed accusatus, seu denunciatus apud Officium sanctæ Inquisitionis, & tamquam hæreticus condemnatus. Primo in casu, non tenetur se præsentare, per nota. verb. Absolutio. Dif. 4. In secundo verò casu, videtur sic. Sed contrarium est tenendum. Nā

Homicidium.

cum tales propter eorum absentiam, & contumaciam in non comparendo, soleant condemnari ad mortem igne adhibitam. & ita eorum de statu concremantur: durum nimis esset obligare eos ad se presentandum, & sic ad subeundam dictam mortem; quia nemo tenetur facere illud, unde mors sequatur, ut post D. Tho. tradit Silu. verb. Accusatio. q. 16. & faciunt not. a Caiet. 2. 2. q. 69. art. vlti. ad 8. dubium. & ab Armilla verbo Accusa-

tio. quaest. 21. facit etiam l. 1. ff. de Bonis eorum, ubi dicitur ignoscendum esse ei, qui sanguinem suum qualitercumque redemerit. Adde not. verb. Defensio. Diff. 9. ubi habes licitum esse iuste condemnato fugere a carcere. Quanto ergo magis erit licitum non ire ad eam, ad mortem vitandam? Durius enim eiicitur, quam non admittitur hospes.

HOMICIDIVM.

SVMMARIVM.

- 1 **O**CCIDERE licet in Foro exteriori pro defensione rerum temporalium.
- 2 Furem nocturnum ut occidere liceat; quae requirantur.
- 3 Furem diurnum occidere licet, si se telo defendat.
- 4 Bona, & res equiparantur vitae. adeo ut pecuniam quidam dixerint esse animam hominis.
- 5 Magis licet occidere inuasorem, seu violentum occupatorem rerum immobilium, quam mobilium.
- 6 Clericis non licet occidere furem.
- 7 Bene tamen licet resistere inuasori rerum Ecclesiae.
- 8 Prelatus non ponat se inermis contra inuasores rerum Ecclesiae.
- 9 In Foro conscientiae non licet quemquam occidere, pro defensione rerum transitoriarum; si fur comprehendi potest.
- 10 De iure Canonico, etiam in Foro exteriori, non licet quemquam occidere pro defensione tantum bonorum. sed contrarium resolutur.
- 11 Extremè egenti teneor subuenire, etiam si nolit laborare.
- 12 In terris Ecclesiae, etiam laici tenentur seruare Canones in Foro exteriori.

DIFFERENTIA PRIMA.

1 **P**RO defensione rerum suarum licet impunè unicuique in Foro exteriori, & ciuili aliū occidere. De hoc est glos. ordinaria in l. Ut vim. verb. Iure. ff. de Iust. & iur. quam ibi notat Ias. nu. 23. & dicit communiter receptam, nu. 25. ubi duobus modis eam ampliat, & totidem limitat. Dicit enim id licere, nedum in continenti, sed etiam ex interuallo; & etiam si res essent iniuste possesse; dummodo res essent magni pretii, & aliter eas tueri, & saluare non posset, nisi occidendo furem, vel inuasorem. Praedicta conclusio probatur in l. Furem. ff. de Sicar. ubi Bart. & Communis Legistarum notat. ad idem l. Itaque. ff. ad l. Aquil. & cap. Si perfodiens. de Homi-

cid. & cap. Olim. in 1. de Restitut. Spoliat. Idem probat Bart. per text. ibi in l. 1. C. Unde vi. glossa in cap. 1. §. Si quis hominem. de Pace tenenda. Couar. in Clement. Si furiosus. 3. par. §. vnico, num. 6. ubi ad id allegat l. 4. tit. De los homizillos. lib. 8. Ordin. tradit Iul. Clar. dicens comunem post plures à se relatos in §. Homicidium. numero 25. & numero 47. ubi distinguit inter furem nocturnum, & diurnum; & ponit requisita in utroque, ut liceat impunè eos occidere. Vide ad idem primum tomum Commun. opin. pag. 540. col. 2. ubi dicitur quod ut liceat furem occidere nocturnum, requiritur primò ut fiat pro defensione corporis, vel rerum. Secundo, quod occidès prius

prius clamet. Intellige si est in loco, ubi vociferando potest subueniri. aliàs secùs, arg. eorum quæ notat Rodrig. verb. Homicidio. cap. 136. nu. 15. in fi. Tertiò, quòd eum non cognouerit, neque habeat testes, qui potuerint eū cognoscere, vel cōtra eū deponere. Quartò, quòd eum non potuerit capere. Et hanc esse communem testatur Belencus in repet. l. Capitalium. §. Famosos. num. 164. ff. de Pœnis. & Pract. Iodoci cap. 78. num. 2. Si verò fur fuerit diurnus, licet illum interficere, si telo se defendat. Cōmunem dicit idem Belen. ibidem, num. 165. & alii relati à Iul. Clar. vbi suprà, vers. vlt.

Ratio autem supradictæ conclusionis esse potest, videlicet quia bona, & res æquiparantur vitæ; vt tradit glossa in l. Aduocati. C. de Aduocat. diuersi. Iud. communiter approbata, secundum Iul. Clar. suprà num. 25. Res enim dicuntur secūds sanguis hominum; vt post dict. glossam notat ibi Bal. & in l. Tuis nūmis. C. de Oper. libert. & Ias. in dict. l. Vt vim. num. 23. adeò vt Doctores pecuniam, hominis animam dixerint, sicut colliges ex Gel. Antiq. lect. c. 2. Baeça de Inope debitore. cap. 2. n. 31. Petr. Bursio Decif. 3. & aliis relatis à Pet. Cened. Collec. 27. nu. 7. pag. 37. col. 1. Non mirum igitur si pro defensione earum liceat impune occidere furem, seu inuasorem.

Et obiter aduerte magis licere defendere possessionē fundi, vel rerū aliarū, etiā occidendo inuasorem, seu violētum occupatorem; quàm furem, siue nocturnum, siue diurnum: nec tot requisita esse necessaria in primo casu, sicut in secundo de fure. Ratio est, quia primo in casu datur violentia, & oppressio contra dominum; & communiter adest, & interuenit periculū eius etiā vitæ: quia in resistentia deuenitur ad defensionem personæ, vt ait Fel. in cap. 2. de Homicid. nu. 3. At in fure secùs est, nisi quādo rem ablatam, telo defendit; vel aliàs cum armis aggreditur furtum.

Hinc est quòd quamuis Clericis non liceat occidere furem. c. Suscepimus. de Homici. gl. 2. in Summa. 23. quæst. 3. & est cōmunis opinio teste Toletio lib. 1. c. 80. nu. 18. quicquid dicat Rodrig. post alios in Summa verbo Homicidio. cap. 136. num. 16.

7 benè tamē licet eis resistere violētèr contra violētum aggressorem rerum Ecclesiæ; vt in dict. cap. Olim. 1. & ibi Innoc. & Abb. Vnde dicit idem Inno. in cap. Nisi cūm priorem. §. Propter. de Renunc. & Fel. in dict. c. 2. de Homic. n. 3. ne contra inuasores rerū Ecclesiæ ponat se Prælatus inermis, sed armatus eas defendat, per tex. valde notabile in c. Dilecto. in fi. de Sēten. ex com. lib. 6.

9 In Foro verò conscientie non est licitum (etiā laicis) pro defensione rerum transitoriarum aliquem occidere; si fatilè fur comprehendi, vel dictæ res recuperari poterāt; vt probat tex. in dict. cap. 2. de Homicid. à contrario sensu, secundum editionē, & correctionē Gregorianam ad cap. fin. 13. q. 2. Quod est idē quod d. c. 2. vbi Abb. n. 2. & Felin. 4. id notāt, & gloss. in dict. l. Vt vim. verbo Iure. quæ exponit text. Iure scilicet *Fori, non Poli*, quam ibi sequuntur cōmuniter Legistæ, teste Ias. ibid. n. 21. 22. & 27. Idem Silu. verbo Homicidium. 1. q. 4. Paul. Comitoli. lib. 4. Respon. mor. q. 10. n. 8. post Naua. c. 15. n. 4. vers. Secundò. & Rebel. de Oblig. Iust. par. 1. lib. 3. q. 12. n. 10. ad fi. Toletus lib. 1. cap. 80. num. 10.

10 Quod adeò verum est, vt de iure Canonico non solum in Foro animæ, sed etiam in Foro exteriori non possit vlla persona pro defensione tantum bonorū, vllum occidere, nisi simul agatur de defensione rerū, & personæ. quod contingit, quando adest resistentia, & insultatio cum armis ex parte inuasoris, seu furis, nec aliter possunt predicti inuasores apprehendi, vel res defendi. Ita probat text. in c. Suscepimus, & in dict. cap. 2. de Homic. ibi per Abb. pōderatus in verbis, *Te, & tua*, &c. Pro qua ampliatione facit ratio text. in cap. 3. de Homic. & dict. l. Furē. & sentit D. Tho. 2. 2. q. 64. art. 7. ad secundum. & probat latè Couar. in Clement. Si furiosus. 3. par. §. Vni. n. 6. vers. Contrariū fanē. & melius, vers. Nos verò. vbi nouē casus distinguit ad verā huius differētiæ intelligentiam, qui omnes includuntur, ac resoluantur in resolutione per nos suprà proximè facta, & tradita. Et ad hæc reducendus est Nauar. cum Caieta. & D. Anton. quos allegat in Man. cap. 15. num. 2. vers. Quartò. quatenus tenent licere cuique priuato, etiam in Foro conscientie, pro defensione rerum.

rerum, alterum occidere, quādo aliter rem suam tueri non potest. Intellige, inquam, dummodò simul agatur de defensione rerū, & personę, prout suprà explicauimus. aliās non videntur benè dicere; nec respō- sio Nauar. suprà contra supràdicta, satisfacit: quia si verum est (prout ipse fatetur) quòd tempore necessitatis pręferenda est vita proximi rebus nostris. ergo non pos- sum vitam proximi auferre pro defensione rerum mearum. Probo cōsequentiam; quia tunc adest talis articulus necessitatis, quia scilicet debet mori proximus, si bona mea defendo: cū pręsupponamus aliter defen- di non posse bona, nec protegi, nisi ipsum occidendo. Quòd si dicas voluntariè pro- ximum positum esse in necessitate: & in manu, seu potestate eius esse liberare se à tali necessitate, dimittendo bona mea: & quòd maiorem curam rerum mearum ha- bere debeo ad vitam meam, & meorum tuendam; quā vitam alienā, iuxta D. Tho. citatum à Nauar. suprà. Respondeo primò prędictę rationi, quòd etiam existentis in extrema necessitate (quia scilicet non vult laborare) teneor in conscientia pręferre vi- tam, bonis meis. licet aliās ille talis habeat sub sua potestate ab illa necessitate se libe- rare, laborando, iuxta. Apost. 2. ad Thessal. 3. Respondeo item secundò, procedere prę- dicta in cura omnis patrimonii, ex quo etiā pendet vita mea, & meorum. At nos loqui- mur de furto aliquorum bonorum, de quo- rum tuitione vita mea non pendet. Durum enim esset valdè, maximè inter Christia- nos, qui bona fortunę non debent tanti fa- cere, cū ea contemnenda esse consuluerit magister noster Christus, vt propter fur- tum quorumcumque bonorum, etiam non parui momenti, licitum esset furem fu- gientem cum ipsis occidere. Quare concor- da Couar. cum Nauar. quòd scilicet ille lo- quatur, cū bona quę abripiūtur, non sunt tot, tanta, ac talia, vt ex ipsis pendeat con-

seruatio vitę proprię, & suorum: Naua. ve- rò, cū sunt prędictę quantitatis, & quali- tatis. Tūc enim agitur in effectu de defen- sione rerum, & personę; & non mirū si tunc liceat furem occidere. Re tamen altius pensitata; etiam si res furto ablata non sint tot, ac tales, vt ex ipsis pendeat conser- uatio vitę proprię, & suorum (dummodò non sint parui momenti) existimo licitum esse secularibus occidere inuasorem, quan- do omnino aliter seruari non possunt. Hoc probat efficaciter textus in dict. cap. 2. ad ti. prout optimè ponderauit Cardin. Toletus dict. num. 10. Si enim non liceret in bono- rum defensionem occidere; non etiam li- ceret in secundo casu dict. cap. 2. occidere in defensionem personę. nam suę perso- nę consulere potest, dimissis bonis. Si ergo tunc defendit personam, & occidit licitè quidam laicus, ideò fecit, quia bona sua sibi tueri licet, & inuasorem occidere. Et si aliter diceremus vix bella multa iustificari possent, quę fiunt ad temporalium defen- sionem, & in quibus multa homicidia per- petrantur. Item daretur euidentè occasio implēdi Rempub. iniquissimis latronibus; nullusque securus, aut domi, aut in agro vi- ueret. Ita etiam tenet Nauar. cap. 15. num. 2. & Pet. à Nauar. 1. parte lib. 2. cap. 3. à nu. 395. vsque ad num. 408. & Rodrig. suprà num. 15.

Quibus adde dictū singulare Ioan. Anan. 12. in dicto cap. 2. de Homicid. videlicet quòd in terris Ecclesię etiam nullus laicus excu- saretur ab homicidio virtute legum in Foro ciuili. Quod dictum dicit mirabile Fel. ibid. licet de eo dubitet; sed non est de eo dubi- tandum: cū in terris Ecclesię non sint ser- uandę leges ciuiles, sed Canones, etiam in Foro ciuili; vt docet latè idem Feli. in cap. Ecclesia sanctę Marię. nu. 44. vbi ex hoc, in numeris sequētibus, plures notabiles ef- fectus deducit.

SVMMARIVM.

1 **M**agister percutiens discipulū causa di- sciplinę: si moriatur, excusatur quoad Deū, non tamē quoad Forū iudiciale, si citra culpā alicuius fuit mors subsequuta. Secus si culpa eiusdem infirmi, vel medici; quia tunc

excusatur; dummodò percussio fuerit iusta. 2 Ex culpa leui cōtrahitur irregularitas in homicidio. secus in aliis speciebus irregula- ritatis.

DIF.

DIFFERENTIA SECVNDA.

MAGISTER, causa discipline percutiens discipulum; si postea ex dicta percussione, casu moriatur; quoad Deum tutus est, cap. Si quis non iratus. 15. quæst. 1.

Non tamen quoad Forum exterius: quia irregularis erit; siue percussio fuerit magna, siue levis. Ita probat text. in dict. cap. Si quis non iratus. iuncto cap. Presbyteru, & glossa 1. & Fel. ibi, num. 3. de Homicid. Quod intellige verum, quando citra culpam alicuius, mors subsecuta est. Nam si culpa vel sui, vel medici obiit; excusatur: quia tunc non ex percussione; sed aliunde mors euenit, ex traditis per Sotum lib. 5.

de Iust. quæst. 1. art. 9. col. 2. & 4. dummodo percussio fuerit iusta ex Naua. cap. 27. nu. 223.

Ex quibus collige in hac specie irregularitatis, quæ contrahi, & incurri potest etiam sine peccato, veriore esse opinionem Caiet. 2. 2. quæst. 64. articulo 9. tenentis fieri quem irregularem etiam ex culpa leui, seu peccato veniali: in aliis autem speciebus quæ requirunt dolum, saltem præsumptum; vt in not. verb. Irregularitas. Differentia 2. veram esse opinionem contrariam Soti, loco superius citato, ad fin. articuli 9. Id autem.

SVMMARIVM.

INIMICVM insidi autem, ac parantem se ad me occidendum, possum impune occidere in Foro exteriori.

Nec teneor me absentare.

In Foro verò conscientie, secus est.

Mulier potest occidere virum, qui concludens cubiculum, ponit pugionem sub cervicali, si non potest fugere.

Occidere licet insidiantem in itineribus.

Testem, & Iudicem, an liceat occidere, quando suo testimonio falso, vel sententia, volunt me occidere.

In venenum mihi propinantem, possum occulte conuertere.

Quæ requirantur, vt defensio dicatur fieri cum moderamine inculpatae tutelæ.

DIFFERENTIA TERTIA.

HABENS inimicum, qui sibi minas fecit de occidendo; si deinde sunt signa, & actus manifesti, quod vult minas ad actum producere; vt quia parat armam; & ea secum deferret; cum antea non esset solitus deferre. Itē vadit associatus cum aliquo parato ad similia perpetranda: eo in casu, impune potest in Foro exteriori eum præueniendo occidere. Ita tenet glossa fin. in l. 1. C. Vnde vi. & ibi Bart. num. 9. & glossa verb. Rixatus esset, in l. Si ex plagis. §. 1. ff. Ad l. Aquil. & glossa 3. in cap. 3. de Homicid. quas esse communiter receptas testatur Iul. Clar. post alios in §. Homicidium. num. 33. addens ita fuisse in facti contingentia iudicatum, & absolutum quemdam nobilem, qui alium sibi minatē interfecerat. Non enim quis expectare debet, vt prius ab inimico insultetur; vt dicit Bart. supra, & ibi communis,

teste Ias. vbi infra. adde ad idem Paul. Comit. lib. 4. Resp. mor. quæst. 10. num. 9. & 12.

Quod amplia esse verum, etiam si posset alias euadere mortem abscondendo se a loco habitationis: vt notat Ias. in l. Vt vim. num. 9. de Iust. Ratio est, quia non est necesse in specie ista, vt quis probet fecisse ad necessariam defensionem: sed sufficit, vt fecerit ad sui defensionem. Communem dicit Iul. Clar. supra: à qua non putat esse in practica recedendum. licet contrariam sententiam receptiorem esse affirmet Mench. Controu. illustr. cap. 18. nu. 6.

In Foro tamen conscientie, id non licet, nisi quando nullum est aliud diffugium euadendi manus inimici, nisi eum occidendo. Ita D. Tho. 2. 2. quæst. 64. art. 7. & ibi Caiet. Fr. Ludo. Beia. 2. parte Casu 1. ex propositis 27. Septemb. 1583. pag. 366. Sot. lib. 5. de

Homicidium.

4 de Iust. quæst. 1. art. 2. Nauar. cap. 15. nu. 2. in fin. vers. Credimus. vbi ponit exemplū in muliere occidente virum dormientem pugione, ab eo sub cervicali seruato; quæ fugere non potest, conclusa claue ianua. sequitur Petr. à Nauar. 1. tom. lib. 2. cap. 3. num. 350. & Pau. Comito. lib. 4. Respon. mora. quæst. 10. nu. 12. & facit quod notat

5 Silu. verb. Homicidium. 1. quæst. 2. Dicto 5. vbi dicit licere occidere insidiantem in itineribus, vt & probat text. in l. 1. C. Quando liceat vnicuique sine Iud. se vind. quod intellige, vt nu. seq. dicitur. Durum enim nimis esset, & rigidum, vt quis non posset; etiam in Foro interiori, præuenire inimicum suum parantem contra se arma, & insidias, ad ipsum occidendum; sed deberet expectare illū, vt prius ipsum vulneraret. Et ita hanc partem tenet Henrriq. in Sūma. tit. de Irregul. cap. 10. §. 4. supra quo etiam vide Laurent. in Clem. vni. de Homi. & Archidia. in cap. De his. 50. dist. Faciunt etiam pro supra dictis quæ tradit Cordub. lib. 1. Quæstionum, quæst. 38. dub. 1. vbi dicit requiri in hac specie, vt insidians iam attentet, & aliquo modo incipiat. aliās non licere ipsum præuenire, & occidere. Quæ sunt valde notanda pro limitatione, & intellectu, l. 3. §. Eum igitur. ff. de Vi, & vi. armata, & glossæ in dicto cap. 3. de Homicid. dum requirunt, vt in continenti vis vi repellatur. Nam parans arma, etiam ante aggressiōem vim infert

per text. in l. 3. §. Qui armati. ff. de Vi. & vi arma. vbi quod solus terror armorum vim facit.

6 An autem idem dicendum sit de teste, & Iudice, qui pecunia corrupti, vel alias per calumniam, volunt me occidi; Testis, inquam, sua falsa depositione: & Iudex sua sententia, quod scilicet possim eos occidere, antequam Iudex per suam iniquam sententiam me occidi faciat. Quod planè fatetur Petr. à Nauar. vbi supra, num. 358. & 361. dummodò id faciat occultè: sicut licet venenum in propinātem, occultè conuertere. Sed contrarium est verius, & tenendum cum Sot. supra quæst. 1. art. 8. vers. Quid autem. Caiet. 2. 2. quæst. 95. art. 8. Dubitat. 8. Caus. 4. ad fin. & Cordub. supra. Ratio est, quia defensio armata non est licita nisi cōtra inuadentē cū armis: non tamen contra eum, qui in iudicio calumnia vitur: quia tale factum, & iniuria non est inuasio: cū non sit corporalis, sed fraudulenta machinatio. Pro quibus est glossa magna in dicta l. 1. C. Vnde vi in glossa fin. quæ inter alia requisita, vt defensio dicatur fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, dicit requiri, vt si armis inferatur violentia, & armis repellatur: si sine armis, simili modo repellatur; vt dict. l. 3. §. Eum igitur. de Vi, & vi arm. non tamen requiritur, vt declarat ibi Salyc. vt fiat defensio sub eodem genere armorum.

SUMMARIVM.

5 **MINISTRI** Iustitiæ dantes facultatem occidendi impune facinorosos homines absentes, vel fugientes; In Foro exteriori licitè id faciunt.

2 In Foro consuetudine iustè id fit quoad assassinos, & publicos latrones; non tamen quoad alios reos, qui non sunt communes hostes Rei publicæ.

DIFFERENTIA QVARTA.

8 **FREQVENTER** Vicereges solent dare cuicumque facultatem occidendi aliquos valde facinorosos; si aliter capi non possunt. Idem faciunt officiales, & ministri iustitiæ; cum aliquem criminofum fugientem insequuntur, dicētes, *muerto, d' preso*. Quæ certè facultas licet in Foro exteriori licita appareat, & eam

etiam, quoad Forum interius defendat Silu. verb. Assassinus. quæst. 3. Angel. cōf. 13. Gemin. in cap. Pro humani. de Homic. lib. 6. referuntque esse Venetis morem, vbi quos exules habent ad mortem damnatos, singulis facultatem faciunt; vt qui aliquem eorum interfecerit, vita, & facultate eius donetur. Qui mos, & facultas supra

prà relata probatur per l. Reos. C. de Accu-
sation.

- 2 In Foro tamen interiori distinguendum videtur. Si enim sint Assassini, vel publici latrones, vel occulti malefactores, quorū damna pendent, & sperantur in futurum: quo ad hos sanè, tamquam communes hostes Reipub. licitè confertur prædicta facultas, ad not. verb. Adulterium. Differentia 1. nu. 4. & 6. Si verò non sint tales; peccabit mortaliter, & ad restitutionem tenebitur, talem concedens facultatem. Tūm quia adimit reo facultatem confitendi sua peccata, & eucharistiam sumēdi. Tūm, quia cōmuniter talium occisio fit animo irato; & ex passione, & vindicta. Tūm, quia contingere posset executionem fieri in alieno territorio; quod nō licet; vt annotauit Silu. verb. Homicidium. 1. quæst. 2. & 3. Tūm quia nec citatos, neque auditos in iudicio;

neque cōuictos, occidere iubent, quod est crimen notum. Ita Caiet. verb. Homicidiū. Paul. Comitoli. lib. 4. Resp. mor. quæst. 10. nu. 8. & Pet. à Nauar. tom. 1. lib. 2. cap. 3. num. 218. & 229. Vnde Sot. lib. 5. de Iust. quæst. 1. art. 3. ad primum, putat talem dari facultatem, non expedire. Quorum opinionem censeo esse verissimam, & certissimā quantum ad officiales concedentes prædictam licentiam contra reos fugientes indefensos, & inauditos. tollūt enim eis illorū defensionem naturalē, qui fortè sunt inculpabiles; & fortè fugiunt ad effugiendas, ac vitandas molestias carceris, & litis, circa defensionem faciēdam. Vnde dicit Rebel. 1. parte de Oblig. Iust. lib. 3. quæst. 1. nu. 4. Iustitiæ ministros obnoxios esse restitutioni, si contra ordinem iuris hominem quantumuis facinorosum occidant, antequam iuridicè dignus morte esse probetur.

SUMMARIUM.

- 1 **HOMICIDA** est in Foro pœnitētiāli, & conscientie, qui desinit pascere, fame morientem. *sint sanare, vel curare, id omittunt.*
2 Idem in medico, & chirurgo; qui cūm pos- *3 In Foro exteriori nullus prædictorum est homicida.*
4 Nec irregularis.

DIFFERENTIA QUINTA.

- 1 **HOMICIDA** est in Foro pœnitentia, qui desinit pascere, fame morientem, iuxta illud Ambrosii, *Si non paueris, occidisti.* *3 In Foro verò exteriori non est homicida.*
2 Idem dic in medico, & chirurgo, qui cūm possint sanare, siue curare infirmum, & mortali vulnere percussum; sinunt perire; cap. Facientis. dist. 86. cap. Non in- *4 talis non est irregularis, secundū Silu. verb. Homicidium 3. quæst. 2. §. 3. & quæst. 5. §. 5. Palac. ad Summam Caiet. verb. Irregularitas. §. 2.*
ferenda. cap. Qui potest. 23. quæst. 3.
Ex quibus collige quòd prædicta iura in principio citata, tantummodò procedunt quoad Forum animæ.

SUMMARIUM.

- 1 **OCCIDERE** an liceat insultantem cum armis in consanguineum, affinem, vel magnum amicum.

DIFFERENTIA SEXTA.

- 1 **OCCIDENS** insultantem cum armis in consanguineum, vel affinem suum; in Foro exteriori nō punitur, secundū Bal. in l. Rapto- *res. Not. 2. C. de Episco. & Cleri. las. in l. 1. col. 2. C. de Indict. viduit. tol. vbi plura adducit in cōfirmationem huius dicti; refert, & sequitur Hippo. Sing. 35 1. id extendens ad*

Homicidium.

ad amicum maxima amicitia coniunctum; ex Bal. in l. Vt vim. col. 2. q. 5. ff. de Iusti. & iu. Quia magna amicitia idem operatur, quod coniunctio sanguinis; l. Cum allegas. C. de Castren. pecul. lib. 12. gl. penult. in cap. 2. de Testam. lib. 6. & in cap. Requisisti. verb. Nec est. & ibi Abb. eod. tit.

In Foro verò conscientie id non licet. Quamvis enim teneat defendere consanguineum, sicut & quemlibet proximum, ne occidatur: non tamen mihi licet ipsum insultantem occidere. Et sic videtur intelligendus Salyce. qui contrarium tenuit in l. Nullus. C. de Maledi. & Mathema.

Sed gl. in cap. 1. verb. Hactenus. 23. q. 8. tenet contrarium, quam sequitur Feli. in cap. Si vero. 1. de Sent. excom. num. 2. & Abb. in cap. 2. nu. 3. de Vita, & hone. Cleri. per cap. Dilecto. de Sent. excom. lib. 6. ubi licitum est unicuique vicino, vel proximo propulsare iniuriam proximi sui. Facit ad idem text. in cap. Fortitudo. 23. quæst. 3. Item si licitum est unicuique se defendere: ergo etiam erit licitum defendere proximum; cum teneamur illum diligere, sicut & nos, iuxta illud Dominicū, *Dilige proximum tuum, sicut te ipsum*. Et ita tene.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

SAEPE contingit dari publicè facultatem cuilibet priuatæ personæ occidendi reos aliquos, ut bannitos, assassinos, & similes, ut sup. diximus Differentia 4. Et in his casibus licitum est, etiam Clerico in minoribus constituto, in Foro exteriori, præfatos occidere, ut palam est.

In Foro verò conscientie, peccat venialiter dictus Clericus si eos occidat, secundum Soto lib. 5. de Iust. quem refert, & sequitur Tolet. in Summa. lib. 5. cap. 6. nu. 17. Ex quo enim ministerio Dei se obtulit, & Ordines minores suscepit: tenetur ex hone

state primæ speciei (de qua in Preludiis. n. 24 diximus) à talibus se abstinere; iuxta tit. Ne Cleri. vel Monach. secul. neg. se immisceant. Idem dic si assistat bello iusto. Quamvis enim tunc aliis sit licitum occidere hostes, cap. Si homicidium. 23. quæst. 5. non tamen dicto Clerico, etiam si nullam habeat intentionem ascendendi ad Ordines sacros; sed remanendi in seculo, & uxorem ducere. Semper quippe est persona Ecclesiastica, & ut talis potest gaudere privilegio Canonis, & Fori; & consequenter, ab ea decet neminem occidi, etiā si secundum leges seculi id liceat.

HORAE CANONICAE.

SUMMARIVM.

F **H**ORAE Canonicae quam attentionem requirant, latè discutitur. Et resolvitur, quoad Forum exterius, sufficere eas dicere ore, licet non corde. Secus quoad Deum. **D**istrabens se ex proposito ad cogitanda

inutilia, peccat tantum venialiter.

3 **D**istrabens se ad opera externa, an teneatur horas iterum dicere, & peccet mortaliter, latè examinatur.

DIFFERENTIA PRIMA.

F **H**ORAS Canonicas recitans in choro, vel extra chorum, & eas memoriter, vel legendo dicens: si eas benè recitat quoad verba;

licet non sit attentus, nec quoad verba, nec quoad Deum; nec quoad sensum; quia vel dormitat, vel est negligens, & non curat, etiam aduertenter, à se depellere vanas cogitatio-

cogitationes; vel eas spontè admittit: nihilominus iste talis satisfacit præcepto Ecclesiæ, & consequenter non tenetur eas iterum recitare; nec fructus, seu distributiones restituere: quamvis quoad Deum, & Forū interius peccet venialiter tantum; sed grauitè in secundo, & tertio casu, quando scilicet per longum tempus, seu spātium detinet se scienter, & volens in vanis illis, ac inutilibus cogitationibus; sed redit ad se nonnumquam ad videndum an erret, nec ne.

Hæc conclusio est consolationis plena; & eam in effectu sequuntur D. Tho. in 4. dist. 15. quæst. 4. art. 2. in 4. quæst. ad secundum. Palud. ibidem quæst. 5. art. 2. §. Sciendum. D. Antoni. 3. par. tit. 13. cap. 4. §. 7. Silu. verb. Hora. quæst. 11. vers. Tertium. & verb. Missa. 2. quæst. 6. vers. Primum. Ang. verb. Hora. quæst. 27. & 28. & ante eos glossa, verb. Fructum. in Clement. 1. de Celebrat. Missar. quæ dicit sufficere dicere ore, licet non corde: quam sequitur Card. ibi notab. 5. & quæst. 1. & alii plures, teste Angel. suprâ, idem Host. Archid. & Summa Rosel. teste Silu. suprâ, Cordub. post plures à se relatos, li. 4. Quæst. Theol. quæst. 13. Henriq. de Verò Missæ Sacrific. cap. 25. §. 5. lit. L. vbi etiam plures Doctores refert, dicēs hanc opinionem esse probabilem, & Pet. à Nauar. lib. 2. cap. 2. nu. 233. vbi inquit ab Ecclesia non præcipi interiorem attentionem, videlicet ad Deum, vel sensum. Idem docet post Duran. D. Anton. Astensem, Turrecrema. Gerson. Gabriel. Almain. & Naua. in cap. Cogitationis. nu. 14. de Poenit. dist. 1. Pau. Comitol. lib. 1. Respon. moral. quæst. 63. nu. 5.

Vnde infert d. Pet. à Naua. non peccare mortaliter qui voluntariè, & ex professo se distrahit cogitando de bellis, & aliis rebus inutilibus: eam tamen attentionem, sine qua recta pronunciatio, & recitatio esse non potest, in Ecclesiæ esse præcepto. Et paulo inferiùs nu. 234. addit hæc verba. *Fateor equidem quòd si quis memoria tene- ret omnia recitando; quamvis nec ad verba attenderet, satisfaceret: cum non se exponat periculo non pronunciandi, vt exteriùs attentionem exhibeat.* vbi loquitur in fortiore casu; quando scilicet orans diuertit se ad

opera externa, quæ forsitan non secum patiuntur attentionem orationis. Sed de hoc statim dicemus.

Omnes itaque isti Doctores tenent, quādo euagatio est solum secundum actum interiorem; licet sit temeraria, & grauis, si scienter, & ex proposito habeatur, non esse mortalem. Item cum eadem euagatione mentali (si aliàs quis perfectè, & integrè diuinum officium exoluit) satisfacere Ecclesiæ præcepto, de quo in cap. Dolentes. de Celebrat. Missar.

Et probatur horum opinio; primò quia per præfatum cap. Dolentes. quatenus præcipit in virtute sanctæ obedientiæ, vt diuinum officium studiosè, & deuotè, quatenus Deus dederit, persoluatur; non præcipitur attentio ad interna, sed tantum ad externa, scilicet ad verba, & ad recollectionem, & honestatem corpoream, & silentium à confabulationibus, & similibus. Omissam hic facimus primam illam intentionem, omnibus etiam operibus bonis necessariam, vacandi scilicet Deo, & satisfaciendi Ecclesiæ præcepto &c. Ratio est quia Ecclesia non iudicat de actibus merè interioribus, vt docent prædicti Doctores, & dicemus sub verb. Iudicium. in Differentia 1. & verb. Peccatum. Diff. 7.

Vnde recitans exactè horas Canonicas quoad omnia externa, licet inter orandum notabiliter, & scienter, ac sponte euagetur, & se diuertat; in hoc non peccat contra Ecclesiam, sed solum contra Deum, occupando mentem in rebus vanis, & inutilibus; maximè illo tempore quo Deo vacat: ob quod sit grauior illa spontanea, ac inutilis euagatio, quā si alio tēpore fieret: non tamen est mortalis; nec minus obligans ad iterum recitandum officium; vel fructus, aut distributiones restituendum. esset enim hoc illaqueare animas multorum, etiam Religiosorum, ac piorum, & obligare ad humani fragilitati fermè impossibilia. Qui tamē Religiosi, ac pii numquam ob dictam culpā (nisi sit aliquis scrupulosus) se reos peccati mortalis putant; nec repetunt ab integro officium: sed tantum pro malè pronunciatis, vel omisissis, aliqua dicūt. Nec mirum, cum pro hac sua opinione tantos, ac tam graues habeant

Docto-

Doctores; quod sufficit ad rem faciendam probabilem, & ut quis sit tutus in conscientia, ut in alio proposito testatur Card. Tolletus lib. 5. cap. 21. ad fin. Secundò idem probatur, quia omnes etiam contrariæ opinionis in hoc conueniunt, scilicet sufficere attentionem ad verba. At is qui memoria tenet omnia recitanda, ac de facto ea benè recitat, satis censetur attentus in effectu ad verba; quia eius memoria est virtualis attentio, aut saltem eam supplet. Similiter & is qui legendo ea recitat, licet se sponte diuertat; non ob id potest dici non attendere saltem in effectu ad verba; supposito quòd ea benè recitat. Nam lectionem cõcomitatur attentio. aliàs si eam non haberet, erraret utique, vel sisteret in legendo.

Vnde falsum putamus quod quidam dicunt, videlicet subtrahi actualem, vel virtualem attentionem à principio horarum habitam, per subsequẽtem distractionem, vel euagationem actualem, vel virtualem, & ob id peccare mortaliter, & teneri ad iteratò dicẽdum horas, & ad restituendum fructus, & distributiones. Nam licet concedamus antecedens: negamus tamen cõsequens. Ratio diuersitatis est, quia prima intentio mentalis est necessaria, antequam officium inchoẽtur, ut suprà tetigimus. At in prosecutione officii, non requiritur prædicta attentio mentalis, scilicet ad Deum; sed sufficit ad verba, ne errent: quam certè habent virtualiter, qui vel memoria tenentes omnia recitanda; vel ea accuratè legentes in choro, vel extra, ea benè pronunciat, ac diuinum officium persoluunt. Vnde ita dicendi sunt isti satisfacere præcepto Ecclesiæ, sicut illi qui ea recitant, attendendo ad verba ne errent. Quod per hoc simile clariùs patebit. Si duo, verbi gratia, tenerentur Petro depingere quamdam imaginem; & vnus eam depingeret, attendendo ad penicillum ne erret, & pulchram eam faciat: & alter habens quamdam formam, seu modellum, & sic non egens dicto penicillo, nec quòd illum attenderet, formaret eandem imaginem æquè formosam; licet cum euagatione mentis ex proposito ad alia extra imaginem: certè ob dictam euagationem, non minùs satisfaceret Petro, & promissum adimpleret iste se-

cundus, ac primus. Sic in nostro casu &c. Et ita est tenendum.

Quamuis D. Tho. Nauar. Medin. Petr. à Nauar. Sot. Cordub. Caiet. relati à Rodrig. verb. Horas. cap. 144. num. 1. (quos ipse sequitur) teneant, secundum eum, peccare mortaliter: & aliqui ex his teneant, etiam teneri ad iterum dicendum horas, & ad restitutionem distributionum, & fructuum: idẽq; teneat Fr. Lud. Beia. 2. par. casu vlti. pag. 517. vbi etiã allegat Gabriel. in Cano. Missæ. lect. 62. Maior. in 4. dist. 12. quæst. 7. Adria. quodlib. 8. Gerson. 3. par. Alphabeto 71. lit. F. vers. Orationem. & sequatur Azor. 1. p. lib. 1. c. 12. Sed aduerte falsò allegari pro ipsis D. Tho. Medin. Cordub. & Petr. à Nauar. immò sunt pro nostra opinione; & Nauar. & alii, loquuntur in casu differenti à nostro.

3 Maior difficultas est circa euagationem spontaneam ad externa opera. An scilicet recitans horas, & se scienter diuertens ad aliquam externam operationem, peccet mortaliter, & teneatur eas dicere iteratò.

Et quidem sunt quamplures Doctores magnum discrimen facientes inter hunc casum, & præcedentem, scilicet inter euagationem mètalem, seu internam (de qua iam nunc diximus) & inter euagationem externam, de qua est præsens dubiũ, quippe hæc vltima cadit sub præcepto Ecclesiæ: altera verò minimè. Et negari non potest, si externa operatio sit contraria actui illi recitandi horas; nimirum confabulatio, pictura, scribere, aspicere ludos, audire vana, & similia opera; peccare mortaliter, & teneri ad iteratò dicendum horas. Ratio est, quia hi actus, aut se non compatiuntur cum actu orandi; vel communiter excludunt attentionem, etiam ad verba; & consequenter de necessitate aut desistunt ab orando pro tempore, quo in alio contrario actu sunt occupati; aut se exponunt manifesto periculo errandi; errantque sæpè; ac denique tales apertè cõtraueniunt præcepto Ecclesiæ dict. cap. Dolentes. & sunt ipsius transgressores. Non mirum igitur si peccent mortaliter, teneanturque iterum persolvere officium diuinum. Ita tenet D. Thomas suprà, Caieta. verb. Horæ. §. 3. Nauar. capite 25. numero 107. Petr. à Nauar.

Nauar. suprà, & ferè omnes communiter.

Licet Cordub. lib. 4. Quæst. Theolog. q. 3. dub. ult. post alios, idem admittat quoad peccatum mortale; non tamen quoad iterum dicendum officium, & restituendum fructus, & distributiones. Sed certè fallitur in hoc, vt idem Pet. à Nauar. sup. n. 202. 203. 204. & 231. cum sequenti, latè id contra ipsos probat. Quod intellige, & limita, nisi modicè in his se occupauerint, aut nisi sæpe redeant ad se, vt videant an errent, nec ne; aut denique nisi ita memoria teneant omnia recitanda, vt non se exponant periculo malè pronunciandi; licet exterius circa alia attentionem adhibeant; vt sunt nonnulli ita felices memoria, & periti in arte scribendi, vt simul scribant, & confabulentur. Tales enim in secundo tantum casu; cum scilicet sepe redeunt ad se, licet peccent mortaliter, & sint transgressores dicti capitis. Dolentes. non tamen tenebuntur ad repetendum diuinum officium, vt singulariter notat Pet. a Nauar. dict. num. 234. & Henriq. dicto §. 5. & ante eos tenuit D. Anto. 3. par. tit. 13. c. 4. §. 7. quamuis malè per Cordub. allegetur pro sua opinione; quia dictus §. intelligendus est de distractione mentali, vt patet ex cõtextu; licet à principio videatur loqui de distractione externa: quod etiam apparet ex dicto §. sequenti.

Si verò externa operatio bene se compatiatur cū actu recitandi horas; vt est vestire se, reuoluere libros, facere retia ad piscandum (vt vidi in quadam filia piscatoris sanctissima, Valentia, quæ melius habebat attentionem orationi, faciendo retia; quam nõ faciendo: & ideo cum ea Confessarius eius dispensauerat, seu veriùs dederat ei licentiã, vt etiam diebus dominicis, & festiuis, pos-

set prædicta retia facere) vel aliquod opus manuale, quod non occupat mentem, nec linguã; sed tantum manus. Talis inquam operatio inter dicendum officium, vel non est peccatum, vel non plus, quàm veniale. Quæ omnia diligenter nota, quia proderunt tibi ad sedandos, & tollendos multorum scrupulos, qui in horis Canonicis recitandis variè ab eis vexantur, atque torquentur. Pro quorum cõfirmatione operepretium duxi apponere hic quædam notabilia verba, quæ Magister Victoria Primarius Theologiæ in Vniuersitate Salmaticæ scripserat in quadã epistola circa hoc cuidã scrupuloso, nempe, *Circa officium diuinum*, inquit, *nota hæc tria pũcta cū ipsum persoluis. Primũ, ad seruiendum Deo perfectè, enitere vt sis benè attentus. Secundũ ad excusandum te à peccato veniali, fac vt sis aliquantulum attentus. Tertiũ, ad excusandum te à peccato mortali, dicito horas eo peiori modo, quo possis, & cū minori intentione, quã volueris; hoc sufficit, dũmodò ipsas persoluas, siue malè, siue benè.* Hactenus ille doctissimus vir.

Deniq; circa ceremonias Breuarii; si horè dicantur priuatim extra chorũ; obseruandum est, esse tantum de honestate illas seruare. idè puto circa illas quæ per statuta Religionũ pro his qui priuatim recitant, ordinantur. Vnde citra peccatũ potest quis orare pedester, equitans, procubens, iacès, vel recumbès, ambulans, vel quiescès. Ita post Inno. in c. 1. de Celebr. Missa. tradit Siluest. verb. Hora. q. 2. Dicto 4. Nauar. de Horis Canon. c. 4. cõclus. 3. Paul. Comit. lib. 1. Respon. moral. q. 64. nu. 1. quod nota, quia aliquoties habui circa hoc scrupulũ, & cõmuniter pii Religiosi de hoc se accusant.

SUMMARIVM.

Infirmus non solitus ire ad chorum, an possit lucrari distributiones.

DIFFERENTIA SECVNDA.

INFIRMVS non solitus ire ad horas Canonicas, nõ potest in Foro exteriori lucrari, vel recipere quotidianas distributiones, vt notant DD. in cap. Ad audientiam. de Cleric. non residen. Fel. in cap. Apostolicæ. numero 12. de Exceptio.

In Foro verò interiori, & in conscientia eas capere potest; vt singulariter docet Pet. à Nauar. tom. 1. lib. 2. cap. 2. n. 240. cum duobus sequentibus. Sed non video sufficientem rationem diuersitatis. nec vlla æquitas cogit (nisi aliàs egeat, & sit pauper infirmus),

Aa

Horæ Canonicæ.

infirmus) vt sola infirmitas sit sufficiens causa ad soluendum distributiones ei, qui tempore sanitatis, Ecclesiæ non seruiebat.

Quare teneo contrarium: nisi reuera tunc infirmus haberet firmum propositum frequentandi chorum, si infirmitate non derineretur. Si enim verè, & coram Deo, est paratus in posterum frequentare chorum: tunc veram puto opinionem Petr. à Naua. quamuis hic animus, & propositum non sufficeret quoàd Forum exterius, si aliàs, sanus non erat solitus ire ad chorum. Faciunt not. verb. Obligatio. Diff. 12.

Hinc collige malè, quoàd Deum, percepisse distributiones eum Clericum, qui cū haberet duo beneficia simplicia, & in vno resideret: postmodum infirmus factus, ob valetudinem recuperandam iuit ad locum

alterius Beneficii, & fecit se portare ad chorum; vt sic in posterum sibi darentur distributiones, pro vt datæ fuerūt. Tales enim cautelæ sunt proficue pro Foro exteriori, non pro interiori.

Vide ad hoc verbum, sub verbo Beneficiatus. Diff. 3. vbi egimus de accipientibus punctum horæ, & statim exeuntibus à choro; an lucrentur distributiones in conscientia: & de Canonicis residentibus nouem menses, & reliquos impendentes in vagationes, & vana extra Ecclesiam, an lucrentur benè fructus respondentes dictis tribus mensibus.

Vide etiam sub verb. Simonia. Dif. 10. vbi habes circa intentionē necessariā, cū itur ad chorum pro lucrandis distributionibus.

SUMMARIVM.

HOras Canonicas non recitans sine causa; 2
qualiter olim, & hodie in viroque Foro
puniatur.

Bullā Cōpositionis accipiens, pro mala fructuū perceptione, ob nō recitatas horas; tenetur etiā dare fabricæ Ecclesiæ Beneficiū, duo regalia.

DIFFERENTIA TERTIA.

HORAS Canonicas, Beneficiarius sine causa rationabili nō recitās; in Foro exteriori de iure communi Canonico non punitur amissione fructuum, sed alia poena, vt in c. Si quis in Clero. 7. q. 1. Vnde ad eorum restitutionem in prædicto Foro non tenetur; quia non est Canon talem poenam imponens; vt latè probat Panor. in cap. 1. n. 8. de Celebrat. Missar. sequitur Ias. in l. Scrinarios. n. 6. in fin. C. de Testam. milit. & Fel. in cap. Postulasti. nu. 7. de Rescript. vbi respondet textui in cap. Si Canonici. §. Scituri. de Offic. Ordin. lib. 6. qui videtur facere cōtra: sed non obstat, quia ibi loquitur textus in alio casu, scilicet quando propter cessationem à Diuinis temerè factam, non recitantur in Ecclesia diuina officia.

In Foro tamen conscientia, contrariū tenendum est, secundum Panor. & alios sup. citatos, vbi nullam rationem discriminis in præsentī casu assignant. Vnde Siluest. verb. Clericus. 4. q. 23. habet (post alios à se relatos) nec in conscientia teneri Beneficiariū

propter omissionem recitationis horarum ad fructuum restitutionem; ea præcipuè ratione, quia non eos percipit Beneficiarius ratione tantum præfatarum horarum; sed etiam ratione tituli, & aliorum diuinorum officiorum, & ministeriorum Ecclesiæ.

Hodie verò huiusmodi opinionū varietas est sublata per Concil. Lateranen. celebratum sub Leone 10. Sessio. 9. §. Statuimus. relatum à Nauar. c. 25. n. 122. Ibi enim statuitur vt Beneficiarius, qui post sex menses ab obtento Beneficio, cessante iusto impedimento, horas Canonicas non recitauerit: fructus non faciat suos, sed eos restituat, vel ipsi Ecclesiæ, seu fabricæ, vbi est Beneficium fundatum; vel pauperibus. Et Pius 5. per suum Motū Propriū declarauit prædictā fructuū restitutionem faciendā esse pro rata; hoc modo, scilicet vt non recitās Matutinas, restituat dimidietatem fructuum: qui verò ceteras omnes horas omiserit: alterā restituat medietatē. Pro singulis autē ex prædictis horis, sextā partem ex iis quæ vnicuique diei respondent, & obueniunt.

Ex qui-

Ex quibus constat in vtroque Foro prædictam distinctionem fore seruandam. Pro quo facit Bulla Cõpositionis, quæ in Hisp̃ania quotannis ferè vnà cū Bulla Cruciatæ publicatur: in qua inter alias gratias, & facultates Cõmissario generali concessas, est etiam cõpositio pro mala fructuum perceptione, ob non recitatas horas Canonicas.

Et si fortasse virtute dictæ Bullæ te composueris cum prædicto Commissario generali, vel aliàs, accipias prefatam Bullam; teneris dare fabricæ Ecclesiæ vbi erat Beneficium fundatum duo dragmata, siue regalia argentea pro qualibet Bulla compositionis, vt in eadem habetur. aliàs non tibi proderit cõpositio facta. Quod à paucis puto aduerti, propter non benè recursum, vel intellectam dictam Bullam quoad prædictam compositionem. Vbi verò Bulla prædicta Compositionis haberi non potest: aduertat is qui ad dictam restitutionem tenebitur, quòd praxis temperauit præfa-

tum Concilium Lateranen. ad hunc, qui sequitur, modum, videlicet vt Parochus non restituat nisi quintam partem; Canonicus quartam; alii verò Beneficarii, & pensionarii, tertiam, diuidendas pro rata: & reliquas partes sibi retineant, pro titulo, & aliis oneribus sibi incumbentibus, vt testatur Henricus in Summa tit. de Excommunicat. cap. 13. §. 2. in glossa V. Y. Z. Quod temperamentum intellige quoad Forum animæ. Nam in Foro exteriori, ad vnguem seruabitur prædictum Concilium. Adde pro prædictis Sot. lib. 10. de Iust. quæst. 5. art. 6. conclus. 4. & Pet. à Nauar. tom. 1. lib. 2. à num. 180.

8 Secundo aduerte quòd si fueris pauper, poteris facere per Confessarium, vt prædicti fructus restituendi, tibi applicentur ab eodem; quia non debet esse ipse Beneficiarius peioris cõditionis, quàm alii pauperes. Ita tradit Naua. in d. c. 25. n. 123. Notab. 1. & Pet. à Nauar. supra num. 191.

IGNORANTIA.

SVMMARIVM.

IGNORANTIA, in Foro pœnitentia, probatur proprio iuramento, immò & simplici verbo.
In Foro vero iudiciali, secus est in multis casibus.

DIFFERENTIA PRIMA.

IGNORANTIA, in Foro interiori, & Pœnitentia, probatur proprio iuramento; gloss. verbo Ignorantiam. in cap. Innotuit. de Elect. & in capit. Significasti. 1. verbo Si est ita. de Homicid. quin immò & sine iuramento, sed solo simplici verbo in Iudicio animæ cuiuslibet credendum est, per gloss. receptam in capit. Significasti. 2. verbo Credendum sit. de Homicid. & dicemus verbo Pœnitentia. Differentia 5.

In Foro verò iudiciali, licet etiam probeatur ignorantia proprio iuramento: quia generale est, quòd ea quæ consistunt in animo (qualis est ignorantia) possunt probari per proprium iuramentum, ex gloss. notab.

in cap. Proposuisti. verb. Non probatur. 82. dist. Alia in cap. Qui & diuinis. 12. q. 2. Alia in dict. c. Significasti. 1. & in §. Namque; si cui. verb. Dicit. Inst. de Actio. vbi Ias. hoc notat. Pro quibus est text. in capit. Si verò. 2. de Sent. excom. Tamen quādo est præsumptio contra allegantem ignorantiam; tunc non statuitur eius iuramento; sed cogitur probare dictā ignorantiam, ex dict. glo. c. Proposuisti. dist. 82. quā cōmēdat, & dicit receptā Naua. Cōl. 1. n. 7. de Constitu. Vide alias sex fallētiās seu limitationes per Feli. in c. 2. col. 6. de Constitu. in quibus ignorātia non potest probari proprio iuramento; sed alius modis: ex quibus aliquos ponit Naua. vbi sup. post gloss. in Reg. Præsumitur. de Regu. iur. lib. 6.

Ignorantia.

SUMMARIVM.

LEX si est iusta & recepta, obligat ad eius observantiam in Foro exteriori, & punitur eius transgressor, etiam si ignoranter id faciat.

² Sed in Foro conscientie, eam transgrediens ex causa sibi rationabili, non peccat, nisi quando ex contemptu, vel aliàs, lex sit super ma-

teria de iure naturali precepta.

³ Quando dicatur quis peccare ex contemptu.

⁴ Declaratur gloss. 1. cap. Que in Ecclesiariū. de Constitut.

⁵ Vide tres regulas ad cognoscendum quando lex positiua obliget in utroque Foro.

DIFFERENTIA SECUNDA.

LEX secularis civilis, vel municipalis, si est iusta, & recepta, obligat in Foro exteriori, capit. Erit autem. dist. 4. c. Qui resistit. 1. 1. questione 3. cap. 2. de Maioritate, & obedient. Nauar. cap. 23. num. 40. & punitur eius transgressor, etiam si ignoranter id faciat, l. 1. ff. de Legi. & dicemus in sequenti Diff.

² At in Foro conscientie, qui non ex contemptu eam transgreditur, non punitur, nisi sit super materia aliàs de iure naturali precepta, vel puniat factum, aliàs eodem iure damnatum. Hoc est dictū singulare Imol. in Repet. cap. Cum contingat de Iureiur. de quo facit magnum festum Felin. in cap. 1. numero 19. de Sponsal. vbi dat regulam generalē docēs cōtrauenientē legi seculari civili, vel municipali, quantumque iuste, numquam incurrere mortale, nisi hoc faciat ex contemptu; vel lex ipsa statuatur in materia, cuius transgressio aliàs inducit peccatum. Quod idem in effectu voluit Caiet. in Summa verbo Precepti transgressio. in fin. vbi dicit in his quæ sunt positiui iuris: si absque contemptu, ac refutatione finis, ex ignorantia pura, aut ex apparenti sibi exculpatione transgressio fiat ab eo qui animum habet nullo pacto consentiendi contra præceptum obligans ad mortale; non incurrere peccatum mortale. Idem tenet Nauar. cap. 23. num. 43. vbi dicit illam causam quæ bona fide pro iusta habetur, & ob quam, nisi talem eam iudicaret, contra legem non faceret; à peccato mortali excusare. allegat Siluest. verbo Ieiunium. quæst. 8. & eundem Caiet. 2. 2. quæst. 147. artic. 5. Pro quibus facit c. Violatores. 25. quæst. 1. Violatores, inquit, Canonum voluntarie,

grauiter à sanctis Patribus iudicantur. Nota verbū voluntarie, id est sine vlla causa, ex contemptu.

³ Quando autem quis dicatur ex contemptu peccare, declarat Felin. in capite 2. de Maioritate, & obedient. & in capite Cum quidam. de Iureiuran. Gemin. in cap. Nullus. 55. dist. Abb. & eius Additiona. in cap. Cum non ab homine. num. 7. de Iud. optimè Nauar. in capite 23. numero 42. vbi dicit, Tunc transgreditur quis legem ex contemptu, cum principaliter mouetur ad id, eo quod illam, vel eius authorem paruifaciat. secus si per iram, auaritiam, aut aliam causam etiam iniustam.

⁴ Hinc colliges limitationem singularem. ad glossam 1. in capit. Que in Ecclesiariū. de Constitut. quatenus habet legem civilem, vel municipale obligare in Foro conscientie. Quam dicit singularem, insignem, & ordinariam, post plures à se relatos, Couar. de Testament. 2. parte, capite 7. §. 7. numero 9. & dicit receptam Nauar. vbi Suprà, Soto lib. 1. de Iust. questione 6. articulo 4. Ias. in l. Nemo potest. col. 3. de Legat. 1. Felin. in capit. 1. numero 47. de Constit. & in capite Sicut dignum. numero 17. de Homicid. sequitur D. Thom. 2. 2. questione 96. artic. 4. Est enim intelligenda, ut procedat in sciente legem, & ex nulla causa eam transgrediente, nisi ex contemptu, vel in lege statuente in materia, cuius transgressio aliàs inducit peccatum, secundum Felin. in dicto cap. 1. de Sponsal. numero 19. Vide circa regulam dict. gloss. 1. Iacob. de Graff. in suis Decis. lib. 2. c. 10. per totum, vbi eam limitat 8. modis; adde eundem in cap. 57. num. 6.

Ad

Ad cognoscendum autem quando lex positiva obliget in utroque Foro, notandæ sunt duæ regulæ traditæ per Abb. in dicto cap. Quia plerique. num. 7. de Immunitate Eccles. Prima est talis, Vbicumque ius positivum habens concursus legis, seu equitatis naturalis, disponit super retentione, vel restitutione: servanda est talis lex, etiã in Foro conscientie. Secunda, Vbicumque inter legem positivam, & legem naturalem datur discrepantia: servanda est lex, seu æquitas naturalis in Foro anime, nisi lex positiva ex aliqua iusta, & vera causa disponat contra illam legem naturalem. Nam

tunc non est servanda equitas naturalis; vt in detractioe quartæ Falcidie. de qua vide verb. Hereditas Diff. 5. & in Macedoniano, de quo per Inno. & Abb. in cap. Quia plerique. num. 38. & 39. de Immunitate Eccles. & verb. Restitutio Dif. 18.

Adde aliam regulam per eundem Abb. ibidem numero 17. videlicet Ius Canonicum, etiam quatenus disponit in Foro contentioso, numquam disponere cum peccato. Et ideò habet etiam locum in Foro anime, cum permittit aliquid fieri, vel retineri. De hoc vide notata supra in Preludiis, Observatione 4.

SUMMARIVM.

- 1 **I**GNORANS novam constitutionem, post duos menses non excusatur in Foro externo.
- 2 Nisi probet impedimentum.
- 3 Absens, & ignorans, potest excommunicari.
- 4 Et collatio ei facta, est nulla.

- 5 Non tamen incurrit irregularitatem, si celebret ignorans se esse excommunicatum.
- 6 Ignorantia iuris communis, non excusat.
- 7 In Foro conscientie, ignorantia excusat à pœnis, dummodò non sit crassa, & ea sit causa transgressionis, quicquid alii teneant.

DIFFERENTIA TERTIA.

- 1 **I**GNORANS constitutionem Summi Pontificis, siue Motum Proprium, Romæ tantum publicatum: & post duos menses post publicationem contraveniens eidem, in Foro exteriori non excusatur, nec à peccato, nec à pœna irrationis actus, si est annullativa, & fuit recepta; nec ab aliis pœnis in ea contentis; ex glossa fin. Date lib. 6. Silvest. verb. Excommunicatio. 10. quæst. 3. in fin. D. Thom. quodlibeto 1. artic. 19. quem refert Silvest. verbo Ignorantia. quæstione 7. latè Nauar. Conf. 1. de Constit. quæstione 4. à num. 15. Host. & Abb. in cap. Quia plerique. num. 15. de Immunitate Eccles. idem Abb. & Anton. in cap. A nobis. 1. de Senten. excommunicat. & Ant. & Domin. in cap. 2. de Constit. in 6. Bart. in l. Cunctos populos. C. de Summa Trinit. & Paul. Comitoli. lib. 6. Resp. moral. quæst. 1. num. 4. Quod procedit, nisi probet iustum impedimentum, nempe se fuisse absentem, vel incarceratum, vel aliter impeditum, ob quod

- non potuit, vel non fuit in culpa ignorantie illius, secundum eundem D. Thom. supra, & Caiet. 1. 2. quæst. 90. art. 4. Nauar. supra num. 18. ad fin. & num. 21. vers. Ad quintum.
- 3 Itaque in Foro exteriori, ignorantia non excusat. Hinc est posse quæ absentem & ignorantem excommunicari, c. Cum sit Romana. §. ultimo, de Appellatione. gloss. & ibi communis in cap. Apostolicæ. de Cler. excom. Cou. c. Alma. 1. p. §. 7. n. 7. vbi dicit dicto in casu excommunicationem, quoad vinculum, etiam in ignorantem, & inscium, proprium effectum operari, sicuti communis omnium sententia decisum est. Vnde collatio tali excommunicato facta, nulla est, vt resoluit Rot. teste Mando. de Commissio. Form. 23. quæstione. 8. vbi inquit, Licet ignorantia excuset excommunicatum ignorantem quoad pœnam irregularitatis, (vt est textus expressus in dict. capite Apostolicæ) non tamen quoad nullitatem actus; vt & tenet gloss. in d. c. Apostolicæ. communiter recepta, teste Coua. supra §. 7. num. 3.

Aa 3

Hinc

Ignorantia.

- 6 Hinc etiam est quod ignorantia iuris, cui est annexa irregularitas, non excusat à tali poena, vt habetur in cap. Cum illorum. de Sentent. excommunicat.
- 7 In Foro verò interiori, ignorans (etiam cum culpa leui, vel leuissima, dummodò non sit lata) excusatur quoad poenas, Fel. in cap. 2. de Constit. n. 3. in prima regula, Silu. verb. Ignorantia. q. 8. nu. 3. Caieta. & Nauar. suprà, Couar. c. Alma. 1. p. §. 40. nu. 12. & in Cle. Si furiosus. 2. p. §. 4. n. 9. Hinc dicit Caiet. 1. 2. q. 90. art. 4. absentē, ignorantē Motus Proprios Romę tātū publicatos, nullo modo incurrere poenas in ipsis contentas, refert, & sequitur Naua. dict. Consi. 1. n. 18. ad fin. & nu. 21. vers. Ad quintum. adde Sil. verb. Baptismus. 4. post princip. vbi dicit in Foro conscientię nullam legem obligare ignorantem, nisi ignoret ex sua negligentia, & intelligere noluerit. Quod amplia, vt procedat etiam in iis constitutionibus, quę feruntur super rebus de iure naturali, vel diuino, aliās prohibitis; dummodò poenę sint valde graues, & extraordinarię, excedentes naturam delicti, & contraueniens si sciuiſſet eas fuisse impositas, non fuisset legem transgressus. Ita Ant. in cap. A nobis. 1. de Sent. excōmunic. Naua. post D. Anto. & alios in Man. c. 23. nu. 47. & cap. 27. num. 277. §. 13. & Consi. 47. 48. 50. 51. & 52. de Sent. excōmu. Et hanc dicit cōmunem opinionem, & practicandam Iul. Clar. q. 49. n. 2. Silu. in dict. verb. Excommunicatio. 2. q. vlti. §. 3. Soto in 4. dist. 22. q. 1. artic. 1. idem Nauar. in cap. 9. n. 2. & cap. 27. n. 16. & 272. vers. 13. Innoc. in c. Si verò. de Sent. excō. sentit Anto. & Fel. in dict. c. A nobis. 1. n. 2. quatenus habent de equitate quadam seruandam esse prædictam opinionem, quam etiam tenet Ioan. And. ibidem, & Imol. vbi

latissimè in dict. cap. Vt animarum. & cum ea residet Fel. vbi suprà num. 5.

Quicquid voluerit glossa in dicto cap. A nobis. quam sequitur Couar. post alios in c. Alma. 1. par. §. 10. n. 8. 11. & 12. cuius opinionem dicit Victor. in Summa, sub titu. de Excōmunicatione nu. 8. aliās 337. vsu Ecclesię fuisse admissam, remittentibus ipsis Confessariis poenitentes delinquentes ad Superiores pro absolutione poenarum, & censurarū. Sed id magis contingit ob scrupulos Confessariorum trepidantium, vbi non erat timendum. Quamuis Victoria magis videatur loqui de poenis, & sententiis iuris communis, cuius ignorantia neminem excusat, iuxta Regul. Ignorantia facti, & nō iuris excusat. de Reg. iur. lib. 6. quā de censuris, & poenis constitutionum novarum, quę non sunt in corpore iuris clausę. vel intelligendus est cum glossa in dicto c. A nobis, & eam sequentibus, vt procedat in Foro exteriori, & non in interiori. & sic concordari possunt opiniones contrarię, & in poenis communiter statutis.

Aduerte tamen ignorantiam, vt excuset, non debere esse crassam, vel supinam. Duo enim requirit vt excuset, secundum Naua. dicto Consi. 1. in princip. & num. 5. vers. 2. videlicet vt sit ea trāsgressionis causa, idest quia aliter non fieret actus prohibitus, nisi quia ignoratus. Secundò, vt sit iusta, probabilis, seu inuncibilis, idest, vt sit talis, quę excuset à culpa mortali; puta quando trāsgressorem legis non oportebat legem scire; vel si oportebat, non optauit eā ignorare, neque neglexit adhibere ad eam sciendam, illam diligentiam quam cōmuniter alii qualitatis eius, prudentis viri arbitrio, adhibere deberent.

INDVLGENTIA.

SVMMARIVM.

1 **P**ER indulgentias solūm condonatur poena debita Deo pro peccato; non autem

2 debita Foro exteriori.

Per indulgentiam non liberatur quis à poeni-

à pœnitentia in Capitulo imposita.

3 *Per indulgentiam non absoluitur quis à*

pœna sibi per votum imposita, si tale quid fecerit.

DIFFERENTIA PRIMA.

1 **P**ER indulgētias, virtute Bullæ Cruciatae, vel Iubilæorum acquisitas, solum condonatur pœna peccato debita in Foro Dei, siue pœnitentia; non autem debita in Foro exteriori; quia omnis indulgentia respicit pœnitētias iniunctas, vel quæ iniungi potuerunt, vel debuerunt a Confessario, & ita solum respicit Forum pœnitētialem. Communem dicit Nauar. de Indulgent. Notab. 11. nu. 20.

2 Ex quo infert num. 21. non condonari per dictas indulgentias pœnitentiam in Capitulo iniunctam, quia illa Forum exteriori respicit.

3 Dubitatur an idem dicendum sit de pœnitentia quam quis sibi per votum, vel alias, imponit, si tale, scilicet peccatum, commiserit. Nam videtur quod sic. nam talis pœnitentia non est de iis, quæ per Confessarium iniungi poterant, vel debuerant, ut patet; nec ordinatur per se ad remissionem pœnarum purgatorii; nec id intendit vouens, cum eam sibi imponit; sed tantum cauere à peccato committendo: & casu quo ipsum commiserit, plectere se prædicta pœna, propter transgressionem legis, sibi

impositæ. Tertiò, quia Confessarius, non obstante prædicta pœnitentia, potest infligere aliam pro voto, seu promissione violata. Et sic videtur quod illa pœna, seu pœnitentia respicit Forum exteriori, & non pœnitentiale; maximè quia indulgentiæ solum valent ad remissionem pœnæ residuæ post contritionem, & confessionem, & absolutionem; siue sit iniuncta per sacerdotem, vel Canones, siue non sit iniuncta ab eis, sed à Deo iniungenda, ut post D. Tho. & alios, dicit communem tam Theologorum, quam Canonistarum Silu. verb. Indulgentia. quæst. 2. num. 5. ad fin. At prædicta pœna, seu pœnitentia non est talis. ergo non includitur in indulgentiis. Quarto, quia prædicta pœna habet vim voti, immò verè vouet dictam pœnam, qui eam sibi imponit, casu quo non seruetur promissum; seu inciderit in peccatum, à quo cauere desiderat. At ridiculum esset, si quis prætenderet per indulgentiam absolui, seu liberari à votis, per eum factis. Quare absque dubio tenendum est per nullas indulgentias quem liberari à prædictis pœnis.

SUMMARIUM.

1 **I**ndulgentiæ extra Sacramentum pœnitentiæ conceduntur à Papa, & Prælati statim, ubi etiam habes quis eas concedere possit, & quantas.

2 *In Foro verò pœnitentialem, etiam Parochus eas concedit; quod intellige ut ibidem.*

DIFFERENTIA SECUNDA.

1 **I**ndulgentias, quæ vulgò, & communiter extra Sacramentum Pœnitentiæ conceduntur, solus Papa cum plenitudine potestatis, & Episcopi cum limitatione, & restrictione, nempe pro vno anno in die dedicationis Ecclesiæ, & in aliis casibus usque ad 40. dies tantum concedere possunt, ut probat text. in cap. Cum ex eo. de Pœnit. & remission. & in cap. fin. eodem tit. lib. 6. & text. in Extrauag. Vnigenitus. de Pœnit. & remission. inter comu-

nes docet D. Tho. in addit. ad 3. par. quæst. 26. art. 1. & 3. & latissimè Henric. in Summa tit. de Indulgent. cap. 31. §. 1. Inferiores verò Episcopis, nullas indulgentias in dicto Foro concedere possunt, ut est text. in cap. Accedentibus. de Excessibus Prælat.

2 In Foro verò pœnitentialem, quilibet Sacerdos potest concedere indulgentiam, etià ultra quinquaginta, vel centum dies, & annos, secundum Innoc. in cap. Quod autē. in fin. de Pœnit. & remission. Ioan. And. in cap.

Indulgentia.

in cap. fin. eodem tit. lib. 6. in Nouel. Gabr. in Can. Missæ. quæst. 26. litera D. Rosariû Bussi sermone 13. litera GG. col. 3. Pauin. de Pot. cap. Sede vacante. 1. part. quæst. 4. num. 7. Quod intellige non propriè, applicando merita Christi, & Sanctorum, per modum indulgentiæ, sed impropriè, nempe pœnam debitam minuendo, augendo erubescensiam, & contritionem virtute Cla-

uium, exhibendo ministerium in Sacramēto, in quo Deus aliquid remittit, orando pro pœnitente, & etiam minuendo pœnitentiam ab alio iniunctam, in casu quo minui, & mutari potest, vt declarat Silu. ver. Indulgentia. quæst. 5. Abulēn. in Math. 16. quæst. 80. Cordub. lib. 5. quæst. 12. propositione 5. ad secundum, & Henric. vbi sup. §. 8. litera.

SUMMARIVM.

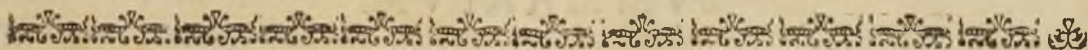
CONFITEENS in peccato mortali, vel communicans in Quadragesima, vel lucrans indulgentias in eodem p. m. licet

quoad Ecclesiam satisfaciat præcepto Ecclesiæ, vel Confessarii quoad pœnitentiam, non tamen quoad Deum.

DIFFERENTIA TERTIA.

QVI confitetur nulliter, vel infortiter, vel communicat in peccato mortali, vel lucratur aliquam indulgentiam nulliter, idest in peccato mortali: putans tamen in omnibus his casibus bene vel confiteri, vel communicare, vel lucrari indulgentiam; quia putat in statu gratiæ, & non cum peccato mortali præfata fecisse: talis licet in Foro exteriori satisfaciat præceptis de confitendo in Quadragesima, vel de communicando in pascha, & etiam quoad pœnitentiam sibi per Confessarium impositam: Attamen in Foro interiori, & quoad Deum,

secus est. Ita post D. Tho. & Nauar. docet Fr. Emman. Rodrig. in explicatione Bullæ Cruc. §. 2. dubio 2. ad fin. est D. Tho. in 4. dist. 17. quæst. 4. art. 1. & Naua. in cap. Inter verba. 1. 1. quæst. 3. conclusionem 5. num. 6. 1. Intellige tamē dicta de communione, quando scilicet quis communicat in p. m. culpabiliter. Nam quando ignorantia est inculcata; fit de attrito contritus, virtute sacramenti Eucharistiæ, iuxta distinctionem communem Theologorum, de qua per Sotum in 4. dist. 12. quæst. 1. art. 4. in quinto argumento.

INIVRIA. vide verbo Remissio iniuriæ.

INQUISITIO.

SUMMARIVM.

- 1 **I**NQUISITIO fieri non potest, nisi præcedat infamia, aut clamorosa insinuatio.
- 2 De occultis non potest Iudex inquirere. aliàs peccat mortaliter.
- 3 Sed in practica contrarium seruatur.
- 4 In Foro tamen conscientie, primum est seruandum.
- 5 In criminibus vergentibus in perniciem Reipub. potest Iudex procedere ad inquisi-

tionem, nulla præuia infamia.

6 Quæ sint talia crimina.

7 Vbi agitur de damno euitando, vel de crimine committendo, nulla requiritur diffamatio.

8 Nisi per secretam monitionem speraret certum remedium.

9 Vbi crimen est notum, & ignoratur auctor eius: si in inquisitione generali detegatur auctor,

auctor, non est pramonendus, si versatur bonum commune. aliàs secus.

10 *Iudex Ecclesiasticus tenetur semper procedere precedente infamia, nisi quando agitur de criminibus vergentibus in perniciem Reipub. vel Communitatis, vel tertiæ personæ. Nec sufficiunt duo, aut tres testes, nec indicia, nec instantia Fiscalis.*

11 *Visitatores Regularium, quomodo procedere debeant.*

12 *Iudex Ecclesiasticus, non potest ex inquisitione generali descendere ad specialem, ubi non constat de infamia, nisi in casibus supra*

exceptis. Et ponitur discrimin in hoc, inter iribunalia secularia, & Ecclesiastica.

13 *Vbi agitur per viā inquisitionis, non equivalent indicia, & semiplena probatio, ipsi infamie.*

14 *Iudex laicus excusatur de inquisitione infamie, ubi per statuta tenetur inquirere ad denunciam Fiscalis. In aliis autem denunciationibus per alias personas factis, non excusatur.*

15 *In quibusdam casibus, præter exceptos supra, non requiritur infamia.*

DIFFERENTIA PRIMÀ.

INQUISITIO absque diffamatione, aut clamorosa insinuatione, fieri non potest. Text. est expressus in cap. Qualiter, & quando. in 2. & in cap. Inquisitionis. & cap. Cum oporteat de Accusat. & in c. Licet Heli. de Simon. & cap. Deus omnipotens 2. quæst. 1. & sentit Ordi. Portugal. lib. 1. tit. 65. §. 31. docet Specul. tit. de Inquisit. §. 1. in princ. Cenedo latè 2. part. Collect. 101. num. 7. pag. 256. Quam conclusionem totus Mundus sequitur, ut dicit Iul. Clar. quæst. 20. nu. 3. subdens aliter factam inquisitionem, esse nullam. Cuius rei ratio est, quia Iudex regulariter non potest ex officio procedere ad puniendam delicta sine accusatore, iuxta glossam verb. Sine accusatore. in l. 2. §. Si ex publico. ff. de Adult. communiter receptam, teste Iul. Clar. quæst. 3. num. 3. vel nisi interueniat aliquid quod sit loco accusatoris, & aperiat viam inquisitioni, ut dicit idem Clar. quæst. 5. num. 3. ad fi. ubi dat rationem dictæ rationis, videlicet quia si Iudex posset procedere ad inquirendum contra omnes ex se ipso, & ad sui libitum, posset multos indebitè vexare. Ideò statutum est, ut prius aliquid præcedat, quod Iudicem ad procedendum inducat, & quodammodo ex necessitate officii sui impellat (puta) fama, vel clamor, vel querela partis, vel huiusmodi. Vnde ibi refert quemdam Iudicem fuisse grauiter reprehensum, eò quod processisset contra quemdam de incestu, qui propriam filiam carnaliter cognouerat; nulla præcedente querela, vel denunciatione: &

ambo fuerunt absoluti. Deinde ipsa diffamatio, seu clamorosa insinuatio succedit loco accusationis, ut tenet communiter Doctores per text. ibi in dicto cap. Licet Heli. quasi videatur populus ipse, diffamatum, & reum criminis ad Iudicem deferre. Merito ergo sine dicta diffamatione Iudex ad inquirendum contra aliquem procedere non potest; quia aliàs idem Iudex esset accusator, & Iudex, quod iura abhorrent, ut in dicto cap. Licet. iuncta ibi glossa verb. Iudex.

2 Quod si crimen, seu peccatum sit secretum: tunc ultra rationem supra allegatam, est & alia ratio quare Iudex non possit inquirere de eo; nisi præcedat diffamatio rei de illo crimine, pro quo contra ipsum inquirere intendit; quia scilicet quamdiu de crimine aliquo nulla præcessit infamia, peccatum est secretum, & occultum, saltem quoad Forum iudiciale, & consequenter, non spectat ad dictum Forum, ipsum punire, ut probat text. in dicto c. Deus omnipotens. & in cap. Consulisti. 2. quæst. 5. & cap. Erubescant. 3. 2. dist. quia tale Forum est potestas publica, quæ ipso iure requirit notitiam publicam. In qua ratione fundatur regula l. Illicitas. §. Veritas. ff. de Offi. Præsi. de qua verb. Iudex. Differentia. 1. Hinc dicit text. in cap. Qualiter, & quando. in 1. de Accusat. testes in iudicio inquisitionis debere iurare se dicere veritatem, excepto in occultis criminibus; quasi talia crimina occulta non spectent ad Iudicem ex officio. Ex quo text. Abb. ibi in 5. notab. vnam colligit differentiam inter modum inquisi-

Inquisitio.

inquisitionis, & accusationis. Nam in inquisitione non discutitur de occultis criminibus, eò quòd inquisitio requirat præcedentem infamiam, & quòd prius sit crimen publicum, & diffamatum. Sed accusatio potest fieri de occultis criminibus, dummodò possint probari, vt in cap. Plerumque 2. quæst. 7. Quare Iudex, vel Prælatus, inquirens; non præcedente dicta infamia, peccaret mortaliter; quia infamaret occultum peccatorem. Facit Naua. cap. 24. num. 14. & cap. 18. num. 40. & in specie docet Sor. de secreto. memb. 2. quæst. 6. conclusione 1. & Valpedrosa in Scholiis ad Nauar. dicto cap. 18. num. 40. vbi dicunt quando delinquens est occultus, & non laborat infamia, aut indiciis illi æquipollentibus; non posse Episcopum inquirere ad punitionem; sed ad paternam correctionem. Idem docet Miran. de Ord. iud. quæst. 6. art. 4. & 6. concl. 4. & quæst. 11. art. 10. conclusione 1. Rodrig. eodem tit. cap. 4. nu. 9. Idem Sor. de Iust. lib. 5. quæst. 5. art. 1. Salon eodem tit. quæst. 68. art. 1. controuers. 2. col. 1450. vers. Ad sextum. & melius quæst. 69. art. 2. controuers. 7. per tot. Nauar. in cap. Inter verba. concl. 6. num. 185. Quod adeò verum est, vt licet quis denunciaret crimen occultum (dummodò nò sit ex exceptis, de quibus infra) & offerat duos, aut tres testes conscios eiusdem criminis: nihilominus Iudex non poterit in conscientia, vigore dictæ denunciationis, ad examen iudiciale dictorum testium procedere, & formare specialem inquisitionem contra criminofum, & eum punire. De hoc est text. mirabilis, & vnicus in iure in dicto cap. Inquisitionis. §. Tertiæ. de Accusation. & docet Abb. ibi num. 2. subdens rationem, quia scilicet dicta paucorum non infamant, vt probat §. Quæsiisti. d. c. Inquisitionis. Idem tenet Sor. lib. 5. de Iust. q. 6. art. 2. Rodrig. & Miran. vbi supra concl. 1. ad fin. & quæst. 5. art. 4. concl. 5. Pet. a Nauar. 1. tom. lib. 2. cap. 4. nu. 151. Adde l. 4. tit. 29. Partita 7. vbi plenè Greg. Lop. in glossa magna, & Roder. Suarez l. 4. tit. De las Iuras. lib. 2. Fori. num. 14. Sed de intellectu, & practica dicti §. Tertiæ. infra 4. conclusione late videbis.

3 Sed contra prædicta facit practica con-

traria, quam totus Mundus seruat, vt dicit Innoc. in cap. Bonæ. 1. num. 5. de Elect. & ibi Abb. & communis idem Bart. in l. 2. §. Si pupillo. num. 17. ff. de Adult. & in l. fin. num. 2. ff. de Quæstion. Nauar. in cap. Inter verba. concl. 6. num. 125. & Iul. Clar. dict. quæst. 5. num. 4. Nam constituto legitime Iudici per quamcumque viam de crimine aliquo commissio, nullo facto processu super infamia, statim ex officio inquitur generaliter ad sciendum delinquentem; interrogando testes, quos putat de negotio informatos, an sciant quisnam delictum commiserit, neminem nominando. Et si testes nominant in specie delinquentem; tunc illa generalis inquisitio transit in specialem, & sic statim eum capi facit, & ad vltiora procedit. Quòd si testes dicant se nescire quis delictum commiserit; tunc interrogat eos super diffamatione, neminem nominando; sed in genere interrogando, à quo publice dicatur patratum fuisse maleficium; seu contra quem illius delicti fama diffeminetur, vt hoc modo intelligat quis sit de ipso crimine diffamatus. Et vbi ex ipsis informationibus assumptis super infamiam, resultat suspicio contra aliquem; tunc incipit inquirere specialiter contra eum, & ad vltiora procedit, vel per citationem, vel per capturam, iuxta qualitatem indiciorum. Ex quibus apparet, eodem contextu à Iudice assumi informationes super veritate criminis, & super diffamatione. Ita docet Clar. in dicta quæst. 5. num. 4. & quæst. 6. num. 1. Si autem delinquens est certus: tunc similiter Iudex recipit testes de maleficio commissio, & de persona delinquentem. Et constituto de veritate vtriusque, facit capi delinquentem, & format inquisitionem specialem contra eum procedendo ad vltiora, scilicet ordinando denunciationem secundum informationes receptas, recipiendo eius confessionem, & repetendo testes in dictis informationibus receptos, & alios de nouo recipiendo; nulla præhabita informatione de fama. Et sic vides quomodo de communi stylo, & practica totius Orbis, nec in inquisitione generali, nec in speciali seruetur ius commune circa infamiam prius præhabendam. Et ita testatur Iul. Clar. dict. quæst. 6. num. 1. ad fin.

ad fin. dicens, se numquam vidisse fieri aliquem processum, qui inciperet à diffamatione.

Quę practica nedum seruatur per Iudices seculares, sed etiam per Ecclesiasticos, vt dicit glossa singularis, quam à nemine legitatam, in Extrauag. 1. de Præb. §. Penult. verb. Inquirere. Ioan. 22. Cuius verba sunt. *Nota quòd inquisitio quę fit ex mero iudicis officio, fieri potest, etiam publica infamia non precedente. Et per hoc tolerari posse videntur inquisitiones, quę fiunt per Iudices moderni temporis, tã Ecclesiastici, quã temporales.* Hactenus glossa, per quam cõstat non solum prædictam practicam esse communem in omnibus tribunalibus, tam Ecclesiasticis, quàm secularibus; sed etiam posse tolerari, & sic posse seruari sine peccato. Ratio est, quia cùm præfatum requisitum de infamia præhabenda ante inquisitionem, sit lure Canonico inuentum, vt dicit Clar. quæst. 31. num. 10. (Non enim constat per aliquod aliud ius, siue naturale, siue diuinum fuisse præscriptum, & statutum, vt fatentur communiter Doctores) non mirum si contraria consuetudine potuerit derogari; cap. fin. de Consuet. l. De quibus. §. Inueterata. ff. de Legib. l. An in totum. C. de Aedific. priuat. & l. Si venditor. §. Si constat. ff. Communia præd. Præsertim cùm non temerè, & sine ratione, introducta fuerit. Expedi enim Reip. vt delicta non remaneant impunita, cap. Vt fame de Sentent. excommunic. ne facilitas veniẽt inuentium tribuat delinquendi, cap. Est iniusta. 23. quæst. 4. At si infamia expectaretur, multa crimina impunita manerent, vt palam est.

4. Hac tamen generali consuetudine non obstante, tenent quamplures Doctores, nullo modo in Foro conscientie licere Iudicibus procedere ad inquisitionem specialem delicti; nisi sit etiam infamia delinquentis. Ita Palud. in 4. dist. 19. Adrian. Quodlib. 11. Caiet. 22. quæst. 69. art. 2. & quæst. 70. art. 1. Sor. dicta quæst. 6. memb. 2. de Secret. dub. 4. & lib. 5. de Iust. quæst. 6. art. 2. ante responsionẽ ad argumẽta. Nauar. in dicto c. Inter verba. corol. 48. pag. 163. & in Manual. cap. 25. num. 36. & 42. & melius cap. 18. num. 38. Cordub. casu 64. post

princip. Miran. de Ord. iud. quæst. 6. art. 4. per tot. & art. 2. concl. 4. & 5. Et 1° est esse ratio, quia licet non sit præceptum naturale, vt sine infamia precedente non fiat inquisitio particularis de criminoso occulto: est tamen valde consonum iuri naturali, vt peccata, & peccatores occulti non reuelentur, propter magnum damnũ, quod inferatur, tam ipsis peccatoribus quò ad honorẽ, & famã; quam aliis, qui eorum exemplo scandalizantur. Quod quidem damnũ, cùm sit de re graui, quale est de iactura fame, & boni nominis, & estimationis, quod præualet diuitiis; est peccatũ mortale: nisi in casu, quo ex nõ reuelatione subsequeretur aliquod magnũ detrimentũ, vel Reip. vel tercię personæ, secundum Nauar. in cap. 18. num. 26. & 61. & cap. 25. num. 42. Est & alia ratio magis vrgens, quia scilicet Iudices, & eorum Fiscales non minus tenentur ad præceptum de correctione fraterna, quàm alii subditi, vt docet D. Tho. 2. 2. quæst. 33. art. 7. ad Quintum. Miran. de Ord. iud. quæst. 8. art. 6. quia præceptum vniuersale est, neminem excipiens. ergo saltem in his casibus, & denunciationibus, quę eis fiunt, vbi dictum præceptum non fuerit seruatum à denunciante; tenebitur Iudex illud seruare; & consequenter non poterit ad inquisitionem specialem procedere. Alia etiam ratio potest assignari, videlicet quia si Iudices possent indistinctè, & in omni casu ex prædicta generali consuetudine inquirere tam generaliter, quàm specialiter absq; præuia diffamatione: multis testibus daretur occasio reuelandi occulta crimina, occultosquẽ peccatores, etiam vbi non ageretur de obsistendo peccato futuro, vel damno Reip. vel tercię personæ. Quam reuelationem (saltem quoad ipsos) est communis opinio esse peccatum mortale, vt docet D. Tho. in dict. ar. 7. ad Quintum, Nauar. in dicto cap. 25. nu. 42. & cap. 18. num. 54. & 61. §. 34. Iul. Clar. quæst. 27. num. 3. Rodrig. de Ord. iud. cap. 7. num. 1. Quod autem daretur talis occasio, patet ex eo, quia si Iudex potest inquirere absque infamia, & interrogare testes super dicta inquisitione. ergo, & testes tenebuntur respondere, & manifestare quod sciẽt, etiã occultum. Nec valet responsio quorundã dicentũ

dicentium id verum esse, cum testes interrogantur super accusatione; non tamen super inquisitione: nam talem distinctionem nescient facere communiter testes, nisi sint literati. Et sic nisi eis aduertatur (quod communiter numquam fit) quod non tenentur reuelare occulta, nec de eis respondere; facile etiam occulta reuelabunt, pro ut experientia docet. Alias plures rationes assignant Sot. Nauar. Salon. & alii suprà citati, sed quia magis spectant ad corroborandum ius commune in dicto cap. Qualiter. 2. & aliis capitulis suprà relatis, contentum, circa necessitatem præuiæ infamiae ante inquisitionem: quàm ad impugnandam prædictam consuetudinem, & practicam vniuersalem: ideò eas consultò omitto.

Nec obstat pro communi practica suprà adducta; non primum de derogatione iuris per contrariam consuetudinem: quia id procedit in cōsuetudine rationabili, & præscripta; ut docet glossa antepenult. in cap. Ecce. 95. dist. & in cap. Frustra. 8. dist. At prædicta consuetudo, de qua agimus, non videtur rationalis: iure enim naturæ seruare tenemur famam proximi, quoad fieri potest, iuxta ordinem, & mentem Christi Saluatoris Nostri, in dicto præcepto de correctione fraterna, manifestatam. Et eodem iure, occulta, & secreta, quæ non sunt in damnum alterius, celanda sunt; cap. Cum dilecti de Accusat. cap. Si Sacerdos de Offic. Ord. cap. Si tantum Episcopus. 6. quæst. 2. Quod si dicas, hac ratione nec posset quis accusare occultum delinquentem, ne eius famam læderet, etiam si suam, vel suorum iniuriam prosequeretur, quod est absurdum. Nam responderetur, quod per iniuriam, quam delinquens irrogat alicui, amittit ius, ne ille teneatur in illo casu seruare eius famam; sua enim malitia promeruit, ut in casu dictæ iniuriæ, seu delicti, famæ illius nulla habeatur ratio; ut dicit Sot. de Secret. memb. 2. quæst. 4. concl. 2. & Arag. 2. 2. quæst. 33. art. 2. Miran. suprà quæst. 1. art. 3. concl. 2. At cum peccatum nulli est damnosum, sed tantum ipsi perpetranti illud; cessat dicta ratio. Et Reip. non interest (ut ad secundum respondeamus) quod Iudex occulta, nulli damno-
sa reuelet: nam licet communiter utile sit

Reip. ut delicta puniantur; non tamen occulta, & quorum nulla est infamia. Quin immo magis nocet Reip. crimina occulta reuelari. Nam, quod occulta maneant impunita, nullum est damnum Reip. cum satis occurratur audaciæ sceleratorum, puniendo crimina notoria, & publica per famam. Manifestando autem crimina occulta, & criminosos occultos, amittunt ciues suum honorem, & famam, quæ sunt magna bona Reip. & inquietatur Resp. ex scandalo, quod offertur, detegendo delicta eorum, qui bene audiebant, ad similia perpetranda. Hinc dicit text. in c. Præbyter. 2. quæst. 5. ne sine infamia contra aliquem Clericum procedatur; ne populus scandalum patiatur, & in cap. Si à plebe. eadem causa, & quæst. ne infirmorum corda de mala fama percutiantur.

Neque item obstat, quod si infamia expectaretur, multa crimina impunita manerent: nam ut inquit Anacletus Papa in cap. Si omnia. 6. quæst. 1. multa relinquenda sunt iudicio diuino. præsertim, quod non spectat ad Iudicem ex officio, nisi punitio eorum, quæ notoria, aut publica sunt per famam. cap. Erubescant. 32. dist. cap. Sicut tuis in fine. de Simon. aptior text. quoad propositum in cap. Qualiter. in primo. de Accusat. in fine.

Quid ergo dicemus? condemnabimus nè ad supplicia eterna tot Iudices, & Episcopos, ac Prælatos, & eorum Vicarios Generales, aliàs literatissimos, & suæ salutis non immemores? certè durissimum est, & temerarium valde tale opinari. Propter quod ingenuè fateor, resolutionem huius differentiae me multos dies suspensum tenuisse, ac valde in ea laborasse pro veritate in re tam graui educenda: præsertim, quod in multis partibus tam Iudices, quam Fiscales tenentur in Syndicatu, & faciunt litem suam, si illi non inquirant de omni crimine, & isti non ea denuncient: quos ad peccatum mortale condemnare, si obediētes fuerint; absurdum, & horrendum videtur.

5 Quare pro resolutione sequentes annexam cōclusiōes. Prima cōclusio. In omnibus delictis, quæ vergunt in perniciē Reip. in quibus non requiritur monitio ante denuncia-

nunciationem, potest Iudex licetè inquire-
re, nulla expectata, siue præuia infamia. Et
ratio est, quia tunc agitur de maiore da-
mno, & periculo, quàm sit fama proximi.
Est etiam alia ratio, quia si monitio secteta
non requiritur: multo minùs requirenda
est diffamatio publica, quæ est veluti quæ-
dam monitio publica, tam delinquentis, vt
caueat sibi; quàm iudicis, vt de eo inquirat,
& ipsum puniat, vel remedium adhibeat.
Hec conclusio est receptissima ab omni-
bus, & eam tradit Sot. de Secret. memb. 2.
quæst. 4. concl. 1. Arag. 2. 2. quæst. 33. art. 2.
Miran. de Ordin. Iud. q. 11. artic. 2. vt si v. g.
aliqui conspirarent secretò in Principem,
vel tradere vellent ciuitatem: in his, & si-
milibus casibus, absurdum esset, & ridicu-
lum expectare; quòd prædicti priùs dif-
famarentur: sed statim, habita notitia præ-
dictorum, debet secretò Iudex recipere in-
formationes. Et si ex ipsis sibi constiterit
vera esse quæ sibi nunciata sunt, vel sunt
indicia vrgentia, vel vnus testis, & sic se-
miplena probatio: potest, & debet Iudex ad
capturam procedere, & deinde ad vltiora.

6 Quæ autem crimina dicantur vergere in
perniciem publicam, non conuenit apud
omnes. Nam Soto vbi suprà, quæstione
4. conclus. 3. ponit sex crimina, videlicet
crimen hæresis, læsæ Maiestatis, conspira-
tionis in Principem, traditionis ciuitatis,
falsificationis monetæ, latrocinii publici,
commissi, nempe ab obsessores viarum,
vulgò *salteadores de caminos*, qui vias pu-
blicas obsidēt, & quorum est animus quos-
cumque depredari, & occidere. Et in his
criminibus nulla est dubitatio quin sint in
damnum totius Reipub. Consulatur etiam
Nauar. in dicto capite, Inter verba. numero
197. & 201. cum sequentibus, & copiosè
per Salon col. 1509. vbi ponit quamplura
alia crimina, putà peccatum blasphemix,
& subornationis pro indigno ad cathedras,
& electiones; quem in his vltimis sequitur
Rodrig. de Ordin. Iud. cap. 3. numero 4. ad
fin. Alii ponunt etiam peccatum nefan-
dum, vt Miran. quæstione 6. artic. 6. concl.
1. licet contra teneat Rodriguez vbi suprà.
Peccata verò fornicationis in Religio-
sis, vbi timeri potest publicatio, puto ver-
gere in damnum totius Religionis. secus

vbi est adeò secretum, & cum tali persona,
vt verisimiliter credatur numquam detegi.
Et ita cōcordari possunt Miran. & Rodrig.
qui in hoc sunt contrarii. Nam Miran. tenet
vergere in damnum publicum: Rodriguez
verò negat. Adde alium casum, cum parā-
tur scilicet insidiæ ad mortem alicui per-
sonæ eminenti, ex cuius vita pendet salus
Reipublice. hoc crimen reputatur etiam
à Soto, & Rodriguez vbi suprà vergere in
perniciem Reipub. Peccatum etiam Præla-
ti Religiosi, propter damnum conuentus,
& periculū regiminis, putat Miran. quæst.
6. art. 6. concl. 4. ad fin. vergere in damnum
publicum; non quòd via inquisitionis con-
tra eum procedatur; sed aliqua via honesta
ad priuandum eum Prælatura eius. Prædi-
ctis adde quòd si aliquod delictum sit pu-
blicum, & patrator secretus; etiam hunc ca-
sum puto vergere in perniciem publi-
cam, si occultaretur patrator, & non fie-
ret de eo inquisitio. Quare ad tollendum
scandalum, & ne alii reddantur audaciores
ad malum, oportet de eo inquiri, licet non
sit malus rumor de ipso peccante. argumē-
to eorum quæ traduntur per Gerf. 2. parte
Alphab. 34. lit. O. & per Areual. de Cor-
rect. frater. conclus. 5. fol. 143. vbi dicunt in
prædicto casu patratores secretum teneri
se prodere, quamuis non in publico. & hoc
propter bonum publicum, scilicet ad tollē-
dum scandalum, & ne alii fiant audaciores
ad malum. In his criminibus potest proce-
dere Iudex ad inquisitionem eorum, nulla
præcedente infamia.

Quidam tamen tradunt quamdam limita-
tionem, videlicet si crimen non fuerit com-
missum, & Iudex firmiter crederet, & spe-
raret posse se per suā secretam admonitio-
nem huiusmodi malis occurrere, & ipsis
mederi; teneri priùs vti dicto suauis medica-
mine ante quàm ad vltiora in inquisitio-
ne procedat; sicut dicitur in accusatore, &
denūciatore, vt per Miran. q. 13. art. 5. cōcl.
2. & q. 11. art. 2. cōcl. 2. & per Durā. & Palu-
citatos per Areual. sup. fol. 135. in fi. cū seq.
Sed quia rarissimè, aut numquam id cōtin-
get, scilicet vt Iudex certissimus sit tali via
posse sufficiēter remedia adhibere, & dānū
publicū pariter omnino cessare: idèd non
est multum curandum de dicta limitatione

7 Secunda conclusio, Quotiescumque Iudici denunciatur crimen committendum; vt à Petro parari insidias ad occidendum Ioannem; sicut contigit Paulo quando quadraginta viri cōspirauerant ad illū occidēdū, Act. 23. Vel, aliās agitur de damno inferendo tertie persone. Tunc Iudex absque aliqua præcedente infamia potest specialiter inquirere, seu informationes in continenti recipere; & confitio, etiam semiplenē, de negotio; poterit ad vltiora procedere ad euitandum damnum tertii; si (vt dixi) damnum est in fieri, vel adhuc pendet in futurum. Ita fecit Tribunus ille Presidis Felicis ad obuianam mortem Pauli. Idem probat text. in l. 1. C. de Calumniat. vbi si reus est accusatus per calumniam, & Iudex procedēdo in suo officio, illud comperit: absque præcedēte infamia potest inquirere contra calumniatorem, & ipsum punire. Idem faciet si comperiat falsum testem, aut à quopiam falsam scripturam in iudicio productam fuisse, vt habetur in l. penult. C. de Probation. & in l. Nullum. C. de Testib. Idem si inueniat tutorem infideliter agere rem pupilli, vt in l. Tutorum. C. De his quib. vt indig. Et idem generaliter est obseruandum in omnibus aliis criminibus vergētibus in præiudiciū tertii. Ita Soto de Secret. memb. 2. quæstione 6. conclus. 3. in sexto casu, Miran. quæstione 6. artic. 6. conclus. 4. & quæstione 11. art. 3. conclus. 1. vbi dicit esse dictam conclusionem ab omnibus receptam, & cōmunem. Ratio præfatæ conclusionis est, quia cum peccatum non sit commissum, non obest iudex, etiam volenti illud committere, sed prodest in procurando illud impedire ex officio, per dictam viam inquisitionis; & consequenter potuit inquirere, licet de eo non esset infamia. argumento cap. Hoc videtur. 22. quæstione 5. & docet expressè glossa verbo Sed proditor. in cap. Si peccauerit. 2. quæst. 1. sic excusans Paulum prodendo Tribuno crimen Iudæorum, non præcedente infamia. Tum quia in dictis casibus melior est conditio iniuriam patientis; quam inferentis. Ac proinde non est curandum de fama, seu infamia volentis crimen committere, vel damnum proximo inferre: sed de iniuria propulsanda ab in-

nocente, & iniuste eam patiente.

8 Limitata tamen prædictam conclusionem, vt non procedat quando Iudex certissime speraret adhibere priuatim remediū omni periculo, & dāno tertii sperato, seu futuro quod timebatur. Nam tunc charitas, & ratio ipsa expostulant, vt subueniatur tertio quāto minore damno proximi fieri potest. Quò fit, vt si ego admonendo proximum, abunde possum succurrere damno, & periculo tertii; contra charitatem faciam ipsum ad iudiciū aduocando; vt in volentibus accusare, vel denunciare delinquentem corā Iudice. docet Sot. de Secret. memb. 2. q. 5. concl. 4. & q. 7. post 4. conclusionem, & Arag. 2. 2q. 33 art. 7. Miran. q. 11 artic. 2. concl. 2. & quæst. 13. art. 5. conclus. 2.

9 Tertia conclusio, Vbi crimē est notoriū, vel publicū, & ignoratur auctōr ipsius: tūc si in disquirendo auctore versatur bonum commune: poterit, immò & debet Iudex de eo disquirere, accipiendo primò informationes de crimine; deinde & simul interrogando testes de auctore, neminē nominando, & alia indicia ad negotia facientia, inquirēdo. Et testes tenebuntur dicere, que scient; & manifestare auctorem, etiam occultum, & non diffamatum: verbi gratia (vt exemplis res clarior fiat) fuit homo mortuus in vico inuentus, vel domus aliqua furto spoljata, & depredata: certē tenetur in conscientia Iudex, ad euitandū scandalū, & propter bonū cōmune, recipere de vicinis informationes de ipso negotio, & casu. Et similiter vicini, & alii de negotio informati, tenentur dicere veritatem, & reuelare quicquid scierint; licet auctōr sit occultus. Ita probat l. 1. tit. 17. Par. 3 & l. 6. & 10. tit. 1. lib. 8. Ordin. & ita seruat rotus Mundus, vt inquit Innoc. & alii relati à Iul. Clar. quæst. 5. nu. 4.

Nec est admittēda distinctio Silu. verbo Correctio. q. 8. & verb. Inquisitio. 1. q. 3. § 3. licet eum sequatur Pet. à Nava. tom. 1. lib. 2. c. 4. n. 167. & latissimē pro vtraque parte Salon vbi sup. à col. 1502. vsque ad 1522. videlicet Iudicē benē posse inquirere, nō tamen testes debere reuelare delinquentem occultum. Nam primò, si testes non tenerentur in conscientia manifestare Iudici interrogati ipsum delinquentē: esset dare bellum iustum pro vtraque parte in hoc casu. quod

quod esse impossibile testatur Miran. dicta quæst. 6. artic. 10. conclus. 2. licet Pet. à Nauar. id concedat, & malè, vt ex sequentibus patebit. Secundò, quia id detestantur (vt vidit Barcinone) tam Iudices supremi Consilii; quàm publicè in suis concionibus Prædicatores; quia est occasio vt crimina non possint puniri; & pariter delinquentibus datur ansa ad talia occultè perpetranda impune; & nullus posset securè viuere in domo sua, nec conseruare bona sua. Et denique iustitia impediretur, in graue damnū Reipub. Vnde meritò, quoniā vergit in perniciē Reipub. & in damnū publicum, non possunt testes excusari à ferendo testimonio, & à manifestatione delinquentis. Tertiò, quia aliàs si testes nolint dicere veritatem, & reuelare quod scierint; possunt, & debent torqueri, vt dicit Bart. in l. fin. num. 4 ff. de Quæst. ergo non peccabunt manifestando occultum delinquentem. Nā nemo tenetur cum tāto damno seruare secretum, aut peccatorem occultum, maxime cū delictum est notorium. Quartò, quia euidentia criminis notorii, vel publici, est plus quàm accusator, vel saltem habet vicē accusatoris, vt probat text. in cap. Euidentia. de Accusation. ergo sicut cū adest accusator, non requiritur infamia ad procedendum in negotio per Iudicem, & testes tenentur dicere veritatem, & manifestare auctorem, etiam occultum (vt diximus.) Sic cū crimen est notorium, vel publicum, potest Iudex procedere ad recipiendas informationes, & indicia, & ad sciendum quis sit auctor criminis; & testes tenebuntur dicere quod scierint. Quintò, quia aliàs ridiculum esset, & quasi frustraneum Iudicem non posse in ea inquisitione generali indagare, & perquirere malefactorem à longe, non nominando aliquem; sed tantū indicia facientia ad negotium, vt Sot. conatur defendere. Non enim iura iubent recipi dictas informationes, nisi vt vndeque perquiratur veritas; & delictum, & delinquens manifestentur.

Nec illa cautela quæ præscribitur ab omnibus, de non nominando personam, cū sit in genere inquisitio, ideò adhibetur, quia non potest inquiri de delinquentem

te sine infamia, vt sentit Soto: sed quia esset iudicium temerarium, vel interrogatio impertinens, & iniuriosa, nominare aliquem, non præcedentibus aliquibus indicis, vel fama, vel saltem vno teste contra nominatum. Nec licet perueniatur ad notitiam delinquentis per interrogationem in genere de auctore criminis, subsequitur aliquod inconueniens; cū tunc ratione scandali, & propter bonum commune non sit habenda ratio famæ, vel infamiæ auctoris, per ea quæ dicta sunt in 1. conclus. & docet optimè Miran. quæst. 6. artic. 10. post primam conclu. pag. 167. quia magis tenemur omni iure ad bonū commune, quàm ad conseruationem famæ vnius personæ priuatæ. & ita hanc partem tenuit D. Tho. cū esset Bachalaureus: nec fuit ex hoc reprehensus à Capitulo habito Parisiis, vt Sot. & nonnulli falsò opinantur; sed quia dixit reum, etiam occultum, teneri ad se manifestandum, & se prodendum, vt benè aduertit Salon col. 1517. in fin. Eandem opinionem tenet Nauar. in dicto cap. Inter verba. conclus. 6. corol. 49. num. 124. (licet ab aliquibus pro contraria parte allegetur in numero 185.) Cordub. quæst. 64. puncto 1. Arag. de Iustitia. quæst. 69. artic. 2. Paz in sua Praxi. part. 1. cap. 1. num. 7. Miran. dicta quæst. 6. artic. 10. ante primam conclusionem, & concl. 1. Si verò in disquirendo auctore non versetur bonum commune; vt si, verbi gratia, duo rixentur noctu, siue die, & alter sit vulneratus etiam letaliter; vel si quis ignotus inueniatur à marito cum vxore, & fugam ceperit; vel Clericus, vel alius perpetraverit aliquod peccatum, quod tamen est in damnum peccatis, vel aliàs non sit in damnum publicum, vel præiudicium tertii: in his, & similibus casibus admittam distinctionem Sily. vbi supra in hoc sensu, scilicet posse Iudicem si sit Ecclesiasticus, inquirere de delicto, non vt descendat ad specialem inquisitionem; etiam si ex informationibus resulent indicia, vel semiplena probatio; vel sciatur auctor, si aliàs est occultus; nisi ad hoc, vt corrigat paternaliter. & ita procedit Sot. libro 5. de Iust. quæstione 6. artic. 2. vers. Quinta cōclusio. relatus à Gened. in d. Collectan. 101. par. 2. num. 7. in fin. pag. 257. vt

Inquisitio.

infra latius dicemus; vel ut dictas informationes, & dicta testium seruet ad tempus, quo auctor diffametur. Quod si Iudex est laicus, poterit ad vltiora procedere ad euitandum scandalum, si indicia sint legitima alias non. Testes tamen non tenebuntur, nec debent manifestare occultum delinquentem. Et in hoc iudice laico veram credo opinionem Siluest. quam Salon latè defendit à col. 1 § 1 3. Et licet prædicta ratio scandali, etiam militet, & locum habeat, ac vigeat in Iudice Ecclesiastico; & sic videatur idem dicendum de eo, quod de laico: est tamen longa differentia inter eos, ex parte eorundem Iudicum; quia Ecclesiasticus, est etiam pater: & ideo tenetur non solum ad punitionem, sed etiam ad correctionem, & emendam: at laicus numquam procedit nisi ut iudex; quia solum attendit punitionem, & ideo non tenetur, nec debet; maxime in notoriis, & publicis, ac scandalosis procedere paternaliter; sed ut iudex. & consequenter constituto sibi ex informationibus esse sufficientia indicia contra aliquem, tenetur contra eum inquirere specialiter, eum capiendo, & ad vltiora procedendo. Item est differentia inter eos ex parte subditorum ipsorum Iudicum; quia fama Ecclesiastici magis strictè obseruanda est propter damnum commune, quod irrogat eius infamia, & malum exemplum: quod non est in laico. Non mirum ergo si iudex Ecclesiasticus, etiam in crimine notorio, vel publico teneatur seruare famam sui subditi occulti; & consequenter non possit descendere ad informationem specialem repetendo testes, & capturando reum, ac tandem publicè puniendo. Prædictam differentiam inter vtrumque Iudicem ponit singulariter Fr. Arevalo de Correc. frater. concl. 6. fol. 203. quæ ut clariùs innotescat, sit

- 10 Quarta conclusio, Iudex Ecclesiasticus in casibus exceptis in 1. & 2. conclusionibus, nempe quæ vergunt in perniciem Reipub. vel tertiæ personæ; & est periculum in mora: potest procedere ex solis indicis, vel semi plena probatione ad specialem inquisitionem; quia in illis non est necessarium ut præcedat infamia ad inquisitionem specialem, ut ibi probauimus. In aliis autem casibus semper debet præcedere

infamia; adeo ut nec vnus, duo, aut tres testes sufficiant; & multo minùs indicia, etià si sint vrgentissima, ut possit ex generali inquisitione, quæ fit quo ad crimina, & personas; vel speciali, quæ fit ad sciendum personam; procedere specialiter contra aliquem. Itaque licet sibi constet de informationibus receptis ex officio, ab aliquo Clerico commissum fuisse aliquod crimen, vel alias esse indiciatū: si tamè non est infamatus apud maiorem partem Conuentus, vel vicinij: non poterit in conscientia Iudex Ecclesiasticus procedere ad punitionem dicti maleficii, capturando Clericum, denunciando ipsum per libellum criminalem, repetendo testes, & tandem sententiam ferendo. Hoc probatur in dicto cap. Inquisitionis. §. Tertiæ. de Accusation. qui est apertus ad hoc, vbi Papa prohibet ne inquisitio specialis fiat contra aliquem, licet adsint contra eum tres, vel plures testes, nisi præcedat infamia. Ex quo arguit Nauar. in cap. 18. num. 38. quod si non sufficiunt duo, aut tres testes, quibus delictum probari potest: à fortiore minùs sufficient indicia. Idem Mirand. quæst. 6. art. 9. conclus. 2. In quo grauius errare video multos Theologos, alias grauissimos, qui licet teneant omnino requiri infamiam ad formandam inquisitionem specialem: fatentur tamen sufficere indicia, vel semiplenam probationem, coequando hæc ipsi infamiae; quasi dicta infamia requiratur ad probationem delicti, & non ad abolendam, seu curandam bonam famam publicam inquisiti. Vult enim Ius Canonicum omnino conseruari bonam famam proximi. Quæ fama cum non lædatur multum per scientiam contrariam duorum, aut trium testium: merito hac probatione non obstat, nec indiciis, etiam vrgētibus, (dummodo non sint publicata) non vult ut habeat Prælati, aut Iudex Ecclesiasticus ius ad infamandum publicè ipsum delinquentem, mediante inquisitione speciali, formata contra eum. Interest enim multum christianæ Reipublicæ, ne sint mala exempla; & ut bona fama publicè habita de aliquo conseruetur, quia semel amissa; licentiùs solent homines in peccata irruere; & è contrario ipsa verecundia, & timor ne infametur, & sciatur publicè peccatum

catum eorum, est maximum frenū ad continendos multos, ne peccent, ut palam est, & docet D. Hieronymus super cap. 18. Math. & Soto de Secret. memb. 1. quæst. 2. Miran. de Ord. Iud. quæst. 6. artic. 1. in fine. Hinc infer adnotata per Rodrig. in Explicatione Motus-Proprii positi post Bullam Compositionis, num. 30. ubi dicit si publicetur monitorium profurto commissio; & sciatur per testes fur: non posse Episcopum nominatim declarare ipsum excommunicatum, sed in genere tantum. & hoc ob seruandā famam furis. quod est summè notandum; quia malè obseruatur in practica.

Ex hac conclusione constat nullo modo esse admittendas denunciationses Fiscalium in tribunalibus Ecclesiasticis, nisi præcedat infamia de crimine in denunciatione contento, & de delinquente; & de ea prius ipsi Vicario Generali constet; aut nisi sit de criminibus in 1. & 2. conclusionibus contentis. aliàs peccaret mortaliter Iudex procedendo contra non infamatum. Ita Soto de Secret. memb. 2. quæstione 6. conclusione 3. in 3. & 5. casu. Gondisal. de Paz in Pract. crim. tom. 1. part. 5. cap. 2. numero 7. ubi dicit esse id de mente cuiusdam Concilii Compostellani, & alterius Toletani. refert, & sequitur Miran. de Ordina. Iudi. quæstione 6. artic. 6. conclus. 4. & quæst. 12. artic. 1. conclus. 5. Limita supradicta, ut nō procedāt quando denūciatio fit de persona aliàs infami ex aliis rebus. argumento eorum quæ docet Pet. a Nauar de Restitut. lib. 2. cap. 4. numero 105. cum sequenti. ubi dicit detractorem de persona infami, vel ita vili ut nihil perdat: non teneri ad restitutionem famæ; & consequenter non esse curandum de eius fama.

11 Secundo inferitur quomodo se gerere debeant Visitatores Regularium, & etiam Episcoporum in suis visitationibus, seu inquisitionibus generalibus, quando denunciante manifestant crimina infamatoria, de quibus nulla laborat infamia ipse denunciatus; nisi solum ea sciūt duo, aut tres, aut quatuor de conuentu, vel de populo. Nam receptis eorum dictis, & denunciationibus, nullo modo possunt facere processum contra denunciatos ad eos puniendos publicè. Nam hoc esset descendere ad

inquisitionem specialem contra non infamatum; quod est prohibitum per dictum §. Tertium. Tantum enim poterunt eos corrigere, & etiam extraordinariè punire priuatim, & in secreto eos flagellando, ut docet Rodriguez de Ordin. Iud. cap. 3. num. 4. post Sot. ubi supra quæstione 4. Arag. 2. 2. quæst. 33. art. 8. pag. 818. col. 1. Mirand. quæst. 11. artic. 10. concl. 1. & 3. D. Thom. in 4. dist. 19. quæstione 2. art. 3. quæst. 1. in eius responsione, & probat optimus text. in cap. 1. §. Sanè. de Censib. lib. 6. Conferunt dicta supra verbo Denunciatio. Diff. 1. numero 6. Et ita ordinatum est per nostra statuta 2. par. c. 23. §. 31. ubi sic dicitur, *Inquisitione autem facta, si quid graue de Priore, vel de aliquo alio denunciatum est, quod grauiori pœna dignum sit: Visitatores ante recitationem scrutinii debent interrogare, & audire eum, qui denunciatus, & accusatus est. Qui si attulerit sui facti iustificationem, iustificatio ipsius in recitatione scrutinii declaretur, si factum illud ad multorum notitiam iam deuenit. Nam si occultum (nota hæc verba) & paucis cognitum fuerit, non erit in recitatione publicandum, sed iustificatio illius declaranda his duntaxat, qui illud denunciarunt.*

12 Tertiò inferitur doctrinam Bart. in l. 2. §. Si publico. numero 9. ff. de Adult. & Innoc. in dicto cap. Inquisitionis. videlicet posse Iudicem descendere ad inquisitionem specialem, & condemnare delinquentem quando præcessit generalis inquisitio, & in ea inuenit eum delinquentem, licet non sit infamia notatus; per l. Congruit. ff. de Offic. Præsid. & l. 4. §. 1. ff. ad l. Iul. pecul. talem, inquā, doctrinam (licet aliàs sit cōmuniter approbata, secundum Iul. Clar. q. 5. n. 5. ad fin.) non posse practicari in tribunalibus Ecclesiasticis; nisi in casibus exceptis, quia est expresse cōtra dictū cap. 1. §. Sanè. de Censib. lib. 6. ubi præcessit per Archiepiscopum inquisitio generalis; & tamen ad puniendum inuentos culpabiles, & reos criminū, nō remittit ad Suffraganeos, nisi sint infamati. Et sic patet in iudicio Ecclesiastico non posse descendi ex generali inquisitione ad specialem propter indicia, vel testes probantes crimen contra aliquem, nisi sit de eo crimine diffamatus.

Bb 3

Et

Et ita meritò non admittit dictam doctrinam, saltem in Foro conscientie, Sot. de Secret. membr. 2. quæst. 6. conclus. 3. in. 3. & 5. casu, & Miran. dicta quæst. 6. artic. 6. conclus. 4. non obstante consuetudine contraria quorundam Iudicum Ecclesiasticorum, qui in hoc veniunt meritò reprehendendi. Rationem autem discriminis inter tribunalia secularia, & Ecclesiastica, quoad dictam diffamationem, præcedere debentē inquisitionē specialem, deducere potes ex traditis per Iul. Clar. q. 31. nu. 10. vbi dicit prædictum requisitū de diffamatione ante inquisitionem specialem, fuisse inuentum à Iure Canonico, nec in practica obseruari in Foro ciuili. non mirum ergo, si Iudices seculares excusentur; non tamen Ecclesiastici, qui tenentur seruare ordinem, ac formā traditam per sacros Canones. Obseruandum tamen est dictam l. Congruit. & dictā l. 4. §. 1. ff. ad l. Iul. pecul. loqui de Sacrilegis, latronibus, furibus, & plagiaris; quæ crimina secundum aliquos, si frequentantur, sunt ex exceptis; vt tradit Salon vbi supra col. 1509. in 4. casu, tamquam vergentia in damnum commune. vnde meritò in ipsis non requiritur infamia, ad ea puniēda, ex traditis sup. in 1. conclusione.

13 Quartò infertur, in hac via inquisitionis nō æquivalere indicia, & semiplenam probationem, famæ, seu infamie. Nam vt vides, licet sint indicia, & vnus testis; immò & duo, aut tres contra inuentum criminofum in generali inquisitione; nihilò minùs non potest ex eis descendi ad specialem inquisitionem. In quo (vt dixi supra) toto cœlo multi decipiuntur, non distinguentes inter viam accusationis, in qua indicia vrgentia, & semiplena probatio æquivalent famæ: & inter viam inquisitionis; in qua, nisi in certis casibus exceptis, non æquivalent; sed requiritur necessariò, vt præcedat infamia; non ad probationem, sed vt possit Iudex ex officio inquirere de crimine, & de persona: non obstante, quòd ex tali speciali inquisitione, & eius processu, & sententia maneat diffamatus inquisitus. Imputari enim infamia Iudici non debet, postquam inquisitus est iam aliàs ante inquisitionem diffamatus. Ex quo nota, quàm chara sit sacris Canonibus æstimatio, & bona fama, ac

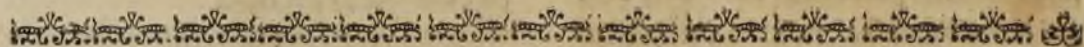
opinio cuiusque. nam non vult eam tolli sine graui necessitate, & cogente bono cōmuni, vel damno tertii, vel instante parte accusante. & sic q. quasi coactus, & iniurius Iudex id faciat. Pro prædicta 4. illatione vide Rodrig. de Ord. Iud. capite 3. numero 3. in 1. conclus. vbi eam tenet post nonnullos, quos allegat.

14 Quinta conclusio. Iudex laicus in locis in quibus per statuta tenetur inquirere de crimine ad denunciam Fiscales, vel alterius ad dictas denuncias deputati, potest licitè vigore alicuius talis denuncie, recipere informationes; licet nulla sit infamia: quia dicta denuncia succedit loco diffamationis: & si ex dictis informationibus appareat, esse legitima indicia contra denunciatum; poterit, immò & debet formare libellum, & ad vltiora procedere per viam inquisitionis. & sic vides, denunciationem Fiscalem aperire viam Iudici ad inquirendum. Ita notat Bart. in l. 2. §. Si publico. numero 7. in 1. regul. allegat l. Diuus. ff. de Custod. reor. & l. Ea quidē. C. de Accusation. cum similibus: & ita communiter practitari docet Iul. Clar. latè, quæstione 7. per totam. & licet ipse ibidem numero 1. in fine, & numero 7. idem seruandum esse in aliis denunciationibus factis per tertias personas, licet non sint deputatæ ad eas faciendas, & ita practitari asserat: ego tamen talem ampliationem nullatenus admittam quoad Forum conscientie. Et est ratio discriminis; quia primo in casu tenetur Iudex denunciationis eas recipere; aliàs facit litem suam, secundum Bald. in l. Iubemus. col. 3. C. de Probation. non mirum ergo si sit tunc excusatus, etiam in Foro conscientie: licet inquisitus non sit diffamatus. At in secundo casu, cum denunciatio non fit per officialem publicum, non tenetur eam necessariò admittere: immò nec potest, non præcedente infamia; sed debet eam non curare; vel ad summum poterit super ea recipere informationes ad videndum indicia, & an sint manifesta maiori parti cōmunitatis, vel vicinie; & sic an sit infamia. Et idem dicendum crederem in aliis denunciationibus, per Fiscales inferiorum Iudicum factis, quas ipsi Iudices recipere non tenentur; dummodo non sint de

de criminibus exceptis, & solummodo eas faciant ad puniendum delictum iam perpetratum, per notata per Sot. de Secret. memb. 2. quæst. 6. concl. 3. in 3. & 5. casu, & lib. 5. de Iust. quæst. 6. art. 2. ante respon- sionem ad argum. & per Miran. quæst. 6. art. 6. concl. 4. vbi impugnant has denun- ciationes Fiscalium, quæ sunt tantum ad vindicandum præteritum crimen absque præiua infamia, non obstante consuetudi- ne in contrarium.

15 Denique aduerte esse nonnullos alios casus, in quibus potest Iudex procedere ad

specialem inquisitionem, non præcedente infamia; vt cum de crimine cognocit Iudex incidenter, de quo per Bart. in l. 2. §. Si pu- blico. num. 8. ff. de Adulter. & per Miran. de Ord. iud. quæst. 6. art. 6. concl. 3. Item, cum deprehendit quem in flagrati delicto, de quo per Iul. Clar. quæst. 8. qui in duabus sequentibus ponit alios duos, scilicet, cum notorium est crimen; vel pars offensa se- querelat. & Salon in Controuersia supra allegata tradit alios, col. 1509. cum sequen- ti, ibi poteris eos videre.

INTERPRETATIO. SUMMARIVM.

1 **E**PICHEIAM seruare, & secundum eam interpretari legem, in Foro iudiciali solum spectat ad Principem, & ad Supremos Regios Senatus: non tamen ad inferiores qui tenentur iudicare secundum iuris rigorem, & non secundum æquitatem vel epicheiam.

2 Iudex non debet esse clementior lege.
3 Confessarius, dummodo sit doctus, potest præferre æquitatem, rigori iuris; si id sibi videatur iustius.
4 Forum pœnitentiale est tribunal Regium, & Supremum: in quo non datur appellatio, nec supplicatio.

DIFFERENTIA PRIMA.

1 **I**NTERPRETARI legem per epicheiam, in Foro iudiciali, solum spectat ad Principem; & non ad priuatum secundum D. Tho. 1. 2. quæst. 96. art. 6. & probat text. in l. 1. C. de Legib. & ideo solis tribunalibus, & Consiliis Regiis Supremis licet præferre æquitatem, rigori iuris scripto, & secundum eam iudicare: quia funguntur vice Regis. Aliis autem Consistoriis inferioribus Regiis nullo modo licet iudicare secundum æquitatem non scriptam, seu epicheiam; sed tantum secundum iuris rigorem; nisi ius deficiat. per cap. fin. de Transaction. & l. 2. §. Item variis in fine. ff. de Aqua pluuiæ arcen. Bal. in cap. Pastoralis. in fin. de Causa possessionis. Dec. in l. Si tibi. 20. num. 6. ff. Si cert. pet. Et ratio est. quia æquitas nihil aliud est, quam mitigatio, & interpretatio legis scriptæ, ex aliqua circumstantia rationabili personarum, rerum,

aut temporum, vt docet Couar. in regula Possessor. 2. part. §. 6. num. 3. At eius est interpretari, cuius est condere, cap. Inter alia. de Sentent. excom. Et eius etiam est limitare legem. l. 1. C. de Legib. Non enim propter æquitatem, quam velit formare Iudex de capite suo, vel de communi opinione hominum, licet recedere a iuris rigore scripto, vt inquit Paul. de Castr. in dicta l. 1. in fin. aliàs possent multi errores suboriri; nec haberent aduocati quid certi in suis iuris allegationibus: frustrarentur quippe quotidie, licet aliàs haberent textum rotundum pro se; si liceret iudici iudicare, non secundum ius, sed secundum æquitatem sibi benè visam. Pro quo etiam facit, quod Iudex non debet esse clementior lege, §. Oportet. in Auth. de Iud. Et ideo delinquentibus, pœnas à lege impositas infligere debet, vt probat text. in l. 1. §. 1.

Interpretatio.

§. 1. vers. Nam. vt Papinianus. ff. Ad Turpil. nec suo arbitrio applicare potest, per Ordin. Reg. Portug. lib. 5. tit. 137.

3 In Foro tamē poenitēiali sequi debemus equitatē, & est præferenda rigori. Leituq; est Confessario (dummodò sit doctus, & peritus) iudicare secundum equitatem, & non secundum iuris rigorem. Nam in eo Foro remitti solent summi, ac rigidi apices iuris, secundum Bal. Ias. & Pet. Pichium sub verbo Iudicium. in Differentia 4. & 5. allegatos. Et ratio est, quia Forum poenitēiale, est tribunal Regium, & supremum, à quo non datur appellatio, nec supplicatio: quia est tribunal Dei, cuius vices supremas

gerit Sacerdos; iuxta illud Ioan. 20. *Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatū & in cælis; & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis.* Præterea in Foro animæ, solum attenditur mens, & intentio Dei. Cum autem Deus sit infinite rationabilior, & benignior, quàm quivis alius legislator: consequens est satisfacere quem Deo in omni lege, siue humana, siue Ecclesiastica, siue diuina, si secundum epicheiam eam obseruet; licet nō exactē secundum verba. Pro quibus faciūt not. per D. Tho. 2. 2. quæst. 120. art. 1. in cap. vbi agit de Epicheia.

SUMMARIVM.

2 **D** V B I A, fauore animæ, in peiorem, & securiorem partē interpretamur. Quod multis exemplis confirmatur.

2 In Foro verò contentioso, interpretamur dubia in mitiorem partem.

DIFFERENTIA SECUNDA.

2 **D** V B I A, in Foro animæ, in peiorem partem interpretamur, cap. Iuuenis. de Sponsal. per quem text. dicit Cassad. Decis. 5. sub tit. de Constit. num. 9. Quod in concernentibus animæ periculum, in partem deteriorem interpretemur, & tutiorem teneamus, docet latē Fel. in cap. Auditis. num. 32. de Præscript. Bonarum quippe mentium est ibi etiam culpam timere, vbi culpa non est cap. Ad eius verò. in fine. distinct. 5. Clement. Exiit de Paradiso. vers. Vtrum. de Verb. significat. & est regula quod in dubio tutior pars eligenda sit, fundata in iure diuino, iuxt. Illud Eccles. 3. *Qui amat periculum, peribit in illo.* Hinc est in dubio, fauore animæ, præsumi irregularitatem, cap. Ad audientiam. 12. de Homicid. Fel. in cap. Significasti. 2. eodem tit. nu. 2. De quo sub verbo Irregularitas. in Differentia 5. Idem, quando dubitatur de periurio, vel de cōtractu vsurario, secundum Fel. post alios, in dicto cap. Ad audientiam. num. 1. Idem, quādo dubitatur an sit peccatum mortale, nec ne. Nā faciens cōtra illud, peccat mortaliter, licet aliās non esset mortale, ex al-

legatis in initio huius Differentiæ. Aduerte tamen in timoratis conscientis, cum dubitatur an aliquid per eos factum sit mortale, tenendum esse non peccasse mortaliter, quamuis secus in aliis non timoratis. Idem, quando dubitatur an appellatio præcesserit excommunicationem. Nam præsumitur excommunicationem præcessisse, & postea fuisse appellatum, vt diximus supra sub verbo Excommunicatio. Different. 24. Idem, quando dubitatur an fetus sit animatus, quando quis procurauit abortum. nam debet se reputare homicidam, & sic fuisse animatum, secundum Silu. verb. Abortus. num. 2. Idem, quando dubitatur an quis sit excommunicatus, secundum glossam sin. in cap. Consulti. de Regular. Inferitur etiam adnotata sub verb. Poena. in Differentia 1.

2 In Foro verò contentioso, quia agitur ad poenam, interpretatio fieri debet in partē mitiorem, per l. Merito. ff. Pro soc. l. Nummis. ff. de Legat. 3. cap. Ex parte. de Cens. regul. in obsuris de Regul. iur. in 6. docet Innoc. in dicto cap. Ad audientiam. & ibi Fel. num. 1. & Silu. supra.

SVM-

SUMMARIVM.

- 1 **I**VRAMENTVM interpretatur in Foro interiori, secundum mentem iurantis; dummodò absit dolus.
- 2 At in Foro iudiciali, interpretatur secundum ius.
- 3 In stipulationibus interpretatur iuramentum contra stipulantem.
- 4 In iudiciis interpretatur iuramentum in principio litis pro auctore, in medio pro utro-

que, & in fine pro reo.

5 In delictis interpretatur iuramentum contra delinquentem.

6 Cum iurans utitur dolo, & fallacia, & interrogatur rite; interpretatur contra ipsum iuramentum, & secundum sanam intentionem illius cui iuratur: nisi quando non legitime exigitur iuramentum ab eo.

DIFFERENTIA TERTIA.

- 1 **I**VRAMENTVM siue in genere, siue in specie, super re aliqua determinata præstitum, in Foro interiori interpretatur secundum intentionem iurantis, cap. Quanto. cap. Ad nostram. 2. cap. Quintauallis. de Iureiur. facit cap. Audita de Restit. spoliat. cap. Ex multiplici. de Decim. cap. Ne quis. 22. quæst. 2. cap. Humanæ aures. cap. Qui peierare. §. Ex his omnibus. 22. quæst. 5. glossa 1. in cap. Ex tenore. de Sentent. excommunicat. quam commendat, & dicit mente tenendam Abb. in cap. Ad hæc 2. num. 2. de Appellat.
- 2 At in Foro exteriori recipit interpretationem secundum ius, cap. Venientes. de Iureiur. Innoc. in cap. Veniens. eodem tit. ubi expressè ponit hanc differentiã inter utrumque Forum. Eadem tradit D. Tho. 2. 2. quæst. 89. art. 7. ad quartum. Latè Couar. in cap. Quamuis pactum. 1. part. §. 5. num. 1. & 2. & Angel. verb. Iuramentum. 4. in principio. ubi hoc restringit, & dicit verum, quando tam iurans, quam recipiens iuramentum sunt in simplicitate, & absque dolo. Tunc enim si verba habent duplicem intellectum, debemus ea interpretari in Foro animæ, secundum intentionem iurantis; sed in Foro contentioso, secundum ius.
- 3 Aduerte tamen debere nos in stipulationibus, & aliis contractibus, iuramenta interpretari contra stipulantem, & vendentem, l. Inter stipulantem. §. 1. ff. de Verb. oblig. l. Labeo. la. 1. ff. de Contrahend. empt.
- 4 In iudiciis verò, in principio litis interpretantur pro auctore: in medio pro utroque: in fine pro reo. cap. Ex literis. de Probation. c. Ut nostrum. Ut Ecclesiast. Benefic.

5 In delictis autem, contra delinquentem, nisi aliud appareat. cap. 1. de Probation. Et sic intellige Innocentius. & alios superius memoratos.

6 Præterea quando is qui iurat, utitur fallacia, & dolo: si quidem se offert sponte iuramento; vel à suo Iudice rite, & rectè iubetur iuramentum præstare: tunc nullo modo, nec in Foro animæ, nec in contentioso accipitur iuramentum, nec interpretatur secundum intentionem iurantis; sed secundum mentem eius, cui iuratur, ut est text. memorabilis in cap. Quacumque arte. 22. quæst. 5. quem ita intelligit D. Tho. supra. Couar. in dicto cap. Quamuis pactum. 1. part. §. 2. Sot. lib. 8. de Iustit. & iur. quæst. 1. art. 7. Nauar. cap. 12. num. 8. & 13. ubi dicit communem. Vnde in tali casu non solum peccat mortaliter iurans dolose; sed etiam tenetur in Foro exteriori adimplere iuramentum si est promissorium, secundum sanam, & communem intentionem illius, cui iuratum est, ut dicit idem Nauar. dicto num. 13. & Ang. supra, cum communi in dicto cap. Quacumque arte. De quo vide infra Differentia 11. Si verò non rite, & rectè ab eo iuramentum præstari iubeatur: tunc solum accipiendum est iuramentum secundum iurantis intentionem; non autè secundum intentionem eius, cui iuratur, ut docet idem Nauar. dicto cap. 12. num. 8. & 9. inferens ex hoc ad factum B. Francisci, & ad responsa facienda per reos, cum à Iudicibus incompetentibus compelluntur, vel à suis Iudicibus contra ius interrogantur; & ad alios priuatos, qui ab amicis, & aliis per metum, vel importunitatem indu-

Interpretatio.

Ati, iuramenta præstant. Tunc enim potest fieri iuramentum, seu iurari id quod secundum mentem iurantis est verum: falsum

autem secundum mentem alterius, cui adhibetur iuramentum. Quæ sunt notanda, quia quotidiana.

DIFFERENTIA QVARTA.

VERBA persuasionem importantia, ut consulo, & similia, in materia conscientia, important præceptum, secundum glossam 3. in cap. Matheus. de Simon. cui similis in cap. Ad aures. in glossa finali. de Aetate, & qua-

lit. quam dicit sing. Cardin. in Clement. 1. de Testib. & Fel. in dicto cap. Matheus. num. 3. Secus est in Foro exteriori, ubi verba persuasiva, ut consulo, solum importat consilium.

SVMMARIVM.

LICENTIA, ubi requiritur in Foro exteriori, debet esse expressa. Secus in interiori.

DIFFERENTIA QVINTA.

LICENTIA, ubi de iure ad aliquem actum requiritur, debet esse expressa, & non sufficit tacita, in Foro exteriori, secundum Lapum allegatione Rationem tradit Abb. in cap. Ut super. num. 17. de Rebus Ecclesi. quia scilicet debet peti primò, etiam in casu licito; quasi Superior referuet in se cognitionem, utrum casus sit licitus, nec ne.

allegat cap. Licet. de Regul. in fin. ubi ipse Abb. idem notat num. 11.

At secus est in Foro interiori, ex Nauar. de Regula. comment. 2. num. 20. ubi dicit quoad conscientiam, & Forum anime, quomodocumque appareat de voluntate, etiam præsumpta, eius a quo erat petenda; sufficere.

SVMMARIVM.

LICENTIA ubi requiritur, & iniuste denegatur, potest in Foro conscientie, fieri actus sine ea.

Habens casum reservatum absque excommunicatione; si petat licentiam a Superiore ad ipsum confitendum suo Confessario, & eam denegat: potest, ea non obstante, illud confiteri, & absolui ab eo.

Petens a Parocho idiota licentiam alteri confitendi; poterit, ea denegata, id facere.

4 Regularis petens ab Episcopo loci licentiam audiendi confessiones; si malitiose, aut iniuste denegat: poterit nihilominus eas audire.

5 Licentia requisita in Foro exteriori, debet necessario obtineri ad actum faciendum. Quod si denegetur sine causa; recurrendum est ad Superiorem, ut compellat inferiorem ad eam concedendam. quod confirmatur duobus exemplis.

DIFFERENTIA SEXTA.

VBICVMQVE requiritur licentia alicuius, ad aliquid faciendum: si petatur ex iusta causa, & denegatur; potest in Foro conscientie, ea non obtenta, fieri actus, per text. & glossam ibi penult. in cap. Placuit. de Pœnit. dist. 6. iuncto intellectu Nauar. ibid. nu. 146.

cum seq. & Silu. verb. Confessor. 1. quæst. 6. vers. 1. & Tolet. lib. 3. in cap. 3. nu. 11. per quem text. dicit Henric. in Summa. tit. de Pœnit. lib. 3. cap. 15. §. 6. Et Rodrig. in Summa 1. par. cap. 55. de Confessione. n. 11. ad fin. conclus. 8. Si quis habet casum reservatum absque excommunicatione, & petat

petat à Superiore licentiam, vt possit de eo à suo Confessario absolui; & eam denegat; posse, ea denegatione non obstante, absolui ab eo per inferiorem. secus si habeat excommunicationem annexā, quia tunc res est grauis, & magna circumspeditione indigens.

3 Hinc dicit Palud. in 4. dist. 17. quest. 3. art. 3. si à proprio Parocho inepto, & ignorante licentia petatur, vt possit alteri confiteri, & eam denegat; posse parochianum, ea non obstante, alteri confiteri, & probat dict. cap. Placuit. Idem docet D. Anton. in Summa Defecerunt. cap. 3. fol. 6. & Henric. supra, & cap. 13. §. 6. ad fin. & §. 9.

4 Hinc etiam dicit Henric. dicto in cap. 15. §. 6. si Regularis petat ab Episcopo licentiam ad confessiones audiendas; & eam iniuste illi denegat; posse, ea non obstante, eas audire. quod probat expressè text. in Extrauag. Inter cunctas. verſ. Vt autem. de Priui. inter communes. Ratio prædictorum est, quia licentia iniuste denegata, habetur à iure pro concessa, vt probat text. in cap. Licet. de Regular. Facit glossa in cap. 1. 65. dist. quæ dicit cōtradicentem sine causa, haberi pro consentiente.

5 In Foro tamen exteriori, non sufficit petere licentiam. Nam si denegetur, etiam sine causa; necessariò aduendus est Superior, vt compellat inferiorem iniuste denegantem ad eam concedendam. argum. cap. Nullus. de Iure patron. per quem dicit Abb. in cap. Tuæ. num. 3. de Cler. non resid. & cons. 84. lib. 2. Parochum priuilegiatum habentem licentiam, vt possit ire ad studendum, debere habere licentiam ad id à Prælato suo; nec sufficere eam petere; nisi obtineatur. Quod si Prælatus sine causa contradicit, recurrere debet ad Superiorem; vt eum compellat. Hinc dicit idem Abb. in cap. Relatum. num. 5. & 6. de Cler. non resid. Clericum habentem iustam causam se absentandi à Beneficio, etiam per breue tempus non posse sine licentia Prælati id facere, etiam si eam peteret, & fuerit sibi denegata: sed recurrere debere ad Superiorem, vt eum compellat, nisi quādo causa esset subita, & necessaria, & breui reuersurus. Idem docet Fel. in cap. 1. num. 2. de Magistr. vbi allegat dictam glossam cap. 1. 65. dist. quæ in fine dicit aduendum esse Superiorem casu, quo inferior sine causa contradicat.

SVMMARIVM.

1 **I**NTER *offensam, & contumaciam notoriam, & dubiam, nulla est differentia quoad Forum interius, licet sic quoad Forum exterius.*

DIFFERENTIA SEPTIMA.

1 **I**URA distinguuntur inter debitum, offensam, & contumaciam notoriam, & dubiam, qualia sunt, cap. Ex parte. de Verb. signific. cap. Solet. cap. Venerabilibus. §. Porro. de Sent. excom. lib. 6.

locum tantum habent, & procedunt in Foro exteriori, & contentioso. Non tamen in interiori, & pœnitentia, in quo sola assertio pœnitentis facit notorium. Ita Nauar. c. 26. ad fin. vbi hoc valde commendat.

SVMMARIVM.

1 **D**IES *statuta ad soluendum, interpellat pro homine in Foro exteriori, non tamen in Foro pœnitentia.*

DIFFERENTIA OCTAVA.

1 **D**IES *statuta ad soluendum, vel aliquid aliud agendum in Foro fori, interpellat pro homine c. fin. de Locat. l. Magnam. C. de Cō-*

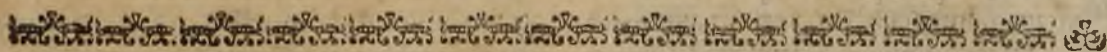
trah. stipul. In Foro verò pœnitentia non interpellat, secundum Abb. post Host. in cap. fin. num. 19. & 20. de Præscript. quem refert, & sequitur Lancel. in §. Ruinæ. glossa fin.

Irregularitas.

sa fin. Instit. Canon. de Rebus Eccles. Sed non video quomodo possit opinio hæc esse vera. Si enim ante moram, & interpellationem diei, & hominis, tenetur quis in conscientia soluere debitum (vt diximus verb. Debitum. Differentia 3.) quanto magis ad id tenebitur post moram?

Et obserua Abbatem dic. cap. fin. n. 20. facere differentiam inter rem alienam debitam, siue restituendam; & debitum personale: vt scilicet cum quis retinet alienum, teneatur statim restituere sine vlla interpellatione. quia inquit, In dubio non præsumitur dominus consentire; vt res sua ab alio possideatur; immò præsumitur potius contradicere. arg. l. Qui vas. §. Vetare. ff. de Furt. Cum verò quis aliquid debet ex personali obligatione: tunc non tenetur soluere sine interpellatione, quia non possidet

alienum. Hæc differentia confunditur ex iis quæ diximus d. Differentia 3. & expressè tenet contra eam D. Tho. 2. 2. quæst. 62. art. 8. ante corpus art. idque comprobans per illud Leui. 19. *Nō morabitur opus mercenarii tui apud te vsque mane.* Idem Naua. c. 17. nu. 66. post Maio. in 4. dist. 15. quæst. 28. dicens. quoad detentionem iniustam idem est debere ex mutuo, vel ex furto. Per quæ adducor, & tenere cogor, quod heres Religiosi tenetur in vtroque Foro restituere hereditatem monasterio, viuenti Religioso, vt fruatur vsufructu illius. Et sic intellige dicta sub verb. *Hæreditas.* in Differentia 12. Taciturnitas quippe monasterii nullum ei ius in ea tribuit; præsertim quod si non petit eam; aut est ob ignorantiam sui iuris; aut ob lites vitandas: & sic præter consensum.

I R R E G V L A R I T A S. S V M M A R I V M.

1 ACCVSANS criminaliter reum mortis, vel membri mutilatione dignum, absque protestatione, in Foro exteriori est irregularis.	<p>2 <i>Secus in Foro interiori, si non habet prauum animum, sed bonum.</i>
3 <i>Sed contrarium resolutur.</i></p> |
|--|--|

DIFFERENTIA PRIMA.

1 ACCVSANS criminaliter reum dignum morte, vel membri mutilatione, absque protestatione c. 2. de Homic. lib. 6. irregularis est in Foro exteriori, licet in animo gerat, & voluntatem habeat vt accusatus non occidatur, nec membro mutiletur. Ita glossa notab. in dicto cap. 2. communiter recepta secundum Couar. in Clement. Si furiosus 2. part. §. 5. num. 2. vers. Septimò. & Nauar. cap. 27. nu. 226. 2 In Foro verò anime, non est irregularis, secundum Tiraq. ad leg. Connub. post ipsas leges, in glossa 5. & sentit Naua. sibi contrarius, in c. 18. nu. 54. dicens quod protestatio solum est necessaria quoad Forum exterius.	3 Sed contrarium est verius, & tenendum, videlicet in vtroque Foro esse irregulare; pro vt melius tenet Calder. & Franc. dicto cap. 2. & Couar. supra. vbi dat rationem, quia scilicet sicut animus prauus non inducit irregularitatem (vt diximus supra in verb. Accusatio. Differentia 2.) ita nec bonus, & candidus animus ab ea quemquam liberat. Et ratio rationis est, quia irregularitas iure humano positiuo inducta est; nec ab interiore tantum animo procedit, quem iura humana non curant in specie, de qua loquimur; sed tantum actum externum ad tollendum scandalum, quod ex simplici accusatione, & sic ex vindicta sanguinis per eam pretenso, nonnulli capere poterant; (vt in supradicta Differ. 2. annotauimus.)

Quæ

Quæ quidem ratio scandali, licet in Clericis militare videatur, & non in laicis: nihilominus ipsi etiam erunt irregulares, si absque dicta protestatione suas criminales accusationes intentent. Quare in ipsis etiam lai-

cis requiritur prædicta protestatio; quippe qui accusantes absque ea, viderentur viri sanguinum, & consequenter digni, ut à Sacerdotio, & ministerio altaris arcerentur.

SUMMARIUM.

1 **R**EBAPTIZANS scienter, etiam sub conditione; irregularis est quoad utrumque Forum: licet quidam in hoc distinguant inter Forum interius, & exterius.

2 Dans operam rei illicitæ, non excusatur ab irregularitate propter bonam eius inten-

tionem.

3 Idem si dabit operam rei licite, & non adhibuit debitam diligentiam.

4 Rebaptizans per errorem, vel turbationem mentis, excusatur ab irregularitate.

DIFFERENTIA SECUNDA.

1 **R**EBAPTIZANS scienter siue sub conditione, siue sine ea; sed cum bona intentione, non intendens rebaptizare, sed asscurare baptismum, & puerum: iste quoad Forum animæ, non est irregularis, licet sit quoad Forum exterius, secundum Navar. cap. 25. nu. 75. §. 13. iunctis ab ipso notatis cap. 27. nu. 246. quem sequitur Viual. in suo Cadel. Aur. 3. par. c. 14. n. 57. & 1. p. de Baptismo. n. 46. in fi. & Petr. à Ledesma de Baptismo. cap. 5. conclus. 3. dub. 2. ubi loquitur de rebaptizante sub conditione, & in 3. dub. loquitur de rebaptizante sine conditione; sed fide, & sine intentione, & ob metum aliquorum. pro quibus faciunt quæ dicemus Differentia sequenti.

Sed contrariū est verius, & tenendū, nepe in utroque Foro esse irregularem; ut constat ex Cathecismo ad Parochos de Sacramento Baptismi, & docet Soto in 4. dist. 2. quæst. 1. artic. 9. Dicit communem Cordub. casu 37. quos refert, & sequitur Rod. verb. Irregularitas. cap. 167. nu. 3. Ratio est, quia intentiones fatuæ, temerariæ, & culpabiles (qualis est prædicta) non possunt, nec debent quem excusare ab actibus à iure prohibitis. Est & secunda ratio; quia sicut animus pravius non inducit irregularitatem (ut diximus supra sub verbo Accusatio. Disfe. 2.) sic nec candidus ab ea quemquam liberat, secundum Coua. in Clem. Si furiosus. 2. par. §. 5. num. 2. vers. Septimò. & diximus

2 Differentia proxima. Hinc est, quod dans

operam rei illicitæ non excusatur ab irregularitate ex homicidio casuali præter eius intentionem perpetrato. cap. Continebatur. cap. Ad audientiam. de Homicid. ubi etiam dicitur, licet quis det operam rei licitæ, si tamen non adhibuit diligentiam quā debuit, incurrere irregularitatem. Qomodo igitur poterit excusari prædictus baptizans dans operam rei illicitæ? Quare per dicta iura puto nedum prædictum baptizantem scienter, incurrere irregularitatem: sed etiam si ignoraret fuisset ne puer baptizatus: si non adhibuit debitam diligentiam ad sciendum an esset verè, ac benè, & ritè baptizatus; quia ignorantia crassa, qualis est ista, non excusat. c. Apostolice. de Cler. excō. ministr.

4 Secus crederem si non scienter, sed errore ductus, nesciens an esset verè baptizatus: ut si ignorans latinam linguam diceret, Ego te baptizo in nomine Patriæ, & Filii, & Spiritus Sancti. ut in cap. Retulerunt de Consecrat. dist. 4. & certioratus à circumstantibus, non benè dixisse formam, nec baptizasse: cum aliàs verè esset baptizatus. vel si se diuertisset, cum formam baptismi dixisset; & turbatus ac dubius in se, an vere dixisset formam; iterum eam repeteret. Istis, & similibus casibus non incurreret irregularitatem; licet iterum repeteret formam, etiā rebaptizando; quia turbatio, & inadvertentia excusat à p. mortali; & consequenter à sacrilegio, & ab hac specie irregularitatis quæ requirit presumptionem, & volū, saltē præsumptū. Quæ tene memoria, quia

Cc

quotidia-

Irregularitas.

quotidiana; & utinā quāmplures Parochi, & eorū Vicarii sint à tali irregularitate immunes, quia sæpe vidi in hoc errare non

paucos, quando Concilium Triden. recentius erat publicatum. nescio modò; moderni laborent hac intolerabili ignorantia.

SVMMARIVM.

1 **D**IACONVS baptizans solenniter, putans id sibi licere tanquam Diacono: nō est irregularis quoad Deum. Sed sic quoad

Ecclesiam.

2 Idem dic de constituto in minorib. canente Epistolam cum manipulo.

DIFFERENTIA TERTIA.

1 **D**IACONVS baptizans puerum in Ecclesia solenniter, putans id sibi licere tanquam Diacono; nō est irregularis in Foro animæ, sed sic in Foro exteriori, secundum Naua. Cōf. 70. de Sentent. excom. ad fin. ubi dicit posse in Foro exteriori præsumi baptizasse tanquam presbyterum, & non tanquam Diaconū, usurpando officium presbyteri, & ideo in eo Foro reputaretur irregularis, & egeret dispensatione.

2 Idem dicit de constituto in minoribus Ordinibus; vel de laico si caneret Epistolam

cum manipulo in Missa, indutus ut Subdiaconus; & ibi nō esset consuetudo id faciendi. Talis enim si noluit canere Epistolam tanquam Subdiaconus; sed tanquam Clericus in minoribus constitutus, non erit in Foro animæ irregularis: in Foro tamen exteriori, bene reputaretur talis. Idem refert in Manuali capite 27. numero 242. Sed dubiam puto præfatam decisionem, & opinionem, per ea que in præcedente Differentia diximus. Non enim irregularitatis poena pendet ab animo candido, vel prauo; & ita teneo contrarium.

SVMMARIVM.

1 **M**ONACHVS post triennium iudicatur in Foro exteriori dispensatus ab irregularitate. secus quoad Deum.

DIFFERENTIA QVARTA.

1 **M**ONACHVS persistens in monachismo per triennium; præsumitur, & iudicatur in Foro exteriori ab omni macula liber; nisi contrarium probetur; ut in Authen. de Monach. in princip. Collat. 1.

At secus est quoad Forum interius. Vnde

Monachus qui nouit se in aliqua irregularitate ante Monachismū incurrisse; debet se talē in Foro cōsciētiæ iudicare, etiā post 20. vel 30. annos; donec per legitimā dispensationem generalem, vel specialem ab ea liberetur, atque tollatur, secundum Naua. Comment. 2. de Regula. num. 60.

SVMMARIVM.

1 **I**RREGVLARIS nemo iudicatur in dubio, 1 in Foro exteriori.

2 Bene tamen in Foro animæ; quicquid aliqui teneant contra istam differentiam.

3 Cum datur potū ad abortum: si dubitetur an fetus esset animatus; in Foro animæ ita iudicandum est.

DIFFERENTIA QVINTA.

1 **N**EMO in dubio in Foro contentioso irregularis iudicandus est, per

notata sub verb. Iudex. in Differentia 7. quia in eo Foro in dubiis non fertur sententia

tentia condemnatoria; immò absolutoria ab instantia iudicii. Ita post Panorm. in cap. Ad audientiam. de Homicid. notat Naua. c. 27. n. 193. & Borg. de Irreg. pag. 379. n. 21.

In Foro verò cōscientiæ in dubio aliquis habere se debet pro irregulari, vt probat text. in dict. cap. Ad audientiam. 12. de Homicid. docet Fel. in c. Significasti. n. 2. eodē tit. & in cap. Licet Heli. num. 2. de Simon. Adde Innoc. in c. Cū tu. de Testib. & docet in terminis post Naua. sup. Cordub. Casu 173. §. 5. vbi ex hoc docet, idem dicendū de dante potū ad abortum, si sit dubium, an fatus sit animatum; nā in Foro interiori ita iudicandum est. secus in exteriori. Idem docet Speculator in tit. de Lega. §. Restat. in 10. colu. vbi plenē. Rationem diuersitatis quoad Forū interius tradit Nauar. sup. nēpe quia nemo potest facere absq; peccato, id de quo dubitat an sit peccatum, nec ne. qui enim amat periculū, peribit in illo. Alia ratio deducitur ex c. Iuuenis. de Sponsa. per quod dicit Cassado. Decis. 5. sub tit. de Cōstit. num. 9. quòd in concernentibus animę periculum; in partem deteriore interpretatur; & tutiorē tenemus. quod latē prosequitur Fel. in c. Auditis. nu. 32. de Præscrip. Sed quia hæc ratio etiam procedit in Foro iudiciali: vt patet ex d. c. Iuuenis. Ideò merito non admittit eam Nauar. sup.

Sed cōtra hanc disse. tenet Couar. de Homicid. 1. p. n. 3. quē sequitur Rebel. de Obl. iust. 2. p. lib. 1. q. 2. n. 13. putans etiā Nauar. sui oblitū idē tenere in cap. Si quis. de Pœnit. dist. 5. nu. 35. Sed fallitur. Tantū enim abest dixisse ibi cōtrarium, vt in dict. c. 27. nu. 193. vbi hanc differentiam ponit, citat dicta in d. c. Si quis. in cōfirmationē d. diff.

Reprobant igitur prædicti DD. præsentē differentiam eò quòd Summus Pontif. in d. c. Ad audientiam. & in c. Significasti. 2. eod. tit. de vtroq; Foro loquatur: & consequenter aiūt in dubio in vtroq; Foro esse quem iudicandum irregularem. Tūm etiam, quia quod sufficit in Foro cōscientiæ, vt quis à sacramentis se absteineat: id ipsum in Foro iudiciali sufficit, si constet in eo. Vnde dicunt faciendam esse distinctionem inter dubium iuris: & dubium facti: & quòd in dubio iuris, verum est non esse quem iudicandū irregularem. & sic intelligunt c. Is qui.

de Sent. excom. lib. 6. Secus in dubio facti, de quo prædicta iura loquuntur.

Sed salua pace præfatorū DD. tenenda est præsens differentia. Nā negari non potest, quòd in Foro iudiciali, etiam si agatur v. g. de homicidio cōtra aliquem, vel ad pœnā imponendam pro irregularitate contracta; & sit dubiū, an comiserit homicidium, vel incurrerit irregularitatē, nec ne; (quod est dubiū facti) non poterit Iudex condemnare reum de homicidio: nec eum irregularem iudicare. argu. Reg. Cū sunt iura. de Reg. iur. lib. 6. & eorū quæ diximus verbo Iudex. Diff. 7. & tradit Abb. d. c. Ad audientiam. n. 2. estq; de men. e. Inno. ibid. in fi. secus si agatur in Foro pœnitentiali ad imponendā pœnitentiā, vel ad cauendū ab altaris ministerio; aut consultatio fiat extra dictū Forū pro securitate animæ. In vtroq; enim casu agitur in Foro cōscientiæ, vt diximus Prælu. 2. Tunc nāq; in dubio semper securior pars tenenda est, etiā si sit durior: vt dicit gl. fin. in c. vnic. de Scruti. in Ord. faci. cōmendata ab Abb. d. cap. Ad audientiam. n. 2. & docet Inno. in c. Cū tu. de Testi. & consequenter iudicandus est quis irregularis, secundum glos. 2. in cap. 3. de Cleric. percussio.

Vnde non obstant in cōtrarium allegata. Nā primò negatur iura supra citata loqui de Foro iudiciali, seu cōtentioso. Nā ex eisdem constat fuisse tantūmodò consultū Papā pro securitate animæ pœnitentiū extra iudiciū, vt patet in d. c. Ad audientiam. ibi, *Et eidem iniuncta pœnitentia congruenti.* & in d. c. Significasti. ibi, *Cū de ceteris credendū sit ipsi qui non accusatur, vel denunciatur ab aliquo: sed per se ipsum consilium appetit salutare.* & d. c. 3. de Cleric. percussio. ibi, *Præsentium lator in quodā consilio asserit se fuisse, &c.* & in c. 2. de Cleric. pugn. in duel. ibi, *Henricus presbyter nobis humiliter intimauit.* &c.

Secundò, non obstat ratio illa; scilicet, qd sufficit, &c. Quia contrariū constat ex dictis iuribus. In Foro quippe cōscientiæ, sufficit dubium inesse, vt quis teneatur se à Sacramento abstinere; vt probant prædicta iura. Quod tamē non sufficit ad proferendā super illo sententiā condemnatoriā, vel ad declarandum quem irregularem, cū de veritate non constat.

Irregularitas.

SUMMARIVM.

LAICVS cantans Epistolam cum manipulo, putans id sibi licere: non est irre-

gularis coram Deo. Sed sic quoddam Ecclesiam.

DIFFERENTIA SEXTA.

LAICVS cantans Epistolam solēniter, videlicet cum dalmatica, & manipulo (ubi non est talis cōsuetudo) nolens id facere tamquam subdiaconus, putat, quia ignoranter accepit manipulum, credens posse ipsum deferre. Talis, inquam, non est irregularis in Foro animæ.

Secus dicendum est in Foro exteriori, in quo præsumeretur id fecisse, ut subdiaconus. Ita notabiliter Nauar. cap. 27. nu. 242. in fin. & Conf. 70. ad fin. de Sentent. excom. Vbi idem putat dicendum de Diacono baptizante solemniter puerum, tamquam Diacono, & non tamquam presbytero, diximus Differentiæ 2.

SUMMARIVM.

IRREGVLARITAS an incuratur ex delicto occulto.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

IRREGVLARITAS non incurritur quoad Forum exterius ex delicto occulte perpetrato; licet alias poenam irregularitatis ipsum crimen adferat, seu contineat; ut est simonia circa Beneficium, ut inf. verb. Simonia. Diff. 2. dicemus. Ita tenet plures quos refert Castro, de Lege poenal. lib. 2. cap. fin. & Candelab. Aur. in Appendi. cap. 1. num. 22. in fin.

In Foro verò interiori bene incurritur, ut constat aperte ex Concilio Tridenti. Sess. 24. cap. 6. & ex aliis notatis dicta Diff. 2.

Vnde cauendum est à Castro, & aliis per eum citatis ubi suprà, quatenus putarunt, non incurri etiam in Foro interiori; & quod non indigebat taliter criminofus vlla dispensatione: neque compositione circa fructus cum Camera Apostolica. Nam licet quoad Forum contentiosum, & exterius non indigeat dispensatione; quia non debet se prodere. Conferunt notata verbo Poena. Diff. 20. num. 4. vers. Cum verò. Indiget tamen quoad Forum conscientie, & consequenter indiget compositione circa fructus; cum compositio respiciat Forum conscientie, iuxta tradita verb. Vsuræ.

Diff. 6. Et sic intellige dicta, in allegata Diff. 2. sub verb. Simonia. Conferunt dicta verb. Excommunicatio. Diff. 13.

Effectus verò huius differentie est; quod præfatus irregularis occultus potest dispensari per Episcopum, vigore illius Canonis Concilii Trid. Sess. 24. c. 6. quamuis irregularitas tolli non possit regulariter, nisi à Summo Pont. Erit præterea securus cum sola illa dispensatione obtenta, quoad Forū conscientie: licet ea non sufficeret, si esset etiam irregularis quoad Forum exterius.

Non tamē ex hoc colligas, quod talis occultus irregularis poterit impetrare Beneficia, vel se gerere in Foro exteriori, sicut si non esset talis: quia interim quod non obtinet dispensationem quoad Forū conscientie, est verè irregularis quoad vtrūque Forum: ut diximus de excommunicato occulto sub verbo Absolutio. Diff. 4. Et si publicus fiat casus, ob quē in dictam irregularitatem incurrit, indigebit tunc dispensatione Papali, ultra obtentam quoad Forū interius. Conferunt tradita sup. Diff. 3. & verb. Excommunicatio. Diff. 9.

SUMMARIVM.

IRregularis occultus ob infamiam vitandam, an possit facere sacrum.

DIF.

DIFFERENTIA OCTAVA.

IRREGVLARIS ob homicidium etiam occulte perpetratum; non potest in Foro exteriori facere sacrum, etiam ob infamiam vitandam; cap. 1. & toto titulo de Homicid. Concil. Triden. Sessio 14. cap. 7.

In Foro verò interiori potest licite facere sacrum, post debitam contritionem, & confessionem, ante dispensationem, is qui occultissime occidit alium, & probabiliter est certum; creditum, & infamatum iri, ab eo illud homicidium fuisse factum, nisi celebret. Ita in terminis tenet Nauar. capite 27. numero 239. Quia inquit, lex naturalis, & diuina de defendenda sua fama, præstat legi humanæ de abstinendo à sacro in irregularitate: sequitur Anton. Cor-

duben. casu. 41. ad fin. & casu 142. vbi alios allegat. Idem post Soto, & Castro tenet Rodrig. in Explicatione Motus Proprii. Puii Quinti, super ingressu mulierum in monaster. qui habetur in fine Explicationis Bullæ Cruciatæ, & Salzedo ad Practic. Bernardi Diaz. capite 33. litera A. in fine, pagin. 110.

Sed contrariam, vt veriore, & secundariorem post. Couar. Medin. & Soto, tenet Cenedo in Collectan. 25. nu. 3. 2. par. & dicemus verbo Pœnitentia. Differentia 9. fallentia 6. ibi videas. Nec mireris, quod Soto allegetur pro vtrâq; opinione: nam tenet primam in casu grauissimi scandali. alias istam secundam.

SVMMARIVM.

PERCVTIENS leuiter, si ex culpa infirmi, vel medici moriatur percussus, an sit irregularis in vtroque Foro.

DIFFERENTIA NONA.

PERCVTIENS iniuste aliquem leuiter, si tamen ex culpa medici, vel ex malo regimine, vel ex coitu, vel alio notabili excessu ipsiusmet infirmi, moriatur percussus: est irregularis in Foro interiori, vt tenet Nauar. c. 27. nu. 223. §. 8. allegat text. in c. Presbyterum. de Homicid. quem ad hoc dicit singu. vbi quidam magister percussit puerum in capite, intuitu disciplinæ, qui post paucos dies expirauit, & fuit declaratus irregularis, siue illa mors subsecuta fuisset ex ipsa percussione, siue ex alia infirmitate. ad idem allegat cap. Ad audientiam. eod. tit. Ratione tradit glo. fin. dist. cap. Presbyterum. quia nimirum occasionem dedit morti ex sua percussione. Aliam tradit text. in d. c. Ad audientiam. scilicet, propter dubium quod versatur, an ex illo vulnere etiam leui, vel an ex excessu, seu ex culpa medici, aut infirmi, vita cum morte commutata fuerit. Vide eadem notata verb. Homicidium. Differentia 2.

In Foro verò externo, talem non esse reum mortis, nec irregularem, communi practica comprobatum esse testatur Fr. Llamas

1. p. cap. 11. §. 22. Nam statim quod quis leditur leuiter, accipitur informatio à percussore cum attestationibus medici, & chirurgi, nimirum fuisse vulnus leue, & non letale: cum quo testimonio manet securus percussor à pœna homicidii, si infirmus postea moriatur quippe qui præsumitur mortuus esse ex sua culpa, & ex aliquo excessu notabili, & non ex percussione. Pro quo facit l. 1. vers. Sed sciendum. ff. de Aedili. edict. ibi, *Vel vulnusculeum modicum nullum habet in se delictum; quasi pronuntiatum non sit. contemni enim hæc potuerunt.* Adde lura Canonica irregularitatis penam homicidæ infligere, & non vulneranti: & in Foro externo nemo in dubio iudicandus est irregularis, secundum eundem Llamas d. c. 11. §. 1. ad fin. pag. 81. & diximus sup. Diff. 5. Ideo etiam in Foro conscientie non esse irregularem testatur idem Llamas vbi sup. Quod nobis non placet propter iura superius citata: quauis enim quis leuiter vulneras, non sit reus mortis, bene tamen est irregularis, si occasione illius vulneris, etiam ex malo regimine infirmus moriatur.

I V D E X.

S V M M A R I V M.

I V D E X tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, tenetur in Foro iudiciali iudicare secundum allegata, & probata, licet priuatum sciat contrarium.

In Foro verò conscientie id non potest facere. vide hic latissimè.

Licetum est pro tuenda vita propria inno-

centem occidere. & etiam vii puero, vel alio, ut clypeo ad se defendendum.

Ponuntur varii intellectus ad cap. Pastoralis. §. Quia verò. de Offi. deleg.

Carnifex benè potest furca suspendere reum, quem scit innocentem. Et an Ioab teneretur homicidii Vria.

D I F F E R E N T I A P R I M A.

I V D E X nedum in ciuilibus, sed etiam in criminalibus, tenetur iudicare secundum allegata, & probata, licet vt persona priuata sciat veritatem esse in contrarium, iuxta regulam l. Illicitas. §. Veritas. ff. de Offic. Præsid. & cap. Iudicet. 3. quæst. 7. cap. Deus omnipotens. 2. quæst. 1. tradit glossa magna in §. Sin minus. Instit. de Action. alia in Authent. de Mand. Princip. §. Sit tibi quoque. alia in l. Litem. verb. Quanti. ff. de In litem iur. alia in l. 1. in glossa 1. C. Qui aduer. quos. alia in l. Lex quæ tutores. verb. Testificatione. C. de Administr. tut. alia in l. 2. verb. Atrox. ff. de Feriis. quæ est penult. quas cumulat Ias. in dicto §. Sin minus. numero 15 & docet D. Thom. 2. 2. quæst. 64. art. 6. ad tertium, & quæst. 67. art. 2. quem communiter Prædicatores, & alii Theologi, & Canonistæ sequuntur, teste Siluest. verb. Iudex. 2. quæst. 5. Est quæ hæc opinio magis communis secundum eundem Siluest. ibidem. Eamdem dicit communem Couar. lib. 1. Variar. capite 1. numero 9. Imol. in cap. Pastoralis. §. Quia verò. numero 49. de Offic. delegat. Mench. de Controuerf. illustr. cap. 13. num. 1. & cap. 14. numero 5. Iul. Clar. quæst. 66. vers. Iudex. Bened. Capra. regul. 32. num. 8. & sequuntur quamplures relati à Pet. à Nauar. 1. tom. lib. 2. cap. 3. num. 157. & à Viuió. 1. part. suarum Decissionum, Decis. 178. & defendit latissimè Cordub. lib. 1. Quæstionum. quæst. 37. & Caiet. super D. Thom. iuprà, & Nauar. cap. 25. num. 10. &

Toletus dicit eam communiorem, in Sum. lib. 5. cap. 6. num. 19. Quorum doctrinam intellige veram quoad Forum exterius; quia si aliter faceret, faceret litem suam; vel aliàs puniretur, ac eius sententia reuocaretur.

In Foro tamen conscientie, nedum non tenetur iudicare contra suam priuatam scientiam; sed nec potest sub poena peccati mortalis. Ita post Calder. & Anton. ac Nicol. docet Capra suprà, Felin. dicto §. Quia verò. num. 24. post Innoc. ibidem num. 8. quem allegat Ang. in l. A diuo Pio. ff. de Re iud. & commendat post plures alios à se citatos Hippolyt. in Pract. §. Expedita. num. 72. Ias. in dict. §. Sin minus. num. 16. Angel. de Clauasio in Summa verbo Iudicare. n. 7. vbi dicit, quod nūquam inueniet quis ius, quod dicat, Iudicè teneri iudicare secundum allegata, & probata; sed benè secundum ordinem iuris, scilicet in procedendo, & examinando, & etiam sententando. sed ius non vult, vt in sententando aliquis puniatur, qui est innocens, & contra veritatem. Sequitur Adrian. Quodlibet. 6. artic. 3. Quodlibet. 2. art. 2. in fine Nicol. de Lyra Exod. 2. Panor. & Hostien. dicto §. Quia verò. Arbor. lib. 9. Theosophiæ capite 20. Coras. libro 4. Miscellan. capite 20. & defendit latè Pet. à Nauar. suprà, & Ghierard. de Odone relatus à Fel. suprà num. 25. in 7. limit.

Et ratio huius differentie est; quia prædicta regula dicti §. Veritas. nempe Iudicè debere

debere pronuntiare secundum allegata, & probata; fundatur in præsumptione. Quia ius præsumat testes vera dicere, iuxta illud Christi, *In ore duorum, vel trium stat omne verbum*: ne præsumamus delictum contra l. Merito. ff. Pro socio. At lex fundata in præsumptione, non obligat in conscientia, ut sub verbo Lex. Differentia 1. 2. infra dicemus. Est, & alia ratio; quia scilicet potestas publica requirit notitiam publicam, per not. in Differentia 1. nu. 1. vers. Quod si crimen. verb. Inquisitio. Vbi obserua, quod Iudex isto in casu non debet, nec potest absolvere reum per solam suam scientiam priuatam; sed tenetur sistere in negotio, non absolvendo, neque condemnando; sed remittendo ipsum ad Superiorem, vel committendo alii, pro ut infra latius dicemus. Et ita faciendo, infero notabiliter, veram esse prædictam regulam; Iudicem semper teneri pronuntiare secundum allegata; & nullo modo secundum scientiam suam priuatam. Sed intellige eam, ut infra num. 3. An verò teneatur idem facere contra conscientiam suam? Respondeo nullam esse legem, aut Canonem qui tale præcipiat: immò in hoc omnes utriusque opinionis conveniunt, nimirum non teneri nec posse eo in casu ferre sententiam; sed teneri omnem viam tentare, & facere omnem diligentiam, ut se exoneret à pronuntiando, vel id notificando Superiori, & ad eum remittendo negotium (ut quotidie faciunt Vicarii Generales Episcoporum, quando habent aliquem scrupulum circa aliquod negotium, vel causam, vel mandatum eorundem Episcoporum) vel committendo negotium alteri, si potest sub delegare; vel examinando diligentius testes; vel repellendo à principio accusatorem, vel actorem; vel instando, & sollicitando reum, ut ipsum removere procuret: allegando sc. intendere ipsum Iudicem in testem producere: quæ causa est iusta ad remouendum eum, cap. Dilecto. de Testibus. vel aperiendo secretum carcerem, si causa sit capitalis, & sit ferenda sententia mortis, vel mutilationis membrorum; vel denique omittendo officium; si aliter non posset se ipsum, & reum liberare. Et intelligo *contra conscientiam* non tantum quando Iudex putaret se

peccare mortaliter, si ferret sententiam contra reum; quia tunc est indubitatum nullo modo posse id facere, etiam si Superior minas mortis ei inferret; quia potius debet, & tenetur eam pati; quam peccatum mortale committere, ut palam est: sed etiam quando posset eam deponere, quantum ad scrupulum. Credo quippe veriore esse sententiam quæ habet, non posse Iudicem absque peccato condemnare innocentem, licet in actis probetur illum esse nocentem. Omnes enim Doctores utriusque opinionis (ut diximus) conveniunt in supradictis mediis, & diligentis, faciendis necessario, antequam innocentem Iudex condemnet; quod satis constabit ex his, quæ statim dicemus.

Dubium solum est quando non potest se liberare ab officio; nec potest subterfugere à sententiando per ullam ex supradictis viis, sed cogitur ferre sententiam contra innocentem: alias occidetur, vel membro aliquo mutilabitur: an isto in casu teneatur potius omne periculum subire; quam innocentem condemnare. Et certè hic casus vix continget inter Christianos: neque quisquam est inter eosdem Christianos, qui Pilatum excuset à peccato gravissimo: eo quod secundum allegata, & probata, condemnauerit Christum humani generis vindicem, quem alias sciebat innocentem. Et patet ex eodem Evangelio fecisse magnas diligencias, ut posset liberare Christum à morte. nisi dicas non fecisse omnem diligentiam: quia potuit remittere causam ad Cæsarem; vel omittere officium; vel alias, se exonerare à ferenda sententia contra innocentem: & ideo peccasse gravissimè. Quod concedo. Ex quo comprobabis ea quæ diximus paulo Superius in vers. Ex quo in fero.

Deinde etiam concedendum est Iudicem posse deponere conscientiam, & adherere opinioni. D. Tho. & aliorum supra citatorum in princip. absque ullo peccato, & sic servare prædictam regulam in utroque Foro: ut & docet Tolet. ubi sup. quandoquidem est probabilis, & habet pro se multos, & graves Doctores, per ea quæ dicemus verb. Testis. Different. 5. & verb. Iudicium. Differentia 6. & hic obiter nota, quam diuersum

uersum sit quandoque iudicium hominum à iudicio Dei: nam in Foro hominum sepe innocens patitur: in Foro verò Dei innocens non patietur: sed immò præmium cōsequetur, vt & not. Tole. sup. Itaque potest Iudex deponere scrupulū, & sine peccato sequi opinionem contrariam: præsertim vbi immineret Iudici periculum vitæ, vel mutilationis alicuius membri, vel amissionis patrimonii, vel officii, quo se sustentat, vnà cū sua familia. Pro quo facit glossa singul. in l. Si familia. verb. Agi potest. ad fin. ff. Si fam. furt. fecisse dic. quæ dicit licitum esse pro tuenda conseruandaque vita propria, innocentem occidere. Quam glossam dicit singul. & vnicam las. in §. Si minus. num. 17. Instit. de Action. Facit ad idē quod tradit Cordub. lib. 1. Quæstionum. quæst. 37. ratione 14. ad primum, & Pet. à Nauar. tom. 1. lib. 2. cap. 3. nu. 144. quod possum vti puero, vel alio, vt clypeo, ad me defendendum, licet occidatur.

Tertiò infertur ex dictis in vers. Ex quo infero. & vers. Deinde. non esse indistinctē, & simpliciter veram prædictam regulam de iudicando secundum allegata, & probata contra conscientiam priuatam eiusdem Iudicis, nec omnino tutam: nam aliàs frustrà Iudex ad tot remedia querenda, tantoque conatu, & periculo omittendi etiam officiū, teneretur; maximè cum dicta remedia non sint aliquo iure fundata: immò multa sint ipsi contraria: vt non admittere accusatorem; aperire secretò carcerem; sollicitare partem innocentem, vt ipsum remouere procuret, & similia. Et si aliquo in casu est tuta, debet esse sub conditione, scilicet seruando prius ea quæ habes num. 2. nempe præmittendo omnē diligentia, &c.

Quartò, dico Iudicem, qui nollet ferre sententiam secundum allegata, & probata contra innocentem, sed potiùs pati quodlibet incommodum in persona, vel rebus, quàm talem sententiam ferre: non peccare immò mereri, sequēdo opinionem aliorū, quos habes nu. 2. per eandem rationem quàm ibi diximus pro adhærentibus contrariæ opinioni. Pro quo facit licere cuiquam ponere vitam propriam pro alterius corporalis vitæ defensione, iuxta glossam penul. in Clem. 1. de Homicid. & in Sum-

ma 15. quæst. 8. docet Basil. relatus, & sequutus per D. Chrysof. lib. 2. de Sacerd. & homil. 15. super Matth. & D. Ambr. lib. 1. Offic. cap. 33. Sot. lib. 5. de Iust. quæst. 1. art. 6. Innoc. Panor. & communis in cap. Penult. de Cler. percussor. dicit communem Nauar. in cap. 15. num. 2. & Petr. ab Arag. 2.2. quæst. 26. art. 4. pag. 649. ad fin. cum sequenti.

Quintò infertur, cum ille casus (de quo supra in vers. Dubium solū est) sit rarissimus, & penè impossibilis, & ad practicam incontingibilis: non esse cur Doctores propter ipsum ponāt prædictam regulam, Iudicem, scilicet teneri iudicare secundum allegata, & probata, non obstante quod priuatim sciat falsos esse testes, vel instrumenta adducta: immò ponendam esse regulam, Iudicem teneri se abstinere à iudicando; cum scit reum esse innocentem. Fallit tamen secundum aliquos, de quibus supra d. nu. 2. cum aliter non potest euadere periculum vitæ, bonorum, vel amissionis membri, aut renunciationis officii, de quo vivebat: ne Iudicem obligemus cum tanto eius incommodo, ad vitandum damnum proximi, quod ipse non intulit.

Restat nunc satisfacere, ac respondere ad cap. Pastoralis. §. Quia verò. de Offic. deleg. qui text. est capitalis, & magnum fundamentum pro contraria opinione. Vbi habes, Iudicem ordinarium requisitum à Delegato Sedis Apostolicæ, vt suam sententiam exequatur, teneri obsequi, etiam si sciat sententiam esse iniustam. Idem dicit D. Tho. 2.2. quæst. 64. art. 6. ad Tertium. de carnifice, seu ministro iustitiæ. Et fecit Ioab, cum ad mandatum Dauid posuit Vriam ex aduerso belli, vbi fortissimum erat præliū, vt percussus interiret; vt 2. Reg. 11. v. 14. Et licet ad illum text. multi intellectus à Doctores tradantur. Quidam enim putant intelligendum tantum esse, cum executio fieri mandatur in ciuilibus. Ita sentit ibi Innocent. nu. 4. & tener expresse Petr. à Nauar. supra num. 175. & 195. qui tamen num. 206. non firmando pedes in proximè dictis, intelligit etiam in criminalibus; sed tantum quoad capturam, & custodiam Rei. Qui intellectus est ridiculus, & omnino falsus, cum text. aperte loquatur de executione

cutione sententiæ: & non de præparatoriis ad iudicium; qualia sunt captura rei, & eius custodia. nec captura fieri debeat ab ex-
 cutore, sed à Iudice causæ. Alii, vt Caiet. 2.2. quæst. 70. art. 4. ad fin. putant intelligi de ex-
 cutore; & cum sententia exequenda, non est manifestè iniusta. Tunc enim, in-
 quiūt, quando iniustitia nequit manifestari in publico, sed est occulta; ne videatur cō-
 temnere sententiam, & ipse contemptus sententiæ, culpabilem reddat; tenetur eam
 exequi in publico: quamuis in occulto, & secreto (si sententia fuit excommunicatio-
 nis) possit eam non seruare. Et sic in effe-
 ctu dicūt, intelligēdum esse quoad Forum
 exterius, & quando iniustitia non est eui-
 dens, & manifesta. Qui intellectus quoad
 sententiā excommunicationis verus in se
 est, cum in eius obseruatione nullum inter-
 ueniat peccatum; immò euitatio peccati
 contemptus, & diximus sub verb. Excom-
 municatio. suprā Differen. 11. Sed quoad
 alias sententias, maximè criminales nullo
 modo admittendus est, etiam quoad Forū
 exterius, cum agatur tunc de damno irre-
 parabili. Et ita Innoc. ibi limitat illum tex-
 tum, vt non procedat in criminalibus, quē
 sequitur post alios Fel. ibidem num. 24.
 Limit. 9. Alii verò, vt glossa ibi, intelligunt
 illum textum, vt procedat cum iniustitia
 est contra ius litigatoris, & non est appel-
 latum à sententia; vel si secundò appella-
 uit, succubuit; quia primo in casu sponta-
 nea appellationis omisio, turpitudinem
 purgat, quæ sententiæ inerat. argumento
 l. Si ob turpem. ff. de Condict. ob turp. cau.
 secundò verò in casu, vt sit aliquis litium
 finis, introductum est de rigore iuris, vt
 post tres sententias omnino debeat iudica-
 tū executioni mādari. At secūs dicit glos-

sa esset, quando scit Iudex sententiam esse
 nullam; vt si esset lata auctoritate falsarum
 literarum, vt in cap. Super eo. de Crim. fals.
 vel obiiciatur per falsa instrumenta, vel per
 dolum aduersarij, latā esse sententiam. nam
 tunc non debet Iudex sententiā executio-
 ni mandare; sed debet supersedere, & ad-
 mittere reum ad probandum dictas exce-
 ptiones. Qui quidē intellectus in se verus
 est, & ipsum sequitur Abb. ibidem in prin-
 cip. & Maran. disput. 1. num. 36. quæ habe-
 tur in fine Pract. vbi dicit illum textū pro-
 cedere, quando sententia (ad quam exe-
 quendam instat executor) est iniusta con-
 tra ius litigatoris, & transiit in re iudicatā,
 nec est notoriè iniusta, nec nulla. Sed non
 facit ad nostrum casum. Vnde respondēdo
 ad dictū text. dico procedere in mero exe-
 cutore cui non cognitio, sed executio de-
 mandata est. Nos verò loquimur de Iudice
 de causa cognoscente, in quo secūs dicen-
 dum esse innuit ille met text. à contrario
 sensu. Adde etiam Nauar. c. 25. nu. 15.

Tandem respondendum est ad id quod
 Sot. suprā dicit, impugnando remissionem
 causæ faciendam ad Superiorem; putat enim
 idem esse remittere reum ad Superiorem;
 ac supplicio offerre: & consequenter si nō
 liceret Iudici eum occidere, cum est inno-
 cens; nec debere eum tradere Superiori.
 Nam respondeo, salua reuerentia tāti viri,
 Iudicem non teneri in hoc casu omnino li-
 berare reum à morte, vel alio damno: cum
 sua scientia priuata non sit sufficiens de iu-
 re ad id consequendum: sed solum teneri
 se seruare indemnem à peccato illo male
 iudicandi contra veritatem. Quod satis cō-
 sequitur remittendo negotium ad Superiorem.

SUMMARIUM.

1 IUDEX non potest officium suum imperti-
 re ad commodum partis. Et ideo non po-
 test reum condemnare in refectione damno-
 rum, si pars non petat.

2 Confessarius contrarium obseruare tenetur. alias ipse de suo tenetur damna rescire secundum plures. sed contrarium resoluitur.

DIFFERENTIA SECUNDA.

1 IUDEX in Foro contentioso non po-
 test ad commodum partis officium suū

impertire. Et ideo si agit contra crimino-
 sum, & pars offensa nihil dicit: non poterit
 reum

reum condemnare ad refectionem damni ipsi parti læsę irrogati argumēto l.4. §. Hoc autem iudicium. & ibi Bart. ff. de Damno infecto. l. Vnic. C. Vt quę defunt aduoc. Sebast. Vantius de Nullit. sententię. tit. de Nullitate ex defectu processus. nu. 98. fol. paruo 241.

2 In Foro tamen pœnitentiali secus est. Nā Confessarius tenetur præcipere pœnitenti damnificanti, & ipsum obligare, vt damnū læso satisfaciatur; per notata per Nauar. cap. 17. num. 59. & cap. 26. num. 5. Quod adeo verum est, vt si aliter eum sine causa absoluat: teneatur ipse Confessarius, de suis propriis bonis præfatam restitutionem, seu damni refectionē facere, secundum Ange. verb. Restitutio. vltimo. §. 5. Barth. à Medi. In suo Instru. Confes. in materia restitutionis. §. 31. vers. 6. & Naua. & Caiet. quos omnes citat Rebel. de Obliga. l. iust. 2. parte lib. 17. quæst. vlt. de Offic. Confes. nu. 12. Sed ipse tenet contra, & benè, quia Confessarius non tenetur esse procurator creditoris, quia solū eius officium est in ordine ad pœnitentem, & ei tantū tenetur ad restitutionem si culpa sua lata, aut dolo faceret eū restituere aliquid vni, quod alte-

ri deberetur; vel soluere quod nō debebat.

Hinc collige frustraneam, & superuacaneam, esse illam diligentiam quā aliqui Confessarii faciunt, recipiendo cautionem in scriptis, vel pignus à pœnitente pro debito alicuius. cuius meminit Naua. c. 17. num. 65. Ego semel eam petii à quodam pœnitente, & experientia didici fuisse inutilem; quia nec Cōfessario post confessionem licet ampliū agere de confessis, nisi petita ab eo prius licentia: & acerbè ea petitur, & acerbū conceditur. Et tunc extra confessionem non potest eum cogere Confessarius, ne reuelet confessionem. Vnde benè dicit Rebel. Confessarium non debere esse procuratorem pœnitentis. Cuius opinio multum mihi placet, verū nihilominus est per accidens esse illius procuratorem, compellendo pœnitentem ad restitutionem, quando potest, iuxta not. verb. Interpretatio. Differentia 8. Si tamen per ignorantiam inuincibilem, vel obliuionem tam ipse pœnitens, quā Confessarius in aliquo defecerint: non curet ampliū Confessarius, quia finita confessione iam functus est officio suo, & fuit officiū finitum. Faciunt quę dicemus infra Diff. 6.

SVMMARIVM.

1 **I**VDEX si grauat partem, tenetur in conscientia deferre appellationi, licet de iure denegetur.

2 Iura remouentia appellationem procedunt tantum in Foro extiori.

DIFFERENTIA TERTIA.

1 **I**VDEX grauens partem in casibus in quibus de iure denegatur appellatio: tenetur in Foro interiori deferre appellationi, aut grauamen reuocare; licet in Foro exteriori non teneatur. Ita notat Nauar. in cap. 25. num. 15. vbi ponit regulam memorabilem circa hoc, videlicet iura remouentia appellationem in aliquot casibus, & admittentia regulariter, iux. regulam singularem in l. Qui restituere. ff. de Rei vendic. non procedere nisi quoad Forum exterius. quod est mente tenendum. Nam in hoc grauissimè multi peccant cum obligatione restituendi damna causa-

ra, secundum eundem Nauar. loco superius citato. Eandem differentiam tradit Miran. de Ord. iudic. quæst. 30. art. 11. conclus. 3. ad fin. pag. 671. Adde eadem not. v. Appellatio. Differentia 2.

Pro primò dicto adde glossam in c. Romana. §. Si autem. de Appellation. lib. 6. verb. Mandetur. commēdatam à Lanfran. in Rep. c. Quoniam contra. de Proba. fol. 21. & probatam à Roma. Conf. 334. num. 6. Deci. in cap. Consuluit. 1. nu. 5. de Appel. & à Feli. in cap. Quoad consultationem. nu. 20. de Rescript.

SUMMARIVM.

- 1 **I**VDEX grauens partem, si ea non ap-
 2 pellet; non tenetur in Foro exteriori quic-
 3 quam ei reficere. Secus in Foro pœni-
 2 tiali, & conscientie.
 3 Nisi consentiret in sententiam.

DIFFERENTIA QVARTA.

- 1 **I**VDEX in Foro exteriori non tene-
 tur parti, (& sic non facit litem suam
 propter iniustitiã, vel nullitatem sue
 sententiæ) si pars quæ prætendit se
 grauata, & damnificata, non appella-
 uit intra tempus debitum, saltem coram
 authenticis personis; si propter Iudicis po-
 tentiam, vel malitiam non est ausa appel-
 lare coram eo, nec alias dixit de nullitate
 sententiæ; sed passa est sententiam in rem
 iudicatam transire, adnotata in l. Ab eo C.
 Quomodo, & quando Iudex. & in c. Cum
 inter. de Re iud.
 2 In Foro tamen conscientie non idè Iu-
 3 dex est tutus, sed tenetur rituere parti,
 nedum principale, sed om̃s expensas,
 damna, & interesse, quæ ex d. a sententia
 consequuta fuerit. cap. fin. de In. glossa in
 cap. Pastoralis. §. Quia verò. de off. de-
 leg. communiter recepta, secundum Naua.
 cap. 25. num. 12. vers. Secundò. nisi consen-
 3 tiat in sententiam pars non appellans, ani-
 mo remittendi debitum. quod vix quisquã
 facit. Et sic intellige Medin. in C. de Restit.
 quæst. 3. causa 7. in fine contrarium tenen-
 tem; pro vt notat Nauar. supra, & dicemus
 infra sub verb. Sententia. Differ. 3.

SUMMARIVM.

- 1 **I**VDEX tenetur in conscientia concedere
 damnato ad mortem, tempus quo possit
 confiteri sua peccata. riculo potest differre sententiam mortis, do-
 nec reus confiteatur sacramentaliter; tene-
 tur id facere in conscientia. licet non in Foro
 2 Nisi reus id respuat.
 3 Iudex, si secluso scandalo, & ereptionis pe-
 riculo.

DIFFERENTIA QVINTA.

- 1 **I**VDICES causarum criminaliũ te-
 nentur in conscientia, & sub pœna
 excommunicationis, concedere da-
 mnatis ad mortem, tempus sufficiens,
 vt possint sua peccata sacramentaliter con-
 fiteri. Ita disponit text. in Clement. Cum
 secundum. de Poenit. & remission. Adeo,
 vt Silu. verb. Iudex. quæst. 13. Dicto 6. di-
 cat teneri ad id Iudicem, etiam si timeatur
 ob dilationẽ, cõdemnatum esse à Foro eri-
 piendum. sequitur Pet. à Nauar. tom. 1. lib.
 2. cap. 3. num. 225. Ratio est, quia plus esti-
 mada est eterna proximi salus, quam vt
 eripiat, & sic effugiat mortem tempora-
 lem.
 2 Quòd si Iudex tempus sufficiens ad pœ-
 3 nitentiæ Sacramentum concesserit, & reus
 nollet eo tempore confiteri: licet potest
 tunc eum etiam, inconfessum suspendere.
 Si tamen secluso scandalo, & ereptionis
 periculo, esset spes aliqua, vt post duos,
 aut tres dies pœniteret: licet in Foro exte-
 riori, non teneatur differre amplius mor-
 tem.
 In Foro tamen interiori teneretur, in-
 star extreme egenus, cui succuri necesse
 est. Ita in præsentis specie, spiritualis prædi-
 cta elemosyna grauiter indigenti, neces-
 sario conferenda est, si aliunde non vrgeat
 occidendi necessitas. Ita tradit Pet. à Naua.
 loco superius citato, num. 226. cum sequẽ-
 ti, vers. Quartò videtur.

SVM.

SUMMARIVM.

IND^{EX} interrogat debet reum, & eū
 1. exacte examinare.
 2. In Foro verò pœnitenti, Confessor nō te-
 netur nisi audire pœnitentem.
 3. Pœnitens qui ignorantiam nescit confi-

teri sua peccata; est à Confessario interro-
 gandus.

4. Idem seruandum, cum pœnitens ob obliuio-
 nem, vel inaduerentiam omittit aliquod
 peccatum.

DIFFERENTIA SEXTA.

IUDICIS officium proprium est, in
 criminibus causis reum interroga-
 uonis examinare, & de crimine
 se recte informare. l. Singula. C. de
 Accusatiō.

2. At in Foro pœnitenti officium per se
 Confessarii, non est interrogare, sed audire
 pœnitentem. In eo enim Foro, cum non
 procedatur per vim coactiuam, ut in crimi-
 nali; sed per spontaneam voluntatem pœ-
 nitentis: quantum est de se ex parte Con-
 fessarii, satis est simplicem confessionem
 audire, & secundum illā iudicare; ut opti-
 mē docet Soto in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 4.
 §. At postquā. & Rebel. de Obliga. iust.
 2. parte, lib. 17. quæst. vni. de Pecuniari of-
 ficio Confessa. nu. 1. Dixi, Quantum est de
 se; quia si pœnitens est ignarus: tunc pro-
 pter eius ignorantiam, tenetur Sacerdos
 interrogare ipsum diligēter; iuxt. c. Omnis
 viriusque sexus. de Pœnit. & remission. &
 docet optimē Fr. Hier. Llamas in Summa,
 cap. 3. §. 1. & 2. Cautē tamen, & ea tan-
 tum, quæ secundum eius statum, & offi-
 cium verisimile est incurrisse, ut post D.
 Tho. in 4. dist. 16. quæst. 3. art. 2. quæstiun-
 cula 5. ad 4. aduertit idem Sot. supra, ad-
 dens, quod ubi pœnitens recordatus ap-
 parer, neque tāta peccatorum sarcina onu-
 stus; dicitque se tantam diligentiam fecisse
 quantam moraliter potuit, & suo iudicio
 nullius esse oblitum delicti: nihil ampli-
 us interroget Sacerdos. Quod multo magis
 facere debet cū his qui solent Sacramenta
 Confessionis, & communionis frequenta-
 re. Et nolo hic omittere quādam optimam
 regulam, quam circa interrogationes, quas
 facere debet Confessarius, tradit Rebel.
 sup. nu. 15. ita dicens, Culpa lata, & dolus
 circa Confessariorum interrogationes, est,
 cum Confessarius aduertit, aliqua in re du-
 bium esse, quod interrogare, aut ampli-
 us

considerare oportet; & nihilominus eam
 diligentiam omittit. Et ita tunc ratione of-
 ficii tenebitur inde ad restitutionem. Et nu.
 9. tradit aliam, quod quando in confes-
 sione fuit commissus aliquis error circa ali-
 quam restitutionem omissam, vel quid si-
 mile: si charitas urgeat ad pœnitentem ad-
 monendum: si id omittat, peccabit quidem
 contra charitatem: non tamen contra iusti-
 tiam, aut officium, cum iam illud finitum
 fuerit, & inde non contrahet restitutionis
 obligationem. Faciunt notata supra Dif-
 ferentia 2. Sed contra hoc vltimum fa-
 cit text. in cap. Qui cum fure. de Fur. per
 quem tex. Medin. de Pœnit. tract. 2. quæst.
 23. tenet contrarium, quem secutus fuit
 Vera magister meus legendo, cap. 1. §. Di-
 ligens. de Pœnitentia. distinctione 6. Vide
 Victo. in Summa. tit. de Confessione. quæst.
 193. vbi dicit sufficere Confessario, ut ab
 interrogatione sit immunis, ut sit sibi
 probabile confessionem esse sufficientē ad
 consequendā gratiam, licet credat quod
 pœnitens habet alia peccata, præter cōfessa.

4. Huc cadit opportunē dubium, an sicut
 propter ignorantiam pœnitentis tenetur
 Sacerdos eum interrogare; dicendum sit
 idem, quando propter incogitantiam, aut
 obliuionem omittit pœnitens aliquod pec-
 catum. Et Nauar. cap. 5. num. 2. idem affir-
 mat, argumento cap. Sit Rector. 43. dist.
 dicens hoc ad eius munus pertinere; idque
 sub pœna peccati mortiferi, videlicet in-
 terrogare omnia quæ ipse videt, animad-
 uertit, & credit esse necessaria ad hoc ut
 sit integra, & fructuosa confessio; quamuis
 omittere aliquam interrogationē per inad-
 uertentiam, aut obliuionem, nō sit nisi ve-
 niale. Quæ regula notanda est pro decla-
 ratione eorū quæ supra diximus. Adde eū-
 dem Nauar. d. c. 1. §. Diligens. n. 7. de Pœnit.
 dist. 6. vbi est opt. text. pro hic not.

SVM-

SUMMARIVM.

- 1 **I**VDEx, lata sententia, non potest eam commutare
- 2 Vide octo ampliationes, & nouem limitationes remissiuè.
- 3 Et in Delegato nouem fallentias.
- 4 Maxime ubi fuit lata ex relatione perito-

rum in arte.

- 5 In Foro pœnitentiali potest idem Confessarius pœnitentiam commutare, etiam extra confessionem. Vide hic multa requisita circa hoc.

DIFFERENTIA DECIMA TERTIA.

- 1 **I**VDEx Fori exterioris postquam suâ tulit sententiâ diffinitiuam, non potest poenam in ea appositam reuocare, commutare, seu minuere; l. Quod iussit. l. Iudex posteaquàm. ff. de Re iud. l. 1. §. 1. ff. Ad Turpil. §. Notandum. 2. quæst. 3. cap. In literis. cap. Venerabilis. de Offic. Deleg. gloss. 1. in cap. Si à Iudice. de Appellation. lib. 6. tradit Innoc. in cap. Qualiter. 2. de Accusation. & ibi Fel. num. 29. etiam si partes consentiant, glossa communiter recepta in l. Si diuersa. ff. de Transaction. Faciunt tradita sub verbo Sententia Differ. 2. Ratio est, quia per sententiam Iudex functus est officio suo; ut dicit text. in dicta l. Iudex. vel (ut ait Guillel. de Cuneo. in l. Qui arbiter. ff. de Arbitr. quem refert Additiona. Bart. in dicta l. Iudex.) recitata sententia, statim desinit esse Iudex, præterquàm in accessoriis omisiss, quæ potest eodem die supplere; ut sunt expensæ, ut in l. Paulus. la 1. ff. de Re iud.

- 2 Vide Rip. in dict. l. Quod iussit. num. 50. ubi ponit octo ampliationes, & nouem limitationes ad dictam l. Iudex posteaquàm. & Marian. in cap. Qualiter. in 1. de Accusationib. ponit sex limitationes.

- 3 Et in Iudice delegato ponit nouem fallentias Fel. in cap. Literis. de Offic. Deleg. Et vnam fallentiâ nota in quocumque Iudice, siue Ordinario, siue Delegato; videlicet
- 4 in sententia absolutoria, lata propter relationem peritorum in arte. Nâ constiro per alios magis peritos de falsitate primæ sententiæ: potest idem Iudex eam retractare. l. Si qui adulterii. C. de Adulter. l. 1. C. Si ex fals. instr. l. Imperator. ff. de Re iud. c. Causam. in 1. de Offic. Delega. cap. 2. de Purg. vulg. docet Fel. in cap. Significasti. in 2. n. 8. de Homicid.

5 At in Foro pœnitentiali potest idē Confessarius pœnitentiâ à se iniunctam quâdumcumque, & ubicumque ex causa commutare in aliam, vel eam minuere. c. Presbyter. § 2. dist. cap. Tēpora pœnitudinis. 26. q. vlt. cap. Trāsmisse de Eo qui cogn. constan. docet Card. in Clem. 1. vers. Si qui. n. 3. ad fi. de Priuile. Nauar. in Manual. c. 26. nu. 2. Suárez 4. tom. de Pœnit. disput. 38. sectio. 1. o. n. 3. Soto in 4. dist. 20. q. 2. art. 3. Vival. in Cadel. Aur. tit. de Satisfactione. nu. 28. & 30. & est cōmunis opinio vbique in praxi recepta; ut constat ex Henric. de Pœnit. lib. 2. c. 21. §. 7. ad fi. lite. G. Et ratio est; quia in hoc tribunali pœnitentiali, sententia nō transit in rē iudicatā. Tum quia potest pœnitēs eadem peccata iterum cōfiteri, & super ipsis aliud iudicium subire, secundum Suar. sup. nu. 7. & disput. 18. sect. 4. nu. 8. & 10. ubi dicit esse hoc certū ex cōmuni vsu, & approbatione Ecclesiæ. licet hoc passim, & sine aliqua rationabili causa, siue occasione, fieri non debeat, ex Soto in 4. dist. 18. quæst. 4. artic. 3. Erit tamen iusta causa quando pœnitens nō sine difficultate, vel periculo salutis animæ, vel corporis pœnitentiâ adimplere nō potest, vel ex fragilitate est in periculo male eam implendi, secundum Nauar. suprà.

Sed aduerte etiā extra cōfessionem posse ab eodem Cōfessario eius pœnitentiam cōmutari, si id fiat intra vnum, vel alterum diē, scilicet dū peccata sibi cōfessa habet in memoria, seu eorū recordatur; quia isto in casu, adhuc censetur idem iudicium, ut dicit Sot. sup. dist. 20. q. 2. art. 3. ad fi. quæ sequitur Suar. sup. Disp. 38. sect. 10 n. 3. Idē poterit fieri, si intra tridū, aut hebdomidā redeat pœnitens, secundum Henric. lib. 2. de Pœnit. cap. 21. §. fin. in fin. & Ledesma in 4. dist. 18. q. 20. art. 4. fol. 301. col. 2. in fi. & Vivald. de

Dd 2

Satisfa.

Iudex.

Satisfactione. d. n. 30. & cenſeo poſſe eam cōmutari etiam ſine cauſa: quia ſicut fuit in eius arbitrio eam imponere; ita in eodem debet eſſe illius cōmutatio. Nam vnaqueq; res per quaſcumq; cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur. Cū autē petitur cōmutatio ab alio Sacerdote, requiritur cauſa; & ſemper poſtulāda, & cōcedenda eſt in actū confeſſionis; & nullo modo extra eā; vt docent Soc. & Suar. vbi ſup. de quo vide notat. verb. Iurisdic. Differentia 1. numero 2.

Nec cōtrariū tenēt Viſt. in Sūm. n. 211. & Nauar. d. c. 26. n. 22. quicquid dicant Suarez dicta diſput. 18. ſect. 4. n. 8. & Greg. de Valentia ſuper 3. par. D. Tho. in 4. tom. nā ſolummodo dicunt non eſſe neceſſariam iterationē confeſſionis peccatorū, ſuper quibus data fuit pœnitentia, quādo poſtulatut cōmutatio eiufdē. Hoc autem nō eſt dicere

extra confeſſionē ſacramentalē fieri poſſe regulariter dictā commutationem. Quin immō ex verbis Viſtorie ſatis cōſtat loqui in actū tantūm confeſſionis aliorum peccatorū. Et idem conſtat ex Naua. cū in toto illo capite 26. agat quomodo Cōfeſſarius gerere ſe debeat erga pœnitentem. Nihilō minūſ (vt diximus) fieri poteſt etiam extra confeſſionē, quando petitur cōmutatio intra breue tempus ab eodē Cōfeſſario.

Si verō pœnitentia nō ſit impoſita in vindictā, & ſatisfactionē peccatorū cōmiſſorū; ſed ſit tantūm medicinalis ad cauēda futura: iſto in caſu poteſt quilibet Cōfeſſarius ad ſolam instantiam pœnitentis, extra confeſſionem, nullis reſeruatis requiſitis ſuperius memoratis, dictā pœnitentiā medicinalē cōmutare, ſuſpendere, atque ſuper ea diſpenſare, vt ſæpe præticiui.

SUMMARIUM.

I *VD EX extorquens à reis minis, & falſis promiſſionibus crimina; in Foro extertori non punitur. ſecūs in interiori.*

DIFFERENTIA DECIMA QVARTA.

I *V* dices cauſarū criminaliū, qui minis, dolo, fraude, & falſis promiſſionibus crimina à reis extorquēt: quāuis quoad Forū exterius laudētur, & in popularem eorum gloriā id cedat. In Foro tamen conſcientiæ, in maximā animarū eorundem perniciem cedit; quia id minimē licitum eis eſt: immō ſunt magna reprehentione, & punitione digni; tum propter eorū inſolentiā; tum quia verā illam erga proxi-

mū charitatē, & clemētiā reſpiciūt, & omnino ea ſe exuunt; quam Chriſtus Dominus (cuius miniſtri ſunt) ab omnibus requirit. Ita aduertit Pet. a Nauar. tom. 1. lib. 2. c. 3. n. 232. vide copioſe circa hoc in 2. tom. Cōmun. opin. lib. 7. tit. 19. de Cōfeſ. n. 180. vbi habes pro, & cōtra, an Iudex teneatur dictā promiſſionē, & fidē ſeruare, quādo promittit impunitatē reo, ſi delictū cōſiteatur. Idē habes ibid. lib. 9. tit. 28. de Quæſt. num. 99.

SUMMARIUM.

R *EVS an teneatur ſoluere expenſas in ſui inquisitione factas, ſi vt innocens abſoluatur.*

DIFFERENTIA DECIMA QVINTA.

O *R* dinatio Luſitan. lib. 3. tit. 67. §. 6. quatenus vult vt reus teneatur ſoluere expenſas, quas Iudex in inquisitione criminis, ſuper quo fuerat denunciatus, fecerat; quāuis aliās vt innocens abſoluatur: procedit tantūm in Foro contentioſo.

In Foro verō conſcientiæ, non poteſt Iudex ad prædictas expenſas præſatum innocentem condemnare; quia nulla eſt ra-

tio quæ ad eas reum, aliās innocentē, obliget. Quōd ſi dicas, Iudicem, & Fiſcalem nō debere de ſuo, facere prædictas expenſas: maximē vbi ſunt aliqua indicia, vel teſtes cōtra dictū reum; tūc enim non videtur iuſtum, vt Iudex de ſuo ſalario dictas expenſas refundat. Reſpondeo; Primò, Iudices debere eſſe cautos, ne omni ſpiritui, contra aliquem deponentē, de facili credant. Secundò, ad has expenſas faciendas ſolere à mul-

à multis tribunalibus haberi ærarium, seu bursam communem: cui solent multorum criminum condēnationes, & poenæ applicari. Quòd si talē bursam non habeant; patienter huiusmodi damna, quæ ratione sui officii patiuntur, sustineant. Aequius enim

est vt ipsi iudices prefatas expēsas soluant; quippe ad eas faciendas tenentur (cū tenētur inquirere de criminibus denunciatis) quā mīser reus iniuste denun. iatus: cui sufficit eius afflictio, ne duplici onere ipsum grauemus.

SUMMARIVM.

I VDEX lata sententia, nihil potest de ea commutare.

DIFFERENTIA DECIMA SEXTA.

I VDEX postquam in causa criminali sententiam diffinitivā tulit, non potest amplius de eo crimine cognoscere. l. Iudex posteaquā. ff. de Re iud. Ord. Lusit. lib. 5. tit. 13. l. 1. & l. 12. tit. 1. Par. 7. & fa-

ciunt dicta suprà in Different. 13.

At in Foro poenitentiali Parochus, & Confessarius possunt iterū, atq; iterū de eisdem peccatis cognoscere; si poenitens ea iterū confiteatur, vt palam est.

SUMMARIVM.

DIEBUS feriatis in honorem Dei, & Sanctorum cessatur in iudicio contē- 2 tioso; nisi in casibus, vt hic.

Secus in Foro poenitentiali.

DIFFERENTIA DECIMA SEPTIMA.

I NTER differentias vtriusq; Fori, vna est vulgaris, nēpe diebus Dominicis, & aliis festis sanctorum nihil in Foro iudiciali agi posse; quia talibus diebus Deo vacandum est, & ab omni strepitu iudicii cessandum. l. Dies festos. C. de Feriis. Guido. Pap. q. 215. vbi plures tradit fallentias; nēpe in examinatione testium, qui iurarūt die non feriato. in appellatione. l. 1. C. de Feriis. in datione libelli. l. Miles. §. Sexaginta. ff. de Adulter. in adoptionibus, emancipationibus, & manumissionibus. l. Actus omnes. C. de Feriis. in citatione ad diē non feriatam. in pignoratione. l. Prætor. in prin. ff. de Iudi. in insinuatione donationis. in delegatione, & commissione causæ. in excōmunicatione, & absolutione. in missione in

possessionem realem bonorum incantatorū & vbiq; immineret necessitas. in executione sententiæ, & etiā quoad confessionē aduersarii exigendā, secundum Inno. in c. Ultra tertiā. n. 3. de Testi. & Bal. in Margarita ad eundē, verb. Feriæ. & vbi proceditur absq; iuris solēnitatē. Abb. in c. Dilecti. n. 6. de Iudi. & in arbitris, quibus à partibus datū est, vt quomodocūq; voluerint, possint de causa cognoscere. l. 32. vers. Petro si. tit. 4. Partit. 3.

In Foro verò poenitentiali non cessatur his diebus, vt palam est: immò omnes fideles monentur, vt saltem diebus solennibus ad sacramentum poenitentiæ accedant. adde notata verb. Iuramentū. Differentia. 7.

SUMMARIVM.

I VDEX arbiter non debet iurare de iustē iudicando. Quòd si iuret, & iniuste iudicet, etiā ex dolo; non facit litem suam. Secus in Foro animæ.

DIFFERENTIA DECIMA OCTAVA.

I N cōpromissis prohibetur, ne à Iudice arbitro Iuramentū exigatur, sc. quòd iustē iudicabit. quòd adeò stricte precipitur, vt si ei differatur Iuramentū, & postea malē iudicet, etiā dolosē; nō facit li-

tem suam. text. est expressus in Authent. Decernimus. C. de Arbitr. quem ad hoc dicit mirabilem las. in l. Non dubium. C. de Legi. numero 21. & hoc in odium compromittentium contra prohibitionem legis.

Iudicium.

gis; quod procedit tantum quoad Forum iudiciale, & denegationem actionis in iudicem arbitrum in Foro seculari.

In Foro verò conscientiae, nihilò minus Iudex arbiter malè, & iniuste ex dolo iudicans facit litem suam, vt constat ex eadem lege. ibi, *Pœnam à Deo expectet.* Et sic in Foro poenitentiali, & etiam in Foro Canonico per viam denunciationis compellitur satisfacere damno parti læsæ ex sua iniqua sententia illato, per notata in Prælu-diis §. 12. Et obserua, dict. auth. Decernit ius. non habere locū in arbitratore, vt not. ibid. gl. seu additio eius sub v. Ei. Ille enim potest assumi cū iureiurando, vt in l. Si liber-tus ita. ff. de Oper. liber. & in cap. Quinta-uallis. de Iureiu.

Et ad notata hic, conducunt quæ dicemus verbo Iuramentum. Diff. 9. vbi resolui-mus,

licet lex prohibeat iuramentum apponi in aliquo contractu: si tamen partes ipsum iurauerint, remanere in Foro conscientiae obligatas ad illud seruandum; quamuis in Foro ciuili nullam habeant ex hac actione ad compellendum renitentem, vt dictum contractum obseruet. Id ipsum colligitur ex dicta Authent. Decernit ius. Nam non obstat quod per eam prohibeatur, ne Iudex arbiter assumatur cū iureiurando, neque partes compromittentes, illud ab eo exigant; si tamen exigatur, vel ipsi etiam compromittentes iurauerint de stando sententiae arbitri: tenentur in Foro conscientiae stare eidem, non obstante prohibitione legis. Prohibet autem vtrumque dict. Authen. secundum duos intellectus ipsius, de quibus ibi per gloss. & Doctores.

I V D I C I V M.

S V M M A R I V M.

ECCLESIA an iudicet de occultis, & de quibus. 2 In Foro tamen poenitentiali, de omnibus iudicat.

D I F F E R E N T I A P R I M A.

OCCULTA, multa sunt, de quibus in Foro exteriori iudicare non licet; vel quia sunt per se occulta, quæ soli Deo patent, vt sunt peccata cogitationis; de quibus agemus verbo Pecatum. Differ. 7. vel quia probari non possunt, quæ sunt occulta per accidens, de quibus est nunc sermo. Et circa hæc occulta est dubium egregium, an lex, vel constitutio se extendat ad ea, ita vt liget, & puniat omnino occulta. & videtur quod non, vt probat text. in capite fin. de Tempo. ordin. c. Sicut tuis. in 2. circa fin. de Simo. & in cap. Erubescant. 32. dist. vbi dicitur, *De manifestis quidem loquimur: secretorum autem & cognitor Deus, & Iudex est.* saltem nominatim de illis non iudicat, vt dicit gloss. verb. Eo ipso incurrant. ante fin. in Clement. 1. §. Verum. de Hæreti. quam sequitur Marcus

quæst. 859. num. 2. part. 1.

Ceterum quoad censuras, & irregularitatem, intrepidè tenendum est ligari ab Ecclesia delinquentes quantumuis occultos, vt resoluit dicta gloss. verb. Eo ipso. quam in hoc dicunt singularem, & magistrum plures relati à Probo ad Monachum in capite Vt animarum. numero 30. cum sequent. de Constit. lib. 6. Abb. in Proëmio Decretal. col. 4. Rojas de Hæretic. 1. parte num. 246. Couar. in regul. Peccatum. 2. par. in princip. numero 6. & Nauar. in Manua. capite 25. num. 69. in fine.

In Foro verò poenitentiali, nulla sunt occulta, sed omnia publica, & manifesta; & sic de omnibus iudicat; c. Omnis vtriusque sexus. de Penit. & remi. docet Host. in c. Ex parte. de Cens. Domi. in c. Scimus. ad fin. 12. q. 1. & Feli. in c. Porro. in princ. de Sent. excom.

SVM-

SUMMARIVM.

- 1 **C**ONTRA *præsumptionem iuris, & de iure, non admittitur probatio, in Foro exteriori.*
- 2 *Præsumptiones legum sunt lucidissimæ probationes, sufficiuntque ad victoriam reportandam.*
- 3 *Quæ dicatur præsumptio iuris, & de iure.*
- 4 *In Foro pœnitentiæ auditur, & creditur pœnitenti contra præsumptionem iuris, & de iure.*
- 5 *Cap. Is qui fidem. de Spons. non procedit in Foro pœnitentiæ.*

DIFFERENTIA SECUNDA.

- 1 **C**ONTRA *præsumptionem iuris, & de iure, in Foro cōtentioso nemo auditur, licet velit contrarium probare, quia talis præsumptio habetur in iure pro indubitata veritate. Ita probat text. in cap. Is qui fidem. & ibi notat glos. 1. de Sponsal. & l. 1. §. 1. C. de Rei vxor. act. l. Si arrogator. ff. de Adoption. & glossa fin. in l. Siue possidetis. C. de Probation. quam ibi sequuntur Bart. & Paul. idem notat glossa verb. In contemptum. in cap. Cū illorum. de Sentent. excommunicat. de quo vide latissimè per Viuium*
- 2 *Decis. 61. part. 1. vbi inter alia dicit præsumptiones legum esse lucidissimas probationes, ita vt sufficiant ad victoriam reportandam. l. Omnes. §. Lucius. & ibi glossa. ff. de His. quæ in fraud. Bart. in l. In illa stipulatione si Kalendas. 8. ad fin. ff. de Verbor. obligat. Bal. Salyc. & omnes in l. Si tutor petitus. C. de Peric. tut.*
- 3 *Dicitur autem præsumptio iuris, & de iure, illa de qua factum est ius, & transit in statutum legis. Itaque vbiunque lex, vel statutum, præsumit super aliquo facto, & super præsumpto disponit, & statuit: tunc dicitur præsumptio illa iuris, & de iure. Ita tradit post alios Viu. supra num. 4. & 5.*
- 4 *At in Foro pœnitentiæ benè auditur pœnitens contra præsumptionem iuris, & de iure. adeo vt solo pœnitentis verbo credatur contra prædictam præsumptionem; vt notat Ioan. Andr. & omnes in dicto cap.*
- 5 *Is qui fidem. tenentes prædictum cap. nō procedere quoad Forum pœnitentiale. Idè tradit Fel. in cap. Sicut dignum. in fin. de Homici. Alcia. latè de Præsumptio. Regul. 3. præsumptione 38. Couar. in 4. 1. part. cap. 4. §. 1. num. 1. adde glossam in cap. Significasti. in 1. de Homic. vbi Felin. copiose num. 2. referens alias glossas, & melius in cap. Significasti. in 2. eodem tit. num. 4. post glossam ibi verb. Credendum.*

SUMMARIVM.

- 1 **A**PICES, & subtilitates iuris, non curantur in Foro conscientie.
- 2 *Secus in Foro contentioso.*
- 3 *Prætoris tribunal inuentū fuit pro æquitate seruanda contra rigorem, & subtilitatem iuris: instar cuius est recursus ad denunciationem Evangelicam.*

DIFFERENTIA TERTIA.

- 1 **A**PICES, & subtilitates iuris, in Foro conscientie non admittuntur, nec curantur, neque excusant. Ita singulariter Archid. in cap. Scriptum. 6. quæst. 3. commendatus à Dec. in cap. Dilecta. de Confirmat. utili. à Bal. in l. 5. col. 2. C. de Cōfessis. & à Viu. decis. 160. nu. 10. part. 1. Idem notat Bal.
- 2 *in l. Penul. §. Illo. C. de Necessar. hæred. l. as. in l. Si post. num. 7. C. de lur. & fact. ignor. & Pet. Pechius in tract. de Amortizatione bonorum. cap. 7. Silu. verb. Restitutio. 2. num. 14. Abb. in cap. fin. num. 12. in fin. de Præscript.*
- 2 *At in Foro exteriori, sæpe numero attenduntur, & approbantur; vt patet in multis iuribus,*

Iudicium.

iuribus, & responsis Doctorum, & iuriscō-
sultorū Vlpiani, Papiniani, & aliorū, quo-
rum multa responsa fuerunt data de subti-
litate iuris contra æquitatem; vt patet in l.
Prospexit. ff. Qui. & à quibus. l. Si alii. ff.
de Vlsfr. leg. l. Si ita scriptum. in princip.
ff. de Liber. & post. l. In bello. §. Codicilli.
ff. de Capt. l. Si tibi. ff. de Donation. l. Filio
præterito. ff. de Iniusto rupto. quas allegat
Couar. in regul. Possessor. 2. part. §. 6. nu. 3.
Et hinc institutum fuit, & adinuentum tri-
bunal Prætorium pro æquitate seruanda,

instar cuius inter catholicos habetur ille
recurso ad Episcopos per denunciationē
euangelicam.

Nec obstat lex Si fideiussor. §. Quidam
tamen. ff. Mand. & l. Ita vulneratus. ff. Ad
l. Aquil. vbi dicitur de apicibus iuris non
esse curandum. Nam id est verum, cum cō-
trarium est à iure statutum. Tunc etenim
non est curandum de apicibus iuris; nec
etiam de ipsis, cum non sunt secundum ius,
vel sunt contra æquitatem scriptam; vt di-
cemus in sequenti.

SVMMARIVM.

AEQVITAS semper seruanda est in Fo-
ro conscientie. Et præferenda est rigori
scripto.

2 Secus in Foro iudicali.

3 Forus poli, & conscientie, est Forus equi-
tatis.

DIFFERENTIA QVARTA.

AEQVITAS (quæ est naturalis iu-
stitia) semper est seruanda, & se-
qui eam debemus in Foro cōsciē-
tiæ; cap. Disciplina. 45. dist. & præ-
ferenda est rigori scripto, secundum Bal.
in l. penult. §. Illo. C. de Necessar. hæred.
las. in l. Si post. nu. 7. C. de Iur. & fact. ignor.
& Pet. Pechium in tract. de Amortizatione
bonorum. cap. 7. facit gl. verb. Existima-
mus. in Authen. Vt sine prohibitio. matres.
Colla. 7. quæ dicit ineptum esse non fallere
regulam, si æquitas videatur.

In Foro verò iudicali, rigor scriptus præ-
ferendus est æquitati non scriptæ. l. 1. C. de
Legib. l. Placuit. C. de Iudic. l. Si tibi pecu-
niam. 20. vbi Dec. num. 6. id notat. ff. Si
cert. pet. & ibi omnes. Abb. & Felin. in cap.
2. nu. 5. de Iudic. glossa in d. l. Placuit. & ibi
las. num. 3. Alexander Conf. 121. num. 8.
lib. 5. Cagno. l. In omnibus. n. 8. ff. de Reg.
iur. dicit communem Neuiza. in Silua nup.
lib. 5. nu. 68. & probat glossa fin. iuncta in-
terpretatione Abbatis ibidem, num. 5. in

cap. Ex transmissa. de Renunciat. vbi verba
Glossæ, scilicet, *Iure poli, non iure fori*, ver-
tit Abbas, id est ex quadam æquitate, & nō
de iuris rigore; innuens, Forum poli esse
Forum æquitatis; & Forum Fori esse Forū
rigoris iuris: quamuis aliàs ius Fori exte-
rioris sit bonum, & æquum, l. Si me. & Ti-
tium. ff. Si cert. pet. l. 1. in princip. ff. de
Iust. & iure. Faciunt notata sub verb. Inter-
pretatio Differentia 1. Hinc collige verum
dixisse glo. vnicam in iure. verb. Vacabunt.
in cap. Si propter. de Rescrip. lib. 6. videli-
cet, æquitatem non esse iuris rigori præfe-
rēdam, nisi in casibus à iure expressis. Quæ
omnia tene mente. Sunt enim multi casus
in iure, in quibus rigor seruatur, qui non
habebunt locum in Foro cōscientiæ. quod
erit summi pōderis aduertere. In illis enim
tribunalia Suprema, quæ habent pote-
statem recedēdi a summo iure, & præferre
æquitatem, etiam non scriptam, rigori scri-
pto; poterunt partem Fori conscientiæ am-
plecti.

DIFFERENTIA QVINTA.

IN Iudiciis est benigna interpretatio fa-
cienda. In Foro verò animæ securior fa-
cienda est. Hanc differentiam inter vtrum-

que Forum tradit Inno. in cap. Cum tu. in
fin. de Testi. allegat. cap. Per tuas. de Sent.
excom. vide not. verb. Interpretatio.

IVRA-

IURAMENTVM.

SVMMARIVM.

- 1 *IN hiis quæ dependent ab animo, statuitur 2* *Secus in Foro contentioso. Nisi in tribus*
simplici verbo penitentis. casibus: vide eos hic remissius.

DIFFERENTIA PRIMA.

- 1 *IN his quæ dependent ab animo, sta-*
tur iuramento; immò simplici dicto
cuiusque, in Foro conscientia. cap. Si
 2 *verò. 2. de Sentent. excommunicat.*
& ibi notat Felin. ubi secus dicit in Foro
cōtentioso; per glossam, verb. Commodè.
in Clement. 1. de Pœnis. & in cap. Signifi-
casti. in 1. de Homicid. ubi hoc idem notat
Fel. & ponit tres limitationes. Vide ad idē
glossam fin. & ibi Fel. in cap. Cū illorum.
in fin. de Sent. excommunicat. Adde not.
verb. Interpretatio. Differentia 3.

SVMMARIVM.

- 1 *REVS legitimè interrogatus à Iudice*
sub iuramento in causa capitali, an
teneatur dicere veritatem in utroque Foro. 3
 2 *Confessarius non potest absolvere reum cri-*
minis, nisi proponat dicere Iudici veritatem.
Fallit quando non legitimè interrogatur,
scilicet quia est reus occultus.

DIFFERENTIA SECUNDA.

- 1 *REVS interrogatus à Iudice iu-*
ridicè, iuranque dicere veritatē:
licet causa sit capitalis, tenetur
verum dicere in Foro exteriori;
non tamen in Foro interiori. Volo dicere
posse per Iudicem compelli ad dicendam
veritatem, præcipiendo ei sub iuramento,
vel eum torquendo: reus verò non obli-
gatur in conscientia ei obedire, sed potest
tuta conscientia, secluso mendacio, veri-
tatē detegere, sc. cū agitur de crimine ca-
pitali, vel de membri mutilatione, vel etiā
de gravi infamia, & dedecore. Hanc opi-
nionem defendit Pet. à Navar. tom. 1. lib.
2. cap. 4. à num. 142. ubi num. 137. allegat
quamplures Doctores, qui eam indistin-
ctè tenent in omni causa; dummodò non
habeat pœnam spirituales. Mouetur prin-
cipaliter, quia natura tribuit cuique sum-
mam ac liberrimam facultatem se tuendi,
maxime in re tanti momēti, qualis est cau-
sa sanguinis. Quod probat aliquibus exem-
plis, quæ habes verb. Homicidium. Diff. 3.
& verb. Defensio. Differentia 9. n. 2. Sed
melius facit pro eo. l. Ut vim ff. de Iustit.
& iu. lbi. Nā iure hoc euenit, ut quod quisq;
ob tutelam corporis sui fecerit, iure fecisse
existimetur.
 2 *Sed certè prædicta opinio est contra o-*
mnes ferè theologos, quos ipsemet refert
num. 138. estque ratio, quia subditus te-
netur parere in conscientia præcepto Su-
perioris iusto; sed Iudex (ut præsupponi-
tur) iustè, & legitimè in prædicta interro-
gatione procedit; ergo tenetur ei in con-
scientia respondere verum. Quod adeò ve-
rum est, ut dicat Navar. post Sot. in Man.
cap. 25. nu. 36. non esse absolvendum reum
à Confessario; nisi proponat illa confiteri.
Est etiam alia ratio, quia aliàs daretur ex
utraque parte iustum bellum, quod quidā
putant impossibile. vide circa hoc not. sub
verb. Defensio. in dict. Different. 9.
Verum est, multos Iudices nolle iam exi-
gere iuramentum à reis in criminalibus, de
dicenda veritate; sed simpliciter eos inter-
rogare,

rogare, & hoc, vt tollant ab eis occasionē peierandi. Quam quidem praxim vtinam omnes feruarent; vt sentit etiam Iul. Clarus quæst. 45. nu. 9. quamuis contraria est communiter admissa, teste eod. Claro ibid. post alios quos refert.

3 In vno tamen casu posset practicari opinio Pet. à Nauar. vbi suprà, quando scilicet crimen est publicum, & persona est occulta; nec est infamata. Tunc enim si per Iudicē exigatur iuramentum à reo in inquisitione dicti criminis, non tenebitur reus se prodere. Ita Siluest. verb. Inquisitio. 1. q. 3. dicto 3. in fin. & Pet. à Nauar. suprà, num. 167. Nec mirum, quia non diceretur tunc Iudex procedere iuridicē, sed contra iura, procedendo per viam Inquisitionis contra reum non infamatum: per notata sub verb. Inquisitio. Differentia 1.

Et ad fundamentum Pet. à Naua. de quo

sup. Respondeo, negando talem potestatem dari vlli à natura, vt per fas, vel nefas suam vitam defendat. Immo est in iure indubitatum, non licere cuiquam se defendere, nisi cum moderamine inculpatæ tutelæ, iuxta l. 3. §. Cum igitur. ff. de Vi, & vi arm. & cap. Significasti. 2. de Homici. gl. verb. Inferentem. in cap. Si verò. 1. de Sent. excom. Et verba illa, l. Vt vim. declarat ibi gl. recepta, procedere quoad Forum exterius; non verò quoad Forum Dei. Hinc dicit Iul. Clar. in §. Perjurium. num. 1. perjurium rei accusati, vel inquisiti in eius examine, quando interrogatur super crimine; non posse iudicialiter puniri: sed solum Deum habere ultorem. Constat igitur non licere reo in Foro conscientie negare crimen commissum, si legitime à Iudice iuramentum exigatur.

SVMMARIUM.

5 **F**ILIA renuntians cum iuramento suæ legitimæ: si dolus absit, non potest venire in Foro conscientie contra iuramentum,

etiam si enormissime sit læsa.

2 Secus in Foro exteriori. Sed intellige, vt hic declaratur.

DIFFERENTIA TERTIA.

1 **F**ILIA renuntians sponte cum iuramento suæ legitimæ, tenetur in Foro conscientie seruare iuramentum, etiam si enormiter, vel enormissimè læsa sit, cap. Quamuis pactum. de Pact. in 6.

2 In Foro tamen exteriori, impetrata prius absolutione à prædicto iuramento ab ipso Ordinario, vt moris est, iux. cap. 1. de Iure iur. potest venire contra renuntiationem, & sic non tenetur stare contractui, etiam iurato, secundum Nauar. cap. 17. nu. 152. Quod intellige esse verum, quando fuit enormiter læsa. Et ratio est, quia ex tali

damno præsumitur quod fraus, aut dolus interuenit in prædicta renuntiatione. Et ideo in prædicto Foro exteriori datur locus filie renuntianti, vt contra suam renuntiationem iuratum veniat.

Ex qua ratione existimo, etiam in Foro exteriori, compelli stare renuntiationi; si probetur fuisse certam, & certificatam dict. filiam de damno, quod patiebatur. Quoniam etiam inferitur ex dicta ratione, si filia fuit certior facta de dicta enormi læsione, non posse in Foro conscientie cōtrauenire præfate renuntiationi, vt sentit Nauar. loco sup. citato.

SVMMARIUM.

1 **D**EFERRE iuramentum neganti debitum, etiam si sciat pars falsum iuraturum, illicitum est in Foro exteriori. Secus in interiori.

DIFFERENTIA QVARTA.

1 **I**VRAMENTVM deferre parti neganti debitum, illicitum est in Foro exteriori:

etiam si deferens sciat, vel certo teneat alteram partem falsum iuraturam. Ita quotidie

Quamuis pactum de Pact. eod. lib. docet Gutier. i. p. de Iuramēto cōfirm. c. 14. n. 5. in fi. Spino in Specul. testa. gl. 18. n. 117. Sanchez de Matrim. lib. 6. disp. 34. nu. 3. ad fin. Prædicta verò ordinatio non solum tollit prædictum effectum iuramenti; sed (quod mirabile est) inuallidat cōtractum, aliàs validum, ob solam iuramenti appositionem; & consequenter irritat iuramentum Deo præstitum. quod videtur excedere potestatem legislatoris ciuilis. Cum enim per iuramentum principaliter quærat Deo obligatio, cap. Debitores. de Iureiur. non potest lex ciuilis hanc acquisitionem prohibere, & impedire; cum lex subiciatur Deo. cap. Si habes. 24. q. 3. cap. Iulianus. 11. q. 3. docet Panor. cap. Cum contingat. nu. 5. de Iureiur. dicit receptum Coua. dict. c. Quamuis pactum. 2. par. §. 1. nu. 5. Barbof. post alios in l. 1. ff. Solut. matri. 5. par. nu. 73. Vide ad idem Sanchez sup. nu. 2. & quod nec Imperator, nec alius cuius Princeps possit tollere iusiurandum, vel eius effectus suspendere, vel impedire, testatur communem Alex. Conf. 59. nu. 9. lib. 1. & Conf. 37. lib. 4. Turzan. Opinione 226. Viui. lib. 1. Opin. 297. Hinc dicit Barbof. d. l. 1. in 1. par. num. 70. quamuis lex prohibeat iuramentum interponi: non tamen prohibere, neq; prohibere posse interpositum non obseruari. Idem sentit Couar. dict. cap. Quamuis pactum. 2. par. in prin. §. 1. nu. 8.

Vnde Mencha de Success. creatio. lib. 3. §. 28. num. 30. (quem sequitur Sanchez supra) tenet præfatam prohibitionem tantum operari quoad Forum ciuile; non tamen quoad Forum Ecclesiasticum. Nam Iudex Ecclesiasticus ad instantiam alterius contrahētium, poterit compellere partem, & Iudicem secularem ad obseruantiam iuramēti. Quæ opinio, siue doctrina, desumpta est ex gl. 2. magna in medio d. c. Cum contingat. quæ ponit in hoc differentiam inter vtrumque Forum, Ciuile, & Canonicum. putat enim dispositionē d. l. Non dubiū. C. de Legi. non habere locum in Foro Canonico in quo omnis actus nullus, adhibito iuramēto, confirmatur. Quam differentiam etiam approbat Barbof. d. l. 1. p. 5. n. 74. Quod intellege verum, quādo lex prohibet, & annullat actū, siue contractum, fauore priuato prin-

cipaliter: tunc enim iuramentū confirmat contractum; dummodo non sit contra bonos mores naturales, nec in præiudiciū tertii. Itaque quando iuramentum non est contra bonos mores naturales, siue super re de iure naturali prohibita; nec contra ius publicum; nec in præiudiciū tertii; potestq; seruari absq; peccato ex parte iurantis: tunc cōfirmat actum prohibitum, & etiam irritum de iure tantū ciuili. aliàs secus. de quo vide plenē per Couar. vbi sup. per totū §. 1. vbi nu. 10. vers. 3. reprobatur prædictam differentiam inter vtrumq; ius, cum etiam ius ciuile dict. vim, et effectū iuramēto tribuat in Auth. Sacramēta pub. C. Si aduers. vendi.

Præterea notandū est circa intellectu iurū superius citatorū, scilicet Authēt. Sacramēta puberū. c. Cum cōtingat. c. Licet mulieres. & c. Quamuis pactum. scilicet in illis iuramentū non esse cōtra ius publicū principaliter; sed cōtra ius priuātū, & fauore priuato inductū, cui vniciq; licet renunciare; l. Quod fauore. C. de Legi. Quidam tamen subtiliū dicunt quod in prædictis iuribus numquā iuramentū cōfirmat contractū de iure nullū; nec est contra leges, sed præter: ac proinde tenet. v. g. in d. cap. Cum cōtingat, dicunt non fuisse factū iuramentum de alienādo fundo dotale. Id enim, cum cōtra legis prohibitionē fieret, licitē fieri nequireret: sed factum fuisse, de non petendo dicto fundo; nec super hoc controuersiam mouendo. quod est licitum; cum nemo inuitus agere, vel accusare compellatur; l. vnica. C. Vt nemo inuit. Si igitur licet non petere: promissio de non petendo, vel de non mouenda controuersia, iuramento iustē confirmatur. Ita resolverunt magistri mei Salmanticenses, nempe Moya primarius in d. cap. Cum contingat. & Naua. iunior cathedraticus vespertarum in d. Auth. Sacramēta puperū. explicata in c. Nulli. de Rebus Eccles. Et iuxta hæc, intellige l. 16. tit. 11. Par. 3 & l. 54. tit. 18. ead. Part. & l. 56. tit. 5. Part. 5. Quem intellectum ad dicta iura, ultra eos, confirmo ex text. singul. & famoso in capit. Significante. de Pignorib. vbi licet pactum legis commissoria, sit à iure in pignoribus reprobatur: si tamen in pignore dato cum dicto pacto, apponatur iuramentum de vlteriū super eo, transacto

Et

tempore

tempore constituto ad pignus recuperandum, creditorem non molestando, est iuramentum obseruandum: quia tale iuramentum non fuit contra canonem prohibentē præsatum pactum legis commissoriae, nec firmavit ipsum; sed fuit tantum de re licita, scilicet de non molestando, seu controuersiam super eo mouendo; ut constat ex eod. text. ibi, creditorem ulterius super eo minimè molestaret; & tradunt Card. in prin. Anchar. nu. 7. Imol. nu. 14. Abb. n. 4. Anani. nu. 8. d. cap. Significāte. & Beroi. in cap. Ad nostram. n. 12 de Empt. & vendi. tenentes, in casu d. cap. Significante. obseruandū esse iuramentum: sed non ex ratione per nos supra allegata; quæ verior est: sed alia, scilicet quia illa prohibitio fuit fauore iurantis, & in odium alterius.

3 Sed redeūdo ad præcitatam Ordinationē Lusitanam, dico primò, eam non fuisse factam fauore publico, nec in bonum publicum: sed fauore tantum Regio, & fauore iurisdictionis eius; ne ratione iuramenti, contrahentes traherentur ad Forum Ecclesiasticum; iuxta c. Nouit. de Iudi. Secundò dico, prædictam nihilò minus Ordinationē defendi posse ex iis quæ tradit Fortun. Garcia de Vltim. fin. Illatione 20. n. 266. in fin. vbi dicit valere statutum irritas contractū minoris, etiam iuratum; quia obligationem contractus impedire potest, non tamen obligationem iuramenti. & sic intelligenda est dicta Ordinatio. Nam non irritat iuramenta, sed tantum contractus. Ex quo infero tertio, dictam Ordinationē procedere tantum in Foro iudiciali ciuili, secundum Fachina. lib. 3. Controuer. c. 13. tom. 1. sentit Barbo. d. 1. p. 1. ff. Solu. mat. n. 70. Peña 3. par. 1. 2. C. de Rescindend. vend. c. 1. n. 11. & ibi Menes. nu. 35. In Foro verò consciē-

tia, & canonico, si contractus iuramento firmetur (iuxta superius notata) tenebitur pars in conscientia illum obseruare; & poterit etiam coram Iudice Ecclesiastico ad obseruationem iuramenti compelli. Quod singu. cōfirmo ex tex. memorabili in Auth. Decernimus. C. de Arbit. de qua vide v. Iudex. Dif. 18. Vbi verò tā contractus, quàm iuramentum prohibentur, & irritantur à lege ob bonum publicū principaliter (ut fieri potest secundum cōmunē, de qua per Coar. sup. Nam iuramentum antequam suam vim operetur, & in esse deducatur, potest lex ob bonum publicum ipsum prohibere, & irritum reddere; ut in simili dicimus de obligatione naturali, quæ à lege ciuili impediri, & tolli potest ante quam sit in esse deducta; quamuis id non possit, postquam est in esse deducta; ut docet Ias. d. l. Nō dubium. nu. 8.) tunc in utroq; Foro exteriori, & interiori prædictus contractus nullā vim habet, sed reputatur tanquam non factus; nec ex iuramento in eo appposito potuit cōfirmari. Vnde meritò contrahētes ex prædicto contractu etiam iurato, in nihilò remanserūt obligati; ut cōstat apertè ex text. omnium meliori de Iure Conci. Trid. Sess. 24. c. 1. de Refor. matr. vbi matrimonia clandestina ob bonum publicum prohibentur, etiam iurata, & omnino irrita nunciantur: adeò ut ex iis ad nihilū contrahentes astricti remaneant. Idque iure optimo. Non enim pacto priuatorum, ius publicum remitti, aut tolli potest, nec debet; l. Ius publicū. ff. de Pact. c. Si diligēti. de Foro compet. c. Cū ad Apostolicam. de Regula. & secundū hæc intelligitur d. l. Nō dubiū. C. de Legi. suntq; limitāda, & intelligenda quæ diximus sup. post princ. num. 2.

SUMMARIVM.

2 *Iurans cum dolo, animo scilicet fallendi alterum, sine intentione adimplendi quod iurat; aut teneatur in utroque Foro iuramentum adimplere.*

DIFFERENTIA DECIMA.

Iurans cum dolo; animo, scilicet alterū fallendi, & sic sine intētionē adimplēdi iusiurādum, in Foro iudiciali tenetur ad eius implemētū. Ita probat tex. in c. Quacūq; arte. & c. Humanæ aures. 23.

q. 5. vbi B. Greg. ait, *Humanæ aures talia verba nostra iudicāt, qualia foris sonāt.* ex quo cōstat in Foro cōtentioso stari verbis; ut in c. Ex literis. de Spōsa. & hoc in odium dolosi, fallacisq; hominis: ne ex sua malitia commodum

commodum aliquod reportet; contra cap. Ex tenore. de Rescript. Ita D. Bonavent. in 3. dist. 39. art. 3. q. 1. & dicit id neminem inficiari Paul. Comit. lib. 2. Respon. moral. quæst. 3. nu. 5. in 1. propositione.

In Foro verò conscientie, non obligatur ad eius impletionem; quāvis peccauerit mortaliter, falsum iurando, & proximum fallendo. ita Scotus in 4. dist. 39. quæst. vnic. art. 3. & ibid. Gabriel Biel. q. 1. art. 2. cōcl. 5. D. Bonavent. sup. Panor. in cap. Si verò. col. fin. de Iureiur. & dicit ita communiter teneri à Theologis Rosella verb. Pactum. refert, & sequitur Paul. Comit. loco sup. citato n. 3. 6. & 7. pro quibus facit l. Obligationū. ff. de Actio. & obliga. per quam dicit glo. 2. in c. 3. de Voto. neminem se obligare, nisi qui animum habet se obligandi: quod maxime procedit in obligatione conscientie, quæ est quoad Deū, qui solū cor intuetur.

Sed contrarium tenent multi graues DD. in quibus est D. Tho. 2. 2. q. 89. art. 7. ad 4. & ibid. Caieta. Turre crem. d. c. Quacumq; arte. Ange. verb. Iuramentum. 4. in prin. Ta-

biena verb. Iurare. nu. 14. Naua. c. 12. nu. 13. Soto. lib. 8. de Iusti. & iur. q. 1. art. 7. ubi dicit iuramento promissorio tam naturale esse obligationem adimplendi quod promissum est, quā naturale est igni esse calefactiuū. Idem tenet Alex. Alenf. Alber. Magnus, & D. Anton. citati à Paul. Comit. sup. nu. 2. dicens ex Naua. & D. Anto. hanc esse communem sententiam Canonistarum, & tutiorem, atq; consulendam. quam ego libenter amplector, per ea quæ v. Metus Diff. 6. dicemus. Sed concordari possent prædictæ contrariæ opiniones hoc modo, videlicet taliter iurante, & promittente fraudulenter; licet non teneatur in conscientia propter defectum consensus ad adimplentionem ipsius: propter dolum tamen, & sacrilegium commissum meriti non solum in Foro contentioso, sed etiam in pœnitentiali, ut ei imponatur in pœnitentiam, ut iuramentum compleat. Et ita consulūt omnes præcitati DD. contrariæ opinionis. Atque ita facientes ipsi Cōfessarii, ut & decet ut faciāt, in effectu vtraque opinio in idē recider.

IURISDICTION. SUMMARIVM.

1 PAR in parem non habet imperium. 2 Sententia lata ab uno Iudice, non potest retractari, nisi per eius superiorem. 3 Ab Officiali Episcopi, non potest appellari ad Episcopum. 4 Successor alicuius Iudicis, potest ex causa corrigere sententiam à prædecessore latam. 5 In Foro pœnitentiali potest Confessarius ex causa mutare pœnitentiam ab alio imposita. Vide plures rationes de hoc. 6 Pœnitens iterum confitens eadem peccata alteri confessa, potest ad libitum facere pœnitentiam primi, vel secundi Confessarii, quā maluerit.	7 Confessarius, ut possit mutare pœnitentiā ab alio Confessario imposita, requiritur ut habeat potestatem absoluendi à peccatis, pro quibus fuit imposita. 8 Non tamen requiritur, ut pœnitens confiteatur iterum prædicta peccata, cōtra Silu. 9 Nec ut primus Confessorius facile adiri non possit, contra Nauar. 10 Confessarius dubitans de prædicta potestate, quid facere debeat ut possit pœnitentiam commutare? 11 Commutatio pœnitentiæ fieri debet in ipsa cōfessione sacramentali, si fiat ab alio Confessario.

DIFFERENTIA PRIMA.

1 PAR in parem in Foro exteriori non habet imperium; l. Ille à quo. §. Tempestiuum. ff. Ad Trebellian. l. 3. §. fin. cum l. sequēt. ff. de Arbi-	2 tris. Et sic ad retractandam, seu reuocandam sententiam vnius Iudicis, adiri debet Superior per viam appellationis, supplicationis, vel querellæ; quia æqualis id facere Ee 2 nequit,

nequit; l. 1. C. Sentent. rescind. non posse. cap. Dilectus. in 2. de Rescript. cap. Vt debitus honor. de Appellation. l. Si quis aduersus. C. de Precib. Imperator. offerend.

3 Hinc est ab Officiali Episcopi, non posse appellari ad eundem Episcopum; quia est idem tribunal, suntque æquales; immò eadem vtriusque iurisdiclio, cap. Romana. in princip. de Appellation. lib. 6. renouatū per Concil. Trid. Sessio. 22. cap. 7.

4 Aliquando tamē ex noua causa, vel aliās iusta, potest successor in officio; puta Pape, Regis, vel etiam Episcopi, corrigere sententiam à prædecessore latam. Nec hoc derogat authoritati iudicum; vt docet Hēriq. in Summa, tit. de Pœnit. lib. 2. cap. 22. §. 2. & 4. vbi in glossa G. ponit exempla in Episcopo dispensante in lege, & sententia Episcopi prædecessoris; & in Cancellaria Papæ, seu tribunali Rotæ; & in Audientiis, seu 6 Cancellariis Regiis: vbi iidem iudices Auditores, aut qui eis succedunt, possunt in reuisione corrigere, & mutare sententiam ab aliis æqualibus latam.

5 In Foro tamen pœnitentiā indistinctē potest Parochus, vel quiuis alius Confessarius virtute Bullæ Cruciatæ electus, ex causa commutare, vel minuere sententiā, seu pœnitentiā ab alio impositā. Ita Silu. v. Cōfessio. 1. q. 27. Ang. v. Cōfessio. 6. n. 4. Rosel. v. Cōfessio sacramentalis. nu. 11. Victor. n. 211. Naua. c. 26. n. 22. Ledesma, Medina, & Soto in 4. dist. 20. q. 2. art. 3. vers. In calce autem. & dicit cōmunem Suar. 4. tom. de Pœnit. disput. 38. Sect. 1. nu. 4. pag. 564. vbi prædictos Doctores allegat. Idem docet Henriq. vbi sup. §. 4. & gloss. in cap. Tēpora pœnitudinis. 26. q. 7. quam dicit singularem, & receptā Naua. sup. Hippo. post alios Singul. 182. incip. Iudex nō debet. Fel. in c. 1. n. 49. de Cōstit. & Cādel. Aur. tit. de Satisfactione. n. 28. & ita quotidie practicatur.

Et licet Soto loco superius citato dicat se nō videre qua authoritate id fieri queat, & Victoria de Clauib. nu. 13. censcat alium Sacerdotem æqualem nō posse cōmutare; quia par in parem non habet imperiū. Nihilò minùs iure optimo id fieri fatendum est. Primò, quia tribunal hoc pœnitentiale est supremum tribunal. in eo quippe vice Christi, omnes Confessarii sunt Iudices su-

premi: adeò vt quilibet Confessarius in nō reseruatis sit æqualis ipsi Papæ, tanquam officium Christi gerens immediatē. Et in reseruatis, si pœnitēs habeat Bullam Cruciatā, eandem cum eo habeat potestatem; vt diximus verbo Dispensatio. Diff. 4. nu. 3. At in tribunalibus Regiis supremis, Iudices vnius aulæ, seu ordinis (licet sint æquales aliis alterius aulæ) cognoscunt per viā supplicationis de sententiis alterius aulæ; & eas reuocant aliquando, vel moderant; vt est notissimum. Igitur multò melius poterunt idem facere Confessarii; cū habeant magis amplam, & liberam potestatem. Secundò, sicut Confessarius imponens pœnitentiam, potest eam postea cōmutare ex causa (vt diximus sub verb. Iudex. Diff. 13.) sic & alius eidem æqualis poterit idem facere; quia inter æquales censetur idem tribunal, secundum Henriq. sup. §. 4. Tertiò, quia hoc sacramentum Pœnitentiæ est nerabile, & potest quis in eo peccata semel confessa, iterum atque iterum cōfiteri; vt est communis vsus, & practica in Ecclesia Dei. & docet D. Tho. in 4. dist. 18. quaest. 4. art. 3. & ibi Sot. & consequenter potest Cōfessarius secundus ferre suam sententiam, siue absolutionem, & dare pœnitentiā sibi benè visam: licet sit mitior, & diuersa à data à primo Confessario; vt docet Ledes. in 4. dist. 18. q. 20. art. 4. Henriq. post plures à se relatos, dicto lib. 2. de Pœnit. cap. 21. §. vlt. in tex. & litera G. & isto in casu erit pœnitenti liberum, quam voluerit pœnitentiā eligere, ex Suar. dist. q. 2. art. 3. nu. 7. in fine: licet enim se obligauerit primæ pœnitenti; intelligitur tamen, dummodò alius æquè potens Confessarius, eam non relaxauerit; vel ab ea ipsum liberum fecerit: non enim Deus iudicat bis in id ipsum. Quòd si pœnitens non confiteatur, nec repetat eadem peccata, à quibus iā erat absolutus; sed alia noua peccata; & petat pœnitentiā ab alio Confessario impositam, ex causis dictis in d. Diff. 13. n. 7. sibi in aliā cōmutari: poterit iure optimo idē secūsus Confessarius cōmutare, sicut primus. quia licet materialiter sint diuersi Cōfessarii: tamē re vera eadē est vtriusque potestas; & ambo reputantur pro vno, eodemque Confessario, quoad pœnitentem; ob cuius gratiam, & non propter Confes-

Confessarios, hæc clauium potestas data est; vt dicit Suar. dicta sect. 10. numero 5. Quartò quia etsi par in parem non habeat imperium in causa iam iudicata: bene tamè potest causam de nouo exortam iudicare: qualis est, non posse adimplere poenitentiam. Quod intellige, dummodo secundus Confessarius habeat potestatem absoluen- di à peccatis, super quibus poenitentia im- posita est: vt si poenitens habeat Bullam Cruciatae, & ea vsus adhuc non est, quoad casus Papæ reservatos; vel aliàs certifice- tur à poenitente, quod non est imposita ob peccata, à quibus ipse secundus Con- fessarius absolvere non possit. debet enim Confessarius commutans esse æqualis, vel superior eo, qui poenitentiam imposuit: al- iàs, si sit inferior; nec habet potestatem absoluen- di ab illis peccatis; nullo modo po- terit dictam poenitentiam commutare; vt post alios docet Nauar. capit. 26. num. 22. & Borgas. de irregulari. 3. part. fol. 87. num. 1. Angel. verb. Confessio. 6. §. 4. Beia 1. par. casu 15. pag. 60. Rodrig. 1. par. capit. 56. num. 8. Sed non video rationem vrgentem ad id tenendum, cum nullo iure fundetur, quod scilicet, si verbi gratia poenitentia sit iniun- cta pro aliquo casu reservato, sit eo ipso poe- nitentia reservata, ita vt non possit tolli, vel commutari, nisi ab habente potestatem ab- soluendi à casibus reservatis. Immo constat quod per absolutionem casuum reservato- rum, remanent peccata non reservata, & con- sequenter, nec poenitentia pro eis imposita; vt dicit Henriq. supra capit. 22. §. 1. ad fin. Et aduerte non requiri quod poenitens repetat confessionem peccatorum, super quibus poe- nitentia, quam petit commutari, fuerat sibi ab alio Confessario iniuncta; vbi Confessa- rius potest certificari de sua potestate; vt do- cet Nauar. supra, & Confi. 21. de Poenit. & remission. Soto vbi supra quæst. 2. art. 2. vers. Ad tertium. Victoria tit. de Satisfactione. q. 211. Caiet. verb. Confessio. ad fin. & alii rela- ti in Candelab. Aur. supra, nu. 29. & Henriq. supra. qui omnes tenent ad prædictam com- mutationem non requiri, quod peccata ite- rum confiteantur: quamvis contrarium te- nuerit Siluest. sup. & alii. sed malè. quid enim commune habet poenitentia, cum peccatis iam ritè confessis? Et observa optimam esse

cautelam, vt in confessione addat, & iniun- gat Confessarius, quod poenitens lucretur plenissimam aliquam indulgentiam, visitan- do quinque altaria die aliquo stationum (si Bullam habet) vel recitando aliquot oratio- nes dominicas, & angelicas virtute alicuius grani benedicti; si similiter ipsum habeat. Poterit etiam sine alia inquisitione facere commutationem in æquivalentem, vel ma- iorem poenitentiam alterius generis, etiam sine vlla causa. nam causa tunc est necessaria, quando in minorem fit commutatio. Re- quirat etiam Nauar. supra, quod secundus Confessarius adeatur; quando primus facile adiri non potest; quod admittit Suarez loco sup. citato num. 15. in Confessario inferiore. quod tamen necessarium non puto, per dicta supra num. 7. licet congruentius, atque ho- nestius esset. Est tamen necessarium, quod secundus habeat notitiam peccatorum, ob quæ fuit poenitentia imposita: aliàs enim quomodo poterit se bene gerere in commu- tatione? nisi vtatur cautela, de qua supra, sci- licet, commutando poenitentiam in æqua- lem, vel maiorem. & ita potest intelligi, & saluari Silu. vbi supra. Adde notat. supra sub verbo Iudex. Differ. 13. num. 5.

Extra Sacramentum verò poenitentiae nul- lus alius Confessarius extra Papani, cum in- dulgentias concedit, vel aliàs dispensat; po- test commutare, vel minuere poenitentias ab aliis impositas; vt constat ex traditis per Sot. in 4. distin. 20. quæst. 2. arti. 3. in fin. Vi- ctor de Clauibus. §. 13. à num. 311. Angel. verb. Confessio. 6. §. 4. Armil. §. 29. Nauar. dicto cap. 26. num. 22. quos refert, & se- quitur Henriq. lib. 2. de Poenit. cap. 21. ad fin. in text. & litera H. I. & Beia. sup. etiam si sit Superior; secundum Suarez dicta Sect. 10. num. 3. & 8. vbi allegat Victor. Ledes. & Nauar. contrarium tenentes, quos non vidi præter Nauar. qui loco supra proximè citato nihil tale dicit. Vt adueri in dict. Diff. 13. nu. 5. vers. Nec contrarium. Et ratio potest esse, quia cum potestas Confessarii sit iudi- ciaria, & iudicium primi Confessarii sit finitum; non potest ab alio Confessario, seu Iudice al- terari poenitentia ab alio iniuncta, nisi in alio iudicio, quo poenitens per confessionem se illi submittat. arg. l. Iudex posteaquam. ff. de Re iudi. iunctis us, quæ diximus sup. n. 5.

SUMMARIVM.

- 1 **F**ORVM quis sortitur ratione delicti, & idè remittendus est reus ad locum, & Iudicem delicti. quod intellige; ut hic.
- 2 In Foro pœnitentiali non fit remissio. Viderationes hic.

DIFFERENTIA SECUNDA.

2 **F**ORVM quis sortitur ratione delicti in Foro iudiciali, & contentioso: capit. Postulasti. capit. finali, de Foro competen. vbi glossa verbo Ratione delicti. plures text. concordantes adducit. Vnde remittendus est reus ad Iudicem illius territorii, in quo delictum commissit; capite 1. de Raptor. Hippoly. in l. vnic. C. de Rapt. virg. num. 123. Bart. in l. Si quis. §. Si quos. ff. de Poenis. Bald. in l. Executionem. col. 4. & 5. C. de Execut. rei iud. & in Authent. Qua in prouincia. C. Vbi de crimin. agi oport. latè Couar. in Practi. capite 11. numero 3. vbi plures de hoc rationes adducit. quod procedit, & est verum de iure communi, si remissio petatur. Et hanc dicit esse communem opinionem Iul. Clar. quæstione 38. numere 19. & etiam intelligendum est, dummodò ambo iudices, tam requirens, quàm requisitus sint subditi eiusdem Principis. Nam inter diuersa dominia, de generali consuetudine non solet fieri remissio, ut latissimè docet idem Clar. ibidem. num. 20. & 21.

2 In Foro tamen pœnitentiali non sortitur quis Forum ratione delicti. Nam Parochus est Iudex competens omnium peccatorum vbique terrarum per suos parochianos commissorum. Nec potest adiri Parochus loci,

vbi peccatum fuit commissum. glossa est singular. in capite 1. 16. quæstione 1. quam commendat Corset. in Repert. ad Abbat. verbo, Iudicis in competentia. Couar. dicto capite 11. numero 4. Siluest. verbo Confessio. 1. quæstione 13. Nauar. cap. 27. numero 255. & in capite Placuit. numero 83. de Poenit. dist. 6. dicens communiter approbatam. sequitur Henric. lib. 3. de Poenit. cap. 7. §. 2. Philipp. Fran. in capite 2. de Poenit. & remiss. lib. 6. notab. 2. Iul. Clar. dict. quæst. 38. numero 4 Rip. post alios a se citatos in tractatu de Peste. capite. fin. numero 47. vbi ad eam duas assignat rationes. Prima est, quia aliàs deberet diuidi confessio in tot Confessarios, quot peccata quis perpetraret in variis parochiis. Quod fieri non potest: quia debet confessio esse integra coram vno Confessario. capite Omnis vtriusque sexus. de Poenit. & remission. Secunda, quia pœnitentia imponitur propter offensam Dei, & animæ propriæ; idèque illi soli quis subiicitur, quem habet loco Dei, & qui est Iudex animæ suæ. easdem rationes assignat Siluest. vbi suprâ. Vide Palud. in 3. dist. 17. quæst. 3. arg. 2. & D. Anto. in suo Defecerunt. cap. 1. ad fi. qui eandem differentiam inter vtrumque Forum tradunt.

SUMMARIVM.

- 1 **D**ELEGATVS à Principe, vel ab inferiore ad vniuersitatem causarum, subdelegat.
- 2 Sed secus est in Foro pœnitentiali: quamuis quidam teneant contrarium. quod intellige, & salua, ut hic.
- 3 Canonici pœnitentarii an possint suas vires alteri demandare.
- 4 Vicarii Religionum absente Priore non possunt deputare Confessarios; nec alicui dare licentiam, ut audiat alicuius confessionem.
- 5 Benè tamen id facere poterunt Priore amoto, vel mortuo, vel excommunicato, vel suspeso. Rationem vide hic.
- 6 Vicarius Generalis Episcopi cessat ab officio; mortuo, vel excommunicato vel suspeso Episcopo.
- 7 Vicarii Parochorum non possunt suas vires quoddam confessiones audiendas alteri demandare. Quod intellige, ut hic.
- 8 Vicarii Parochorum non dicuntur delegati.

DIF-

DIFFERENTIA TERTIA.

DELEGATVS à Principe, vel ab inferiore ad vniuersitatem causarum potest sub delegare, l. A Iudice. §. à Principe. C. de Iud. cap. Super quæstionum. §. Si verò. de Offic. deleg. cap. Cum causam. de Appellat. l. 1. §. 1. ff. Quis & à quo. l. Cum prætor. §. 1. ff. de Iud. gl. penult. in fin. dicti cap. Cum causam. & communis, teste Couar. lib. 3. variar. cap. 20. num. 11.

2 At in Foro pœnitentiali secus est. Nam qui instituuntur Confessarii ex commissione; siue sint ad vniuersitatem causarum; sicut quâdo Episcopus dat alicui suas vices, & potestatem per totâ diocesim, iux. cap. Inter ceteras. de Offic. Ordin. vel quando Parochus committit omnes suas vices vicario; vel cum quis obtinet à Papa, vt possit vbique terrarum omnium ad se venientium confessiones audire, vt sunt pœnitentiarii Romæ, & Sanctæ Mariæ de Loreto. Isti, inquam, non possunt nec vnius confessionis audientiam delegare, vt probat text. in cap. fin. de Offic. deleg. vbi inter alia, quæ delegatus non potest subdelegare, numeratur *Pœnitentias iniungere; vel absoluer aliquos*, & tenet in terminis Palud. in 4. distinctione 17. quæstione 4. articulo 1. conclus. 2. & quæstione 5. art. 1. in fin. & Silu. verb. Confessio. 1. §. 4. Licet Angel. verb. Confessio. 3. §. 14. contrariû dicat in generali Pœnitentiario Episcopi: cuius opinio fortè sustineri posset in Confessariis qui id habent ex officio perpetuo; vt sunt Canonici Pœnitentiarii, & Summus Pœnitentiarius Romæ. Sed nec Canonicos Pœnitentarios puto posse id praticare; quia ad id officium præuio rigido examine, & per oppositionem instituuntur, & sic eorum industria eligitur. Vnde meritò suam potestatem, & vices in tali ministerio, & officio alii demandare non possunt.

4 Quæ sunt mente retinenda pro Vicariis Religionum, qui secundum supradicta, absente Priore nullo modo possunt alicui dare licentiam ad confessiones audiendas. Mortuo verò Priore, vel amoto, vel excommunicato, vel suspensio; omnia possunt, si-

cut Prior, l. 2. C. de Eo qui vicem. Palud. vbi supra art. 2. conclus. 3. & ita consultus respondit Reuerendissimus ac Sapientissimus Noster Generalis. D. Bruno. facit Nauar. cons. 12. num. 2. de Elect. quatenus docet mortuo, vel excommunicato, vel suspensio Priore, non expirare, vel suspendi officium præfatorum vicariorum; sicut expirat, vel suspenditur officium Vicarii Generalis, mortuo, vel excommunicato Episcopo, iux. cap. 1. de Offic. Vicar. lib. 6. Ratio diuersitatis est; quia, inquit, Vicarius Episcopi, à solo Episcopo recipit iurisdictionem: at Vicarii, seu Priores claustrales, qui sunt vt Vicarii, non à Prælato, sed à iure recipiunt suam potestatem.

6 Idem quod diximus de Vicariis Religionum, dicendum etiam est de Vicariis Parochorum, scilicet nō posse suas vices aliis demandare, cap. Clericos. de Offic. Vicarii. l. Necessario. §. ult. ff. de Pericul. & commodo rei vend. l. Si vsus fructus. ff. de Iure dor. glossa, verb. Sacerdotium. in Clement. vnica. de Offic. vicar. dicit communem Rip. resp. 214. num. 1.

Dicit tamen Abb. dicto cap. Clericos. num. 2. post Host. & Ioan. de Lignan. ad tempus per modicum, & ex causa necessaria, quia scilicet est infirmus, vel ex magna causa, & non nimis frequenter posse id facere. Idem docet Guid. Papæ, quæst. 374. nu. 6. & glossa, sic intelligenda in Clemet. 1. verb. Presbyteri. de Priuil. quam commendat Nauar. Consil. 27. num. 3. ad fin. de Sponsal. melior glossa in Clement. 1. verb. Locum aliorum. de Regular. quam sequitur Nauar. post Anchar. in cap. Placuit. num. 69. de Pœnit. dist. 6. vbi etiam dicit tales Vicarios non dici delegatos; cū alias propter Ordinem Sacerdotalem sint habiles ad sacramenta: sed submoueri eis impedimentum, & concedi licentiam vtendi potestate, quam alias habent. Sublimita prædictas limitationes, dummodo parochus non sit præsens; nec ab eo peti possit dicta licentia. alias, etiam in casibus supradictis puto, non posse Vicarium vices suas alteri demandare.

SVM.

SUMMARIVM.

- 1 **A**RCHIEPISCOPVS visitās suos Episcopos suffraganeos, potest circa Sacramentum Pœnitentiæ, & sic circa Forum animæ, quicquid potest ipse Episcopus.
2 Non tamen potest dispensare super aliqua irregularitate.

DIFFERENTIA QVARTA.

- 1 **A**RCHIEPISCOPVS, cū visitat dioceſes ſuorum Suffraganeorū, circa Sacramentum pœnitentiæ, potest omnia quæ potest Episcopus dioceſanus; vt probat tex. in c. vltim. §. Notoria. de Cenſib. lib. 6. Et idē potest abſolvere ſacramentaliter æquē, atque Episcopus ipſe, & vt circa illos ſubditos potest Concil. Trid. Seſſione 24. cap. 6. in concernentibus abſolutionem à cenſuris;
2 quia talis abſolutio ſpectat, & ordinatur ad dictū Forum pœnitentialem.
Non verò poterit cum eis diſpenſare ſuper aliqua irregularitate, etiam vigore dicti cap. 6. quia talis potestas non limitatur ad Forum conſcientiæ tantū, neque ordinatur ad Forum ſacramentale; ſed ad Forum exterius. Ita pulchrē Suarez 5. tom. de Cenſur. diſput. 41. Sect. 2. nu. 1. 2. in fine.

SUMMARIVM.

- 1 **I**UDEI quoad Forum exterius ſubiectioni ſunt legibus Chriſtianorum; Non tamen quoad Forum interius.
2 Iudei non ligantur lege Canonica in ſpiritualibus.

DIFFERENTIA QVINTA.

- 1 **I**UDEI quoad Forum exterius, ſubiectioni ſunt legibus Chriſtianorum, tam ſecularibus, quā Eccleſiaſticis; nō tamen quoad Forum interius. Ita colligitur ex gloſſa fin. in cap. Poſt miſerabile. de Vfur. & ex gloſſa verb. Permittantur. in cap. Iudæi. in 2. de Iudeis. vbi Felin. nu. 5. dicit ita communiter teneri, & probatur in cap. Gaudemus. de Diuort. & in cap. de Infidelibus. de Conſanguinit. & affinit. vbi patet prædictos Iudæos nō ligari lege Canonica in ſpiritualibus; quia non curatur de animabus eorum. Vide ad idem, gloſſam vltim. in cap. Sæpe. 28. quæſt. 1. quam dicit communiter receptam Fel. in cap. Sicut in 2. num 15. de Iudæis, & Philip. Dec. in cap. Conſuluit. in 3. de Appellation. & in cap. 1. de Conſtitution. & cam allegat idē Felin. in cap. Poſtulati. in fin. de Iudæis, vbi optimē diſtinguit, quando Iudæus delinquit; an Iudex Eccleſiaſticus, vel ſecularis, cognoscat.
2

SUMMARIVM.

- 1 **I**NQVISITORES hæreticæ prauitatis in Foro contentioſo non cognoscunt de crimine vſurarum.
2 Secūs in Foro pœnitentialem. Sed verius eſt contrarium.
3 Inquiſitores Fidei, non ſunt Iudices Fori pœnitentialem, ſed Fori tantū iudicialis.

DIFFERENTIA SEXTA.

- 1 **I**NQVISITOR hæreticæ prauitatis, in Foro contentioſo, non cognoscit de crimine vſurarum; cap. Accuſatus. §. De quæſtionibus. de Hæret. lib. 6.
2 Sed in Foro pœnitentialem potest procedere, & cognoscere de dicto crimine, cōpellendo ad reſtitutionem. Ita Fel. in cap. Excommunicamus. num. 4. verſ. Vtrum autem

² autem eodem tit. de Hæret. lib. 6. cuius opinio vix practicabitur, nec puto veram, quia Inquisitores hæreticæ prauitatis, non audiunt confessiones reorum in Foro pœ-

nitentiali, sed tantum in Foro exteriori, mediante notario, seu secretario dicti officii vt diximus sub v. Hæresis. supra, Differentia 3.

SUMMARIVM.

- ¹ **P**RROROGARE iurisdictionem licet in Foro exteriori; quamvis ea sit tantum in habitu, & non in actu. ² Secus in Foro pœnitentiali. Sed contrarium est verius.

DIFFERENTIA SEPTIMA.

¹ **P**RROROGARE iurisdictionem Iudicis, qui tantum habet dictam iurisdictionem in habitu, & nō in actu, vt sunt Iudices cartularii, licitum est vnique in Foro exteriori, vt in l. 1. & ibi glossa ff. de Iud.

² At in Foro animæ, requiritur iurisdicção in actu, & sic vt Confessarius habeat curam animarum. Ita notat glossa, verb. Speciali. in Clem. 1. de Priuil. quam ibi Abbas dicit communiter approbari. Sed contra eam

(& meritò) tenet ibidem idem Abb. & Fran. in cap. 2. de Pœnit. in 6. & etiam plures alii, quos refert Rip. de Peste. cap. fin. num. 42. Sufficit enim vt Confessarius sit approbatus ab Ordinario, licet alias nullā curam animarum habeat, vt quis virtute Bullæ Cruciatæ, vel de licentia proprii Parochi possit eum eligere in Confessarium; & cōsequenter prorogare eius iurisdictionem, quam habet in habitu tantum; vt palam est.

SUMMARIVM.

- ¹ **A**D prorogandam iurisdictionem Fori exterioris, & contentiosi, nullus consensus Iudicis proprii requiritur. ² Secus in Foro pœnitentiali.

DIFFERENTIA OCTAVA.

¹ **I**N prorogatione iurisdictionis secularis, in Foro iudiciali ciuili, nullus consensus proprii Iudicis requiritur, l. 2. ff. de Iudic. & ibi communiter Doctores l. Episcopale. C. de Episcop. audiē. quamvis de Iure Canonico aliud seruetur in Clericis iux. cap. Significasti. de Foro comp. Nisi sit Forus iure speciali (vt priuilegio) competens; cui potest renunciare.

cap. Dilecti. eod. tit.

² In Foro verò pœnitentiali, omnino requiritur consensus, & licentia vel Papæ, vel Episcopi, vel proprii Parochi, c. Omnis vtriusque sexus. de Pœnit. & remission. cap. 2. eodem tit. lib. 6. & ibi Philip. Fran. notab. 2. Abbas in dicto cap. Omnis. nu. 6. & communiter omnes.

SUMMARIVM.

- ¹ **A**RCHIDIACONVS, de iure est Vicarius Episcopi quoad ea, quæ sunt Fori exterioris. Non tamen quoad ea, quæ sunt Fori interioris.

DIFFERENTIA NONA.

- ¹ **A**RCHIDIACONVS de iure est Vicarius Episcopi quoad ea, quæ sunt Fori exterioris; vt toto titulo de Officio. Archid. Non

Iurisdicção.

Non tamen est Vicarius quoad ea, quæ pertinent ad Forum interius. Vnde non poterit quem absolvere à peccatis; vt notat D. Antoni. in Summa, Defecerunt. cap. 2. §. Si verò essent.

Censeo tamen hodie nullam esse assignandam in hoc differentiam inter vtrum-

quæ Forum; quia præfata iurisdicção Archidiaconi recessit ab aula. Nullam enim communiter habent hodie Archidiaconi iurisdictionem quoad adiuuandum Episcopum, etiam in Foro externo, nisi specialiter Episcopi aliquid eis commiserint.

S V M M A R I V M.

- 1 **D**ELEGATVS inferioris à Principe nō potest extra territorium exercere ea quæ sunt voluntariæ iurisdictionis.
- 2 Vicarius Episcopi habet ordinariam iurisdictionem quoad institutiones.
- 3 Vicarius Episcopi potest instituere præsentatum extra suam diocesim.
- 4 Non tamen potest conferre Beneficia spectantia ad collationem Episcopi: licet aliàs

habeat potestatem ad ea conferenda.

- 5 Vicarius parochi potest absolvere suos parochianos extra parochiam, & diocesim.
- 6 Parochus potest extra parochiam audire confessiones suorum parochianorum.
- 7 Et etiam eos matrimonialiter coniungere.
- 8 Archiepiscopus potest visitando provinciam audire confessiones omnium visitatorum.

EA, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, extra territorium in Foro exteriori exerceri non possunt ab habentibus delegatam iurisdictionem ab inferiore à Principe, l. 2. ff. de Offic. Proconsul. vers. Apud legatum verò. dicit communem Rip. in tract. de Peste. cap. fin. num. 51. Licet secus sit in habentibus iurisdictionem ordinariam, vel delegatam à Principe, vt dicta l. 2. & l. Emancipare. ff. de Adoption. glossa fin. in l. ult. ff. de Offic. Præf. vrb. & in l. 3. ff. de Offic. Præsid. glossa 1. in cap. Nouit. de Offic. deleg. quas dicit à cōmuni receptas las. in l. Cunctos populos. lect. 2. num. 83. C. de Summa trinit. Corraf. in Paraphr. sacerdot. 1. part. cap. 7. Couar. lib. 3. var. cap. 20. à num. 8. Nauar. cap. 27. num. 39. in fin. & Suarez infra.

- 2 Hinc est, quod Vicarius Episcopi, qui quoad institutiones, habet ordinariam potestatem, cap. Ex frequentibus. de Instit. potest instituere præsentatum à patrono extra diocesim. Rota Decis. final. sub tit. de Offic. Vicar. in antiquioribus, & Gemin. in cap. fin. eodem tit. lib. 6. Non tamē potest conferre extra diocesim Beneficia spectantia ad collationem Episcopi; licet aliàs habeat potestatem ad ea conferenda: quia circa hanc potestatem est delegatus ab Episcopo, vt in dicto cap. fin. de Offic.

Vicar. lib. 6. & docet Bal. dict. l. 2. de Offic. Proconsul. Phil. Franc. dicto cap. fin. Barba. dicto cap. Nouit. las. in l. Sed si hac. §. 1. de In ius vocand. & Soc. in cap. fin. art. 6. de Foro compet.

- 5 In Foro tamen poenitentiali Vicarius parochi, licet delegatus inferioris à Principe, bene potest absolvere suos parochianos extra parochiam, & diocesim; & sic exercere ea, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis; vt probat latè Rip. dicto cap. fin. num. 50. & multò magis parochus, qui potest, & audire confessiones eorum extra parochiam Host. in Summa de Poenit. & remission. §. Cui confitendum. Abb. in Repet. cap. Cum contingat. num. 33. de Foro compet. Anton. Capic. Decis. 203. num. 15. & 16. & alii citati, sub verb. Sententia. Differentia 1. & etiam potest coniungere parochianos suos, volentes contrahere matrimonium, nulla ad id obtenta licentia à paracho illius loci, & parochiæ, Nauar. in cap. Placuit. de Poenit. dist. 6. num. 84. Præpos. in cap. Qui in aliquo. col. 2. dist. 50. Palud. in 4. dist. 19. quæst. 2. art. 3. dicit communem Rip. dicto cap. fin. num. 49. vide ad idem Suar. 4. tom. disput. 28. Sect. 6. num. 4. & Anto. Capic. vbi suprà.

Est ratio diuersitatis: tum, qui ea, quæ sunt Fori poenitentialis exercentur sub silentio, & sic nullius territorium læditur, vt in cap.